Muazzez Tahsin Berkand

BAHAR ÇİÇEĞİ

İNKILÂP ve AKA
KİTABEVLERİ

BAHAR ÇİÇEĞİ

Kızgın Ağustos güneşinin kavurduğu kumlar çatırdıyor, görünmiyen bir el bu ince taneleri birbirinin üstünden uçurarak uzaklara serpiyor, genç vücutların balıklar gibi içinde çırpındıkları nihayetsiz mavi deniz bu kavruk kumlara doğru yavaş yavaş akıyor, bir saniye onları tatlı bir serinlikle okşıyarak gene çekiliyor.

Sonsuz mavi bir göle benziyen denizde, genç vücutlar kâh yılan gibi kıvrılarak yüzüyor, kâh çırpınarak koşuyor. Şakrak kahkahalar, suları kumları yararak havada çınlıyordu.

— Topu bana atsana!

— Hayır bana!.

— Halo! Zeki.

— Halo! Fikret.

— Ay!..

— Ne oldu? Ayağını balık mı ısırdı?

— Hayır, Semiha denizin altından yüzerek birdenbire korkuttu.

— Ahmet'e baksanıza, kocaman bir balığın sırtına binmiş, denizler ilâhı Neptün gibi gururlanarak gidiyor.

— Hele sahici bir balık görsün de bak o Neptün gibi mağrur adam nasıl bir tavşan gibi korkarak kaçar.

— Kuzum Leman, günün kahramanı gene ortada yok. Bahar çiçeği nerede acaba?

— Hülya'nın kanatlarına takılıp uçmuştur belki..

— Mutlaka yemek için son emirlerini vermeğe gitmiştir.

— Ziyafet fevkalâde güzel olacak galiba.

— Hani midelerimizin buna ihtiyacı yok da değil..

— Feyhan Hanımın muvaffakiyeti şerefine üç şişe bira içeceğim.

— Şaka bir tarafa Semiha, Feyhan'ı bulalım..

— Feyhan.. Feyhan!.

— Kayboldu.. Kırklara karıştı vallahi!

— Ziyafetten sonra kaybolsaydı bari!!!.

— Ne fena çocuksun Mehmet. Bu hodbinliğin cezasını vermek için işte seni şöyle suda boğacağım.. Bir.. iki..

— İmdat! Burada adam boğuyorlar.

— Çocuklar bir teklifim var.

— Dinliyelim.. Zeki'nin teklifini dinliyelim!

Şimdi Fikret'i gönderir, mahalle bekçisini buldururuz. Eline bir kâğıt verip sokak sokak dolaştırarak bağırtırız.

«Bir hafta evvel açılan resim müsabakasında birinciliği «kazanıp yakında (Güzel Sanatları Sevenler Cemiyeti) ta«rafından Paris'e gönderilecek olan Feyhan Hakkı, Florya pi«lâjında arkadaşlarına bir ayrılık ziyafeti vereceği gün ve «saatte bu plâjdan birdenbire kaybolmuştur. Kendisini gö«ren ve bilen varsa ressam Fikret'e insaniyet namına haber «vermesi rica olunur!»

— Bulana ne hediye vereceğiz?

— Artık onu Fikret düşünsün.

— Zavallı Fikret'i ne kadar kızdırıyorlar görüyor musun Leman?

— Ya... Biçare oğlan kıpkırmızı oldu.

— Biliyor musun, onun Feyhan'a karşı olan zaafı böyle arkadaş arasında alay edilecek cinsten değil.. Sahici seviyor.

— Peki amma Feyhan onu sevmiyor sanırım.

— Öyle görünüyor; fakat Feyhan'ın ne düşündüğü belli olur mu?

— Görüyor musun? Fikret gücendi. Denizden çıkıyor.

— Şimdi Zeki onun gönlünü alır üzülme! İkisi canciğer arkadaştırlar.

— Bak, bak, plâjın ortasına kadar beraber gittiler. Zeki geri dönüyor.

— Fikret mutlaka Feyhan'ı bulmağa gidiyordur.

— Haydi çocuklar Feyhan'ı denizde arıyalım.

— Bir çeyrek saat yüzme yarışı teklif ediyorum. İştirâk eden var mı?

— Haydi! Hazır olun? Bir... İki... Üç...

***

— Ne kadar güzelsiniz Feyhan. Sizi gören bir kaza neticesinde yer yüzüne düşmüş bir deniz perisi zannediyor.

— Siz ressam olacak yerde şair olmalı idiniz Fikret bey.

— Gene mi alay! Bana hiç acımıyor musunuz Feyhan?

— Ay siz benim size acıdığımı mı istiyorsunuz? Sizi daha mağrur bir genç diye tanımıştım ben...

— Gurur.. Siz bende bunu bıraktınız mı? Yoksa ben iki senedir sizin benden kaçan bu vahşi, bu alaycı hallerinize tahammül eder miydim sanıyorsunuz? Bugün...

— Hayır Fikret.. Devam etmeyiniz. Bana söyliyeceğiniz şeyleri biliyorum. Bir dakika, beni dinleyiniz ve bu güzel arkadaşlığımızı bozmayınız.

Size acıdığımı istiyorsunuz. Bense sizi bir dost gibi seviyor ve bana karşı olan sevginize hürmet ediyorum; fakat affediniz, sizi aşkla sevmiyorum. Bana karşı olan fedakâr kardeşliğinizi, en acı ve en tatlı günlerimde siz yanımda samimî bir sevgi ve minnetle görüyorum ve sizi bütün arkadaşlarımızdan ayırarak daha yakın, daha derin bir sevgi ile seviyorum.

Fakat sizi böyle sevdiğim, böyle beğendiğim ve seçtiğim içindir ki acıyarak vereceğim bir kalb sadakasını size lâyık görmüyorum.

Benim Paris'te geçireceğim senelerde beni unutmanızı istiyorum. Hayır, iyi anlatamadım, bana olan aşkınızı unutmanızı, fakat benim için benliğinizin en iyi ve derin bir köşesinde duyduğunuz büyük kardeş sevgisini saklamanızı istiyecektim.

— Sizi bir defa sevdikten sonra unutmak kabil mi?

— Böyle ümitsiz sözlerle kendinizi hırpılamayınız. Beni de üzüyorsunuz, böyle güzel bir günde ikimize de yazık değil mi?

Bakınız, arkadaşlar denizden çıkıyorlar. Haydi gazinoya gidelim. Yemek mutlaka bizi bekliyor.

Öyle sinirli çocuk gözlerivle bana bakmayınız. Elinizi veriniz de kumlarda düşmeden koşalım.

— Feyhan, sizi bir daha yalnız görmiyeceğim. Son bir söz daha! Madem ki benim sizin için sahici bir dost olduğumu istiyorsunuz. Bana söz veriniz, bugün veya iki.. Beş.. On sene sonra ne vakit vefakâr bir sevgiye, bir fedakârlığa, belki de

bir

tecrübe görmüş ve yaşamış bir adamın nasihatine ihtiyacınız olursa bana koşacaksınız...

— Söz veriyorum Fikret.. Elinizi veriniz.

***

İlk kadın peyzajistimiz ressam Feyhan Hakkı'nın Paris'teki muvaffakiyeti şerefine eks!

— Eks!

— Fikret'i görüyor musun Selma, demin Feyhan'la elele gelirken ne kadar meyustu. Şimdi nasıl neşelendi. Bir düziye bardağı eks! diyerek tâ dibine kadar boşaltıyor.

— Zaten bu kadar içmese neşelenir miydi?

— Hakikatte meyus biçâre!

— Biçare deme Leman. Fikret çok iyi bir çocuk amma biraz durgun ve uyuşuk. Bir bahar çiçeği gibi taze, bir hayat kaynağı kadar coşkun olan Feyhan için Fikret'i sevmek nasıl kabil olurdu?

— Bana kalırsa etrafımızdaki erkeklerin hepsi, Fikret gibi içli bir sevgi ile olmasa bile, Feyhan'a tutkun. Baksana.. Gözlerini ondan ayırmıyorlar.

— Yaramaz çapkın o da. Hepsini bir ip üstünde kukla gibi oynatıyor.

— Doğrusu ne yapsa değer. Bu güzellik ve tazeliğiyle bir kraliçe gibi mağrur olacak yerde herkesle mütevazi ve temiz bir samimiyet içinde meşgul oluyor.

— Baksana. Ev sahibi vazifesinde de bir içim su..

— Gözlerine bak Allahaşkına, iki koyu menekşe gibi sevimli bir gururla nasıl parlıyor!

— Bakışlarına o cazip güzelliği veren nedir biliyor musun? Siyah kirpiklerinin arasına nasıl karıştığı bilinmiyen iki beyaz tel.

— Sahi, buna hiç dikkat etmemiştim. Güneşin altında bu beyazlar gümüşten birer tel gibi parlıyor.

— Aman kendimizi unuttuk çocuklar, Zeki bizi dinliyormuş. Susalım! Zaten bakınız Feyhan birşey söylemeğe hazırlandı.

— Sevgili arkadaşlarım. İnanınız ki bugünün samimî sa-

adetlerini yaşadıktan sonra gelecek ayrılık, içimde büyük bir hicran olacak.

Senelerdenberi, elele sonsuz bir kardeşlikle çalıştık. İçimizden birimizin muvaffakiyeti hepimizin muvaffakiyetimiz oldu. Sanatımız uğruna en büyük fedakârlılkar ve mahrumiyetlere katlanarak aynı emel ve ülküye doğru nihayetsiz bir zevk ve atesle yürüdük.

Bir hafta evvelki müsabakaya hepimiz aynı ateşli tehalükle iştirâk ettik. Tesadüfen benim eserim beğenildi. Buna memnun olmadım dersem bana inanmıyacaksınız; fakat sizden ayrılmak bu memnuniyetimin içine acı bir damla katıyor.

Bugün temiz çalışma arkadaşlığımızın son gününü yaşarken bu bulunmaz dekor karşısında size, bana karşı gösterdiğiniz samimî ve candan alâkaya teşekkür eder ve bu dostluğunuzu uzaklarda iken de benden esirgememenizi rica ederim.

Ebedî dostluğumuz şerefine eks!

— Eks!!!.

***

Arkadaşları Florya istasyonunda trene binerken Feyhan da küçük otomobiline yerleşti ve bütün yorgunluğunu ve heyecanını dinlendirmek için açık başını rüzgârlara bırakarak Yeşilköy'deki evine doğru yollandı.

Saçlarını geriye doğru kuvvetle iten rüzgâr, başının içinde sabahtanberi yerleşmiş olan o güne ait düşünceleri, hâtıraları ve duyguları da aynı kuvvetle geriye atıyor ve Feyhan, vücudu otomobilin delice süratiyle evine doğru uçarken, gözleriyle de aynı yeri görüyor, orasını düsünüyordu.

— Bu gece Mina gelecek. Sevgili biricik can arkadaşım bu yeni haberle ne kadar, ne kadar sevinecek.

Bir haftadır mektepten telefonla sorduğu suallere cevap vermediğim iyi oldu. Şimdi birdenbire benim Paris'e gideceğim haberiyle hevecanlanacak..

Sevgili Mina hayatında bir tane bağ! Nasıl da vakit vakit benim için bir anne. Bir baba.. Bir büyük kardeş ve bir

arkadaş oluyor. Nasıl en muhtaç olduğum bir sırada en içli bir sevgi ile bana, bir saniye için olsun, dünyada yapayalnız olduğumu unutturuyor.

Bir haftadanberi bu sevinçle muvaffakiyet haberini ondan gizlediğim için kimbilir bana ne kadar kızacak! Fakat işte huyumun en kötü tarafı bu değil mi?

Onun bana karşı gösterdiği sonsuz samimiyet ve sıcak dostluğa karşı gene benim böyle kendi kendime hazmetmeğe çalıştığım hislerim oluyor.

Yalnız bu mu? Bütün ilk ve orta tahsilimizi aynı mektepte geçirdiğimiz halde hayatımın en mühim sırrını ona söylemedim. Hırçın ve kıskanç bir hisle bunu da ondan sakladım.

Sevgili Mina, beni affediyor mu acaba? Yoksa ne vakit eskilerden, çocukluğumuzdan konuşulsa, konuşmadığım için onun gibi bütün ömrümü aramıza geniş bir halı gibi sermediğim için bana güceniyor mu?

***

— Sonra Feyhan.

Gözleri lâmbanın tavanda oynaşan ışıklarına takılı kalmış olan Feyhan, tembel tembel kolunu uzattı, divanın önüne serili halının üzerine oturarak sivri çenesini koluna dayamış olan Mina'nın sarı saçlarını dalgın dalgın okşadı.

Mina hayran gözlerle arkadaşını seyrediyordu. Onun böyle kendi kendine yaşadığı, kâh konuşarak, bazan susarak daldığı, samimî saatleri pek severdi.

Yumuşak yastıklar arasına gömülmüş gibi yatan bu durgun, melânkolik, bu nefîs bir tablo gibi güzel genç kızla, biraz evvelki şen, şakrak, bir mektepli gibi patırtıcı genç kız arasında ne büyük fark vardı!

O herzaman sinirli bir çalışma sıtması içinde yaşıyan herkesin tanıdığı ressam Feyhan Hakkı idi. Fakat bu, Mina'nın biricik arkadaşı, tembel dakikaların kadını Feyhan...

— Sonra ne oldu, anlatsana?...

Koyu lâcivert gözler, uzun karanlık kirpikler arasından bulanık bir ışık gibi hafifçe yandı. Kızıl bir çift dudak tembel bir kıvrımla büküldü:

— Ne anlatıyordum Mina?

— Müsabakayı söylüyordun.. Senin tablonu görünce ressam arkadaşların ne yaptılar?

Feyhan, yumuşak bir yılan kıvrılışiyle doğruldu. Gözlerinin biraz evvelki tembel durgunluğu, canlı ateşli bir kirpik kıpırdayışiyle değişti.

— Ha evet. Arkadaşlarım sergiye göndereceğim eseri bir kadın başı sanıyorlardı. Kendilerine böyle söylemiştim. Karşılarında bir peyzaj görünce şaştılar. Her kafadan bir ses çıktı:

— Bunu ne vakit yaptınız!

— Burası neresi?

— Vay kâfir kız vay.. Bizi nasıl da aldattı!

Ben hepsine cevap yetiştirmek için akla karayı seçiyordum. Nihayet Fikret yardım etti, gürültüyü susturduk.

— Gene mi Fikret? Biçare çocuk. Ona karşı olan bütün hainliklerine rağmen gene peşinden ayrılmıyor.

— Ne yapayım, kabahat bende mi? Ona peşime takıl diye yalvaran var mı?

— Peki bu adamcağızı niçin sevmiyorsun Feyhan?

— Yalnız onu değil, âşık olmayı sevmiyorum. Bunu pekâlâ bildiğin halde, gene tekrar tekrar sormanın mânâsı var mı?

Hem sen şimdi suallerini bırak da beni dinle.. Yoksa ağzımdan bir kelime alamazsın. Evet ne diyordum? Fikret yardım etti, tabloyu yerine astık. Üzerine de «Sapanca gölünde akşam ışıkları» diye bir kâğıt yapıştırdık.

O zaman ressam Ahmet yanıma geldi. Mutat züppe, çıtkırıldım tavriyle gözlerini süzerek:

— Sizi bir aydır kaybettiğimizin sebebini şimdi anlıyorum. Demek Sapanca'ya gitmiştiniz, dedi. Arkasından Melâhat yetişti; kıskanç gözleriyle yüzümü tırmalıyormuş gibi bakarak çığırtkan sesiyle bağırdı:

— Sapanca gölü mü? İlâhî Feyhan, bu mevzu da nerden aklınıza geldi?

Mina şakrak bir kahkaha ile doğruldu, yerinden fırladı:

— Aman Feyhan'cığım, şu Melâhat'a ne cevap verdiğini söyle Allahını seversen!

Fakat arkadaşının onu işitmediğini, gözlerinin gene uzaklaştığını görünce geldi, oturdu ve onun ipek çoraplar içinde kurşunî birer kumruya benziyen ayaklarını okşıyarak:

— Gene daldın.. Sonunu söyle artık, meraktan bayılacağım.

— Sonra şekerim, ben bütün bu kimi iğneli, kimi nükteli, kimi de candan sıcak sözlere ve suallere cevap vermeğe uğraşırken jüri heyeti salondan içeri girdi.

O dakikada yüreğim ağzımdan fırlıyacak gibi çarpıyordu. İsimlerini saygiyle andığımız büyük ressamlar benim eserim önünde durdukları vakit helecandan tıkandım, orada duramadım kaçtım. Salondaki hava ciğerlerime yetişmiyordu, sokağa fırladım, Taksim bahçesinde denize karşı olan kanapelerden birinde oturdum.

Orada neler düşündüğümü bilemezsin Mina!

Çocukluğumdanberi resme çalıştığım, müteaddit sergilere eser gönderdiğim halde bilmiyorum niçin bu defa böyle bir korku içimi yakıyordu.

Gözlerim bir düziye babamı, zavallı babacığımı görüyordu. Kalbimde onunla konuşuyordum:

«Görüyorsun ya baba, bunca, senelik emeklerin boşuna «gitti. Kızın birşey yapamıyor, bu defaki müsabakada da ka«zanamıyacak. Ne yapalım babacığım, bana darılma, artık «muvaffakiyet ümidinden vazgeçelim!»

Bilemezsin kalbimde nasıl dinmiyen bir acı vardı! Bu acıyı içime sindirerek bir iki saat orada kaldım.

— Müsabakanın neticesini öğrenmek için sabırsızlanmıyor muydun?

— Tabiî sabırsızlanıyordum, fakat nasıl olsa saat beşi beklemek lâzımdı. Ben de dört buçukta sergiye döndüm, biraz sonra netice anlaşıldı.

Mina helecanlı ve ıstıraplı bir sesle sordu:

— Ne imiş?

Feyhan, arkadaşının elini sevgiyle, şefkatle okşadı:

— Üzülme kardeşim; bütün telâşlarım, kara düşüncelerim yersizmiş. Belki de sonradan gelecek sevinci daha tatlı tatlı hazmetmek için öyle ümitsizlenmişim.

Meğer eserim beğenilmiş ve bu müsabakada birinci gelmişim.

Derin, candan bir sevinç sedası çınladı. Mina arkadaşının boynuna sarıldı:

— Oh ne mes'udum... Zaten ben sana söylememiş miydim? Mutlaka bu defa kazanacaktın. Ne nefis bir tablo idi o! Ben resimden anlamadığım halde böyle bir eserin mutlaka kazanacağına emindim. Şimdi...

İki genç kız kucaklaşırken birdenbire durdular. Gözlerine bir bulut indi. Elleri birbirininkinin içinde daha sıkı bir zincirle kilitlendi. Uzaktan, başka bir dünyadan gelen ağır ve durgun bir ses mırıldanıyor gibi söyledi:

— Şimdi... Ayrılacağız.

Bunu hangisi söylemişti? Belki ikisi de.. Bunun için aralarına çöken sükûtu bozmadan sessizliği dinliyorlarmış gibi ikisi de daldılar.

Dışarıda tatlı, serin bir rüzgâr pancurların üzerine sarkan yaprakları sallamağa başlamıştı. Sabahtanberi uyuyan denizin kıpırdadığı, hışırdadığı duyuluyordu. Ve iki genç kız elele düşünürlerken, balkonun açık kapısından içeriye yavaş yavaş giren akşam, odanın köşelerinde karanlıklaşıyor, eşyaları evvelâ ince iken tabaka tabaka koyulaşan, kalınlaşın bir siyah tozla örtüyordu.

Birdenbire karanlığın üzerine göz kamaştırıcı bir ışık yayıldı:

— Ayol çocuklar çıldırdınız mı? Böyle karanlıkta oturulur mu? Beş dakikadır kapıyı vuruyorum ne ses var ne seda; merak ettim de sonunda içeriye girdim.

Feyhan'la Mina, gökten düşüyormuş gibi gelen bu ışık ve sesle doğruldular. «Ne oluyoruz? Neredeyiz?» gibi birbirlerine baktılar.

Sonra Feyhan, bir lâstik top gibi zıpladı, dadısının boynuna sarıldı:

— Nonocuğum, başımıza gelenleri hiç sorma! Çocukluğumuzdanberi can ciğer beraber yaşadığımız Mina ile ayrılıyoruz. Bu ayrılığı içimize sindirmeğe çalışıyorduk.

— Ayrılıyor musunuz? Mina Hanım nereye gidiyormuş?

— Mina gitmiyor dadı. Giden benim..

— Sen.. Sen.. Sen misin? Sen bir yere mi gidiyorsun?

Emektar ihtiyarın sarı gözlerine birdenbire derin bir yara alınış bir hayvan acısı çöktü. Elleri göğsünün üzerinde bir şey sıkıyormuş gibi kavuştu.

Feyhan, bu muzdarip ihtiyara kollarını açtı. Zavallı dadısını buruşuk yanaklarından öptü:

— Ne oluyorsun öyle? Küçük kızın ölüyor mu sandın? Ağlıyacak yerde gülmeli, bayram etmelisin. Düşün bir kere senin için ne büyük bir şeref: Kolların arasında büyüyen ve kolların arasında ölen oğlunun kızı Feyhan'ı bunca insanın içinden seçip Paris'e gönderiyorlar. Oradan dönüşte kızın tam bir ressam olarak gene senin kolların arasına düşecektir.

Ve zavalı kadının gözlerinden sızan sıcak yalşarı görmüyormuş gibi onun kınalı saçlarını okşıyarak:

— Haydi Nonocuğum, acımdan bayılıyorum, Mina da öyle. Yemeği hazırlayıver kuzum.

Omuzlarında yılların ağırlığını taşımağa alışkın bu zavallı kadın, bütün ıstırapları gibi bu acısını da bir saniye içerisinde yükleniyermişti. Elinin tersiyle ıslak yanaklarını kuruluyarak:

Sofrayı tarasaya mı kurayım kızım?

— Evet dadı. Bu güzel akşamda içeri kapanmak günahtır.

***

Yemekten sonra iki genç kız geniş hasır koltuklara gömülerek konuşuyorlardı. Karşılarında ucu gelmiyen karanlık denizin birbiri üstünden akarak kayan koyu suları, başlarının üstünde çok yıldızlı simsiyah gök...

Feyhan ve Mina'nın vakit vakit kulakları bu görünmiyen suların mırıltısına, gözleri uçan bir yıldızın izine takılıyor, bir saniye susuyorlar, sonra tekrar derin ve ağır bir sesle konuşuyorlar:

— Evet Mina, Fikret cidden büyük bir ağabey gibi benimle meşgul oldu. Paris'teki arkadaşlarına mektuplar yazarak benim oraya gideceğimi bildirdi. Onlardan, beni yeni

gireceğim muhitle kaynaştırmalarını rica etti. Hattâ bu mektupları bana da okudu ve birkaç arkadaşının resimlerini gösterdi.

— Zavallı Fikret!

— Niçin zavallı, Mina'cığım?

— Seni çok seviyor da ondan.

— Beni seven zavallı mı olur?

— Sen sevmezsen elbette..

Kahvesini gözlerini biraz kırpıştırarak, büyük bir zevkle içerken ilâve etti:

— Fakat bu çocuğu neden sevmiyorsun Feyhan? İşte bunu anlayamıyorum.

Feyhan'ın lâcivert gözleri durgun bir deniz gibi koyulandı ve şakrak sesinde ince, belirsiz bir hüzünle söyledi:

— Sevgi benim çocukluğumdanberi önünde saygı ile eğildiğim bir histir Mina. Kalbinde herhangi bir insana, bir hayvana ve hattâ eşyaya karşı bir sevgi duyana hürmet ederim.

Bugün Florya'da Fikret kendisine acımamı yalvardı. Bunu nasıl söyledi bilmiyorum. Sevmediğim bir adama karşı sırf beni sevdiği için acıyor görünmek havsalamın kabul edemediği küçültücü bir duygudur.

«Beni sevmiyorsunuz. Bari bana acıyınız!» demek için insan kendini ne dereceye kadar alçaltmalı ve küçük görmelidir!

«Bana acıyınız!» demek, bence «Beni sevmiyorsunuz, fakat ben ızdıraptan ve acıdan korktuğum için beni avutmak, beni muzdarip etmemek için seviyormussunuz gibi görünün» demektir. Bu, bir sadaka dilenmekten baska nedir ki!

Fikret'i niçin sevmiyorum? Bunu kendi kendime hiç sormadım bile. Fikret benim için ivi bir arkadas, kibar, namuslu, cok okumus, cok yasamıs bir adamdır. Fakat onu sevecek olsavdım mutlaka bu kadar zaman düsünmeğe sıra kalmıvacaktı. Hemen sevecektim. Onu seviyorum, acaba niçin dive düsünmek artık gec olurdu.

Havalimde, sevebileceğim dive düsündüğüm adamın mutlaka kuvvetli bir şahsiyeti, bir iradesi görünür bir benliği olmalıdır.

Sen belki benim bu modern hislere uymıyan duyguları-

ma güleceksin amma, ben, seveceğim erkeğin benden daha çok okumuş, daha çok bilmiş, maddeten ve manen benden kuvvetli olmasını isterim. Ben ona değil, o bana hâkim olmalıdır ve tamamiyle sevebilmek, onunla saadetle yaşamak için onu biraz kendimden kuvvetli görmeliyim.

— Müstebit bir erkek değil mi? Sana tahaküm etsin, seni ezsin, hırpalasın!

— Hayır, yanlış anlıyorsun Mina! Bana hâkim olsun demek tahakküm etsin demek değildir. Bilâkis seni çok sevsin, çok sevsin; fakat ben onun benden kuvvetli olduğunu hissedeyim. O bana tahakküm etmesin fakat ben onun manevî kuvvetinin beni doladığını her an için duyayım.

— O halde Fikret'i zayıf olduğu için mi sevmiyorsun Feyhan?

— Neden hep Fikret'ten konuşuyorsun? O bahsi kapayalım.

Bunu söylerken Feyhan'ın sesinde hiddetten mi, elemden mi geldiği belli olmayan bir titreyiş vardı. Bunun için Mina sustu.

Karşılarında denizin koyu suları dalgalanıyor, uzaklardan gelen bir rüzgârla sürükleniyor, kabarıyor, karışıyordu.

Feyhan bir sigara yaktı ve dumanlarını Mina'ya üfliyerek:

— Vazgeç, düşünme. Hayat böyle somurtmağa değmez. Genciz.. Gülelim, eğlenelim, mesut olalım

Arkadaşının kendisine cevap vermiyen musır ve dalgın gözlerinden kaçmak istiyormuş gibi onun boynuna sarıldı:

— Mina, söyle bakayım, bensiz İstanbul'da ne yapacaksın?

— Esasen Adana muallim mektebine gönderileceğim söyleniyordu. Derhal bu tayinimle uğraşacağım.

— Adana'ya gidersen bana birbirimizden daha fazla uzaklaşacağız gibi geliyor.

— Aramızda biraz daha artacak ilometrelerden ne çıkar ki Feyhan! Bana yazmıyacak mısın?

— Bunu düşünebiliyor musun?

— Hayır. Fakat belli olmaz.. Sen öyle acaip bir çocuksun ki..

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Eylûl 1929,
Pier Loti Vapuru.

Sevgili Mina,

Hatırlıyor musun? Bugünle tam on beş gün oluyor, bana: «Belli olmaz. Sen öyle acayip bir çocuksun ki!» demiştin.

Bununla: «Senin sevgi ve samimiyetine inan olmaz!» demek istemiştin. Bunu anlamıştım ben.

O vakit, ömürümün en iyi senelerini yaşadığım Yeşilköy'deki serin ve yalnız evimin tarasasında, karanlık denizin karşısında seninle beraberdik. Şimdi senden ve bütün sevdiklerimden her saniye biraz daha uzaklaşırken o dakikayı düşünüyorum.

Senin, ince bir kinayeye benziyen bu sözünle ne kadar müteessir olduğumu, bu sözlerinin benliğimin en derin ve temiz köşesini nasıl hırpaladığını sana göstermemek için birdenbire yaramaz mektepli kız (Senin dediğin gibi) oluvermiştim..

— Sana piyano çalayım mı Mina?

— Yaramaz Feyhan... Ciddî bir mevzu üzerinde bir dakika duramıyorsun?

— Karanlıkta içim sıkıldı da ondan. İstersen sen gene tarasada şairane hülyalarına dal, ben sana bu hülyaları tatlı tatlı saklamak için «Chupin» in «Berceuse» ünü çalacağım.

Niçin o dakikada beni anlamamıştın sen, benim biricik dostum?

Eğer sen o gece benim sözlerimi hafif ve ehemmiyetsiz bir çocuk kaprisi gibi görmiyerek benimle beraber gelseydin, piyanonun tuşları üzerinde dolaşan ellerimin gözyaşlarımla ıslandığını görecektin.

Belki de o zaman sana ilk defa olarak bütün ömrümü anlatacaktım, Mina... Ve bunu istiyordum da.. Yalnızlık ve kimsesizlik beni boğmağa başlamıştı.

O günden sonra seyahat hazırlıkları ve yorgunlukları arasında kendi kendimizi dinliyecek vakit bulamadık.

Veda ederken bana:

— Mektup yazacaksın değil mi Feyhan? Beni, hayatının yabancısı yapmıyacaksın değil mi? dedin. Ve ben cevap ver-

meden bir çılgın gibi boynuna atılarak ağladım.

Şimdi sualine cevap veriyorum Mina:

Evet sana yazacağım; hattâ senin candan ve sıcak samimiyetine karşı biraz vahşi ve soğuk gibi durduğumun acısını çıkarmak için sana çok, pek çok yazacağım. Bütün hayatımı senin önüne koyacağım.

Bu mektuplarım çok defa sahici bir mektuba benzemiyecek, belki başı ve sonu olmıyacak. Belki de kendim için yazdığım bir jurnale benziyecek. Ne zararı var! Sen bu satırların arasından seni dünyada en çok sevdiğimi ve senden uzakta geçecek günlerimi seninle beraber yaşamak istediğimi anlıyacaksın ya!

Güvertenin bir köşesinde parmaklığa yaslanmış, karanlık ve durgun denizi seyrediyorum. Güneş ışığı altında insana derin, uyuşturucu bir sükûnet veren sular, gece oldu mu görünmiyen iplerle kalpleri esrarlı derinliğine doğru çekiyor.

Gecenin karanlık uçurumu bin bir renkli yıldızlarla dolu. Etrafımda hava, mütemadî bir uğultu ile titriyor. Ve ben hiç bir şey anlamadığım halde hissediyorum ki bu gecenin ortasında, bu teshir edici uğultunun ortasında yalnızım ve kaybolmuşum.

Fakat içimde kendisini yalnız ve kaybolmuş duyanların ezgin zavallılığı yok. Bilâkis memnun ve mesudum. Damarlarımda genç ve sağlam bir kanın kaynaştığını duyuyorum. Saçlarım serin rüzgârla uçuşurken kafamın içinde ümit verici hülyalar çırpınıyor, istikbale doğru koşuyor,

Dünden kaçıyorum, bugünü mühimsemiyorum, fakat yarını, yarını düşünüyorum Mina. İçimde bir kanat gibi çırpınan tatlı bir heyecan var.

Mutlaka muvaffak olacağım.

Senden, zavallı ihtiyar dadımdan ve arkadaslarımdan göz yaşları içinde ayrıldıktan sonar hemen kamarama giremedim. Uzun zaman, sevgili İstanbul ufukta kursunî bir leke kalıncaya kadar şaşkın bir hayvan ıstırabiyle güvertede dolaştım.

Ayrılık, hattâ Paris'e tahsile gitmek için bile olsa, gene yakıcı bir his Mina'cığım. Sizinle beraber bana kac senedir ölen babamdan da daha fazla uzaklaşıyormuşum gibi geliyor.

Vaktaki uçsuz bucaksız denizin ortasında yalnız kaldım. İşte o vakit büsbütün bu yalnızlığa gömülmek için kamarama indim.. Ve.. Sevgili Mina, bu birkaç günlük odamı kimseye haber vermeden gizlice süslediğin kucak kucak çiçekleri, senin sevgili gözlerin, senin sevgili saçların gibi öptüm, öptüm... Denizde geçireceğim günlerde seninle yalnız kalmak için bütün başka çiçekleri kamarota verip salona gönderdim.

Görüyorsun ya, senden büsbütün ayrılmadım. Daha başbaşa geçirecek tatlı saatlerimiz var.

İlk ayrılık şaşkınlığı geçtikten sonra yavaş yavaş kendimi toplamağa başladım. Odamı yerleştirdim, babamın, annemin ve senin resimlerinizi, bir iki kitabı, boya çantamı şuraya buraya dizdim ve bu küçük odaya derhal kanım kaynadı. Kendimi, bu vapurda doğmuşum, bütün ömrüm bu kamarada geçmiş gibi rahat ve mes'ut buldum. Giyindim ve yemeğe çıktım.

Bir genç kızın tek başına seyahat etmesi, hattâ bugün bile, nazarı dikkati celbediyor, inanıyor musun? Bir çok gözlerin bana dikildiğini, birçok başların bana döndüğünü hayretle gördüm.

Halbuki ne arkamdaki elbisede göze çarpacak bir şey, ne de yüzümde ve saçlarımda bir acaiplik vardı. Gel de sen buna kızma şimdi!

Bereket versin ki amcam bana hayatında ilk, belki de son bir iyilik etmiş, beni vapurun ikinci kaptaniyle tanıştırmıştı.

Bu yaşlı, kibar Fransız derhal beni müşfik himayesine aldı; yanında bana yer verdi, yemeğimle alâkadar oldu. Biraz ürkek ve çekingen idim. Şen ve sevimli sözleriyle bana tabiîliğimi buldurdu.

Yemek, vapurda geçirilen ilk gece olduğu ve herkes etrafında yeni yüzler gördüğü halde, çok neşeli geçti.

Sofradan kalkınca kaptanın ve yeni tanıştığım genç bir çiftin (Mühendis Galib ve karısı Handan) sevimli ısrarlarına rağmen salona gitmedim.

Şimdi kamaradayım. Yalnızım, seninle konuşuyorum Mina... Ve sana söyliyecek ne kadar şeylerim var bilsen.

Ömrümün, senden şimdiye kadar gizlediğim parçalarını anlatacağım. Bunu anlatmazsam hattâ gündelik hayatımda bile sence karanlık öşeler olacak.

Bak demin sana vapurumuzun açıldığı denizden, ilk ayrılık hislerimden yazarken:

«Ben bu denizleri bir defa daha görmüştüm. Bu ayrılık «hislerini, uzak ve bulanık bile olsa, bir defa daha tatmış-«tım. Ben geçtiğim yerleri başka bir defa daha görmüştüm» diyebildim mi?

Evet Mina, ben bütün bu gördüğüm ve göreceğim yerleri bundan evvel görmüştüm. Fakat yanımda babam ve.. Sana hiç kendinden bahsetmediğim annem vardı. Ve ben o zaman mes'ut bir çocuktum.

Fakat hayır, bunları böyle parça parça sana anlatamam. Hepsini bir araya toplamalı ve sana tâ çocukluğumdanberi geçen günlerimi baştan söylemeliyim.

Belki de bu anlatacağım şeyler arasında hayatımın bildiğin parçaları da olacak. Fakat Minacığım o kısımları da sırf bildiğin için beraber geçen eski günlerimizi hatırlamamız için sana yeniden yaşatacağım.

Ancak, bu büyük hasbihale bu gece başlıyamam kardeşim. Başımın içinde bunları zincirlemek birbirine eklemek lâzım.

Şimdilik sana rahat bir gece diliyerek karanlık güvertelere suları seyretmeğe gidiyorum. Rüzgâr, bağsız saçlarımı uçuracak, derimin her deliğinden tâ içime kadar girecek, başımdaki karma karışık düşünceleri dağıtacak ve ben, birazdan bir kuş kadar hafif ve serin yatağıma gireceğim.

Yarın gece burada, gene beraber olacağız Mina'cığım.

Getir, içine güneş düşmüş gibi ışıldayan gözlerini seve seve öpeyim.

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Eylûl 1929
Vapurda,

Sabah gözlerimi açınca yanımdaki resimleri gördüm ve düşündüm:

Zavallı babacığım, kızını öyle mes'ut görse ne kadar sevinecekti!. Son sözleri hâlâ kulağımdadır: «Feyhan, öldüğüme yanmıyorum, seni dünyada yapayalnız bıraktığım için gözü açık gidiyorum. Senin muvaffak olduğunu görmeden ölüyorum, bu da içimde büyük bir düğümdür. O günleri görmek isterdim, çünkü o günlerin geleceğini biliyorum. Bütün ömrünü fırça ve boya arasında geçirmiş ihtiyar bir ressam, daha açılmamış bile olsa, büyük bir istidadı evvelceden görür ve anlar. Ben de bir baba değil, bir san'atkâr gibi seni anlıyorum. Söz ver bana yavrum, bu istidadını körletmemek için bugün benimle olduğu gibi yarın yalnız kalınca da aynı ateş ve zevkle çalışacaksın. Elini uzat ve söz ver kızım!» zavallı babacığım.

Mina, şayet ölülerimizin ruhu bizi takip ediyorlarsa mutlaka babamınki benim muvaffakiyete doğru yürüdüğümü görmekle mesuttur.

Bu his bana derin bir sükûnet veriyor. Bunun için babamı düşünmek, aynı zamanda bütün bugünkü hayatımı düşünmekten beni menetmiyor.

Bugünüm pek neşeli geçti. Yeni tanıdığım genç mühendis ailesi beni başkalariyle tanıştırdı. Bu yeni ahbaplarım içinde bana çarçabuk âşık olan bir Mısırlı bile var.

Zengin, çok zengin bir Mısırlı dersem tesir daha kuvvetli olacak! Hele sana bu Mısırlının bekâr olduğunu ve gönlünü eğlendirmek için seyahat ettiğini söylersem!..

«Feyhan kızım, aklını başına topla! Böyle bir tâli kusu her zaman herkesin başına konmaz! Hemen adamcağıza iyi yüz göster. Belki de aklını tamamiyle çelersin de bir aya kalmaz Mısır'ın en zengin bir hanımefendisi olursun!»

Mantıklı ve ağır başlı Feyhan'ın böyle düşünmesi lâzımdı değil mi? Fakat senin delişmen kızın böyle hesaplı işlere gelmiyor vesselâm!

Adam peşime düştükçe ben köşe bucak kaçıyorum. Handan Hanım bile benim ürkekliğimin farkında oldu. İnceden inceye gülüyor. Hattâ akşama doğru yalnızlığın ve seyahatin verdiği teklifsizlikle:

— Bu adam hoşuma gidiyor, hem pek zengin. Bir genç kız için fena bir parti değil. dedi. Ben tabiî o sırada sağır olmuştum.

Bilirsin ya, ben böyle vakit vakit sağır, dilsiz, kör oluveririm.

Yalnız bu değil. Benim böyle geçici samimiyetlerden, muvakkat ahbaplıklardan pek hoşlanmadığımı da bilirsin.

Bu Handan Hanımın, iyi de olsa, dostluğunun ancak vapura girerken başlayıp inerken biten dostluklardan olmasını istiyorum.

Bunun için ona ve herkese kendimi «Yaramaz mektepli kız» gibi tanıtmağı daha muvafık buldum. Artık benimle ciddi mübahaselere girişen olmıyacak.

Buna mukabil bugün ne güzel geçti! Konuştum, okudum, piyano çaldım, hattâ gece yemekten sonra dans ettim.

Gözlerini birşey soruyormuş gibi, öyle gözüme dikme fena kız, evet, Mısırlı İbrahim Beyle de dans ettim. Bundan ne çıkar ki!

Ayni gün — Akşam

İşte gene dünkü gibi geldim Mina ve seni düşündüğüm, seninle yalnız yaşadığım bu saatte, vadettiğim gibi, hayatımı anlatmağa başlıyorum.

Büyük babam, Abdülhamit sarayında ileri gelen, sözü geçen nişanlı paşalardanmış. Yüzünü, amcama benzediği için, sevmediğim bu büyük paşanın bir resmi, babamın da babası olduğu için albümümün bir köşesinde elân durur.

Büyük babamı tanıtmak için onun yalnız Abdülhamit sarayının gözdelerinden olduğunu söylemek kâfi değildir. Dadımın anlattığına bakarsan o, servetini kadınlara yediren bir müsrifmiş de.

Saraydan aldığı ihsanlar üç karısını ayrı evlerde ihtişamla yaşattıktan sonra bir gecelik zevk kadınlarına da bol bol yetişirmiş.

Büyük babamın ilk karısı, bilmem hangi paşanın kızı imiş. Onu, çocuğu olmuyor bahanesiyle Kuzguncuk'ta bir yalıya nefyetmiş. Kadıncağız o yalıda, kalfaları, dalkavukları ve beslemeleri arasında yaşamış ve ölmüş.

İkinci karısı da gene böyle ekâbirden birinin kızı imiş. Fakat bir kaç sene geçip de büyük babam ondan bıkınca, birincisi gibi bunu da bir köşeye kapatmamış, çünkü evlendiklerinin ilk senesinde halam dünyaya gelmiş.

Ancak paşa hazretleri öyle karısından çekinecek cinsten olmadığı için bu sefer konaktaki çerkes cariyelerden en işvelisini, en güzelini seçmiş.

Dadıma kalırsa, büyük babam bu cariyeyi çok sevmiş ve şımartmış. Nikâhlayıp onu bir hanım yapmağa hazırlandığı sırada hanımefendi haber almış, evde kıyametler koparmış. Fakat bu gürültüler işi ancak muvakkaten geriye bırakmış. Babam doğar doğmaz, paşa, senelerdenberi beklediği oğlunun dünyaya gelmesi ile kâinatı unutmuş ve baba annemi Nişantaşı'ndaki büyük bir konağa yerleştirerek aralarındaki bağ nikâhla resmîleşmiş.

Bir çok seneler; babam 13 - 14 yaşında bir çocuk olasıya kadar paşanın baba anneme karşı olan bağlantısı devam etmiş.

Çocukken, babam bazı kış geceleri beni dizleri üstüne alır ve bana kendi çocukluğunu anlatırdı.

O günlerde, benim geçirdiğim çocukluktan büsbütün başka, büsbütün daha cazip sahneler vardı. Ve benim dünyalara sığmayan muhayyilem o sahneleri süsleye süsleye bir peri masalına benzetirdi.

Babam küçük müstebit bir hükümdarmış. İstediği, dilediği şeyi yapar, istemediği beğenmediği şeyi ve kimseleri bir saniye içinde mahkûm edermiş.

Kocaman konağın tâ bahçesinden, bodrum katında çatı arasına kadar her tarafı yalnız onunmuş.

Bir gün tavan arasında yemek yiyeceğim diye tutturduğu için babası derhal emir vermiş, ertesi gün bir çok amele birden çatının bir kısmını kaldırmışlar ve oraya muhteşem bir camlık yapmışlar.

Birkaç gün babam genç dadısiyle (Benim dadım) bura-

da oturmuş, uyumuş, oynamış. Sonra hafta geçmeden bundan da bıkmış, bu sefer bahçede mekân kurmuş ve babası da ona yeşil ve sık yapraklı ağaçlar arasında üç odalı mini mini bir köşk yaptırmış.

Bu köşkü ben de hatırlarım Mina. Zavallı babam en yeisli ve ızdıraplı günlerini orada tek başına yaşamağı severdi.

Hattâ sanırım ki sonradan koca konak, amcam tarafından haraç mezat sattırıldığı vakit, babam, en çok bu küçük köşke acımıştı.

Baba annem cahil bir çerkes halayık olduğu halde babama bir Allah gibi tapar ve en bilgin annelerin çocuklarına bakamadığı kadar ince temiz bir şefkatle onu dolarmış.

Annesinden konuşurken babamın sesine bir tatlılık dolduğunu hatırlarım. Hattâ çok defa yüzüme bakarken:

— Yavrum sen bana da benziyorsun amma, yüzünün başlıca hatları zavallı anneminkileri daha çok andırıyor. . derdi.

Bir gün kendisine sordum:

— Baba, yüzüme bakarken bazan gözlerinde biriken yaşların sebebi bu mu?

— Belki de bu kızım, çünkü anneme kanmadan onu kaybettim.

İçim; yanar bir ateş düşmüş gibi acıdı. İlk defa ona, görmeğe doymadan kaybettiği başka bir kadından, vefasız annemden bahsettim.

— Ne yapalım baba, ikimizin de nasibimiz böyle genç yaşta anasız kalmakmış.

Babamın gözlerinde muzdarip bir kin ışığı yandı:

— Hayır Feyhan; benim annemi, benden ölüm zorla ayırmıştı, seninkisi bilerek istiyerek seni bıraktı da gitti: İkisi arasındaki farkı ölçebiliyor musun kızım?

Bir de benim annem ölürken arkasında başka kadınlardan doğan baska çocuklarına bağlı bir baba bırakmıştı, halbuki senin baban..

İsyanla bağırdım:

— Sus babacığım. Baska babalarla kendini mukayese etmekten seni menederim. Senin dünyada benzerin yoktur ve ben de senin bir tanecik kızınım.

Mina... İşte geri dönüyorum. Evet, dediğim gibi babam

13 — 14 yaşına kadar çok mes'ut bir ömür sürmüş. Bu saltanat yeni bir kadın, büyük babamın gönlünü çeldiği güne kadar sürmüş.

Büyük babamın kalbinde karısına ait olan yeri başka bir kadın, babamın yerini de bu kadının bir oğlu aldığı gün ikisinin de felâketlerinin başlangıcı olmuş. Fakat büyük annem bu acıya ancak iki sene dayanmış, genç yaşında ölmüş ve kocası, onun evdeki hâtırasına bile hürmet etmeden genç karısını ve oğlunu konağa yerleştirmiş.

O vakit babam, çocukluğunun bin bir saadetle dolu geçen günlerine bedel her köşesini başka bir sıcaklıkla sevdiği evde bir yabancı, bir sığıntı, bir üvey evlât olarak kalmış.

Büyük babamın gözleri artık onu görmüyormuş. Buna rağmen babamın kalbinde ona ve küçük ardeşine karşı en derin ve müşfik hisler yaşıyormuş.

Fakat bir gün.. Üvey annesinin, sözde kardeşine fena muamele etmiş diye büyük babama uydurma bir iki söz söylemesi yüzünden babam ilk defa olarak ve herkesin yanında yanağına şiddetli bir tokat yemiş.

İşte o günden sonra, ona karşı yapılan bütün haksızlıkları görmüş ve kalbinden evlâtlık ve kardeşlik duygularını silmiş.

Zaten çok geçmeden onu mektebi Sultaniye (Galatasaray lisesi) leylî vermişler.

Babam bir karlı gecede bana o günlerini şöyle anlatmıştı:

«Annem öldükten, ve bilhassa babam benden yüz çevirdikten sonra ev bana zindan olmuştu. Bunun için leylî bile olsa mektebe gitmeği cana minnet bildim ve çok sevinçle yeni muhite ısındım. Hayatımın ikinci mes'ut devresi başlamıştı. Bu saadetimi her gün biraz daha iyi anlıyordum. Bilhassa küçük yaşımdanberi resme olan iptilâya benzer hevesimi genç bir Fransız hocam keşfettiği gün hayatımın mânası değişmişti.

Kendisi de oldukca iyi bir ressam olan bu hocam seneler gectikce benim icin hakikî bir mürsit oldu. Hattâ mektebi bitirdiğim vakit beni Paris'e gitmeğe, orada resme calısmağa çok tesvik etti, babam böyle saçma birsey için izin çıkmayacağını bahane ederek bir türlü göndermedi.

Yalnız bu kadar mı? Böyle mânasız ve şerefsiz bir mesleğe sülûk etmemi kendisi için bir küçüklük sayarak beni derhal hariciyeye kâtip olarak yerleştirdi.

San'at aşkı nedir sen bilirsin kızım. Bütün bu müşkülât beni gayeme doğru, küçük adımlarla olsun, ilerlemekten menetmiyordu.

Nihayet bir gün elimde o zaman sarayın kara kedisi olan memnu bir gazete görüldü ve bir hafta geçmeden babam kendi isteğiyle beni Paris'e gönderdi.

Bundan sonra, önümde yeni bir kapı açılmıştı. Üç sene büyük bir ateş ve aşkla çalıştım. Babamdan bol bol para geliyor ve ben bu paralarla dünyanın en büyük san'at eserlerini yakından görmek için durmadan bir göçebe gibi diyar değiştiriyordum.

Bu üç çalışma senesinin sonunda annene rastladım derhal birbirimizi sevdik. Belki de isteseydim bu sevişme, birkaç sene ömrü olan bir maceradan ibaret kalırdı; fakat o zaman, bir gün gelip de memleketime tekrar dönebileceğim ümidi bir saniye bile aklımdan geçmediği için sevdiğim Fransız kızı ile hemen evlendim.

Annen o zaman on sekiz yaşında sarışın, güzel, gençlik ve sıhhatle dolu şakrak bir kızdı ve ilk izdivaç senelerimiz sıra sıra dizilmiş şen ve rahat dolu günlerle geçti. Hattâ, hürriyet ilân edilip de ben memlekete dönmeğe karar verince, bir saniye bile tereddüt etmeden beni takip etti. Geldik.

İstanbul'a dönüş bana beklediğim saadeti vermedi. Bir defa, babamı çok ihtiyarlamış buldum. Kardeşim haylazlığı ve ahlâksızlığı ile onu çok üzmüş ve yormuş olacak ki beni görmekle pek sevindi. Hattâ bir Fransız kıziyle evlenmiş olmamı bile, konakta yerleşirsek affedeceğini söyledi.

Bir zamanlar benim kaprisim yüzünden yaptırılmış olan bahçedeki üç odalı paviyona yerleştik.

İşte sen o evde, yeşil ağaçların ninni söylediği gölgeli bir odada dünyaya gözlerini açtın yavrum.»

Mina'cığım, babam benim doğusumdan bahsederken: «Bir yıldız doğdu» diyormuş gibi sesinde hürmet ve husu vardı: fakat ben bu seste, uzak saadetleri hatırlıyan muzdarip bir inilti keşfettim. Bunun için ondan sonraki günlerini

ona tekrar yaşatmak istedim ve ona bir şey sormadım.

Bu sebepten, sana ilk çocukluğumdan bahsetmiyeceğim.

Kendimi ilk anladığım günlerde hem memlekette hem de evin içinde kavga vardı.

Dışarda büyük savaş, evde, annemle babamın bitmek tükenmek bilmeyen çekişmeleri:

«Harbi Fransızlar kazanacak.. Hayır, Türkler kazanacak.»

Bu patırdılar, yavaş yavaş geliyor, benim üzerimde duruyor, Annem:

— Kızım Fransızdır! diye çırpınırken babam isyanla:

— Hayır, kızım bir Türk ızıdır; diye bağırıyordu.

Babamla annem, Fransa'da yaşamalarından kalmış bir alışkanlıkla birbirleriyle Fransızca konuşurlardı. Bunun için ben de ilk senelerde yalnız Fransızca öğrendim. Dadımdan başka kimse ile Türkçe konuşmazdım.

Fakat harp ilerledikçe ve annemle olan kavgaları biraz daha çetinleştikçe babam benimle Fransızca konuşmaz oldu.

Bu sırada ben mektebe başladım. Bu, beni babama çok daha yakınlaştırdı ve annem her gün benden biraz daha uzaklaştı.

Mütareke seneleri evimizi bir cehenneme çevirmişti. Annem yeni tanıştığı Fransız zabitleri ile aileleriyle beraber geziyor, çıkıyor, evden uzaklaşıyordu. Babam bir taraftan bu ailelerin bizim evimize girmesini kat'iyyen kabul etmiyor, fakat her şeye rağmen annemi sevdiği için onun aile ocağından böyle uzaklaşmasından büyük bir ıstırap duyuyordu.

Bazı akşamlar sofrada, annemin boş kalan sandalyesine bakarken gözlerinin dolduğunu, onun gecikmesinden bahsederken sesinin teessürle titrediğini görüyor ve bundan küçük kalbimin olanca hassaslığiyle büyük bir keder duyuyordum. İyi anlamamakla beraber hissediyordum ki, babam bir buhran geçirmekte idi.

Annemin geç kaldığı ve babamın, her şeye katlanarak onu beklemeğe karar verdiği akşamlar, dadım beni yedirir ve yatağıma yatırırdı.

Bir gece, bilmiyorum nasıl oldu, huysuzlandım. Annemi

öpmeden uyuyamıyacağımı söyledim. Dadım kızdı, yüzüme dik dik bakarak: «Annen artık gelmiyecek!» dedi.

Hiç unutmam, daha dadımın sesi susmamıştı ki, ben bir kartal gibi onun üstüne atıldım ve yumruklarımla, tırnaklarımla onun yüzünü ve saçlarını koparmağa başladım. Bir yandan da ciyak ciyak bağırıyor, tepiniyordum.

Babam bu gürültüyü odasından duymuş. Geldi, sebebini sordu; hemen fırladım:

Baba, dedim. Dadımı artık sevmiyorum, o gitsin; bana annem gelmiyecek diyor. Ben annemi isterim; annem gelsin. Anne, Anneciğim!

Zavallı babam benim bu çocuk ızdırabım karşısında kendi derin yarasını unuttu. Sinirli vücudümü kollarının arasına aldı. Beni yatağıma yatırdı. Saçlarımı, yüzümü okşıyarak beni uyuttu.

Gözlerimi uyku kapamadan onun gözlerinden yaşlar aktığını görmüştüm.

Annem tekrar yuvamıza döndüğü vakit, kırık kanatlı bir kuş gibi mahzun ve meyustu. Yalnız babamı değil, artık beni de sevmiyordu. Her gün Paris'e gideceğini, artık yabancı bir memlekette oturmaktan bıktığını söylemeğe başlamıştı.

Bir müddet sonra büyük babam öldü. Babam da kendisine miras kalan bir hanı satarak annemi ve beni alarak Paris'e götürdü.

Ben o vakit 13 - 14 yaşında bir kızdım. Bunun için bugünkü seyahatim bende, ilk defa garba doğru gidenlerin hayret ve heyecanını uyandırmıyor.

O vakit geçtiğim yollar, gördüğüm yerler, yeni gençleşmeğe başlayan yarı çocuk kafamda o kadar kuvvetle yerleşmişler ki, bu sabah Atina'yı gezerken babamın candan gelen sevgili sesini duyuyorum sandım:

— Bak kızım, burası işte Akropol!. Büyük mâbedin ismi Üortenon'dur. Şu heykel eski Yunan ilâhlarından Minerva'nın heykelidir. Bunu Fidyas isimli bir heykeltraş, Hazreti İsa doğmadan, yüzlerce sene evvel yapmıştır. Öteki mâbed Erekteriyondur. Atina'ya gelen her seyyah en evvel gelir, burasını görür.

Babamın sesini duyarken ince tülden bir elbise içinde sa-

rı saçları güneşle parlayan annemin ince vücudünü de yanımda görüyorum sandım.

Bunun için Mina, bu beni takip eden hâtıralardan kaçmak istemiyerek bugün yabancı bir memlekette gene kendimle yaşadım ve bunun için bu gece bütün benliğim o geçen günlerin kuvvetli cazibesine kapılarak eskiye döndü, eskiyi bütün canlı hâtıralariyle gördü.

Fakat şimdi başımın içindeki fikirler uğulduyor, gözlerim kararıyor artık. Uyumak, unutmak istiyorum Mina.

Yarın tekrar buluşacağız kardeşim.

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Eylûl 1929
İtalyan sularında.

Bugün tek başıma Napoli'yi dolaştım. Muhteşem Vezüv'ü ikinci defa gördüm. Portakal ve limon ağaçlarının gölgelediği yollarda hâtıralarımla beraber dolaştım. Napoli'nin meşhur müzesindeki Pompei'den kalan şeylere hayretle baktım.

Eskiden babamla ve annemle beraber gördüğüm mercan bilezikleri, gerdanlıkları bugün daha olgun bir zevkle seyrettim.

Bir ara, ben yarım yamalak İtalyancamla bir mercan kolyeyi almağa çabalarken, yanımda birisi temiz bir Türkçe ile söylendi:

«Su iğneyi alınız hanımefendi. Bundaki san'at, bütün bu mağazanın mercanlarına değer.»

Başımı cevirdim: İbrahim Bey..

Sana İbrahim Beyin beni adım adım takip ettiğini söylememiş miydim?

Bu adam nicin böyle canımı sıkıyor bilmem. Mutlaka çok kibar ve kusursuz bir hali olmasından ve bana karşı gösterdiği hürmette ve hattâ beni takip edisinde bile göze batacak birşey bulup kendisinden kaçamadığımdan...

Dün akşam, seninle uzun saatler konuştuktan sonra ar-

tık geçmiş günlerime takılmamak, onlardan uzaklaşarak gelecek günleri düşünmek istedim; fakat bilmiyorum niçin mazinin zinciri beni kuvvetle çekiyordu. Benden çok daha kuvvetli olan bu zincire o dakikada çok zayıf ve âciz olan benliğim bir esir gibi itaat etti ve ben eskiyi düşündüm, eskilere gömüldüm.

O kadar ki yemek zili çaldığı zaman bile hareket etmek, üstümü giyinmek için kendimde irade ve kabiliyet bulamadan yemeği kamarama getirttim.

Saat onbire doğru yatmak istedim, fakat vakit vakit tutan ve benim bütün neşemi benliğimden ayıran müziç bir baş ağrım var bilirsin ya, işte bu ağrı beynimin içini deliyormuş gibi sarmıştı. Güverteye çıktım.

Yolcular, yer yer koltuklara uzanmış konuşuyor, sigara içiyorlardı. Onlara görünmeden uzak bir köşeye çekildim.

Güzel tabiatla can cana iken neş'emi tekrar bulurum sanmıştım; halbuki bu akşam benden kuvvetli birşey bana hâkimdi.

Ne ümitsiz düşüncelerim vardı bilsen kardesim! Hayatımı boş ve mânasız bir acıdan başka bir vüzle göremiyordum.

Bu yabancı yerlerde işim ne idi benim? Nereye gidiyordum ve ne için? Bütün bu çalışma, bir maksada erişmek için çabalama neye idi?

İşte ben böyle kendi dünyamda icin icin yasarken, hattâ gözlerim parlak koyu gökü ve şırıl şırıl akan denizi bile göremiyecek kadar dalmısken yanımda bir ses:

— Rahatsız mısınız Feyhan Hanım diye seslendi.

Titiz ve hırcın Feyhan uyanıvermisti.

Bu sese doğru başımı cevirirken beni rahatsız eden saygısızı terslemeğe hazırlanmıstım. Fakat karsımda çok kibar ve hiç yılışık olmıyan bir tavırla konusan İbrahim Bey, ve acık renk dekolte elbisesi içinde parlayan Handan Hanım vardı.

Hemen pençelerini indiren bir kaplan gibi hiddetimi yenmeğe çalıştım ve tabiiye çok yakın bir sesle:

— Nicin efendim? dedim.

Cevabı Handan Hanım verdi:

— Yemekte görünmediniz. Herkes sizi merak etti. Siz

yokken sofranın neş'esi uçmuştu sanki. Hattâ her zaman sizi görmüyormuş gibi tabağından başını kaldırmıyan soğuk İngiliz bile kaptana:

— Genç matmazel nerede? diye sordu.

Gülmeğe çalışarak:

— Desenize, bu soğuk sandığımız İngiliz bana iyiden iyiye aşık olmuş. Beni görmeden yaşayamıyor.

Handan Hanım hiç alaycı olmıyan bir tavırla:

— Cazibenize tutulmayan bir o var diye düşünmüştük. Meğer ki onda da aldanmışız. Sihirli gözleriniz onu da büyülemiş, değil mi? dedi.

Sözün sonu İbrahim Beye hitaben idi. Bunun için bilâihtiyar benim de gözlerim Handanınkiler gibi ona döndü.

Fakat o, Handan'ın sözlerini dinlememiş gibi ilk sualini tekrarladı:

— Rahatsız mıydınız Feyhan Hanım?

Sesinde alâka, biraz da telâş vardı.

— Hayır, başım ağrıyor da...

— Baş ağrısı, ehemmiyetsiz gibi birşey sayılır. Fakat vücudu idare eden, ona hâkim olan baş ağrırsa bence bunun kuvvetli bir sebebi olmalı. Bir şeye mi sıkıldınız?

İbrahim Beyin yüzüne baktım. Tecessüse ve teklifsizliğe benziyen birşey görmediğim için emniyetle cevap verdim:

— Hayır, belli başlı bir şeye üzülmedim. Geçici bir sinir hali olacak. Bunun için güverteye biraz hava almağa çıktım.

Mina'cığım, Handan Hanım ve İbrahim Beyle karanlık denizin karşısında çok konustuk.

Evvelâ konuştuğumuz gündelik şeylerdi. Handan biraz dedikodu yaptı. Sonra gitgide derinleştik. O vakit Handan sustu. Ve karşı karşıya biz ikimiz kaldık.

Bu İbrahim Bey, çok okumuş bir adam. Kendisiyle çok enteresan mevzuları büyük bir zevkle konuştum.

Bir ara insanların saadete kavusmak için gösterdiği bitmez tükenmez gayretleri, son nefeslerine kadar muayyen bir maksada erişmek için nasıl cabaladıklarını söylüyordu. Bana unuttuğum çok eski ve çok güzel bir Yunan efsanesini anlattı:

«İlâhlar tarafından cehennemdeki büyük bir kaya par-

çasını yüksek bir dağın tepesine çıkarmağa mahkûm edilen kral, insan kuvvetinin üstünde gayretlerle, ellerini ayaklarını parçalayarak, yüzünü gözünü kanatarak senelerce uğraştıktan sonra kayayı dağın tepesine eriştirmiş. Fakat tam bu ağır yükünü sırtından indirip, elleriyle yamacın üzerine yerleştireceği sırada, kaya sallanarak yuvarlanmış. Zavallı adam, tırmandığı dağdan inmiş ve yeni baştan aynı işkenceleri çekerek kayayı tekrar tepeye kadar götürmeğe başlamış Her defa maksadına eriştiğini zannettiği dakika kaya gene elinden kurtulup yuvarlanmış ve bu işkencenin sonu gelmemiş.»

İbrahim Beyin bu hikâyesi, başka bir günümde, beni belki de böyle meyus fikirlere sürüklemezdi. Fakat söylediğim gibi, bu akşam çok kara düşünceli bir akşamdı. Bunun için, vapura girdiğim günden beri takınmak istediğim «yaramaz mektepli kız» nikâbını yüzümden atıvermiştim.

İbrahim Beye, cevap verirken sesimin acılığı gözlerime yaş getirecek kadar benliğimi sarstı:

— Zavallı kral «Sisyphe»in bu hikâyesi, insanların devamlı bir saadete varmak için ebediyen yapmağa mahkûm oldukları gayrete bir sembol değilmidir?

Fakat bunda benim gördüğüm en acı ve hırpalayıcı nokta nedir biliyor musunuz? İnsan her defa saadetini yeniden yapmağa çabalarken bunun kral Sisyphe'in taşıdığı ağır kaya parçası gibi ufak bir sarsıntı ile muvazenesini kaybederek yıkılmağa mahkûm olduğunu bildiği halde gene o biçare gibi yeni bir ümitle tekrar işe başlıyor ve bu işkenceli işi bir eziyet, bir yük gibi değil, kendisini muayyen bir maksada eriştirecek yeni bir ümit, yeni bir ışık gibi görüyor.

Bunları söyledikten sonra, çok samimî fikirlerimi en yeisli sesimle yabancı bir kimseye açtığım, bu adamla gündelik sözlerin haricinde şeylerden bahsettiğim için pişman oldum. Fakat biraz geç kalmıştım.

İbrahim Bey, hayretle yüzüme baktı:

— Sizin yaşınızda genç bir kız için bu ne kadar ümitsiz sözler Feyhan Hanım! Yoksa siz bir bedbin misiniz?

Benim yerime; uykudan yeni uyanıyormuş gibi kısık bir sesle, Handan Hanım cevap verdi ve bu cevap konuşmamızı

şahsî bir akıntıya kapılmaktan kurtardığı için ona pek müteşekkir kaldım doğrusu...

— Bedbin mi? Amma yaptınız İbrahim Bey; onun her zaman gülen yüzüne, şakacı sözlerine herkesle alay eden gözlerine hiç dikkat etmediniz mi?

Feyhan Hanımın her hali yaşamaktan memnun olduğu ve saadete inandığını, bunu beklediğini bağıra bağıra söylüyor. Hakkı da var ya! Bu güzellik, bu akıl ve bu kabiliyetle o buna lâyıktır da...

İbrahim Bey, «bu kadın da kim?» diyormuş gibi Handan'a bakıyordu. Biz konuşurken onun yanımızda bulunduğunu unuttuğunu anladım ve ciddî mükâlememizin böyle kısmen sade bir surette bitmesine sevinerek onlardan ayrıldım.

Seni uyutacak kadar uzun bir başlangıçtan sonra gelelim bugüne...

Mağazada mercan alırken İbrahim Beyin birdenbire çıkagelmesi bana biraz şaşırtıcı bir his verdi.

— Bu iğneyi alınız Feyhan Hanım!

Derken sesinde, bana yakınlaşmak istiyen bir emniyet vardı. Başımı çevirdim:

— Günaydın İbrahim Bey. Siz de Napoli'de dolaşmağa mı çıktınız? Ne güzel memleket değil mi? Bu iğne cidden güzel amma benim için cok pahalı.

— Ben Napoli'yi ve bütün İtalya'yı, hattâ bütün Avrupa'yı bir çok kereler dolaşmış bir adamım. Artık bu memleketlerin hangisi güzel, hangisi değil diye düşünme kabiliyetini kaybettim.

O söylerken ben uzun kolyeyi boynuma dolamıştım.

— Demek bu iğneyi almıyorsunuz?

— Hayır.

— Hemen vapura dönecek misiniz?

— Biraz daha dolaşacağım.

— Size Napoli'nin bir peyzajist tarafından görülmeğe değer en güzel köselerini göstermeme izin verir misiniz?

Mina'cığım, en güzel köseleri demekte ne kadar haklı imiş! Ne nefîs manzaralı verler gördüm bilemezsin.

İçimde inatçı bir Feyhan:

— Gitme, bu yerlerin resmini yap! diyordu.

Fakat ben bu güzel şeyleri duyarken yanımda yabancı bir adamın bulunması ne kadar canımı sıkıyordu bilemezsin.

Gözlerim seni istedi, seni aradı Mina! Sen neredesin Şimdi?

Vapura döndüğümüz vakit Handan Hanımın, hususî bir mâna ile bana bakan gözlerini hiç beğenmedim.

İbrahim Beye gelince, hiç sebebi yokken memnun ve neş'eli idi.

Öğle yemeğini gene kamaramda yedim.

Bu akşam bütün neşem, yaramaz mektepli kız halim üstümde idi. Mina'cığım sofrada, hattâ somurtkan İngiliz seyyahını bile kahkaha ile güldürecek şeyler anlattım. Bir ara kaptan yüzüme bakarak:

— Bugün bütün yolcular Napoli'yi gezdiler. Hiç kimse anlatacak mühim bir vak'aya şahit olmadığı halde nasıl oluyor da siz birkaç saat içinde bunca şeyi görebildiniz?

Küstah bir tavırla burnumu havaya kaldırarak cevap verdim:

— Bunda şaşılacak ne var efendim? Herkes gezmiş, bakmış fakat görmemiş, bense...

— Sizse, küçük bir şeytan gibi görünmiyecek şeyleri bile görmüşsünüz.

Yemekten sonra yolculardan bir çoğu bir briç partisi yapmağı kararlaştırmışlardı; fakat ben piyanoya oturup dünyanın en antrenan havalarını çalmağa başlayınca, caydılar ve çift çift danslar başladı.

Kaptan yanıma geldi:

— Feyhan Hanım, mutlaka dansetmek için yanıyorsunuz. Arkadaşlardan birini getirdim. O piyano çalsın da sizle dans edelim.

— Sizinle mi?

— Bu akşam neşenizle beni yirmi yaş gençleştirdiniz. Ben de dans etmek istiyorum.

— Hurra!!! Kaptanla dans ederken bir alkış tufanı bizi selâmladı. Artık neş'emize son yoktu. Herkesle, herkesle dans ettim. Fakat en çok İbrahim Beyle... Bir türlü peşimi bırakmadı.

Bir ara, cidden yorulmuştum. Ancak salonda oturmanın

imkânı var mıydı ?Kamarama ineyim dedim' Yatağımın üzerinde ne görsem beğenirsin. Bir buket beyaz gül ve kurdelâ ile bağlanmış küçük bir paket. Bunu hayretle biraz da isimsiz bir korku ile açtım: Bugün Napoli'de gördüğüm kıymetli mercan iğne..

Kanım birdenbire beynimin içinde karıştı Mina'cığım. Bu adam bana bir hediye verecek hakkı nereden bulmuştu?

İlk hiddetle hemen kalemi kâğıdı alıp ona yazacaktım, sonradan bunu da lüzumsuz gördüm ve kutuyu aldığım gibi dışarı fırladım.

Tesadüf mü? Bilerek mi? Salonun kapısında İbrahim Beyle karşılaştım. Kızgın gözlerle baktığımı görünce hemen orada kendisini tahkir edeceğimi anladı:

— Rica ederim Feyhan Hanım, biraz uzaklaşalım.

Yürüdü.. Koşuyor gibi arkasından gittim ve bütün kinimle yüzüne haykırdım:

— Yalnız seyahat ettiğim ve serbest konuşan modern bir genç kız olduğum için hakkımda fena bir fikir beslemişsiniz. Buna teessüf ederm. Sizi kibar birsey gibi tanımış ve size emniyet etmiştim. Aldandığımı anlıyorum. Bunu alınız. Yabancılardan hediye almağa alışkın olan başka bir kadına verirsiniz.

Sararan yüzünü eğdi, titreyen bir sesle:

— Benim icin en muazzez olan anamın hâtırasına yemin ederim ki, size karsı en hürmetkâr bir his beslivorum Feyhan Hanım. Buna inanınız. Aramızda gecen bu ufacık hâdiseyi beni affederek unutmanızı rica ederim.

Benden fena bir hâtıra ile ayrılmayınız, cünkü vapurda gecen bu günler, benim göcebe ve maksatsız hayatımda bulamadığım tatlı ve neş'eli günlerimdir.

Yüzüne bakmadan cekildim; fakat daha uzaklasmamıştım ki, arkamdan geldi. Büyük bir sükûnetle ellerimi tuttu, gözlerini gözlerime daldırarak söyledi:

— Feyhan Hanım, birkaç gün içinde hayatıma bir bahar neş'esi ve gençliği getirdiniz. Bugünler hiç geçmesin istiyorum. Benimle evlenir misiniz?

Ateşler içinde yanarken, beni tutup buz gibi soğuk bir su içine fırlatmışlar gibi buz kesildim. Şaşkınlıktan büyüyen gözlerimle yüzüne baktım.

— Birşey söylemeyiniz Feyhan Hanım, rica ederim susunuz. Ne diyeceğinizi biliyorum; beni tanımıyorsunuz, beni sevmiyorsunuz. İlah... Fakat ben sizi gördüğüm dakika (bu dakika ne kadar uzak!) bütün ömrümde beklediğim kadın olduğunuzu anladım ve size korkarak diyorum, çünkü siz benim için senelerdenberi hayalimde yaşattığım ve helecanla beklediğim kadın olduğunuz halde, ben sizin için bir yabancı, geçici bir adamdan başka birşey değilim.

Beni sevmiyorsunuz, biliyorum ve anlıyorum; fakat hayatınızı bana vermeğe razı olursanız sizi çok sevecek ve bir esir düşkünlüğü ile size bağlanacak olan bir adama yavaş yavaş alışacak ve ona acıyacaksınız.

Bilmiyorum, bu adamın söylediği sözler samimî mi idi, yoksa hazırlanmış aldatıcı sözler mi? Ona «evet!» dese idim hayatımı nasıl bir maceranın eteklerine dolayacaktım? Belki de onun servetinin cazibesine aldanıp kısa bir zaman için saadete vardım sanacaktım. Fakat onun benden sevgi değil acımak istemesine ne dersin?

Bu sözler bana zavallı Fikret'in, candan yalvarışlarını hatırlattı. Kanaatsiz kalbim onun yalansız sevgisini bile, bir taraflı olduğu için, kabul etmemişti.

Fena bir rüyadan uyanıyormuşum gibi silkindim ve İbrahim Beyin gözlerinden kurtularak kaçtım.

Biliyorum, bu satırları okurken bana gene kızacaksın, ayağıma gelen bu parlak kısmeti de teptiğime hiddetlenecek-sin.

Haksızsın Mina'cığım, sevilmek iyi birşey fakat sevmek benim genç kalbimin hakkı değil mi? Hem bu İbrahim Bey bir Türk değil.. Onunla evlenemem. Taassubumdan değil, fakat babama ölmeden evvel ettiğim yeminden...

Bunu sana yarın anlatacağım. Şimdi uyumak, dinlenmek istiyorum.

Yarın son günümüz. Akşama kadar Marsilya'dayız ve sonra Paris!

Bana rahat uyku ve güzel rüyalar dilemez misin?
Sevgili gözlerini hasretle öperim.

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Eylûl 1929

Kardeşim, böyle kâh eski günlerime doğru benimle beraber sürükliyerek, bazan da bu günlerimi anlatarak seni yoruyor muyum? Öyle ise beni affet!

İşte bugün vapurdaki son günümü tamamiyle sana vereceğim. Artık görmek istemediğim kimselerle buluşmamak için salona çıkmıyacağım.

Gene seninle başbaşa ve son defa olarak geçmiş zamanlara doğru seyahat edeceğiz.

Sana annem ve babamla Paris'e gittiğimizi söylemiştim değil mi? Orada bir sene, babamın bütün ıstıraplarına, annemin benden uzak kalmasına rağmen çok mes'ut yaşadım.

Beni, ismi bugün aklıma gelmiyen Paris civarında, büyük bahçesinde havuzları, tenis yerleri, içinde büyük salon ve kütüphaneler olan hususî bir mektebe koymuşlardı. Gece gündüz ben burada yaşardım.

Ne muntazam, ne peri masallarında görülen güzel bir ömürdü o bilsen Mina!

Burada herkes sıkı bir disiplin altında, fakat kendi evinde gibi rahat ve intizamlı bir hayat sürüyor ve çalışıyordu.

Resme olan merak ve istidadım bu mektepte açılmağa, serpilmeğe başlamıştı.

Her hafta eve (otel demek istiyorum) gelirdim ve babam beni kâh müzelerde, kâh Versay'da, kâh büyük bahçede ve ormanlarda gezdirirdi.

Vakit vakit annem gelir, bir şefkat ve muhabbet buhraniyle bana sarılır ve beni babamın elinden alarak moda mağazalarına, kibar gazinolara götürürdü.

Sana niçin yalan söyliyevim Mina? Pek seyrek de olsa annemin benimle alâkadar olmasına, belki de beni mağaza,

mağaza dolaştırmasına, yeni açılmağa başlıyan genç kız ruhum pek mütehassis olurdu.

Bir yandan hasret kaldığım ana şefkati, bir yandan da güzel elbiseler, şapkalar. Fakat, bu cennet hayatı çok az sürdü.

Bir pazar günü otele geldiğim vakit, zavallı babacığımı derin bir keder ve acı içinde çırpınıyor gördüm.

Bana bir şey söylemedi. Fakat odada tek yatak kalmasından ve anneme ait bütün eşyaların meydanda olmadığından büyük felâketin nihavet hain avaklariyle bizi çiğnediğini anladım ve babamın boynuna atıldım:

— Babacığım.. Babacığım.

Bunu derken içimden:.

— Anne... Anneciğim!

Demek istiyordum.

Fakat küçük kalbim birdenbire, beni bırakıp giden anneme karşı hırçın bir kinle dolmuştu.

Zavallı ben, yalnız annemin benden uzaklaşması hayatımı sarsmağa kâfi değilmiş gibi babam da boynuna sarılan kollarımı şimdiye kadar kendisinde görmediğim sert ve sinirli bir hareketle itti:

— Hazır ol, yarın akşam İstanbul'a dönüyoruz.

Trende babam, benden uzak başka bir dünyada yaşıyormuş gibi dalgındı. Bense yalnız, yapayalnız ve biçare idim.

Gündüzleri ona bir söz söylemeden vagonun bir köşesinde okur veya resim yapardım. Yalnız, Sirkeci garına gireceğimiz sırada idi. Babam ellerini omuzuma koyarak bana:

Feyhan, dedi. Yüzüme bak! Sen akıllı ve anlayışlı bir kızsın. İstanbul'da kimseye annenin kaçtığını söylememeliyiz. Bu ikimizin arasında bir sır kalsın emi kızım? Annen için: «Öldü!» deriz, olur mu?

Babamın ellerinin ağırlığı ile omuzlarım birdenbire çökmüş, ihtiyarlamıştı. Eve döndükten bir kaç ay sonra, muhitimin gamlı havası yüzümü soldurduğu için babam beni Dam dö Siyon'a leylî verdi.

İşte seninle orada tanıştık ve seviştik Mina'cığım. Sen büyük abla kalbinle derhal bu anasız kıza kollarını açtın ve

ben de bütün sevilmek ihtiyacımı bu kolların arasında tatmin ettim.

Babam uzun seneler benden uzakta, hâtıralarına gömülü yaşadı ve ben seninle kaldım. Çok defa eve dönmesini istemiyordum bile.

Sana mektep hayatımızı tekrar hatırlatmak ne iyi Mina'cığım. Beraber geçen o çalışma, eğlenme ve ümit dolu seneleri unutmak kabil mi?

Bütün bu mektep günlerinde en çok sevdiğim bir sen, bir de hocam sör Sainte Marie idi. Seni, büyük abla şefkatin ve beni saran himayen için, sör Sainte Marie'yi de boş zamanlarını benim çalışmama hasrettiği için...

Bu resim merakı bende umulmıyacak bir genişlik alıyordu. Mektepte yaptığım tablolar evvelâ öğretmenlerin, müfettişlerin ellerinde dolaştıktan sonra talebenin arasına yayılıyor, bana küçük muvaffakiyet veriyordu.

Babamın sevgisinin, tekrar bana dönmesine de bu muvaffakiyetlerim yardım etmedi mi?

Bir cuma günü, bir kartpostaldan kopye ettiğim bir tablo elimde olduğu halde eve gelmiştim. Bahçede babama rastladım. Ona doğru koşarken nasıl oldu bilmiyorum ayağım kaydı, sendeledim, çantam ve tablo elimden düştü.

Babam koştu, çantamı kaldırdı ve o sırada yerdeki tabloyu gördü.

— Bunu kim yaptı? diye hayretle sordu.

— Ben, baba.

— Sen mi?

Babamın gözlerinden bunu beğenmediğini zannederek çekingen bir sesle söyledim:

— Evet baba.. Beğenmedin mi? Halbuki mektepte herkes bunu çok beğendi. Hattâ bunun için bir mükâfat da aldım. Buna sevinerek tabloyu sana göstermek için beraber getirmistim: «Babam ressamdır, bakalım ne diyecek!» diye kendi kendime telâs ediyordum.

Babam, senelerdenberi ilk defa başımı ellerinin arasına aldı ve gözlerimden öptü:

— Beğenmedin mi de söz mü? Sen bir ressam olmussun kızım. Birkaç sene sonra ihtiyar baban seninle iftihar

edecektir.. Bu yaz seninle beraber resme çalışırız olur mu yavrum?

Ömrümün karanlık dünyasında bir ışık belirmişti Mina!

O yaz ve mektepten çıktıktan sonra babamla birlikte resme çalıştık. İkimizde de sonu gelmiyen bir ateş vardı.

Bu çalışma ikimizi birbirimize çok bağlıyordu. Babamla yavaş yavaş arkadaş olmağa başlamıştık. Hattâ bana birkaç defa annemden bile bahsetmişti.

Bir akşam beni odasına çığardı. Çok kederli ve zavallı bir hali vardı. «Ne oldu babacığım?» diyerek ona koşarken masanın üzerinde etrafı siyah çerçeveli bir zarfa gözlerim gitti. Açtım.. Annem ölmüştü.

Babamın ayaklarının dibindeki sandalyeye oturdum ve başımı onun dizlerine koydum. İlk defa olarak beraber ağladık.

Yatmağa giderken babam:

— Feyhan, dedi. Annen bizden ayrıldıktan sonra çok zavallı ve sefil bir ömür yaşamış. Bunu bir dostumdan haber aldım; onu boşamak istememiştim. Bir gün belki gene gelir diye düşkün bir his ve ümitle beklemiştim; fakat dostumdan gelen mektuptan, annenin bizi çok geç hatırladığını anlıyorum; ölümünden ancak birkaç saat evvel onu çağırtmış ve bizi sormuş, bizi o istemiş. Hattâ dostum bu son arzusunu yerine getirmek için bizi telgrafla çağıracakmış, doktor mâni olmuş, bir iki saat yaşar yaşamaz, boş yere telgraflamayınız, demiş.

— Zavallı anneciğim.

— Evet, zavallı kadın.. Fakat Feyhan, sen ve ben onun kadar zavallı değil miyiz?

Bu tek cümlede babamın hisleri ve ıstıraplarını açıkça okumuştum. Boynuna sarıldım.

— Babacığım!

Babam, aramızdaki hissî dakikaların uzamasını onun ve benim için istemezdi. Bugün de öyle oldu. Boynundaki ellerimi indirdi ve âhenksiz bir sesle söyledi:

— Kızım, odana bir zarf gönderdim. Dostumdan gelen mektubun içinden çıktı. Sana ait olan bu zarfı açmadım. Ne

olduğunu bilmiyorum; fakat ne olursa olsun bundan bana bahsetme!

— Annem nerede ölmüş baba?

— Floransa'da.. Şimdi dostuma bir mektup yazarak ona bir kabir yaptırmasını rica edeceğim.

Odama geldiğim vakit karanlık basmıştı. Lâmbamı yaktım ve annemden gelen mektubu saygı ve korku ile açtım.

Titrek bir elin yazdığı satırları, göz yaşlarımla ıslatarak okudum.

«Kızım,

Sana hitap ederken, annenin ne kadar derin bir âzap ve acı ile kıvrandığını görsen mutlaka işlediği günahı affederek ona kollarını açarsın.

Çektiğim acıları ve döktüğüm gözyaşlarını sana anlatmak bütün bir hayatı anlatmak kadar güç ve uzundur. Benimse buna ömrüm yetmiyecek. Birkaç gün, belki de birkaç saat sonra öleceğim.

Seni, unuttum, seni düşünmedim sanma kızım! Senden başka çocuğum olmasını istemedim dersem annenin yalnız biricik çocuğunu sevmek istediğine seni inandırır mıyım acaba?

Bana inan Feyhan, ölümün eşiğinde bir insan, günahkâr bile olsa yalan söylemekten korkar.

Seni niçin bıraktım da kaçtım? Bunu sana anlatmak çok güç. Seneler belki beni sana daha iyi tanıtacaktır.

Babanı sevdim; fakat onun tam bir Türk, benim tam bir Fransız olan görgü, terbiye, his ve bağlantılarımız bizi ilk aşk senelerinden sonra birbirimize kaynaştıramadı.

Belki de bu menhus harp olmasaydı, biz bu ayrılığı bu kadar acı bir şekilde görmiyecek ve senin gölgende ikimiz de mes'ut olmasa bile rahat ve sâkin yaşayacaktık.

Feyhan, kızım, her şeye katlanmalı ve seni bırakmamalı idim diyeceksin değil mi?

Eğer talih bizi daima Fransa'da yaşatsa idi seni belki de giderken beraber götürürdüm. Fakat sen Türkiye'de doğdun ve orada büyüdün. Gezdiğin dolaştığın yerler değil, memleketin havası bile seni tam Türk kızı olarak yaşatıyor ve büyütüyordu.

Baban, büyük baban ve bütün etrafındakiler hep Türk değiller miydi? Ve ben onların arasında kuvvetsiz ve âciz bir Fransız kadını olarak kalmadım mı?

Seneler geçtikçe senin yalnız anan olduğum için beni sevdiğini ve tamamiyle bir Türk çocuğu gibi büyümekte olduğunu, tabiatının seni babana daha çok yaklaştırdığını teessüfle görüyordum.

Şimdi bunun için mes'udum kızım. Benimle gelseydin sen de benim gibi zavallı ve sefil olacaktın. Babanın yüksek seciyesinin en müşfik kalbini bildiğim için onun sıcak şefkatinin seni daha iyi himaye ettiğini biliyorum.

Kızım, bu satırları okurken, senin beni anlıyacak bir yaşta olduğunu ve beni affedeceğini düşünmekle teselli buluyorum.

Sana ölüm yatağımda yalan söylemiyeceğimi yazdım değil mi? O halde, yalnız bu milliyet hissinin değil, belki de onunla beraber geldiğin için daha çabuk ve daha delicesine altüst eden bir aşkın beni senden ayırdığını söylersem annen hakkında neler düşüneceksin?

Acele etme Feyhan, bugün zavallı annen hakkında bir hüküm verme! Birgün seversen, kuvvetli bir aşkın zavallı ve zayıf bir kadın kalbini nasıl kasıp kavurduğunu anlıyacak ve o zaman beni düşüneceksin.

İlk seveceğin erkeğin kolları arasında mes'ut ve sâkin bir yuvada bütün ömrünce seni mes'ut etmesini Allah'tan dilerim.

Kızım, kasırgalı bir hayat geçirmiş olan annen sana son bir ricada bulunursa ona darılma. o ricası ile kendi geçirdiği ömür arasında büyük bir tezat olduğunu görerek şaşma!

Senden, senin saadetin ve rahatın için istediğim şudur:

Madem ki sen, Fransız bir ananın kızı olduğun halde daima babanla, onun Türk terbiyesi altında, Türk topraklarında ve Türk havasında yaşadın, seveceğin adamı da aynı muhitten, aynı kandan seç ve bir Türk'ten başkasiyle evlenme!

Sevsen de başkasiyle mes'ut olamazsın belki. Bense, senin «belki» değil mutlaka ve mutlaka annenin bulamadığı saadete erişmeni isterim.

Küçük Feyhan'ım, anneni, hainliğine rağmen, sevdiğini biliyorum. Ben de seni dünyada en çok sevenim.

Allah bana cezaların en büyüğünü verdi. Seni son defa görmeden öleceğim.

Benim için dua et kızım ve zavallı anneni unutma!

Çok sevdiğim başını göğsümün üzerinde sıkarak ipek saçlarını, koyu gözlerini, bir bahar çiçeği gibi taze yanaklarını öperim bir tane yavrum.»

İşte Mina, annemin ölümünü ben böyle uzaktan haber aldım ve ona böyle uzaktan için için acıyarak ağladım.

O günden sonra babamın bana düşkünlüğü arttı. O her gün biraz daha ihtiyarlarken, ben gençleşiyor, hayat ve neş'e ile dolu sıhhatli bir genç kız oluyordum.

Mektepten çıktığım sene, babamın artık kendi içinde yaşıyan bir ihtiyardan farkı kalmamıştı. Mahmutpaşa'daki bir han hissemizi satarak Yeşilköy'deki küçük, şirin evimizi aldık ve baba - kız orada yerleştik.

Bu ev babamın son senelerini sükûnet içinde geçirmesine pek yaradı.

İstanbul'da iken onun dünya işlerine karşı lâkayitliğinden ve benim çocukluğumdan istifade eden amcam, büyük babamdan kalan emlâki birer birer ve istediği gibi satıyor ve bu satışların tutarını dilediği gibi taksim ediyormuş. Babam bunları anladığı halde dili varıp da kardeşine bir şey söylemiyor, içerliyerek üzülüyormuş.

Yeşilköy'de bunlardan uzakta, bağ ve bahçe işlerine daldı, sükûnet buldu.

Fakat seneler geçtikçe, ben malî vaziyetimizin amcamın elinde her gün daha fenalaştığını anlıyordum. İşte o vakit bir yandan güzel sanatlar akademisindeki çalışmalarıma devam ederken, bir yanda da mekteplerden birinde Fransızca hocalığı aldım. Bunu babam hiç bir vakit bilemedi.

Esasen ben bunu kısmen çalışma zevki, kısmen de gelecek günleri korumağa yarıyacak bir tedbir olarak yapmıştım. Babam öldükten sonra böyle hareket etmekle ne kadar ihtiyatlı davranmış olduğumu anladım.

İnsan kalbi ne acaip bir şey Mina'cığım, gençken ve daha sonralar annemin vefasızlığını affeden babam, yavaş ya-

vaş onun hâtırasına karşı kinle bağlanmağa başlamıştı.

Hiç unutmam, bir kış gecesi, rüzgâr pancurların arkasında uğuldarken babam odama geldi; kapıyı itina ile kapadıktan sonra masanın yanındaki sedirin üzerine oturdu ve hiç bir mukaddeme yapmadan:

— Feyhan, dedi. Bana büyük bir yemin edeceksin. Senden bunu istiyorum.

Dudakları, elleri titriyordu.

— Peki baba, dedim. Ne yemini istersen ederim. İçin rahat olsun!

— Kızım elini elime ver ve bana de ki: «Baba, sen öldükten sonra ben genç bir Türk kızı olarak kalacağım. Annemin, beni şimdiye kadar arayıp sormıyan ailesine sığınmıyacağım ve ölümlere kadar sevsem bile bir Türk kızı olarak kalacağım. Ve bir Türk'ten başkasiyle evlenmiyeceğim.»

İhtiyar babacığıma bu sözleri can ve yürekten tekrarladım.

O kapıdan çıkarken mırıldandı:

— Artık ölsem de gam yemem. Feyhan onların olmıyacak, benim kalacak ve yabancı kimselerin arasına düşüp rüzgârda kalmış bir yaprak gibi titremiyecek.

Bu sözleriyle babam bilmeden zavallı anneciğimin de son dileğini tekrar ediyordu.

Birkaç ay sonra o, bahçede üzümlere bakarken birdenbire öldü. Bunu biliyorsun Mina. Bunu ve bunu takip eden acı felâket günlerini.. O günleri sen benimle beraber yaşadın kardeşim; benim bir tane teselli verenim sen oldun.

Dünyada yapayalnız kaldıktan sonra hayatımı nasıl yoluna koyduğumu da bilirsin.

Evvelâ ve her şeyden evvel amcamla ilk ve son çetin anlaşmayı yaparak onun elinden, babamın son kalan kırıntılarını aldım.. Ve o günden sonra dünyada bir yakın akrabam olan babamın kardeşi de benden yüz cevirdi.

Annem benden uzakta talihsiz bir ölümle, babam ıstıraplı bir hayatın sonunda bedbaht öldükten sonra amcam bana bas cevirmis, ne olur ki!..

Ömrümün maddî cerevanı iste bu. Mina'cığım. His kısmına gelince: Annemin ve babamın fırtınalı hayatları beni

o kadar korkuttu ki, göğsümün içinde bir kalb, bir his kaynağı olduğunu anladığım gündenberi bir erkeği seveceğim diye ödüm kopuyor.

İşte bunun içindir ki, sen ve bütün arkadaşlarım benim hiç bir erkeğe yaklaşmadığımı, onlarla bir arkadaş gibi kalmak istediğimi görüyorsunuz.

Küçük yaşımdanberi bu korku ile o kadar zehirlenmişim ki beni seviyor gibi görünen erkeklerden, tehlikeli bir uçurumdan kaçıyormuş gibi kaçıyorum ve bunun için sevmek istemiyorum, sevmekten korkuyorum Mina'cığım.

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Teşrinievvel 1929
Paris

On beş gündür sana yazamadım. Beni affet kardeşim. Öyle patırtılı, karmakarışık günler yaşadım ki, nefes alacak vakti bile bulduğuma şaşıyorum.

Şimdi yerleştim, odamı döşedim dayadım. Etrafıma bütün sevdiğim eşyaları dağıttım. Bir eksiğim var. Sen... Bir de ihtiyar dadım.

Sana odamı anlatmadan evvel bu on beş günlük sıtmalı hayatımı anlatacağım, dinle:

Marsilya'da vapurdan inişimi. Vapur arkadaşlarına vedâımı.. İbrahim Beyin şikâyet eden gözlerini. Marsilya - Paris yolculuğunu hep geçeceğim.

Trenimiz gardan içeriye girince. burasını ilk defa görmediğim halde, yabancı kalabalık içinde biraz şaşırdım doğrusu.

Valizlerim yanımda, istasyon holünde şaşkın gözlerle etrafıma bakıyor, ne yapacağımı, nereye gideceğimi şimdiye kadar kararlaştırmadığım için kendi kendime kızıyordum.

Ben böyle kararsız gözlerle etrafımı araştırırken birdenbire yedi - sekiz kisilik bir grup etrafımı sardı. Bir tanesini hemen tanıdım. Fikret'in bana İstanbul'da resmini gösterdiği Fransız arkadaşı.

Hürmetle beni selâmladı ve yanındakilere takdim etti.

Mina, kendimi Babil kulesinde sandım. Bu grupta bir erkekle bir kızdan başka Fransız yoktu. Birisi İtalyan, birisi Suriyeli, ikisi Rus, birisi de Amerikalı. Bunlara kanım ısındı ve gülerek:

— Bir Türk eksikmiş. O da tamam oldu! dedim.

Erkekler kolumu kuvvetle sallayarak elimi sıktılar. Biri Rus, biri Fransız, biri de Amerikalı olan üç genç kız yanaklarımdan öptüler. Erkeklerden biri elimden bagaj kâğıdını aldı, eşyalarımla uğraşmaya koyuldu.

Güzel Rus kızı elimi tuttu:

— Ne düşündük biliyor musunuz? Sizi otele götürmiyeceğiz. İlk günlerde yabancı bir otel kadar insanı hırpalayan birşey yoktur. Ben bir pansiyonda oturuyorum. Sizi bir iki akşam misafir gibi alıkoyacağım. Kabul ediyorsunuz değil mi?

İri mavi gözlerinde o kadar candan bir davet okudum ki, memnuniyetle razı oldum. Bu pansiyon odasının sade, fakat temiz havası ne tatlı Mina'cığım!

Bu kız bu odada kendisini yabancı duymuyor. Burada onun kadınlığından, onun hayatından bir şey yaşıyor, nefes alıyor.

Bunu kendisine söyledim, şaka ile gülerek:

— Sizi uzaktan yalnız bir ressam olarak tanımıştık. Yoksa şairliğiniz de var mı? Benim huyumu bilirsin kardeşim. İlk görüşte birisini ya severim, yahut da sevmem.. Sonradan bu hissimin değiştiği enderdir.

Bu Rus kızını ilk dakikada içime sindirmiştim. Güzel Slâv vücudünde, kumral saçlarında, hele iri mavi gözlerinde çok samimî bir sıcaklık vardı:

— İsminiz pek güç, aklımda tutamadım, bana tekrarlar mısınız?

— Hayır, size beni tanıtan arkadaşın söylediği gibi ismi tekrarlamıyacağım. Bana yalnız Katya deyiniz olur mu?

— Katya, ne güzel isim.. Durunuz, ben bu ismi bir yerde okudum. «Anna Karenin» de değil mi?

— Siz Rus edebiyatını biliyor musunuz?

— Biraz okudum fakat Tolstoy, yalnız Rusya'nın değil, biraz da bütün dünyanın değil mi?

— «Anna Karenin»de Katya'nın ismi Kiti'dir.

— Alafrangası. Ben Katya'yı tercih ediyorum. Siz de bana Feyhan deyiniz olur mu

— Elbette Feyhan diyeceğim. Sizi öyle sevdim ki. Sizinle beraber odama kendi diyarımdan, şarktan bir hava geldi sanıyorum.

Gözlerinden memleket hasretine benziyen bir duman geçti, fakat bu his üzerinde fazla durmadı, neşeli halini aldı.

— Şimdi biraz dinleneceksiniz. Ben mektebe gidiyorum. Bir iki saat sonra döneceğim. Akşam yemeğini zannederim bütün grupumuz bir arada yiyeceğiz. Siz o vakite kadar rahatınıza bakın.

Katya, sevimli bir gölge gibi uzaklaşınca kendimi yapayalnız duydum. Şezlonga uzandım. Dinlenmek için gözlerimi sıkı sıkı kapadım; fakat başımın içinde yüzlerle resim bir sinema şeridi üzerinde gibi gözümün önünde yaşıyordu; Marsilya, Handan, İbrahim, Kaptan, Paris istasyonu, kalabalık sokaklar, Amerikalı kız, Katya...

Bütün bu karmakarışık şeyler başıma sükûnet getirecek yerde kalbime lüzumsuz bir heyecan veriyordu.

Bu çarpıntıyı durdurmak için uzakları, seni düşündüm Mina. Sen şimdi ne yapıyorsun? Uzun mektuplarımı aldın mı? Sana yeni açtığım eski günlerim için ne dersin? Bunca senedir seninle can cana yaşadığımız halde sana bunları söylememiş olduğuma kızdın mı? Yoksa büyük kardeş kalbin beni anladı ve affetti mi?

Görüyorsun ya, bu tereddütlü düşünceler bana sükûnet vermekten uzaktı. Kalktım, etrafıma baktım.

Duvardaki resimlerle Katya'nın hayatı arasındaki bağı bulmağa çalıştım.

Sisman bir karı - koca.. Eski moda elbiseler giyinmişler. Kadının gözlerinde, Katya'nınkine benziyen bir ışık var. Bu çift belli ki onun anası ile babası. Bir de küçük oğlan var, bu kim acaba? Kardesi mi?

Uzun kumral sacları omuzlarında, at üstünde küçük bir kız. Bu mutlaka Katya'nın çocukluğu olacak.. Elbiseleri-

ne ve bindiği ata bakılırsa zengin kızı olmalı!.

Yatağın yanında, masanın üzerinde bir ev resmi, çok ağaçlı bir bahçenin ortasında bir ev. Belki de Katya bu evde doğmuştur? Bir resim daha.. Bu delikanlıyı tanıyorum: bu sabah gördüm. Acaba Katya'nın kardeşi mi? Resmi eline alıp duvardaki şişman çifte yaklaştım. Hayır, bunlarla genç Rus arasında hiç bir benzeyiş yok. Yüzün çizgileri, gözler, burun, ağız, hep başka! Yoksa bu genç adam Katya'nın nişanlısı mı? Sevgilisi mi? Başkasının samimî hayatını böyle delip geçmek istediğim için kendi kendimi ayıpladım ve tekrar şezlonga uzandım. Uyumuşum.

Gözlerimi açtığım vakit Katya, ayaklarının ucuna basarak dolaşıyor ve giyiniyordu. Hemen fırladım.

— Rahat ettiniz değil mi? Belli.. Renginiz yerine gelmiş. Şimdi giyininiz. Arkadaşlar bizi bekliyorlar. Şerefinize müthiş bir akşam ziyafeti var. İçkili bir yemek!

Ne samimî topluluk! Teklifsiz, tekellüfsüz... Herkes birbiriyle kardeş gibi bağlı. Hele uzak memleketlerden buraya gelen yabancılar arasında daha sıkı bir bağ var. Bu bana yeni girdiğim muhite daha çabuk alışmak kuvvetini verecek.

Mina'cığım, sana bu yeni tanıdığım insanlardan ve memleketten daha uzun anlatmak için bir kaç gün bunlara alışmalıyım.

Biliyorsun ya, mektuplarımızda ancak bizi alâkadar eden şeylerden konuşacağız. Yoksa istersen sana yemek yediğim lokantayı, garsonların temizliğini ve terbiyesini, Paris'in geniş bulvarlarını, birbirinin arkasından durmadan koşan otomobil ve insanlarını ve bunların yürüyüşlerini şaşılacak bir sükûnet ve soğukkanlılıkla idare eden memurları anlatayım.

Fakat bütün bunlar her gün okuduğumuz romanlarda ve gazetelerde o kadar çok yazılmış ve anlatılmış şeyler ki iki dost arasındaki mektuplarda yerleri yok.

Gelecek defa sana arkadaşlarımdan yazacağım.

Pembe yanaklarını öperim sevgili kardeşim.

***

Feyhan'dan Mina'ya,

Paris, Şubat 1930

Beni affet Mina, her gün sana yazmak kararıyle kalktığım halde yeni çalışma muhitim (mektep ve mektep haricinde) beni o kadar sıkı bir çember içine sardı ki bu çenberin içinden sıyrılıp seninle başbaşa bir saat olsun kalamadım.

Bugün pazar... Pis, yağmurlu bir gün. Sokağa çıkmak değil, balkondan burnumu uzatmağa cesaretim bile yok.

Sabah Mis Holivut geldi. (Amerikalı bir kız...) Arkadaşlar arasında kendisine bu isim takılmış, öyle ki asıl ismi bir defa söyledikleri için aklımdan bile çıktı. Esasen bu acayip ve yanlış isimler burada âdeta bir hastalık gibi sarî. Mektepte yeni kimi tanısam kendininkinden başka bir ismi var. Bu isimlerin bazıları pek çirkin hattâ... Fakat bu neşeli muhit ona da tahammül ediyor. Birazdan sana bütün arkadaşlarımı tanıtacağım. Göreceksin hemen hepsinin bir lâkabı var, evet sabah Mis Holivut geldi. Beni otomobille Bulon ormanına götürmek istedi.

— Yağmurda buraları pek güzel olur, gel! dedi.

Halbuki ben, evvelâ bugün evde kalıp rahatça seninle konuşmağa ve biraz dağılan öteberimi toplamağa karar verdiğim, sonra da bu yağmurlu havada ağaçları bile görecek gözüm olmadığı için reddettim.

Ve işte seninleyim Mina!

Bana darıldın mı, evvelleri her hafta, benden cevap gecikince on beş yirmi günde bir gelen mektupların bana bu şüpheyi verdi. Fakat bu benim kalbimin yarattığı bir vehimdir değil mi? Sen darılmazsın bilirim.

Nitekim her sabah gözlerimi açınca yanımda gördüğüm resmin bana her an aynı sevgi ile bakıyor, aynı müşfik tavırla gülümsüyor.

Sevgili Mina, sana yazsam da yazmasam da bu dünyada en çok sevdiğim bir sen varsın, bir de dadım. Buna inandığını istiyorum ve inanıyorsun değil mi?

Şimdi sana vâdettiğim gibi yeni arkadaşlarımı tanıtacağım; fakat bunları aramızda söylediğimiz isimlerle tanıtacağım; Esasen kendilerini çağırırken ve onlardan konusurken buna o kadar alışmışım ki, meselâ «Milyoner» «Şarl» dersem yabancı birisinden bahsediyorum gibi geliyor.

İşte hepsi birer birer önünde hürmetle eğilerek resmî geçit yapacaklar:

1 — Milyoner (asıl adı Şarl) — İsmi üstünde zengin bir Fransız çocuğu. Babasının bankadan kazandığı paraları avuç avuç sanat âleminde yiyor.

Güzel resim yapıyor, fakat resimden ziyade ressamlık ismine âşık... Artistleri himaye etmeği hayat prensibi olarak kabul etmiş; ancak bu himayede gösterişli bir hali var.

Görünüşü biraz züppe, fakat hakikatte iyi.. Şen, geveze, patırdıcı bir Fransız genci.

2 — Madmazel Kürdan (asıl adı Jan) — Bir kürdan kadar ince ve etsiz olduğu için arkadaşlarının Fransız kızına verdiği isim.

Bu kızda cımbızla tutulacak kadar et yok Mina'cığım. Görsen kolları, bacakları, göğsü hep kemik; fakat çok mânalı bir başı var. Gözleri yeşil, yanık yanakları hummalı. Bu kız, omuzlarına çöken hayat yüzünden olacak, biraz hırçın.

Resmi çok sevdiği ve hayatının en temiz bağlantısı olduğu için çalışıyor. Başka zamanlarını, hattâ gecelerini evinde daktilografllıkla geçiriyor. Kalabalık bir ailenin geçinmesine bu suretle geceleri bile dışarıdan iş alarak ayrdım eden fedakâr bir kızcağız.

Arkadaşlığı ne iyi, ne de fena. Çalışırken suratlı, beraber eğlenirken lüzumundan fazla şen ve serbest.

3 — Mis Holivut (Asıl adı Dolli) — Eksantrik bir Amerikalı. Delişmen mi delişmen, hafif mi hafif. Bir erkekle bir kadın, bir paşa ile bir amele arasında bir fark gözetmiyen bir kız.

Geçen gün, hoşuna gidecek bir şey yaptığı için milyoneri dudaklarından öptü.

Resme çalışması da bir eksantriklikten başka bir şey değil. Üç senedir hâlâ bir imtihan kazanamamış. Fakat onun acele ettiği yok. Şehrin en zengin mahallelerinden biri olan Paside mükemmel döşeli bir apartımanı var. Burada babası ile beraber yaşıyor.

Babası ile demek biraz yalan ya! Dairesi ve hizmetçileri, otomobili ve şoförü ayrı. Babasını bazan haftada bir görüyormuş. Bütün ömrü spor, resim ve.. flörtle geçiyor. Bu flört-

lerini hususî apartmanında serbestçe kabul ediyor. Zaten onun evi hepimiz için açık bir köşe, gece yatacak yer bulamıyan arkadaşlar orada barınıyorlar.

4 — Rafael (asıl adı Alberto) — Artist ruhlu bir İtalyan'dır. Vakit vakit Mussolini'yi taklide yeltenip dünyayı kendi malı bilmese daha iyi olacak.

Bir kaç sene için geldiği bu muhiti yadırgadığı her halinden belli. Arkadaşlardan başka kimse ile görüşmüyor. Resme çalışmadığı zamanlar şiir yazıyor. Daima güzel kadın başları, dinî mevzular resmettiği için kendisine meşhur İtalyan ressamının ismini takmışlar. Bu isimle haklı olarak gururlanıyor.

Bu çocuk hasta denecek kadar hassas olmasına rağmen hoşuma gidiyor. Kendisinde eski zaman âşıklarının dalgın ve mahzun hali var. Çok az Fikret'i andırdığı için de bana sevimli göründü.

5 — Katya — Kuvvetli iradesiyle kendisine hiçbir yabancı isim taktırmamağa muvaffak olmuş. Ben de daha ilk dakikadan onun yoluna takip ettiğim için, bu isim takma merasiminden uzak kalabildim ve buna pek memnunum da.

Katya'nın babası eski Rus ordusunun büyük zabitlerindenmiş. Malûm siyasî sebeplerle buraya düşmüşler. Annesi ve biricik kardeşi Rusya'da iken ölmüşlermiş. Üç sene evvel de babası burada ölmüş. Katya, aynı zamanda uzak bir akrabası olan nişanlısı ile yalnız kalmış.

Katya çok güzel resim yapıyor. İki sene evvel mektebi bitirdiği halde hâlâ her gün oraya devam ediyor. Bilhassa yaptığı portreler cidden güzel; fakat hayatını bu portrelerle kazanmadığı besbelli bir şey. Güzel salon kuklaları ve yastıkları yapıp satıyor. Bunlar ne sanatlı ne cici şeyler görsen... İstanbul'a dönüşte sana hiçbir şey getirmesem bile Katyanın el hünerlerinden birkaç parça getireceğim.

Ona ait satırlarımdan da anlamış olacaksın ki, Katya çok iyi kalbli, temiz ve candan bir kız.

Bana karşı olan muamelesi cidden bir büyük abla gibi müşfik.

Onunla, tabiî sevgili Mina'm senin kadar değil, fakat her halde iyi dost olacağımızı şimdiden anlıyorum.

6 — Âşık — Katya'nın nişanlısı Aleksi. Güzel ve dinç bir Rus erkeği. Galiba Katya'yı sevdiği için olacak hoşuma gitti. Bir tayyare fabrikasında çalışıyor. Bizim gruba Katya sebebiyle girmiş ve yerleşmiş. Yoksa resimle alâkası yok. Buna mukabil güzel bir sesi varmış. Aramızda toplandığımız akşamlar bize eski ve hüzünlü Rus şarkıları söylüyor.

7 — Bedevî — Yakışıklı ve yanık yüzlü Suriyeli Emin beye niçin bu ismi vermişler bilmiyorum. Bedevi değil bilâkis pek medenî ve kibar bir genç. Bizim gibi talebe değil, bayağı bir ressam. Yaşı da 30 falan olmalı.

Monparnas'ta bir apartımanın en üst katındaki iki odada oturuyor ve çalışıyormuş. Atelyesini arkadaşlar anlata anlata bitiremiyorlar. Bir gün ben de gidip göreceğim. Belki de ötekiler gibi benim de resmimi yapar. O halde hazır ol, bu resmi derhal sana gönderirim.

Bu adamın bir meziyeti daha var. Birkaç sene İstanbul'da bulunmuş olduğundan Türkçe biliyor. Yabancıların içinde onunla Türkçe konuşmak öyle tatlı bir his ki bilsen! Bazan yalnız kalınca İstanbul'u konuşuyoruz. Boğazı, Adaları, Eyüp'ü, Yeşilköy'ü...

Bunun için geceden yazarken galiba bitaraf olamıyacağım.. Susuyorum.

Bana uzaktan tanıttıkları bir sekizinci arkadaşımız var ki ben de sana kendisini görmeden tanıtacağım:

Büyük prens, yahut Don Joze... Bunun için birisi İspanyol dedi, birisi Meksikalı.

Böyle biraz muamma gibi kalışının sebebi şu: Bu adam asıl bizim arkadaşlardan değil. Milyonerin genç yaşta ölen ağabeyisiyle mektebimizin heykeltraşlık kısmında canciğer arkadaş olarak beraber çalışmışlar ve yaşamışlar. Hattâ Monparnas'ta müşterek bir stüdyoları varmış.

Dostu öldükten sonra onun kardeşiyle büyük prens arasında bir dostluk başlamış. O suretle bizim grupla tanışmış ve kaynaşmış; fakat onu bizim aramızda herkes «büyük prens» diye tanımış olduğundan kimse hususî hayatına dair kendisine bir şey sormağa cesaret edememiş.

Yalnız herkesin müttefik olduğu nokta şu: Büyük prens hepsinin ağabeyisi ve hâmisi... Parasiyle ve kuvvetiyle..

Hele matmazel Kürdan'ın ondan bir konuşuşu var ki:

— Ah maşer, büyük prens Paris'ten uzaklaştı mı, kendimi öksüz kalmış sanıyorum. Onunla beraber bütün geziler, şakalar, eğlenceler velhasıl her şey birden gidiyor.

Bunu söylerken o kadar çırpınıyor, telâş ediyor ki milyoner gülerek:

Herşey dediğin nedir kızım? diye sordu.

Zavallı kız kıpkırmızı oldu. Mutlaka bu büyük prens Kürdan'ın bir şeyi. Maamafih Mis Holivut da ondan aşağı kalmıyor ya!

— Şimdi istediğiniz gibi dedikodu yapın çocuklarım, o geldi mi hepiniz deliğine kaçan farelere benziyeceksiniz.

— Büyük prens dediğiniz kaba bir adam mı?

— Ne münasebet, en ince bir centilmen.. Fakat onu kızdırmamalı, Jüpiter gibi asabileşir, köpürür, dünyaları kırar.

— Genç mi?

— 30 — 35 arası.

Hepsini fareler gibi deliklerine kaçıracak olan bu adamı merak ettim. Mina, fakat geleceği gün belli değilmiş. Belki de onu görmek için bir sene bekliyecekmişim, yahut da yarın sabah onunla lokantada burun buruna gelirmişim dediler.

Arkadaşlarımı tanıdın ya? Artık başka şeye geçelim. Sakın uzun mektubumu okurken esneme ha!

Şimdi sana yuvamı anlatacağım.

İki gece Katya'nın temiz limon çiçeği kokan odasında kaldıktan sonra, milyonerin ahbaplarının yardımı ile Monparnas'ta, Katya'ya çok yakın bir apartımanın üç odalı ve güneşli bir dairesini kiraladım.

Bir hafta kadar Mis Holivut'un otomobili işime pek yaradı. Çarşı pazar dolaştık. Şuradan bir divan, buradan bir masa, öteden birkaç koltuk ve sandalya aldım ve evimi döşemeğe başladım.

Sana münasip bir zamanda odalarımın resmini göndereceğim amma şimdilik yalnız tarif edeyim: Yatak odam:

Beyaz bir karyola, dar bir mektepli kız aytağı. Yanımda

bir masa, üzerinde üç resim: Babam... Annem, sen...

Baş ucumda babamın yatağını gölgeliyen ince ipekli halı... Balkonun kapısında ve pencerelerde İstanbul'dan getirdiğim beyaz bürümcük perdeler.. Bir tuvalet. İki geniş ve yumuşak koltuk. Bunların yüzü biraz eski olduğu için, koyu vişne çürüğü Hereke ipeklisinden birer örtü ile kapattım. Yatağımın ayak ucunda küçük bir halı.

Yemek odam ve salonum:

Bir divan... Üzerinde İstanbul'dan getirdiğim irili ufaklı birçok yastık. Önünde bir halı. Bu köşeyi, bana Yeşilköy'deki odamın bir köşesini ve seninle başbaşa geçen saatlerimizi hatırlattığı için çok seviyorum Mina'cığım.

Bir büfe. Bir masa. Dört sandalye.. Pencecrelerde gene bürümcük perdeler. Bir köşede küçük bir etajer, birçok biblolar, vazolar, duvarda babamın yaptığı bir iki peyzajle benim başımın resmi.

Atelyem:

Burası Yeşilköy'deki atelyemin küçük kardeşi. Aynı karışıklık, aynı boya kokusu, aynı çıplak ve yalnız çalışma odası. Ne bir koltuk. Ne bir divan. Yalnız üç resim sehpası, bir iki sandalye ve duvarda birçok tablolar, Etüdler.. Eskisler.

Evimi görsen, çok beğeneceksin biliyorum. Şen, temiz, minicik bir yuva!

Temiz deyince aklıma geldi. Evimin işini ve evde yersem yemeklerimi kapıcı kadın yapıyor. Zavallı dadıcığımı aramıyorum dersem yalan olur.

Mina'cığım, buraya gelirken sana bir pansiyon odasında yaşıyacağımı, cemiyetin vereceği para ile ancak çok sade bir ömür sürebileceğimi söylemiştim. Sonradan benim için bunun kabil olamıyacağını düşündüm.

Yalnızlığıma ve serbestliğime ne kadar titiz olduğumu biliyorsun. Burada geçireceğim seneleri içime zehir edecek yerde, babamın bana bıraktığı birkaç emlâkten olan gelirimi ve sattığım otomobilin parasını da küçük bütçeme ilâve etmeği kendi rahatım namına daha münasip buldum.

Böyle olunca kendimi evimde biliyorum ve daha iyi çalışıyorum. Daha rahat ve daha serbest.

İşte sana bugün söyliyeceklerim bu kadar kardeşim.

Getir gözlerini. Onları seve seve fakat kanamadan öpeyim. Ah Mina'cığım, sen de burada olsaydın ne iyi olurdu!

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Nisan 1930, Paris

Son mektubunda niçin böyle yaramaz kız olmuşsun sen Mina?

Katya'yı senden çok sevmeğe başladığım için seni arayıp sormuyorum öyle mi? Sen kim, Katya kim cicim?

Yeni tanıdığım ve sevdiğim bir arkadaşım senelerin içimde kökleştirdiği derin ve sağlam bir dostluğun yerine nasıl geçebilir? Beni böyle bir kelebek gibi hercai tabiatlı mı biliyorsun sen? Sana yazmadım, yazamadım.

Yeni girdiğim bu çalışma muhitine alışmak, bununla kaynaşmak çok güç de ondan.

Geceleri de arkadaşlardan göz açmak kabil olmuyor. Her akşam beni yeni bir yere götürüyorlar. Bu eğlence yerlerinden sana bahsetmek istemem. Benim böyle fazla ışıklı, çalgılı, danslı, çıplak kadınlı yerleri çok sevmediğimi bilirsin.

Ben sana sevdiğim şeylerden, severek gördüğüm yerlerden ve beni samimî surette alâkadar eden vak'alardan bahsetmeyi tercih ederim.

Fakat madem ki sen benden, yazacak belli başlı bir şeyim olmasa bile, gene sık mektuplar bekliyorsun, o halde sana gündelik şeyler anlatacağım.

Dinle, fena kız:

Dün akşam büyük bir kaza geçirdim. Az kaldı katil oluyordum. Bak nasıl oldu.

Dolli'nin (Mis Holivut demek istiyorum) Amerika'dan bir akrabası gelmiş. Müthiş zengin bir adam. Parayı su gibi akıtıyormuş. Bu harikulâde adamı bize de tanıttı. Bizim grup namına milyonerimiz kendisine bir akşam yemeği verdi.

Zengin Amerikalı altta kalır mı hiç? Ne münasebet efendim. Hemen büyük bir lokantanın kısmen hususî bir salonu-

na bizi davet etti. Hepimiz en itinalı tuvaletlerimizi giyip gittik.

Çok neşeli bir gecemizdi; öyle ki, arada bir, umumî salonda yemek yemek istemiyen bir çift veya iki üç arkadaş geliyorlar, yanımızdaki masalardan birine oturuyorlar, fakat az sonra bizim neşe çılgınlığımızdan rahatsız olarak kaçıyorlardı.

Ben hiç bir zaman fazla içmem bilirsin. Öyle iken bu akşamın sürükleyici neşesine karşı koyamadım biraz fazla içtim galiba. Fakat kafamı ve muhakememi zerre kadar kaybetmeden..

Arkadaşlarım, hele matmazel Kürdan'la Mis Holivut sarhoşa yakın bir halde idiler. Bu sırada karşımıza gelen masaya uzun boylu, siyah saçlı bir adam geldi oturdu.

Siyah smokini içinde çok kibar bir hali, geniş omuzları üzerinde mağrur başı, biraz küstah ve lüzumundan fazla koyu ve uzun kirpiklerinin arasından gelen aydınlık bir deniz gibi yeşil gözleri vardı.

Bu adam bize yabancı idi elbette. Kimseyi selâmlamadı. Fakat sarhoşluğun verdiği lâübalilikle olacak Amerikalı kızla matmazel Kürdan dönüp dönüp bu adama bakıyorlar, kulaktan kulağa bir şeyler fısıldaşarak kahkahalarla gülüyorlardı.

Karşıki adam onlara aldırmıyordu bile. Büyük bir iştiha ile önündeki yemeğini yiyor ve şampanyasını içerken gözlerini ısrarla gözlerime, yüzüme dikiyordu.

Bir ara fena halde canım sıkıldı. Katya'ya doğru eğildim:

— Bu karşıki terbiyesiz adam neşemi kaçırıyor. Gözlerini benden ayırmıyor.

— Yakışıklı bir adamın sana bakmasından ne olurmuş vahşi kuşum? O nasıl senin, hele bu gece pek cazip olan güzelliğine hayran gözlerle bakıyorsa sen de ona öylece bak!

Hayretle gözlerimi açtım. Her zaman ağır başlı ve durgun arkadaşıma ne olmuştu?

— Katya çok mu içtin?

— Yani sarhoş musun demek istiyorsun, değil mi Feyhan? Hayır yavrum henüz ikinci bardağımı boşaltmadım.

Katya'dan imdat gelmeyince öteki tarafımda oturan Suriyeliye döndüm, türkçe olarak:

— Bedevi bey, şu karşıki küstah adam içimi sıkıyor. Sizinle yerlerimizi değiştirelim mi?

Arkadaşım bir bana bir de karşıki adama baktı. Tereddüt etti. Şaşkın bir tavırla anlaşılmaz bir şeyler söyledi:

— Ne oluyorsunuz? Bu adamdan korkuyor musun yoksa?

İzzeti nefsine vurulan bir darbe ile kamçılanmış gibi yerinden fırladı ve sandalyasını bana verdi.

O dakikada çok karışık ve tuhaf bir şey oldu Mina. Karşıki adam da elektriklenmiş gibi yerinden kalktı, bizim masaya geldi:

— Namuslu bir adam verdiği sözde sonuna kadar durur efendi!

Diyerek Emin beyi itti.

«Bu adam ne demek istiyor?» gibi onun yüzüne bakarken kendi kendime:

— Eyvah, şimdi kıyametler kopacak, bu iki adam birbirinin boğazına atılacaklar! diye düşünüyor ve titriyordum.

Fakat hiç beklemediğim bir şey oldu. Suriyeli genç ötekinin ellerini tuttu.

— Yapma! Vazgeç.. Bu bir Türk kızı.

Öteki küstah adam omuz silkti:

— Türk kızı ise ne olmuş? İsterse şalvarını giysin ve haremin kafesi arkasında otursun.

Birdenbire kanım tepeme fırladı, yerimden kalktım:

— Efendi, dedim. Sizi tanımıyorum; fakat şunu biliniz ki bir Türk kızı bugün haremde kapalı bir esir değil, hür ve kendine hâkim medenî bir kadındır. Böyle umumî salonlara gelirse, herhangi bir yerde kendisine hürmet ettirmesini bildiği ve kendisine güvendiği içindir.

Bunu söylerken soğuk ve mağrur Feyhan olmuştum. Aynı soğuk ve mağrur tavırla etrafımı süzdüm. Arkadaşlarımın hepsi hayret ve tecessüsle bana bakıyorlardı; yalnız Katya'nın gözlerinde ıstıraba benziyen bir ışık vardı.

Gözlerim tekrar o terbiyesiz adama döndüğü vakit ne göreyim Mina? Müstehzi bir gülüşle gülmüyor mu?

Benim kendisine baktığımı görünce, gûya aramızda bir söz geçmemiş gibi yaklaştı ve bir saniye içinde başımı iki eli arasına alarak beni ağzımdan öptü.

O dakikada ben ne oldum Mina? Kocaman salonun kubbesi tepeme inmiş gibi şaşırdım. Bu sersemliğim arasında arkadaşların deli gibi el çırparak: «Bravo, bravo! Yaşa büyük prens!» diye bağırdıklarını duyuyordum.

Fakat bu şaşkınlığım bir saniye sürdü. Gözlerimin bulutu dağılmadan elim önümdeki şampanya bardağına gitti.

Katya'nın eli titreyen kolumu yakalamağa uzanırken bardak herifin suratında tuż buz olmuştu.

Kendime geldiğim zaman Katya'nın kolları arasında hıçkırıyordum. Yaşlarım arasından, karşımda oturan adamın kaşının üstünden çenesine doğru kan sızdığını gördüm ve ellerimle yüzümü kapadım.

Katya şakaklarımı kolonya ile uğuşturarak:

— Bir şey değil yavrucuğum. Ehemmiyetsiz bir yara... Korkma! diyordu.

Bir rüyada gibi sofradakilerin kesik konuşmaları kulağıma geldi:

— Şaka biraz ağırca oldu.

— Kendisinin haberi yoktu. Büyük prensi hiç görmemişti.

— Bedevi ona gönderdiği mektuplarda Feyhan'ı o kadar methetmiş, güzelliğini, ciddiyetini, namusunu, bilgisini öyle ballandıra ballandıra anlatmış ki...

— Asıl bir mektubunda: «Bu kızı matmazel Kürdan ve Mis Hollivut gibi öpebilecek misin bakalım. Katya'dan bile daha vahşi bu!» diye büyük prense kafa tutmuş. O da cevabında:

«Onu da ötekiler gibi öpmezsem yuh olsun bana! Hem göreceksin, ilk gördüğüm akşam.» demiş.

— Evet biliyorum. Dün bana da söyledi. Kendisine yardım edeceğimi vadettim ve böyle bir senaryo hazırladık.

— Sonu fena oldu. Baksana büyük prens kafesinde kudurmuş bir arslana benziyor.

— Aralarını bulıuruz. Feyhan'a şakayı anlatırız. İyi kızdır unutur geçer.

— Ya prens?

— Alnındaki yaranın sızısı durunca onun da gönlünü alırız canım. Samimî dostluğumuza yazık değil mi?

— Olanlar Bedeviye oldu. Büyük prensin projesine karşı gelmiyeceğine söz vermişken Feyhan'ın yer değiştirmesine yardım etti.

— Zate patırdı ondan koptu ya!

— Aman susalım Holivut! Kudurmuş arslan sert sert bakıyor.

Başımın içinde uğuldayan bir sersemlikle kalktım. Beni böyle bir oyun ve eğlence âleti yapan arkadaşlarıma bakmadan vestiyerden mantomu aldım ve çıktım.

İşte sana eğlenceli bir mektup Minacığım. Şahsiyetime yapılan hürmetsizliği nasıl cezalandırdığımı gördün mü? Artık benden korkmalı kardeşim. Yoksa görüyorsun ya, kan çıkıyor!!! Ayağını denk al ha!

Gözlerini yanaklarını seve seve öperim yavrum.

***

Feyhan'dan Mina'ya
Paris, Mayıs 1930

Sevgili kardeşim Minacığım,

Sana bir şeyler oldu. Ben Paris'e geleli senin gözünde kurtların arasına düşmüş biçare bir ana kuzusuna döndüm. Niçin? Merak etme, ne Feyhan bir kuzu, ne de etrafındakiler korkunç bir kurt.

Mektubunu okurken bana karşı gösterdiğin abla şefkati ve alâkası çoktandır candan bir sevgi görmediğim için gözüme yaş getirecek kadar beni sarstı kardeşim.

Fakat abla kalbin boş yere üzülmüş hırpalanmış! Yüzünü parçaladığım adam ne beni karanlık sokakta bekleyip öldürmek istedi, ne de Meksikalı haydut arkadaşları benden intikam almak için bir suikast hazırladılar.

Esasen bu adamın bir Meksikalı olduğunda da şüpheliyim. Nerelidir? Kimdir? Allah bilir.

O vakanın sonunu heyecanla bekliyorsun demek. İşte yazıyorum Mina, sakın bir daha kendini üzme!

Eve geldikten az sonra Katya geldi. Hiç bir şey olmamış gibi sükûnetle ve her zaman yaptığı gibi:

— Geceyi seninle beraber geçirmeğe geldim, dedi.

Sesimi çıkarmadım. Divan üzerine yatağını hazırladım ve uyumağa gittim. Bu Rus kızı çok psikoloğ! Bir söz söylerse derhal kavga edeceğimi anladığı için o da hemen yatağına girdi.

Sabah uyandığım vakit başım ağır, ağzım acı idi. Gözlerimi açmadan yorgun ve hasta olduğumu anlamıştım. Kapıcıya seslenmek için kalktım. Katya'yı ve bütün dünyayı unutmuştum. Halbuki zavallı kız biraz seninkine benziyen müşfik kalbiyle benim bugünkü halimi evvelceden keşfetmiş. Çayımı hazırlayıp getirdi:

— Yavrucuğum ,sen bu sabah kalkmıyacaksın. Aleksi ile arkadaşlara haber gönderdim. Seni rahat bırakacaklar, akşama kadar başbaşa çene çalacağız.

Yüzüne baktım:

— Ben seninle ve bütün arkadaşlarla dargınım. Benimle küçük bir çocuk gibi eğlendiniz! dedim.

— Hayır, seninle eğlenmedik. Gurubumuzun iki fevkalâde şahsiyetini birbirine tanıtmak için sana olmıyan bir buluşma tarzı yapmak istemiştik amma sonu fena bitti.

— O adam beni niçin tahkir etti? Niçin öptü?

— Söylediği sözlerin sebebini ben de anlamadım. Kusursuz bir centilmen olan büyük prens dün gece biraz sarhoştu galiba; yahut da senin güzelliğin ona müvazenesini kaybettirdi. Fakat seni öpmesinden ne çıkar? Yakışıklı bir adam doğrusu. Aleksi'yi sevmeseydim...

— Nasıl Katya? Sen de ötekiler gibi, böyle yabancı bir adamın seni öpmesine müsaade edecek miydin?

— Yabancı bir adamın hayır.. Fakat büyük prens yabancı mı? Hem onun cazibesinden kurtulmak kolay mı yavrum?

— Katya, sevmediğim bir adamın beni dudaklarımdan öpmesine hiç bir vakit müsaade edemem. Bunu bil!!.

— Peki, peki.. Sinirlenme böyle! Zaten bu oyun bir defa daha tekrarlanamaz; bu sefer mutlaka zavallı adamın gözünü patlatırsın. Fakat arkadaşların maksadı da bir lâtife idi. Eski zaman kızları gibi böyle ufak bir meseleyi büyütme!

— Hakkın var, ben de düşündüm. Arkadaşlara bir şey diyecek değilim. Fakat o adamla bir daha...

— Sakın lüzumsuz sözler söyleme Feyhan! Göreceksin o adam ne kadar, ne kadar yüksek bir insandır.

Bu mevzu üzerinde daha fazla durmak istemedim. Akşama kadar Katya yanımda kaldı. Pencere yanında kulaklarını süsliyerek bana Rusya'daki hayatını, çocukluğunu anlattı.

Ben de ona kendi çocukluğumu söyledim. Seni tanıttım; resmini gösterdim. Rus kızı seni hemen sevdi kâfir Mina! Zaten seni kim sevmez ki.

Öğleyin bir mağaza çocuğu bir kucak beyaz gül getirdi. Üstündeki beyaz, isimsiz bir kartta: «Affınızı dilemek için» cümlesi yazılmıştı. Çiçekleri geri vermek için çocuğun arkasından koştum, fakat o bir geyik yavrusu gibi fırlayıp kaçmıştı.

Güller pek güzeldi Mina. Kimden gelirse gelsin bu güzel çiçekleri atmağa kıyamadım. Yalnız Katya'ya kızdım. Yüzünde bir şey söylemek isteyip de söylemiyen insanların gözlerine düşen mâna vardı.

Akşam bütün arkadaşlar etrafımı sardılar. Bir gece evvelki kabahatlerini örtmek için hepsi birbirinden daha şekerli, daha ballı idiler. Geçeni unuttuk ve neşelendik.

Yalnız Mis Holivutla matmazel Kürdan'ın gözleri pek dost gibi bakmıyorlardı. Yahut ben öyle sandım.

Bir ara Emin bey yanıma yaklaştı. Türkçe olarak:

— Hanımefendi, affınızı istirham ederim. Dün akşamki vakaya istemiyerek sebep olduğum için ne kadar müteessir olduğumu bilemezsiniz. Bir arkadaş lâtifesi böyle bitmemeli idi.

— Artık bu mesele kapansın ve dün geceyi unutalım.

Müteredditve beceriksiz bir bakışı vardı. Bir şey söyliyeceğini anladım. Yüzüne baktım. Cesaret buldu:

— Feyhan hanım, bugün aynı zamanda bir elçi sıfatiyle de karşınızda bulunuyorum. Arkadaşımız dün akşam geçen şeyler için affınızı istiyor ve izin verirseniz kendisi de bunu dilemek için buraya gelmek istiyor.

Hiddetle kaşlarımı çattım:

— Aramızdaki dostluğun devam ettiğini isterseniz bir daha bu alçak adamdan bahsetmeyiniz.

Bunu söylerken bir akşam evvelki küstah tecavüzü hatırlıyarak titremiştim. Emin bey ısrar etmeden çekildi.

Bu hareketimi beğendin değil mi Minacığım? Gözlerinde bunu okuyorum. Sen hiç üzülme, Feyhan'ın her zaman için ve herhangi bir muhitte kendi benliğinden ayrılmıyacaktır. Sevgili ipek saçlarından öperim benim biricik dostum.

***

Feyhan'dan Mina'ya
Paris, Haziran 1930

Mina,

İstanbul'daki çalışmam, hayır, yalnız benim değil, bizim bütün güzel sanatları sevenlerimizin çalışmaları buradakilerinin yanında nasıl birdenbire küçüldü ve söndü bilemezsin.

Geniş bir çalışma sahası bulamadıkları için çırpınan ve üzülen sanatkâr arkadaşlarıma şimdi uzaktan hak vererek acıyorum.

Bana gelince, en sarsılmaz bir azim ve gayretle resme düştüm. Mektepteki hocalarımdan, arkadaşlarımdan ve muhitimden âzamî istifade etmek istiyorum. Bunda biraz da millî gururum hâkim biliyor musun? Benim bir Türk kızı olduğumu bildikleri için biraz, başka bir âlemden gelmişim ve garp medeniyetini ve bilgisini kavrıyamamışım gibi zannediyorlar. Belki de müfrit hassaslığım beni böyle bir şüpheye düşürüyor.

Fakat ne olursa olsun, burada elele bir kardeş gibi çalışan yetmiş iki milletin çocukları arasında görülmeden geçmek istemiyorum. Senenin sonunda yapılacak küçük mektep sergisinde en çok beğenilen değil, fakat göze çarpan eserlerden biri de benimkisi olsun istiyorum.

Burada gördüğüm yeni sanat cereyanlarından, büyük sanatkârlardan ve onların eserlerinden sana bahsetmiyeceğim Mina. Bunlarla, sadece beni memnun etmek için alâkadar olacağını biliyorum.

Fakat bilsen, gördüğüm bazı tablolar karşısında kalbim nasıl hürmetkâr ve mukaddes bir kıskançlıkla çarpıyor; ben de öyle güzel, ölmez eserler meydana getirmek için yanıyorum.

Geçen gün sokağın başında Katya ile konuşurken bir adam geçti. Gündelik hayatta gördüğümüz aleâde bir adamdı bu; fakat Katya birden helecanla elimi tuttu ve onun ismini kulağıma fısıldadı. Kalbim helecan ve hürmetle yerinden sökülecek sandım. Bu gördüğümüz adam sanat âleminin, önünde huşu ve ibadetle eğildiği bir üstad idi. Ve bu, bizim gibi, gündelik hayatta alelâde bir adam gibiydi.

İçimde onun önünde diz çöküp yerlere kapanmak istiyen ve beni küçültürken aynı zamanda başımı göklere eriştiren karma karışık bir his doğdu.

Keşki buraya gelmeseydim ve bu güzel şeyleri görmeseydim Mina! Belki de içim bu kadar hırpalanmaz ve hasret çekmezdi.

Hayır, ne diyorum? Bunları görmek ve sonra hattâ ölmek bile tatlı ve munis. Bu mektubum biraz saçma ve karışık oldu, affet. Yakında gene yazarım.

Feyhan'dan Mina'ya
Floransa, Eylûl 1930

Minacığım,

Bu mektubu sana Floransa'dan yazıyorum. Buna hiç şaşma! Senelerdenberi kalbimde gizlediğim bir arzumu yerine getirmek için buraya geldim. Annemin kabrini gördüm.

Şimdi bir yandan annemi düşünürken onu böyle sönmez bir aşkla seven ve ölümünden sonra bile saran babama karşı içimden sonsuz bir sevgi taşıyor.

Ben annemin kabrini, dünyanın bir köşesinde unutulmuş, yıkılmış diye düşünüyor ve bunun için üzülüyordum. Belki de bunda, bizim İstanbul'da gördüğümüz eski ve bakımsız mezarların, harap olmuş kabristanların tesiri de oldu.

Hattâ, mektep tatili için hazırladığım ve bir senedenberi gizliden gizliye projesini yaptığım bu seyahatten maksat

da, bu harap olmuş diye düşündüğüm kabri tamir ettirmekti.

Meğerse annem serin ve rüzgârın gölgelediği loş bir mezarlıkta, dün ölmüş gibi yeni ve temiz bir kabrin taze çiçekleri altında uyuyormuş.

Benimle beraber gelen bekçi, kabristan müdürlüğüne bu mezarı bakmak ve çiçeklerini her zaman tazelemek için vaktiyle mühim bir para gönderilmiş olduğunu söyledi.

Sevgili babacığım ve bu yüksek adamın derin aşkını anlıyamamış olan zavallı zavallı anacığım!

Sana bu çiçeklerle örtülü mezarın başında duyduklarımı anlatamam Mina; fakat saatlerce mazimi ve bu eski günlerimde yaşıyan annemle düşünerek ağladığımı söylemem kâfidir değil mi?

Şimdi oteldeyim. Bir artist elinden çıkmış gibi harikulâde bir güzellikle Floransa'yı çevreliyen dağlardan inerek güzel şehri yavaş yavaş saran alaca karanlığa, güneşin son ışıkları ile sararan San Mininot tepesine hüzünle bakıyorum. Karşımda Arno, inliyen bir mırıltiyle akıyor. Kiliselerden yükselen Ave Maria Floransa'nın havasında titriyor.

Ve ben, annemin ebedî uykusunu uyduğu bu cennet diyarında geçirdiğim bu günleri düşünüyorum.

Yarın buradan gideceğim Mina.. Annemin kabrini gördüm, bu bana yetişir. Onun içinde yaşadığı, belki de mesut olduğu ve öldüğü bu güzellik benim için büsbütün başka bir mâna aldı.

Sanıyorum ki annem, bu güzel memlekette yaşadığı için babam o kadar ıstırap ve matem çekti ve onu babamın elinden güzel Floransa'nın yeşil bahçeleri, mavi göğü ve mor dağları aldı.

Dünyanın herhangi bir köşesinde böyle iki üç gün bir kılavuz alır ve onunla gezerdim; fakat burada, belki de ruhumun serseri ıstırabını dindirmek için, yarım yamalak İtalyancamla gezdiğim yerleri sorarak dolaştım. Boboli bahçelerini, cesim kütüphaneleri, kiliseleri kendi kendime gezdim. Oralardaki eski boyaları, freskler, heykelleri ve bütün florantin mektebinin ölmez sanatını hayran gözlerle, fakat ruhumda, ezgin bir hüzünle seyrettim.

Bütün bu gördüğüm güzel şeylere ve yerlere birer isim vermek ne yorucu şey!

Bir seyyah olsam sana Santa Marya kilisesinin Brancacci şapelinin sararmış fresklerini, Sen Mark heykelini, San Marko manastırını ve bütün florantin mektebi sanatkârlarının harikulâde resim ve heykellerini birer birer sayar dökerdim; fakat Paris için olduğu gibi Floransa için de susacağım ve yalnız sana paket paket kartpostal göndereceğim.

Mina, garip bir tesadüften sana bahsetmeden geçemiyeceğim, Floransa'da kimi gördüm bilir misin?

Dün soracak kimse bulamadığım için ismini öğrenmediğim loş ve serin bir katedrali geziyordum. Birdenbire kulaklarımı sevimli bir musiki gibi ince bir ses okşadı. Başımı çevirdim. Arkamda nefis bir İtalyan kadını, benim gibi kilisenin resimlerine bakıyordu.

Fakat gözlerim bu kadının güzelliğini iyice seçmeğe vakit bulamadan, başka bir ses, bu defa bir erkek sesi, İtalyanca:

— Gidelim mi sevgilim? dedi.

Ben bu sesi tanıyorum, tanıyacağım! diye düşünmeğe vakit bulamadan gözlerim bir çift yeşil gözle karşılaştı. Bu, Paris'teki arkadaş topluluğunda beni öpen alçak adamdı. Aradan bunca ay geçtiği için beni tanımıyacak sandım; çünkü yüzümü derhal geniş şapkanın gölgesi altına saklamıştım.

— Bonjur matmazel diyerek beni selâmladı.

Tabiî selâmına karşılık vermediğimi ve derhal o güzel kiliseden kaçtığımı tahmin edersin. Dünya büyüktür diye iddia edenler böyle acayip tesadüflere ne derler bilmem!

Ben bu karşılaşmayı tamamiyle unutmuştum. Kafamda ve kalbimde başka duygular hâkimdi. Bu sabah, Fara Anjeliko'nun San Marco manastırının beyaz kirecleri üzerine yaptığı dinî resimleri seyretmeğe gitmiştim. Karşımdaki soluk gök altında melekler arasında duran Meryem anaya benliğim öyle aç gözlerle takılmıştı ki etrafımda başka insanların dolaştığını bile farketmemiştim.

Gene bir sesle irkildim ve başımı çevirdim. Kısa boylu, kömür gibi siyah gözlü bir adam bana İtalyanca bir şeyler söylüyordu.

Benim İtalyancamın az olduğunu bilirsin. Kendi bildiğim kelimeleri bir araya toplıyarak ancak meramımı anlatabilirim; fakat karşımda böyle fasih bir İtalyanca konuşan bir kimsenin sözlerini çok dikkatle ve pek güçlükle takip edebiliyorum. Bunun için bu adamın ne söylediğini anlamadım ve yardım bekliyormuş gibi etrafıma baktım. Ötede, arkasını bize çevirmiş ve resimlere dalmış bir adamdan başka kimse yoktu.

Sükûnetle yanımdakine sordum:

— Söylediğinizi anlamıyorum, ne istiyorsunuz?

Gene bir şeyler söyledi; bu sefer halinden yılışık ve terbiyesiz bir adam olduğunu ve mutlaka bana dinlemek istemediğim şeyler söylemekte olduğunu anladım ve yürüdüm, başka bir hücreye gittim. Çam sakızı gibi yapışkan herif gene gelip bana hitap etmeğe başlamasın mı?

Suratına bir şamar indirsem diye içimde bir ateş yandı. Fakat kendimi tuttum ve yürüdüm. Kapıdan çıkarken âdeta bir vaziyet aldı ve geçmeme mâni olmak istedi. Fakat daha ne o ne de ben nasıl olduğunu anlamadan herif kendini tâ karşıki duvara yapışmış buldu.

Onun böyle bir kara böcek gibi duvara yapışmış düşmemek için ellerini açmış olduğunu görünce, birdenbire içimden bir kahkahadır coştu. Kendimi tutamadan bozuk bir zemberek gibi gülüyordum.

Yanımda, yüzüne bile bakacak kuvveti bulamadığım uzun boylu bir adam benimle beraber gülüyordu. Tâ canımdan gelen kahkahalarla doya doya güldükten sonra bu yılışık İtalyandan beni kurtaran adama elimi uzattım:

— Teşekkür ederim mösyö... dedim.

Fakat sesim birdenbire boğazımda tıkandı. Karşımda gene o adam, büyük prens vardı. Yüzümde mutlaka açıkça okunan hiddet ve nefrete bakmadan, gayet ağır, biraz da boğuk bir sesle:

— Bir genç kızın yabancı bir memlekette böyle tek başına dolaşması maalesef hâlâ mümkün olamıyor. Hiç olmazsa böyle münasebetsizlere karşı kendinizi korumak için yanınıza birisini almalıydınız matmazel.

Minacığım, bu adamın bana böyle bir şey söylemesi çok

büyük bir ihtiyatsızlıktı; çünkü biraz evvel ona teşekkür ettiğimi ve belki de ona karşı minnettar kalmak lâzım geldiğini bir saniyede unutuverdim ve sinirli bir sesle:

— Yanıma birisini almaktan ne çıkar efendim? İnsan böyle münasebetsiz adamlara bazan en kibar meclislerde bile rastlamıyor mu?

Bu sözlerimle kendisini ve bana karşı yaptığı küstah hareketi kasdettiğimi derhal anladı ve bir şey söylemek için ağzını açtı, sonra vazgeçti, şapkasını çıkararak beni selâmladı ve gitti.

Ben de o tenha yerlerde daha fazla durmadan otele döndüm.

İşte seni güldürecek bir hikâye Mina; ben de bir yandan kısa boylu İtalyanın duvar dibindeki halini, bir yandan da uzun boylu ve mağrur adama verdiğim terbiye dersini düşünerek uzun zaman için için eğlendim.

Öğleden sonra gene annemin kabrine gittim ve uzun uzun onunla konuştum.

Onu ve babamı, müşterek hayatlarını ve sevgilerini bugünler her vakitten daha fazla düşünüyorum kardeşim. Bazan bu düşüncelerim biraz umumîleşiyor, genişliyor.

Ömründe annemin sevdiği kadar temiz ve vefalı bir sevgi ile sevilmiş kaç kadın vardır?

Bir erkek kalbinde annemin yarattığı gibi kadir bir aşk yaratmayı ne kadar isterdim Mina! Fakat babam gibi bir erkeği nerede bulmalı?

Bazı günlerim oluyor, kendisini sevmediğim halde, Fikret'in, belki de vefalı bir his olan sevgisini teptiğime pişman oluyorum. Kendimi o kadar boş ve yalnız buluyorum ki benimle alâkadar olan birisine karşı bekliyen ve ona susayan kalbim yumuşuyor.

Acaba ben de bir gün sevecek miyim Mina? Bu ne vakit ve nasıl olacak? Seversem kimi ve nasıl seveceğim?

Bunları düşünürken kalbimin içi acıyor. Floransa'ya, bu güneş ve çiçek memleketine geleli beri kalbimin bu acısı hic dinmedi.

Yarın gidiyorum kardeşim. Annemi böyle çiçekler içinde loş bir mezarlıkta mesut uyuyor bilseydim buraya hiç, hiç gelmezdim.

Bu güzel memleket bende bizim diyarımızın güneşi, havası ve denizi karşısında duyduğum ve duyduğumuz hasta bir hassasiyet uyandırdı. Paris'teki gündelik hayatımda bunları düşünmeğe çok vakit bulamadım ve vakit vakit gelen bu hislerimi çalışmakla dağıtırdım. Burada onu da yapmadım. İlâhî tabiat karşısında bütün benliğim sönmüş, duygularım benden çekilmiş bir boşluk duydum. Ve gözlerim bunca bulunmaz güzelliğe bakarken bir defa fırçalarımı, kalemlerimi elime alıp çalışmadım.

Kalbimin içi boşalmış gibi benden, benliğimden bir şey kaçtı.

Buraya annemin kabrini görmek için bile gelmemeli, burada gördüklerimi görmemeliydim Mina?

Floransa'dan kırık ve hasta bir vücutla dönüyorum. Keşki Paris'e gidecek yerde senin kollarının arasına sığınmak için İstanbul'a gitseydim.

***

Feyhan'dan Mina'ya
Teşrinisani 1930 Paris.

Mektep açıldı Mina. Maksatsız serseri hayata elveda!

Fakat maksatsız demekle hata ediyorum. Bilâkis bu tatil aylarında etrafımı çok gördüm ve çok tanıdım.

Haftalarla müzeleri, kütüphaneleri, orman ve sergileri dolaştım. Kendi kendime gitmediğim yer, görmediğim bucak kalmadı gibi. Hattâ gönlümün beğendiği yerlerde birkaç resim de yaptım.

Bu sanat kısmı!

Bundan maada, moda salonlarını, sapka sergilerini ve bütün bizi alâkadar eden şeyleri gördüm. Sana birkac model gönderiyorum, oradaki terzine yaptır. Göreceksin ne büyük sükse kazanacaksın.

Temmuz ve Ağustos hattâ Eylûl ayları kısmen cansızdı.

Falşat serin havalarla beraber Paris cıvıldamağa başladı.

Köylere giden arkadaşlar tekrar geri döndüler. Doğrusunu istersen buna sevinmedim desem yalan olur. Çünkü yalnız matmazel Kürdan ile Bedevi beyin arkadaşlığı biraz fazla tatsız olmağa başlamıştı. Bahusus Emin Bey bana sıkı bir kur yapmak hevesinde.. Ben o taraflı olmuyorum. Yabancı memlekette üzüntüsüne değmez değil mi?

Dur, sana bir havadisim var:

Bana burada bir kısmet çıktı. Bizim sefarethane kâtiplerinden Seyfi Bey.

Beni sefarethanede bir iki defa görmüş.. Ve.. Beğenmiş: Hem çok beğenmiş, adamcağızın âdeta uykusu kaçmış.

Dün kendisinden uzun bir mektup aldım. Sana bu mektubu boş yere tekrar edemem. Bir sürü ah.. Of! Bu ne de sıkıntılı sevgiymiş meğer! Bir tek neşeli, ümitli, insana ufak bir gülümseme veren kelime yok.

Dört beş sahifelik yazısını okurken kalbim bir kerecik heyecanlanıp da «tık!» bile etmedi. Ne yaman ifadesi var değil mi?

Bakarsan kendisi pek fena bir adam değil amma pek suratsız, sevimsiz bir şey. Yüzünden ziyade halleri çirkin. Kendi tabiiliğini bırakmış da Paris'in züppe, çıtkırıldım bir beyi olmuş.

Mamafih iyi süt emmiş bir adammış. Doğrudan doğruya benimle evlenmek istiyor. Beteri de olurdu. Meselâ, görüşelim, konuşalım, anlaşalım diye beni tuzağa düşürmeğe de heves ederdi.

Bu mektuba «Hayır!» diye cevap verdiğimi tahmin edersin Minacığım. Paris'te koca bulmaktan ziyade çalışmağa heveslıyim; ancak sahici sevebileceğim ve beni seven bir adam karşıma çıkarsa iş değişir: o zaman sana mükemmel bir enişte nümunesiyle beraber dönerim.

Korkma! Şimdilik böyle bir tehlike yakın değil. Ufukta ne sevdiğim, ne de sevebileceğim bir erkek görmüyorum. Böyle bir şey olursa ilk haber alacak sensin.

Bu mektup baştan başa gevezelikle doldu.

Seni öper öperim can Minacığım.

Feyhan'dan Mina'ya

Paris: Yılbaşı 1931

Sevgili Mina,

Yeni senen kutlu olsun. Sana çiçekli, neşeli, günler getirsin. Seni istediğin saadete ulaştırsın:

Dün geceyi nasıl geçirdin? Adana'da, daha doğrusu mektebe 1931 yılının ilk saatine nasıl başladınız?

Yoksa sen yatağında haylaz bir mektepli gibi mışıl mışıl uyudun mu? Ne yazık!

Benimse dün gece, ömrümde en çok eğlendiğim gecelerden biri oldu. Öyle çılgın bir neşe ile dolu saatler yaşadım ki bunları sana anlatmak için neresinden başlıyacağımı bilmiyorum.

Dün gece mis Holivut'un misafiri idik. Evvelâ Saint Eustache kilisesine gittik, âyini dinledik.

Minacığım bu kilise muzikası ne ihtişamlı, ne kalbi altüst edecek gibi yüksek ve derindi! İçimde uzaklara, ebediyete kadar varan bir kudret yaratıyordu sanki; o kadar benliğimi benden ayırıyor ve yükseklere uçuyordu.

Onlar dua ederken ben, gözlerimi kapadım; vücudümün en ince tellerine kadar beni saran güzel sesleri dinledim.

Kiliseden çıkarken Katya'nın, Jan'ın, hattâ Dolli'nin gözleri kırmızı idi. Erkekler yüzlerine hiç lüzum yokken sert bir maske geçirmişlerdi. Yalnız Aleksi Hazreti Meryem'e yaklaşıyormuş gibi hürmetle nişanlısına sokulmuştu. Yüzünde ilâhlardan gelen, fakat beşerî bir sevgi parlıyordu.

Belki de çok derin ve ağır düşüncelere dalmıştık da ondan, sokağa çıkınca yaşamak zevkiyle içimiz birdenbire titredi.

Kelebekler gibi uçuşan karlar ne temiz ve ne güzeldi bilsen! Başımızın içindeki o ağır ve içli düşünceleri hemen uçurdu, götürdü.

Karlar altında evvelâ biraz şaşkın ve susamış fakat otomobilin rüzgâriyle üşüdükçe neşe ve heyecanımızı bularak Pariye, Dolli'nin evine geldik.

Mis Holivut'un evi belki de yapıldığı gündenberi böyle neşeli kahkahalarla çınlamamıştı. İçeriye girdiğimiz zaman şen bir grup bizi bekliyordu.

Matmazel Kürdan salona girer girmez haykırdı:

— O! Büyük prens gelmiş! Ne güzel bir sürpriz!

— Minacığım, başka davetlilerin arasında gözlerim bu küstah adamı görünce evvelâ neşem kaçmadı dersem yalan olur; fakat bendeki değişen duyguları ince hissiyle anlıyan Katya beni bir kenara çekti:

— Küçüğüm.. dedi, seni ne kadar çok sevdiğimi bilirsin. Bunu tekrarlamağa lüzum görmüyorum. Gene bilirsin ki ben de senin gibi mağrur bir şark kızıyım. Ve şeref ve haysiyetime karşı yapılan en küçük bir hücumu kanla temizliyecek kadar damarlarımda vahşi ve kızgın bir kan dolaşıyor.

Fakat büyük prensin sana karşı olan hareketi o kadar ağır bir şey değil kardeşim. Bahusus ki daha ilk dakikadan yaptığı hatayı anlıyarak evvelâ sana gönderdiği güllerle, sonra da Emin Bey vasıtasiyle senden af diledi.

Floransa'da seni müz'ic bir adamdan kurtararak yaptığı iyiliği kend'n anlatmıştın. Yalnız bu kadar mı? Bu sefer Nis'ten bana gönderdiği mektuplarında senden ne kadar hürmetle bahsettiğini ve benimle olduğu gibi seninle de ciddî bir arkadaşlık tesis etmek emelinde olduğunu sana okumadım mı? İlk akşamki vakayı onun sarhoşluğuna ver ve büyük prense bu akşam dost bir yüz göster olur mu kardeşim? Sakın Floransa'da yaptığın gibi onu tahkir etme.

Esasen kabahatin büyüğü ona meydan okuyanlarda: Milyonerle Bedevide.. Hattâ kız arkadaşlarımızda değil mi idi?

Yüzüme öyle şaşırmış gibi bakma yavrum, evet kabahatin en büyüğü belki de bende; çünkü ben daha ilk günden senin nasıl bir maya ile yoğrulmuş olduğunu anladığım için öyle Mis Holivut'lara, matmazel Kürdan'lara yapılabilecek muamelenin sana karşı yapılmasına mâni olmalıydım.

Görüyorsun ya, sen grubumuzun en asîl bir simasına karşı böyle soğuk ve uzak bulundukça bundan en büyük azap hissesi bana düşüyor. Kendi kendimi yiyorum.

Hem bu akşam yılbaşı! Benden bu sevinci esirgemezsin değil mi?

Gülerek Katya'nın boynuna sarıldım:

— Peki, şen artık üzülme şekerim, bu «büyük prens» denilen adamın bizimle beraber oluşuna alışmağa, hattâ onunla konuşmağa çalışacağım.

Kilisedeki heyecandan kalan ve ilk vesile ile yeniden akmağa hazırlanan yaşları saklamak için gözlerimizi kapıyarak ve gülerek öpüştük.

Biraz sonra Dolli'nin nur yağan salonuna döndüğümüz vakit ikimiz de çok şendik. Mis Hollivut'la mılyoner bir haftadanberi bize zengin bir eğlence programı hazırlamışlarmış meğer!

İlk dakikaların karışık patırdısından sonra Dolli, boynuna bir kırmızı kurdelâ ile asılı küçük bir sepetle içeriye girdi. Herkes bu gece için, kadın ve erkek farkı gözetmeksizin bir kral veya kraliçe seçerek rey pusulasını bu sepete atacak ve sonra seçilen kimse kendisine bir eş intihap edecekti.

Rey pusulaları Dolli'nin minimini sepetine bırakıldı. Bu kâğıtlar iki dakika içinde sıralandı: Yirmi sekiz kişiden yirmisi büyük prensi kral istemişlerdi.

Alkışlar arasında:

— Kraliçeyi seçiniz, kraliçeyi seçiniz! diye sesler yükseldi.

O zaman büyük prens beyaz mügelerden yapılmış ince tacı Dolli'nin elinden alarak geldi ve bir saniye içinde, ben kafamdaki fikirleri bir araya toplayıp düşünmeğe vakit bulamadan bu çiçekten tacı saçlarıma iliştirdi.

— Bravo büyük prens! Yaşasın kralımız! Yaşasın kraliçemiz!

Kaşlarım, fena günlerde olduğu gibi çatkın, karanlık gözlerimde şaşırmış ve kızmış insanların ateşiyle etrafıma bakarken Katya'yı gördüm. Yüzüme seven bir abla gibi tatlı gözlerle bakıyordu.

Kimse görmeden elini kaldırdı ve işaret parmağını ağzıma yaklaştırarak beni böyle bir neşenin ortasına soğuk bir su dökmekten menetti.

O zaman bir rüya gibi krala elimi uzattım. O da sahici bir kraliçe imişim gibi bir dizini yere dayıyarak parmaklarımın ucunu derin bir saygı ile öptü:

— Kraliçe hazretleri, çok hürmetkâr bir esirinizim.

Bu küçük tiyatro sahnesi çok beğenildi sanırım. Koca salon alkış ve bravo sadalariyle inim inim inledi.

Bir defa taş atıldıktan sonra bunu geriye almak imkânsızdı. Esasen bu akşam keyif ve neşe ile çılgındım.

Kalktım ve hürmetkâr esirimin!! Kolunda sofraya doğru yürüdüm. Minacığım, sen böyle candan kopup gelen billûr kahkahaların bir su gibi aktığını hiç duydun mu? Fakat ben akşamki kadar temiz ve neşeli bir kalabalık görmemiştim.

Sabah saat yediye kadar nasıl geçti?

Yedik, içtik, dansettik, oyunlar oynadık, piyango çektik. İki tuhaf vak'a oldu:

Arka arkaya iki dansı Emin Beyle etmiştim. Oturunca büyük prens yaklaştı. Fakat Bedevi, böyle umumî bir meclis-te ilk defa olarak Türkçe söyledi:

— Feyhan hanım, bu adamla barışmamanızı tercih ederdim, sizi elimizden alacak.

— Barışmışım veya barışmamışım, ne çıkar ki? Her halde bütün danslarımı size veremem.

— Buna çok teessüf ediyorum.

— Niçin?

— Sizin başkalariyle dansettiğinizi görmek hoşuma gitmiyor.

— Siz sarhoş musunuz? Bedevi Bey?

Bunu söylerken sesimde çok sert ve kamçılayıcı bir dürüstlük vardı.

Cevabını beklemeden büyük prense doğru yürüdüm. O geniş omuzlu, uzun boylu tunçtan bir heykel gibi dimdik durmuş bize bakıyordu. Gözleri koyulaşmış, üstüne bulut düşen dağların yeşilliğine benzemişti:

Kolunu biraz sinirli bir hareketle belime doladı; fakat sesinde sâkin ve durgun bir kayıtsızlıkla sordu:

— Ne lisandan görüşüyorsunuz matmazel?

— Türkçe efendim.

— Türkçe mi? Bedevi Türkçe biliyor mu?

— Evet, bir müddet İstanbul'da kalmış.

— Bunu bilmiyordum. Onunla konuşmaktan hoşlandığınızın sebebi demek bu!

— Doğrusunu isterseniz evet.. Vakit vakit kendi dilimi söylemek çok tatlı?

Üç defa arka arkaya onunla dansettim. İlk sözlerini unutmuş ve başka söyliyecek şey bulamamış gibi konuşmadan döndük.

Müzik durunca beni yerime götürdü ve güya hep bunu düşünmüş gibi:

— Türkçe çok âhenkli ve tatlı bir dil. İzin verirseniz sizi ben de kendi memleketinizde çağırdıkları gibi çağırayım, size matmazel değil, Feyhan hanım diyeyim.

Cevabımı beklemeden uzaklaştı ve bir daha beni dansa kaldırmadı.

İkinci vak'a daha tuhaftı:

Piyango numarama bir ağızlık isabet etti. Bir de baktım ki büyük prens elinde bir pudralıkla geldi.

— Feyhan hanım, sizinle hediyelerimizi değiştirelim. Ben pudra kullanmam, siz de sigara içmezsiniz. Bari bu eşyalar bir işe yarasın.

Tam o dakikada Bedeviyi görmiyeyim mi? Onun da elinde bir yelpaze vardı:

— Ne yazık, ben de Feyhan hanıma aynı teklifi yapmağa geliyordum. Geç kalmışım.

İki erkek, yüzlerinde dost, fakat gözlerinde düşman bir mâna ile bakıştılar. İkisinin de başları dik ve sertti.

Gülerek cevap verdim:

— İkinize de teşekkür ederim. Birinci teklifi büyük prens yaptığı için ona ağızlığımı verip pudralığı alacağım.

Size gelince, azizim Bedevi Bey, verecek bir şeyim olmadığı için sizden sadece o güzel yelpazeyi bana vermenizi rica edeceğim.

Ben böyle yapmakla aralarını hoş edeceğimi sanmıştım. Fakat iki erkeğin bana tebessüm ederken birbirlerine kin ve huşunetle baktıklarını hayretle gördüm.

Bu yazdıklarım hep dedikodu Minacığım. Sabaha kadar milyonerle, Katya ve nişanlısiyle Rafaelle ve yeni tanıdığım birçok kadın ve erkekle öyle maskaralıklar yaptık, öyle tam mektepli küçük kızlar gibi eğlendik ki sana anlatamam.

Vakit vakit bu gecenin kraliçesi olduğumu hatırlıyarak

etrafımdakilere olmıyacak emirler veriyordum. Bir defasında zavallı milyonere dışarıdan kucak kucak kar getirtip bir kedi yapmasını söyledim. Adamcağız bu sıcak salonda eriyen karların önünde ümitsiz bir çocuk gibi boynunu büküp duruyordu. Bereket versin Alberto iyi bir akıl verdi:

— Git de kediyi dışarıda yap sonra bir tepsiye koy kraliçenin ayaklarının dibine at!

Biçare adam büyük bir dertten kurtuldu.

Bir ara davetlilerden mösyö Duran isminde tüysüz bir genç yanıma geldi:

— Kraliçe hazretlerinin kölesine bir emirleri yok mu?

Bu adam şımarık ve sırnaşık hallerle bütün gece arkamdan koşmuştu. Onu başımdan defetmek için:

— Kraliçe bu salondaki çiçekleri solmuş buluyor ve kendisine lâyık görmüyor. Derhal gidip taze çiçek getiriniz. Hep beyaz olsun.

Sırnaşık genç giderken herkes kahkaha ile gülüyordu. Onun da imdadına Dolli yetişti de otomobili verdi; yoksa adamcağız gecenin bu saatinde sokaklarda donacaktı.

Sabaha karşı, yorgunluğumuzun neşemizi yeneceği bir sırada Matmazel Kürdan güzel bir sürpriz yaparak gene bizi canlandırdı.

Başım ağrıyor diyerek bir ara istirahat etmek için çekilmişti. Elinde mükemmel bir karikatür albümiyle geldi. Bu kızın böyle şeylere cidden büyük bir istidadı var. Mevzuları gibi resim tarzı da ince ve mânalı. Üç dört çizgi ile bir adam resmediyor ve benzetiyor da...

Herkese kendine göre bir şeyler bulmuş. Meselâ Katya ile Aleksi'yi bir papasın önünde diz çökmüş olarak resmetmiş. Bana verdiği kâğıt, çocuklar için yapılan resimli yazısız hikâyeler gibi bir şey. Mösyö Jose ile aramızda geçen vakayı anlatmış.

Bu mevzuu seçtiği için hiddetime rağmen kahkaha ile gülmekten kendimi alamadım.

Bu karikatürü sana gönderiyorum Mina.. Bakalım hoşuna gidecek mi?

Görüyorsun ya bu gecenin hikâyesini yazmakla bitiremiyeceğim. Bunun içi nartık bırakıyorum. Zaten uykusuzluktan

gözlerimin içi biber ekilmiş gibi yanıyor. Sen de bana böyle uzun mektuplar yaz can kardeşim.

Nihayetsiz sevgi ile seni kucaklar ve öperim.

***

Feyhan'dan Mina'ya
Paris, Şubat 1931

Minacığım,

Mektubunu aldım. Sana bilhassa nasıl çalıştığımdan bahsetmemi istiyorsun. Yoksa sanatımın dışında kalan hayatım seni alâkadar etmiyor mu fena kız?

Merak etme, eğlenceye dalıp asıl ülkümü unutmuş değilim. Bunu nasıl düşünebildin kardeşim? Sen ki, beni dünyada en iyi anlıyansın? Bilâkis çok, pek çok çalışıyorum; fakat onun haricinde gezmek ve eğlenmek benim hakkım değil mi? Niçin gençliğimi dört duvar arasına gömeyim?

Zaten sen de mektubunda bunu hastediyor değilsin değil mi? Çalışmak başka, vazifesini yaptıktan sonra eğlenmek ve gezmek de başka.

Göreceksin beni buraya gönderen heyet, intihap ve fedakârlığından pişman olmak değil, memnun kalacaktır.

Hocamız resimlerimi beğeniyor ve beni çok teşvik ediyor. Sene sonu için Paris civarında bir yeri resmedeceğim. Bundan sana tekrar yazarım.

Şimdi gene gezintilerimin hikâyesini dinleteceğim. Varsın benim somurtkan Minam!!! Gene mektuplarında bir papas gibi vaaz etsin!

Geçen hafta karlar altında kalan Fontenblo ormanına bir gezinti yaptık. Ne nefis yerdi görsen Minacığım!

İstanbul'un yakınında böyle kolaylıkla gidilen orman az olduğu için kar altındaki ağaçların güzelliğine doymadan bakıyordum; fakat arkadaşlarımızın aşağı yukarı hepsi sanatkâr oldukları halde eğlenmek için gittikleri bu güzel ormanda sanatlarını bile unutur gibi oluyorlar ve bütün mevcudiyetleriyle eğleniyorlar. Ben de onlar gibi yaptım. Sonbaharda düşen çınar yaprakları gibi parça parça yağan kar altında mükemmel bir kartopu döğüşüne girmiştim.

Kulağını getir de sana bir şey söyliyeyim. Mina.. Hani ben İstanbul'da sporcu geçiniyordum değil mi? Yeşilköydeki evimde yürüyerek ava gidiyordum. Otomobil kullanıyor, tenis oynuyordum ya! Buradakilerin arasında benim ne kadar antrenmansız kaldığımı görsen sen de benim gibi bana acırdın.

Sıska matmazel Kürdan bile benden fazla antrene... Fakat inadımı bilirsin, onlara mutlaka yetişeceğim.

Bu küçük başlangıçtan sonra sana utanılacak bir itirafta bulunacağımı anladın değil mi? Kar topu oynarken muvazenemi kaybettim ve beceriksiz bir çocuk gibi düştüm.

Sol ayağımla sol kolum epeyce incindi. Kalkmak istedim, kalkamadım. Müthiş ıstırabım vardı. Arkadaşlarım hep koştular, beni kaldırmak istediler. Fakat sanciyle ağırlaşan vücudumla onlara yardım edemedim. Zavallılar pek üzüldüler. Aksi gibi otomobillerden de pek uzaklaşmıştık. Herkes birbirine: «Ne yapalım?» gibisinden bakıyorlardı, bense acıdan bağırmamak ve ağlamamak için bütün irademi sarfediyordum. Nihayet büyük prens kat'i bir kararla yaklaştı:

— Sizi otomobile kadar kucakta götüreceğim. Lüzumsuz itirazlar etmeyiniz. Haydi Şarl bana yardım et!

Karların içine diz çöktü. Ellerini çok itina ile belimin altına geçirdi. Ve milyonerle beraber beni ağır ağır kaldırdı. İnlememek, bağırmamak için dişlerimi sıkıyordum. Fakat gözlerimin iki tarafından yaşlar sızıyordu.

Korkulu bir rüyada gibi otomobile girdiğimi, sonra gene aynı adamların beni evime getirerek divanın üzerine yatırdıklarını gördüm; bir çocuk gibi iradesiz ve zayıftım.

Biraz sonra doktor geldi. Kolumla ayak bileğimi iyice sardı. Bereket versin kırık filân yoktu.

Arkadaşlara karşı çok mahcup kalmıştım.

Milyoner sahici bir alâka ile doktorun Katya'ya yaptığı tavsiyeleri dinlerken büyük prens yanıma yaklaştı. İlk defa olarak ona kendi isteğimle elimi uzattım:

— Teşekkür ederim. Size büyük yük oldum. Beni affediniz! dedim.

Gözlerinde çok yakın bir ışıkla bana doğru eğildi ve elini kolumun sargıları üzerine hafifçe değdirerek:

— Ağrınız biraz hafifledi değil mi? diye sordu. Sesinde sıcak bir dost sesinin tatlılığı vardı.

Yüzüne baktım; fakat ben cevap vermeden gene o söyledi:

— İki defa sizi ağlarken gördüm; Birincisi benim yüzümdendi, bunun için kendimi hiç affetmiyeceğim, fakat ikincisinde de ıstırap çeken benmişim gibi canım yandı. Yaşlı gözlerinizin güzelliği en hissiz kalbleri altüst edecek kadar kudretli olduğu halde bu gözlerin gülmesi için ben o güzelliği görmekten vazgeçecek kadar fedakârlık yapabileceğimi anlıyorum. Artık ağlamıyacaksınız değil mi?

— Hayır, zaten bir çocuk gibi zayif olduğuma şimdi kızıyorum.

Yine sesinin dost âhengiyle:

— Istırap karşısında hepimiz bir çocuktan daha zayıf ve âciziz; fakat siz cidden büyük bir metanet gösterdiniz; içinizden mağrur Feyhan boş yere üzülmesin!

Güldüm ve tekrar ona elimi uzattım:

— Mağrur Feyhan bugün hiç memnun değil. Etrafındakilere, kendi beceriksizliği yüzünden, böyle zahmetler verdi.

O da güldü. Böyle gülerken ağır mânalı yüzü birdenbire gençleşti:

— Bunda bile gururunuz hâkim.. Zahmet ediyorsunuz. Halbuki vücudunuzun bir çocuk kadar hafif olduğunu ve onu kolayca, kıymetli bir oyuncak gibi kaldırdığımızı söylersem sakın bana kızmayınız!

Bu sefer yalnız biz değil, bize yaklaşan Katya da kahkaha ile gülüyordu. Sonra birden ciddileşti:

— Haydi bakalım büyük prens, milyoner ve hepiniz gidiniz artık. Feyhan biraz istirahat edecek, doktorun emri bu.

Katya'ya da onlarla beraber gitmesi için ne kadar ısrar etdiysem fedakâr kız razı olmadı. İki gün benimle kaldı.

Yatakta kaldığım iki gün hemen hep Katya ile başbaşa geçti. Hayır, yalan söylemiyorum, yalnız Katya ile değil, büyük prens de gönderdiği beyaz güllerle aramızda idi. Ne ince adam değil mi Mina?

Ayağımın büküğü daha hafifmiş, üç günde geçti; fakat kolumu on gün bağlı tuttum ve boynuma astım.

Bu halde hiç şık değildim amma ne yaparsın, beceriksizliğin cezası böyle çekilir.

Dün gece Bedevi Beyin davetlisi idik. Bize La Kupolde mükemmel bir ziyafet verdi. Bu La Kupol kahvesini görsen şaşarsın Mina.

Eskiden artistlerin yeri Monmarter idi bilirsin, bütün romanlarda bu mahalleden bahsedilirdi; hattâ babamın bile bu mahalleye ait resimlerini sana göstermiştim; fakat büyük harbin sonlarına doğru, her nedense burası afaroz edilmiş. Yerli ecnebi bütün artistler Monparsara taşınmışlar. Bu artistler için orada birbirinden güzel ve büyü kahveler açılmış. Bunlardan en meşhuru ve kalabalığı işte bu La Kupoldur.

Bizim Tokatlıyanın üç dört misli büyük bir kahve tasavvur et!.. Yalnız kaldırıma doğru ilerliyen tarasası bir metrodan fazla.. Günün ve gecenin herhangi saatinde burası yüzlerle insanın aktığı bir geçit. Paris'in en uzak köşelerinden bile buraya akşam yemeğini yemek için gelenler var. Bazan tiyatrodan çıkışta yüzlerce kibar ve şık insanlar buraya doluyor. Fakat bunlardan başka hakikî veya uydurma artistler, beyaz ve siyah araplar, yetmiş iki milletin yetmiş iki çeşit adamı vesaire... vesaire.

İşte biz de bu karma karışık insanlar arasında, yemek yedik.

Ben burasını çok sevdim kardeşim. Karışıklığı ve neşesi için.. Yemek yerken dalıp dalıp bu geçen insan seline bakıyordum. Bu binlerce adamın içinde bir tansi bile bana yakın değil.

Bazı günler ecnebi bir memlekette yaşamak insanı sıkıyor Mina! Bu ihtişam içinde kendi candan muhitimi, bana yakın olan yüzleri hasretle andım.

Bu hissimi bir ara Katya'ya söyliyecek oldum. Zavallı kızın en ince yarasına dokunmuşum meğer. Gözleri doldu:

— Sen hiç olmazsa bir gün memleketine döneceksin Feyhan! Ben ne diyeyim? Ben ki doğduğum yeri bir daha hiç görmiyeceğim!

Zavallı kız!

Dün gece herkes eğlenirken biz işte böyle memleket hasretiyle yanıp tutuştuk ve bizi yalnız Katya'nın nişanlısı anladı.

İşte sana ferman kadar uzun bir mektup küçük hanım, artık seyrek yazdığım için kinaye etme ha!!.

Senden sabırsızlıkla mektup bekliyorum. Hayatına bir erkek giriyor diye beni ihmal etmezsin değil mi gelin hanım?

Gözlerini, yanaklarını severek öperim cicim.

Feyhan'dan Mina'ya
Paris, Mart 1931

Biliyor musun Mina. Bu büyük prens denilen adamla aramızda çirkin bir vaka geçmiş olmasına, onu daha yakından gördükten sonra pek yanıyorum. Bu adamda ben, yabancı memlekette aradığım dostu, büyük artistte aradığım kılavuz ve mürşidi bulacaktım.

Yazık ki bende yaptığı ilk tesir, emniyete lâyık olmıyan çapkın bir adam tesiri oldu... Benim yalnız ve herkesten, hattâ senden bile uzakta geçirmek istediğim bazı günlerim olur bilirsin.

İstanbul'da ve senin gibi candan bir dostumun yanında iken böyle olursa bu yabancı diyarda ve bana uzak insanların arasından sıyrılıp kendi kendime yaşamak istediğim vakitlerim elbette ki daha sık oluyor.

İşte bir haftadır böyle bir devre geçiriyorum. Her gün mektepten ara bulduğum zamanları mektebin karşısında Sen nehrinin öteki tarafında bulunan ve ucu bucağı olmıyan Luvr müzesi salonlarında geçiriyorum.

Burada yalnız eski sanatkârların zamanın soldurduğu fakat ebediyetin bile unutturamıyacağı ölmez eserlerini saatlerce seyrede ede doyamıyorum.

Vensen'in, Vernez'in, Rafael'in veya David'in ve yahut isimlerini birer birer yazmak istesem bir defter tutacak olan eski ve daha yeni sanatkârların bir eseri karşısında kendimden geçerek saatlerce kalıyorum.

Ruhum o saatlerde benden kaçıyor, eskiye doğru uçuyor, o sanatkârların hayatını yaşıyor, onlarla beraber ıstırap çekiyor veya mesut oluyor.

Geçen gün David'in «Lüksemburg bahçesi» isimli tablosu karşısında çocuk gibi ağlamıyayım mı? Halbuki bu Peyzaj büyük üstadın en güzel eseri de değildir. Ancak ben bu renklere bakarken David'in «Lüksemburg bahcesi» isimli tablosu karşısında mahpus olduğu zamanı ve onu biraz ol-

sun teselli etmek ümidiyle her gün bahçede dolaşan çocuklarını görerek duyduğu acıyı onunla birlikte yaşıyordum.

Saatlerce bakmağa doyamadığım eserlerden biri de on dokuzuncu asır ressamlarından Döla Kruan'ın «İstanbul'un ehli salip orduları tarafından alınması isimli tablosudur.

Bu tabloda kadın ve çocuk sesleri, ihtiyarların iniltileri, ağlıyanların gözyaşları görünmez, duyulur.

Fakat ben, ne bir merdiven taşı üstünde uyuyor gibi yatan ölü kadına, ne ihtiyar büyük baba ile torununa ve ne de muhteşem askere bakıyorum.

Gözlerim ancak İstanbul'un mavi göğüne, nihayetsiz denizine ve koyu toprağına dalarak kendi memleketimi görüyorum. Sevgili İstanbul! Nereye gitsem, nerede olsam o bende yaşıyacak!

Luvr müzesinin baska bunca kıymetli eserleri dururken sana sadece bunlardan bahsetmek mutlaka gülünc bir şeydir; fakat Mina, ben ne sanat tarihi yazıyorum, ne de sana bir müze kataloğu gibi arka arkaya ressam isimlerini döküyorum. Ben sadece sana, kendi duyduğum şeyleri yazmaktan başka bir şey yapmıyorum.

İşte bugün gene müzeye gitmek için Sen nehri üzerindeki köprüden geçerken büyük prensle yüz yüze geldim.

Geçirdiğim kazadan sonra ona bir iki defa Katya'nın veya Dolli'nin evinde, bir defa Emin Bevin davetinde, bir defa da Komedi Fransezde rastlamıstım; her defasında gayet ağır ve kibar bir tavırla beni selâmlamıstı.

Dün pazardı. Öğleden sonra Mis Holivut'la Versaya gidecektik. Gidiş saatini sormak için Katya'ya uğradım. Büyük prens orada idi. Sevimli pansiyon odasının beyaz masasına dayanmış konusuyorlardı.

Bu başbasa görüşmeyi bozmamak için hemen çekilecektim. Katya kolumdan tuttu:

— Kaç gündür uğramadın Feyhan, seni merak ettim. Hastalığımı bildiğin halde bu ne vefasızlık!

— Katyacığım, benim vahşi günlerimdi bugünler. Hep kendi kendime yaşadım.. Gezdim.. Çalıştım.

— Nerelerde dolaştın?

— Biraz her yerde fakat asıl Luvr müzesinde...

— Bir haftadanberi mi?

— Evet ve daha bir hafta, belki de bir ay böyle olacak.

— Bir tablo mu kopye ediyorsun?

— Şimdilik kopye edeceğim tabloyu seçmeğe uğraşıyorum.

Biz konuşurken büyük prens ayağa kalkmıştı. Katya'ya doğru yürüdü:

— Bugün artık çalışmayız zannediyorum, fazla yoruldunuz. Sizi yalnız bırakayım mı?

— Hayır, hiç yorgun değilim. Bilâkis siz çalışır ve konuşurken ben dinleniyorum.

Sonra bana döndü:

— Feyhancığım, büyük prens benim başımı alçiyle yapıyor. Bugünlerde gözlerimdeki yorgun ve hasta mânayı pek beğenmiş de ebedileştirmek istiyormuş. Tuhaf bir fikir amma ne yaparsın! İşte iki gündür geliyor ve bir taraftan çalışırken bir taraftan da zavallı hasta kıza çok enteresan ve dinlendirici şeyler anlatıyor.

Şimdiye kadar çalıştı. Biraz dinleniyordu. Senin yanında da devam ederiz. Sıkılmazsın. Biz konuşuruz; o kendi kendine çalışır.

Öğleye kadar artisti seyretmeğe doyamadım Mina! Yeşil koyu gözlerinde ateş ve aşkla elindeki hamuru öyle yoğuruyor, kesiyor, yontuyor ve düzeltiyordu ki ona bakarken bütün sanat aşkım diz üstü gelip önünde eğiliyor sandım.

Katya'nın hastalıkla incelmiş yüzü ve solmuş gözleri bu beyaz alçı üzerinde yaşıyor ve nefes alıyor gibiydi.

Eminim ki bu sanatkâr, orada kaldığım iki saat içinde ne Katya'yı, ne beni, ne de dünyayı görmeden yalnız sanatı ile ve onun getirdiği mukaddes sıtma ile can cana pencelesti.

Katya'nın evinden çıkarken başım omuzlarımın üzerinde sersem gibi sallanıyordu. Ah Minacığım! Bu mukaddes sıtmanın beni de benliğimden ayıracağı zaman hiç mi gelmiyecek? Hiç mi ben ruhumun kaynıyan ateşini istediğim ve duyduğum gibi, fırçanın ucundan akıtamıyacağım?

Söyliveceklerini biliyorum. Sus Mina! Benim yaptığım tablolar bir hiç! Etrafımda ne büyük şeyler var bilsen. Onların yanında ben kendi küçüklüğüme ve hiçliğime ağlıyorum.

İçim altüst oldu kardeşim. Ruhumun duygusunu parmaklarının ucunda canlandıran bu adamı kıskandım, sanatkârın canında bu kudsî atesi yakan Katya'yı da kıskandım.

Bu hislerden olacak, dünkü Versay gezintim içime sinmedi. Bunun için orada gördüğüm güzel çiçeklerden, şulardan, renklerden baska bir gün bahsedeceğim.

Gelelim bugüne...

Büyük prens beni görünce saygı ile şapkasını çıkardı ve yaklaştı.

— Hava almağa mı çıktınız Feyhan hanım?

— Hayır efendim, Luvr Müzesine gidiyorum.

Söylesem mi? Söylemesem mi? Gibisinden yüzüme baktı. En sonunda söyledi:

— Dün Katya'ya kopyesini almak için bir tablo seçmekte olduğunuzu söylemiştiniz. İster misiniz müzeyi beraber gezelim. Tecrübeli bir arkadaşın size yardımı olur sanırım.

Çok dürüst bir hali ve sesi vardı. Hiç tereddüt etmedim.

— Acemi bir kızın suallerinden sıkılmazsanız geliniz!

Halbuki ben o kadar da acemi değilim Mina... Bu adamın yanında kendimi öyle gördüğüme kızdım. O cevap vermedi ve büyük salonlara girdik.

Güzel tabloların yerlerini karanlıkta bile bulacak kadar bu yerlere alışmış bir adam bu! Her tablonun hikâyesini, macerasını biliyor ve kolaylıkla, iki üç kelime ile hülâsa ediyor:

— Poussinin şu tablosuna bakınız! On yedinci asırdan kalma bir ejder ve hepimizin bildiğimiz basit bir hikâye tasvir ediyor: Diyojen bir çocuğun avuciyle su içtiğini görünce elindeki maşrapayı lüzumsuz görerek atıyor. Fakat siz şu renklere, şu ince pentüre bakınız. Şu ağaçların yeşili, bu sâkin, durgun akan ırmak ne nefistir.

— Watteau'nun bu karanlık gölgeli melânkolik tablosu da güzel değil mi?

— İşte size bir peyzajist ki yalnız ağaçları, suları ve göğü resmetmek için senelerce bir köyden ötekine kosmuş ve çalışmıştır. Corot yalnız bir ressam değil, renkleri konuşturan bir şairdir.

Milletin «dua« sına ne dersiniz? Bir çok milyonerin bunu elde etmek için çırpınmalarına değmez mi?

— Ya şu daha eskiler? Vinci'nin monalizası, Titien'in su köy resimleri, Rubens'in şu alâimi semalı tablosundaki dinlendirici sükûnet!

Bunların icinden bir tanesini secmek mümkün mü Feyhan hanım? Yalnız secmek için bir ömür yetmez. Bakınız su dalgalı denizin haşmetine, şu kaynağa, suların şu testiden dökülüşüne!

İsterseniz Corot'un bir peyzajını kopye ediniz. Geliniz onlara bir daha bakalım.

Meselâ şu «İtalya hatırası» isimli peyzajı ne güzel! İşte buna çalışınız ,ağaçlara, denize siz de bu renkleri veriniz!

Müze kapanacak olmasaydı, biz belki daha saatlerce bir salondan ötekisine geçerek orada kalacaktık.

Dışarıya çıktığımız vakit ikimizin de eski sanatkârlarla yaşamışız gibi omuzlarımız çökmüştü.

Yürüdük Tulileries bahçesinin gölgeli ağaçlarından birinin dibinde tahta bir kanapeye oturduk. Ben gördüğüm güzelliklerin heyecaniyle bitkindim, fakat o da konuşmadı.

Yalnız ayrılmadan evvel elimi tuttu.

— Feyhan hanım, sizde yüksek ve ince bir sanat kabiliyeti görüyorum. İzin verirseniz bir gün de Lüksemburg müzesini ve Versay sarayını beraber gezelim. Lüksemburg'taki eserler daha yenidir. Versay'da da güzel tarihî tablolar görürüz.

Bana değil, bendeki sanatkâra hitap ediyordu. Yüzüne baktım ve samimî düşüncemi söyledim:

— Ben oraları birçok defalar gördüm. Fakat Luvr müzesini de gördüm sanıyordum. Bugün sizinle orada geçen bir kaç saatten sonra, şimdiye kadar hiç bir şey börmemiş olduğumu anladım. Bunun için, Luvru, Lüksemburgu, Versayı ve bütün sanat eserlerini sizinle bir defa değil, on defa görmekle memnun olacağım. Sizin, güzel şeyleri çok görmüş ve çok güzel şeyler yaratmış olan gözlerinizin yanında benim, bütün gördüğüm güzellikleri içine henüz sindiremiyen acemi ve hayran gözlerimin çok istifade edeceğine eminim.

Ben söylerken o gözlerimin içine bakıyordu. Bir şey diyecek sandım. Fakat yüzü birdenbire tunçtan bir heykel gibi sertleşti ve kısaca: «Oruvar!» diyerek benden ayrıldı.

Ne tuhaf adam! Bir dakika, erimiş bir balmumu gibi, yumuşak bir dakika yalçın kayalar gibi sert!

Bu adamdan sana uzun yazdığım için sıkıldın Minacığım, işte bahsi değiştiriyorum.

On beş gün evvel maskeli bir artist balosuna gittik. Herkesin kendisine göre millî kıyafet seçmesi rica edilmişti.

Mis Hollivut çok eksantrik bir fikirle vahşî Amerikalı kıyafetine girmişti. Matmazel Kürdan Markiz Dö Pompadür'ü taklit ederek o zamandan kalma bir elbise giydi, başına bir peruka taktı.

Katya nefis bir Rus saraylısı kıyafeti içinde bir içim su idi.

Ben ne oldum bilir misiniz? Mükemmel bir Anadolu köylüsü... Kırmızı telli bir şalvar, ince bezden bol blûzumu

sıkan gene kırmızı kadifeden bir cepken. Başımın iki tarafına uzun örgüler taktım ve saçlarımı pullu beyaz bir tülle örttüm. Bu tül yüzdeki maskeler çıkıncaya kadar gözlerimden maada bütün yüzümü çerçeveliyordu. Sabaha karşı uçlarını cepkenin iki yanına sıkıştırdım.

Uzun boylu, ince vücutlu bu çapkın köylü kızını ben bile beğendim doğrusu. Erkeklere gelince, milyoner Dük dö Rişliyö kıyafetine girdi, Aleksi Katya'ya eş bir saray elbisesi giydi, Bedevi Bey de sahici bir Bedevi bornusuna büründü, başına da bir kefiye taktı.

yacağını, mühim bir iş için Londra'ya gideceğini söylemişti. Bütün ısrarlara rağmen işini geri bırakmak istemedi.

Baloda çok eğlendik Mina, nefîs elbiseler vardı. Gözümüzün önünde bin bir memleketin bin bir çeşit kıyafeti canlı bir tarih gibi dolaşıyordu.

Büyük prens daha bir hafta evvelinden baloda bulunamı-

Bu eğlencenin ortasında benim için çok garip bir sürpriz oldu:

Ben milyonerle bir danstan sonra büfeye doğru ilerlerken karşımda yüzü maskeli bir İzmir efesi hürmetle eğildi ve beni dansa davet etti. Orkestra enteresan bir vals çalıyordu.

Böyle maskeli balolarda merasim gözetilmediğini ve herkesin herkesle dansettiğini bilirsin. Bu efe de milyonere bir «pardon!» diyerek beni cekip götürmüştü. Fakat bu adam kimdi? Yabancı bir memlekette kendi millî kıyafetimle karşıma dikilen adamın herkesten çok bende merak uyandıracağı şüphesizdi. Bunun için ben de bütün merasimleri bir tarafa bırakarak bu adama Fransızca sordum:

— Siz kimsiniz efendim?

— .....

— Francızca bilmiyor musunuz?

Gene cevap yok... Yalnız belimi sıkı bir kusak gibi saran kolu beni döndürüyor, yüzümüzün tülü ile saçlarımın örgüleri bazan onu, bazan da ikimizi birden sarıyordu.

Valsin delice çabukluğu ile kafamın içi dumanlandığı bir sırada birdenbire beynimde bir şimşek çaktı... Nasıl oldu da yanımdaki efenin bir Türk olduğunu düşünmemiştim:

Yorgunluktan nefesim kesilerek Türkçe sordum:

— Siz bir Türksünüz değil mi?

Kesik bir ses fısıldadı:

— Evet...

— Kimsiniz?

— Heykeltraş Suat Nedim.

Birdenbire hayretle durdum; fakat o valsin mözörünü kaybetmeden beni döndürdü.

— Nasıl? Siz büyük sanatkârımız Suat Nedim Bey misiniz?

— Evet... dedi.

— Ne zaman geldiniz? Ne vakit gidiyorsunuz?

Gene aynı kesik sesle:

— Yarın... dive cevap verdi.

Kesik kesik, güldü. sadece:

— Siz beni tanıyor musunuz?

— Evet.

— Nicin şimdive kadar kendinizi tanıtmadınız? Bilhassa yabancı bir memlekette sizi görmekle çok memnun olacaktım.

Ne tuhaf adam! Bana cevap vermedi. Kızdım. O sırada orkestra durdu, yeniden bir tango calmağa başlamadan evvel:

— Yoruldum artık duralım olmaz mı efendim? dedim.

Gene cevap vermeden belime sarıldı. Gözü danstan başka bir şey görmüyordu sanırsın.

Bense bu yabancı insanların arasında güzel Türkçemizi işitmekle ne kadar mesut olacaktım.

İnatla tekrarladım:

— Suat Bey, artık duralım olmaz mı? Sizin de yorulduğunuzu anlıyorum.

Gene cok hafif ve âhenksiz bir sesle sadece:

— Hayır, dedi.

Benimle konuşmak istemiyordu sanırsın.

Fakat ne güzel dansediyordu!

Genis omuzlu mavi elbiseli efe ile bir dal gibi ince kırmızı köylü kızı salondaki bütün gözleri kendilerine çekiyorlardı.

Çok dansetmenin getirdiği sarhoşlukla birdenbire söyledim:

— Suat Bey, yüzünün maskesini çıkarmaz mısınız? Çoktandır bir Türk yüzü görmemistim.

Sinirli eli kuvvetle elimi sıktı, yavaşça:

— Peki! dedi.

Fakat orkestra durduktan sonra beni hiç konuşmadan büfeye götürdü. Bir, bir daha bol içtik.

İlk defa yüzüne (maskeli yüzüne) baktım. Kıvılcımlı bir çift gözden başka bir şey görmedim. Tekrar maskesini çıkarmasını söyliyecektim. Fakat bir heyûlâ gibi beyaz bir bedevi karşıma dikildi.

Kavalyeme:

— Pardon!

Diyerek beni çekip götürdü. Ondan sonra da Suat Nedim Beyi görmedim, kayıplara karışmıştı.

Fakat o akşamdan sonra çok düşündüm. Bu adam sahiden Suat Nedim Bey, bizim tanıdığımız ve bildiğimiz büyük sanatkârımız mıydı? Öyle ise beni buraya gönderen cemiyet âzasından olduğu için beni tanıyor. Fakat neden bana yüzünü göstermek istemedi.

Adam sende, böyle mânasız şey mi olur? Bu, mutlaka bana kendisini tanıtmak istemiyen bir yabancı, gevezenin biri olacak; hattâ belki de tanıdığım birisidir ve sesinden kendini tanıtmamak için böyle konuşmadı.

Kuzum Mina, bir sor anla bakalım. Suat Nedim bu sırada İstanbul'da mı, değil mi? Mutlaka bana yaz olur mu? Pek merak ettim. Bu adamın yüzünü görseydim, bu merakım elbette düşecekti. Fakat şimdi bu tecessüsle uykularım kaçacak.

Balonun bundan sonrası benim için alelâde bir eğlenceden başka bir şey olmadı! Hattâ eve biraz erken, yani güneşten evvel döndüm.

Gelelim sana... Bu hafta mektubun gelmedi.

Feyhan'dan Mina'ya

Paris, Temmuz 1931

Sevgili Minacığım,

Dört aydır konuşmamız yalnız telgraflara kaldı. Seni, nikâhın için gönderdiğim tebrik telgrafından sonra uzun mektuplarımla yormak istemedim.

Bugün sana güzel bir havadisle geliyorum; Sene sonu için hazırladığım tablo mektep sergisinde beğenildi. Herkes beni tebrik etti. Tablonun bir fotoğrafisini sana gönderiyorum. Burası «Barbizon» dur. Paris civarında yeşil bir köy... Ötedenberi artistlerin sığındıkları güzel bir köşe.

Resimde gördüğün ağaçlar Fontenblö ormanının bir parçasıdır. Şu Sen nehridir. Tabloya her akşam güneş batımın-

dan az sonra çalıştığım için renklerde bir bulut hâkimdir. Kızıllığı tamamiyle kaybolmıyan bir koyuluk... Suların mavisinde ve ağaçların yeşilinde kısmen bu kızıllık hâkim.

Buna çalışırken çok yoruldum ve hırpalandım. Sergiden sonra iki hafta kadar bu köyde gidip dinleneceğim.

Barbizonda olduğumu arkadaşlara haber vermediğime çok kızdılar. Yalnız Katya ve büyük prens cürmümde bana şerik oldular. Esasen bir köye gidip birkaç gün tenha çalışmak istediğim zaman bana burasını büyük prens tavsiye etti ve bir gün Katya ile birlikte beni oraya götürüp yerleştirdi.

Bu sırrımı öteki arkadaşlara, muziplik edip arkamdan gelirler diye söylememelerini rica etmiştim. Bir hafta sonra dönüşüm bir âlem oldu. Hele Emin Bey iyiden iyiye bana kafa tuttu.

Katya ben yokken onun halini anlata anlata bitiremiyor.

— Onu görseydin Feyhan nasıl hırçın ve titiz olmustu. Kimse ile konuşmak istemiyor, bir düziye seni soruyordu. Hele büyük prens ortalıktan kayboluncu (Berlin'e gitmişti) artık kudurmuş bir hayvana döndü. Bir gün utanmadan bana: «Onlar mutlaka birlikte gittiler!» demesin mi? Kendisine haddini bildiren sözler söyledim amma bir türlü inanmıyordu:

— Ben görmüyor muyum onların son aylardaki samimiyetini... Feyhan hanımın ilk günlerdeki ciddiyetine hele Jozenin senelerden beri hiç bir kadına bağlanmayan serseri hayatına uygun olmıyan bir sey bu!

Daha fazla hezeyan edecekti, susturdum:

— Sizi Feyhan hakkında böyle şüphelere düsmekten menederim. Esasen bu hakkı nereden buldunuz? Feyhan'ın harekâtını kontrol etmeğe memur musunuz? Onun için siz kimsiniz. Bizim gibi bir arkadastan başak bir şey mi? Ne sıfatla onun vasayısına karısıyorsunuz?

Gözleri büyümüs, ağzının iki tarafı köpüklenmisti. O dakikada karsımda sahici bir bedevi görüyorum sandım ve o cevap vermeğe hazırlanırken yanından cekildim.»

Emin Bey beni gördüğü zaman biraz kafa tutmak istedi amma benim hic bir ikilik kabul etmiyen sade arkadas halimi görünce bir kaplumbağa gibi kabuğuna girdi. Esasen mösyö Jozenin ben geldikten sonra daha uzun zaman Berlin'de kalması onu, için için yatıstırmıstı.

Simdi tatil.. Herkes bir tarafa dağıldı. Mis Hollivut babasiyle ve milyonerle birlikte deniz banyolarına, matmazel

Kirdan anası ve kız kardeşleriyle Normandiya'da bir köye, bizim meşhur artistimiz Rafael İtalya'ya evine, Emin Bey de Alp dağlarına gitti.

Grupumuzdan Paris'te yalnız Katya ile nişanlısı bir de ben kaldık. Onlar ancak Aleksis'in 15 günlük tatilinde bir köye gidecekler. Ben de, o zaman Barbizon'a gideceğim.

Yazın Paris tenha... Tenha... Fakat bu yalnızlıkda benim çok hoşuma giden bir güzellik var. Gündüzleri çok defa Katya bana geliyor. Benim atelyem çok serin. Arkasında bir de geniş balkon var. Uzun iskemlelerimizi oraya koyuyoruz ve saatlerce konuşarak örgü örüyoruz.

Artık birbirimiz için hayatımızda gizli bir şey kalmadı. Bu yalnız günler, bizi birbirimize çok samimî bir bağ ile örüyor.

Şimdiye kadar Katya'nın Rusya'da geçen çocukluğunu, anasını ve babasının hayatlarını, hattâ süt kardeşi Sonya'nın nasıl öldüğünü bile biliyorum.

O da anamı, babamı, seni ve benim bütün ömrümü öğrendi. En ince teferruatına kadar hayatlarımız birbirinin içine girdi.

Katya çok ince bir kız Minacığım. Aleksis'i övle candan gelen sâkin, fakat derin bir askla seviyor ki, bir insanın içine bu kadar derinlere kadar kök salan bu his beni biraz şaşırtıyor doğrusu.

Bir gün bunu kendisine söyledim. Güldü:

— Baban anneni böyle sevmemiş mi yavrum? Eminim ki sen de bir gün seversen böyle sonsuz bir sevgi ile bağlanacaksın.

— Ben galiba hiç sevmiyeceğim Katya... Baksana bütün erkekler içime dokunmadan geçip gidiyorlar.

— Senin de saatin çalacak Feyhan...

Akşamları Aleksi bizi almağa geliyor. Çok defa onları başbaşa bırakıyorum amma bazan o kadar ısrar ediyorlar ki onlarla birlikte bir Rus kahvesine gitmeğe mecbur kalıyorum.

Rus kahveleri ne acayip görsen! Buralarda her cins ve seviyeden insanlar var. Prensler eski uşaklariyle beraber hizmet ediyorlar, büyük ordulara kumanda etmiş generaller bir asker kaçağının harp senelerinde açtığı ve bugün büyüyen, genişliyen, bir eğlence yerinde ekmek parası kazanmağa çalışıyorlar.

Bu sefalet manzarası Katya'nın değil benim bile içime

dokunuyor. Fakat sana böyle yeisli şeyler yazmak doğru değil yavrucuğum. Şimdi senin en mesut günlerin değil mi? Niçin benim mektuplarımda seni sıkacak mevzular olsun!

Sen ne vakit İstanbul'a dönüyorsun? Tatil başladı mı? Canım İstanbul'a benden kucak kucak selâmlar ilet Minacığım... Bir de git dadımı gör. Sen onu görürsen hem o, hem de beni birbirimizi görmüş gibi sevineceğim.

Gözlerinden öperim kardeşim.

***

Feyhan'dan Mina'ya
Barbizon, Temmuz 1931

Temiz bir Fransız ailesi arasında on beş yirmi gün için bir oda kiraladım ve elimde küçük bir çanta ile geldim. Bir kaç gündür burada çalışarak dinlenivorum.

Sabahları resim çantamı, bir parça yiyecek aldığım gibi hemen dışarıya fırlıyorum, beğendiğim bir köşede sâkin ve yalnız bir saadet içinde bütün aşk ve ateşimle kâh ağaçların yeşiline, kâh göğün ve denizin mavisine dalarak resim yapıyorum. Bugünler de artık bitiyor, ne yazık! Bunu düşündükçe ağaçlara, sulara, nehirlerde dolaşan sandallara sonsuz bir hayretle bakıyorum. Canım İstanbul'un serin ağaçlıklı köşeleri gözümde tütüyor. Bilmem neden bu yesil ağacların dibinden geçen gölgeli su, yer yer bana bizim Göksumuzu hatırlatıyor.

Dün pazardı. Gene erkenden kalkmış ev sahibi ve çocuklariyle birlikte bir sandal gezintisine hazırlanmıstım.

Birdenbire mükellef bir otomobil geldi, kapıya dayandı. Bir de baktım Katya nişanlısı ve büyük prens.

— Allo Feyhan! Bugün kendi kendimizi sana davet ettik. Akşama kadar bizi eğlendireceksin!

— Yalnız eğlenmek mi? Ya yemek?

— Elbette... Elbette...

Hemen ev sahipliği vazifesine giristim. Onlara mükemmel bir kahvaltı hazırladım. Gittik ağaçlar altında ,otlar üzerinde yemeğimizi yedik; sonra ağaçlara yaslanarak haylaz haylaz, fakat tatlı tatlı konustuk.

Hiç bir mevzuu olmıyan, fakat insanı dinlendirecek aleâde sözler.

Öğle yemeği için Katya bir çanta dolusu yemekle gelmişti: Peynir, jambon, meyva, şarap vesaire... Ben de ev sahibine et hazırlattım ve sürpriz olarak elimle onlara börek yaptım. Biliyorsun, sen ve zavallı babacığım benim bu hafif ve ince böreklerime bayılırdınız. Aynı muvaffakiyeti burada da kazandım. Katya:

— Aman Feyhan mutlaka bunun tarifini vermelisiniz! Artık Aleksi bundan başka yemek beğenmez. Bu pek nefis bir börek!

Diye mübalâğalı iltifatlar yapıyordu.

Büyü prens, bir taraftan maskara çocuklar gibi elleriyle işaretler yaparak bunu beğendiğini anlatıyor, bir taraftan da:

— Artist elinden çıktığı belli! Diyerek gülüyordu.

Akşam sandallarla ormana gittik. Ağaçların altında uzanarak gene tatlı tatlı konuştuk.

Bir ara Katya ile nişanlısı uzaklara gittiler. Biz yalnız kaldık.

Ona çok alıştım artık Minacığım. İnsanı anlıyan ve az sözle çok anlatan bir adam!

Yalnız kalınca bana çocukluğunu anlattı. Mavi, berrak bir denizin kenarında büyük ve harap bir evde annesi ile geçen mesut çocukluğunu.

Bir dakika büyük bir cesaretle:

— Burası neresidir? diye soracak oldum.

Hemen ağzın açıp bana cevap verecek sandım. Birdenbire durdu, gözlerine bir bulut çöktü:

— Siz oralarını tanımazsınız! dedi.

Fazla ısrar etmedim.

Ne tuhaf bir adam. Benim kendi hayatıma ait kısımlarda ne kadar mutaassıp olduğunu, nasıl çok samimî olmadan kimseye kendimden bir şey söylemediğimi bilirsin. Fakat bu adam, hiç mütecessis gibi görünmeden vakit vakit insana öyle şeyler söyletiyor, öyle tabiî sualler soruyor ki farkında olmadan cevap vermeğe mecbur kalıyorum.

Sanırım ki artık hayatımı tamamiyle öğrendi.

Dün yalnızken gene bana birçok şeyler sordu; ona cevap verirken söz sana geldi. Çantamdaki küçük bir resmini ona gösterdim. Darılmazsın değil mi Mina? Sana büyük bir alâka ile baktı. Sana ait birçok sualler sordu:

—Kimdir? Ne yapar? Kiminle evlenmiştir? Sarısın mı, esmer mi? Kaç senedenberi arkadaşınız? Vesaire vesaire...

Seni anlattım. Arkadaşlığımızı söyledim.

Birkaç dakika sustu. Bu mevzuu unuttu sandım, halbuki o gene devam ediyormuş:

— Bu arkadaşınızın kocası ne iş yapıyor?

— Mühendis.

— Ne millettir?

— Nasıl ne millettir? Tabiî Türk.

— Küçük bir kız gibi cevap veriyorsunuz Feyhan hanım. Türk olması bu kadar tabiî mi?

Yüzüne baktım:

— Bir Türk kızının kocası elbette ki bir Türk genci olur.

Aynı sükûnetle cevap verdi:

— Hayır... Bir Türk kızı da dünyanın her tarafındaki kızlar gibi kendi milletinden başka birisiyle evlenebilir.

— Evet, fakat mesut olamaz.

— Niçin?

— Terbiyeleri, görgüleri, ahlâk ve itiyatları birbirine uymaz.

— Hakkınız var, fakat ya birbirlerini severlerse...

— Sevmemelidirler.

— Pek kat'î ve hesabî bir cevap bu! Sevmemelidirler olur mu? Aşk kanun dinler mi?

— Tabiî... İnsan sevmek istemediği adamı sevmez.

Yeşil gözleri yeşil bir halka gibi açıldı. Gözlerime uzun uzun baktı.

— Siz hiç sevmediniz değil mi Feyhan hanım?

— Hayır.

— Sözleriniz belli ediyor. Sevmek nedir bilmiyorsunuz. Bu yüzden ıstırap çekmediniz...

Niçin söylediğimi bilmeden:

— Fakat ıstırap çekenleri gördüm.

— Kim?

— Babam...

— Babanız mı?

— Evet.

— Evlendikten sonra mı sevdi?

— Hayır, yalnız annemi sevdi ve ıstırap çekti.

— Anneniz bir Fransız demiştiniz sanırım.

— Evet.

— Sizi korkutan ve aşkta bu kadar pazarlık yaptıran sebebi anladım simdi.

Bu sözlerden sonra ikimiz de sustuk; hattâ gözlerini kapadığı için onu uyuyor sandım da ayaklarımın ucuna basarak

oradan uzağa gitmek için ayağa kalktım.

Eteğimin ucunu tuttu:

— Nereye gidiyorsunuz?

— Beni korkuttunuz büyük prens! Sizi uyuyor sanmıştım.

O da kalktı. Bu sefer ellerini omuzlarıma koydu:

— Uyumak mı? Hayır... Daha iyi düşünmek için gözlerimi kapamıştım.

Hiç münasebeti yokken heyecanlandım, ona neyi düşündüğünü sormıyacak kadar aptallaştım! Fakat o söyledi:

— Sizi düşünüyordum Feyhan hanım. Bir gün severseniz kimi ve nasıl seveceksiniz? Sonra, sevdiğiniz adama bakacak gözlerinizin ateşine o biçare nasıl dayanacak?

Bu sözlerden kızardığımı görünce sustu. Hemen müşfik kardeş tavrını takındı:

— Geliniz sizinle şövle nehre yakın bir yerde oturalım. Bu saatlerde gecen sandallara bakmak pek eğlencelidir.

Katya ve Aleksi geldikleri zaman bizi sulara taş atıp eğlenirken gördüler ve:

— Çocuklar gibi eğlendiniz değil mi? dive hayrette kaldılar.

Onlar güneş battıktan çok sonra gittiler. Ben de yatağıma girdim. Bugün sana vazıyorum Minacığım ve senden hiç bir şey gizlemeği bilmediğim için büyük bir itirafta bulunacağım.

Bu büyük prens denilen esrarengiz adam hoşuma gidiyor. Fakat korkuyorum.

Niçin olduğunu bilmeden korkuyorum Mina!

İKİNCİ KISIM

Suat Nedim

«Büyük prens» hakikatte ne İspanyol, ne de Meksikalıdır. O, gözlerini Boğazın mavi sularına, yesil ağaçlarına ve berrak göğüne açmış öz bir Türk çocuğundan başka bir şey değildir.

Babası ve büyük babası dünyanın dört bucağında konsolosluk, sefirlik etmis olduklarından o, bas bir Türk terbiye ve faziletine, garp görgü ve bilgisini katarak mükemmel bir insan olmuştur.

Osmanlı hükûmetinin en tanınmış ve seçilmiş elçilerinden biri olan Nedim Bey İstanbul'da geçirdiği bir mezuniyeti esnasında, Türk tarihinde ismi geçen meşhur bir adamın torunlarından olan Fazilet Hanımla evlenmisti.

Fazilet Hanım güzel değil, fakat ecnebi mürebbiyeler elinde büyümüş malûmatlı ve ruhu gibi yüzü de asîl bir İstanbul hanımı idi.

Nedim Bey göğsünü gere gere onu Avrupanın en büyük diplomat muhitine sokmuş ve bundan hiç bir gün nadim olmamıştı. Karısı o derece ince anlayışlı ve nazik bir hanımdı.

Suat, babası Berlin sefiri iken İstanbul'da dünyaya gelmiş ve bir Alman dadı elinde ilk senelerini Alman çocukları gibi sağlam ve dinc bir neşe içinde geçirmisti.

Boğazın sularını, anlıyan gözlerle ilk gördüğü zaman beş yaşında idi, ve bu parlak sular cocuk ruhunu sevincle doldurmuştu. Suat'ı İstanbul'a ısındıran başlıca iki bağ vardı: Biri annesi ,biri de yalının önünde dinlenmeden durmadan akan billûr sular.

Bunun icin, üc ay yazı geçirip de bu sefer Almanya'ya değil İsviçre'ye gittiği zaman, bütün afacanlılığını durdurmak huysuzluklarını dinlendirmek için annesi ve dadısı ona anneanne ve Boğazici masallarını, gelecek sene yazın nasıl gene aynı cennet hayatını yaşayacağını tekrar edip duruyorlardı.

Ve bu babasının vazifesi nereye değişirse değişsin, senelerle böyle devam etti. Tâ... bir yaz İstanbul'a gelip anneannesini bulamadığı zamana kadar.

O zaman Suat, 12 yasında idi ve küçük ömrünün ilk acısı bu ihtiyar anasını kaybetmek oldu. Ertesi sene Suat Londra'dan İstanbul'a yazlığa gelmek istemedi. Onu tanıdıkları İngiliz çocuklariyle birlikte Londra civarında bir köye gönderdiler.

Nedim Bey Paris sefiri olduğu vakit Suat 15 yaşında idi. Böyle bir düzive memleket değistirmek yüzünden oğlunun yalnız lisan öğrenmekle kaldığını ve tahsilinin kesik kesik devam ettiğini görünce, kendisi nereye giderse gitsin, onu Paris'te bir kollejde leylî olarak bırakmağa kat'iyen karar verdi.

Anneannesinin ölümünü seneler geçtikce kalbine sindiren Suat İstanbul'un hasretine dayanamadığı için yazları gelivor ve dünyanın neresinde olursa olsun gene üc ay yazı onunla beraber geçirmek icin babasından ayrılıp ona koşan

annesi ve genç yaşında dul kalan halasiyle beraber, Büyükderedeki eski, yalıda, Boğazın ninnisini seve seve dinliyordu.

Bu tatil aylarının başlıca güzelliklerinden biri de halasının oğlu Ferit'le başbaşa geçen uzun tenbellik günleriyle Boğazın koyu ve serin sularındaki sandal gezintileri idi.

Hemen aynı yaşta olan bu iki akraba çocuğu, küçükken anne ve dadılarının gözlerinin himayesinde, büyüdükçe kendi kendilerine Boğazın en kuytu köşelerini adım adım, kulaç kulaç ölçüyorlar, insan girmemiş gibi unutulmuş kalmış olan ağaçları, dağ tepelerini, eski dünyaya yeni bir kıta keşfediyorlarmış gibi hasretle dolaşıp araştırıyorlardı.

Bu yerlerin, İstanbulluların yüzde doksan dokuzunun görmediği bilmediği ne derin, ne muhteşem bir güzelliği vardı. Bu güzellikler, Paris'e mektebe döndüğü vakit, Suat'ın gözlerinde bir film gibi verleşip kalıyorlar ve her gördüğü ve gezdiği yer, buralarda İstanbul'un güzelliğini arıyormuş da bulamıyormuş gibi Suat'ta bir kırgınlık yaratıyordu.

Babası Tahran'a elçi ve annesiyle birlikte Suat Paris'te iken Büyük harp kopmuştu.

Bitme tükenme bilmiyen ezici ayrılık ve döğüşme seneleri Suat için çok feci ve kâbuslu günlerle doludur.

Bir taraftan ana vatan felâket geçirirken bunu düşmanlar arasında uzakta yaşamak, bir taraftan babasından bu felâket ve ayrılıkla bozulan sinirlerini yatıştırmak.

Suat bu acı senelerde annesine cidden yar oldu. O vakte kadar geceli gündüzlü gittiği mektebe, hem vakit vakit babasından bin bir zorlukla gönderdiği paraları mümkün olduğu kadar fazla dayandırmak, hem de zavallı annesini bütün bütüne acılariyle yalnız bırakmamak için yalnız gündüzleri gidiyor, bir taraftan da, çocukluğundanberi eğlence için, kibar bir zevk için uğraştığı bir güzel sanatı kazanç vasıtası yaparak küçük heykellerini, resimlerini sattırıyordu.

İşte bu acı günlerin ortasında bakaloryasını muvaffakıyetle vermiş ve güzel sanatlar mektebine heykeltraş için kaydedilmişti.

Mektebe ilk girdiği günlerde, geveze bir Fransız arkadaşı ona bakarak:

— «Azizim, sen kimsin? Nereden geliyorsun? diye sormağa lüzum yok. Esmer yüzün, iri gözlerin, genis omuzların ve herkese meydan okuyan bakışlarınla sen mutlaka kıvafetini değiştirip aramıza sokulan bir Meksikalı haydutsun. Bahsederim ki ismin de «Don Joze» dir demesi sınıftaki baş-

ka talebelerin o kadar hoşuna gitmişti ki onun Suat ismiyle mektebe kayıtlı olduğunu ve birkaç gün evvel kendisini herkese öyle tanıtmış olduğunu bildikleri halde kahkahalarla gülerek bu geveze arkadaşı tasdik etmislerdi.

Bunun için gitgide, çok defa mekteplerde olduğu gibi Suat'ın da ismi unutulmuş ve samimî dostlar bile ona «Don Joze» demeğe alışmışlardı.

Suat ilk günleri buna isyan etmek, gürültü çıkarmak istemiş, tehdit etmiş, fakat işin daha alaylı olmasına mâni olamamıştı; gevezeliğine son olmıyan neşeli Fransız, onun kızdığını görünce büsbütün gülmüş:

— Üzülme, darılma yavrum. Haydut dediğim hoşuna gitmemişse başka bir isim buluruz. Seni «Büyük prens» diye vaftiz ederiz. Ona da kızmazsın ya! Karnaval mevsimi gelince sahici prensler gibi sırmalı elbiseler giyer, muhteşem başına bir de taç takarsın!

Suat işin döküldüğü bu alaylı, neşeli tarza ne yapsa mâni olamıyacağını anlayınca talihine küserek susmuş ve kendi hakikî isminden başka bir isimle, kâh Büyük prens, kâh Don Joze, bazan da sadece Joze diye çağırılmasına gülmüş, aylar geçtikçe çaresiz alışmıştı.

Fakat o böyle büyük bir istidat ve kabiliyet, sonsuz bir aşk ve gayretle çalışırken, ömrünün en büyük felâketiyle sarsıldı. Uzun ayrılık ve acı senelerine dayanamıyan zavallı anneciği, kısa bir hastalıktan kalkmadan öldü.

Bu ölüm Suat'ın zaten yalnızlığa ve sükûnete gömülmüş ruhunda en olmayacak bir yara açtı. Yabancı bir memlekette, yabancı insanların arasında ebedî uykusuna dalmak istemiyormuş gibi İstanbul'u sayıklıyarak ölen biçare anasını toprağa gömerken, ölümün bile bazan daha tatlı olabileceğini ve annesini Büyükderedeki anneannesinin yanına bırakmanın büyük bir teselli yaratabileceğini gözyaşları arasında düşünerek daha büyük bir yeisle ağlamış ve çırpınmıştı.

Gûya bütün bu kanlı harp, bu felâket ve acılar annesini çarpmak için hazırlanmış imiş gibi, kadıncağızın ölümünden birkaç ay sonra mütareke ilân edilmisti.

Baba ile oğulun Sirkeci istasyonunda buluşmaları cidden çok hırpalayıcı bir sahne oldu. Çocuk denilecek bir yaşta bırakılan bir oğul yerine genç bir delikanlı ve yaşına rağmen bükülmiyen bir baş yerine, beyaz saçların çerçevelediği nur yüzlü bir ihtiyar kucaklaşıp ağlaştılar. Uzun ayrılık seneleri-

ni ve aralarından ebediyen ayrılan sevgili bir yüzü hasret ve hicranla konuştular.

Ancak, İstanbul'un bu yeni yüzü Suat'a hiç sevimli gelmedi. Bu sevgili yerler, Türk yüzünü değiştirmiş mânasız bir frenk nikabı takınmış, yetmiş iki milletin askerleriyle bir Bâbil kulesine dönmüştü.

Bunun için babasının ihtiyar gözlerinin hodbin bakışlarına, «Benimle kal gitme» diyormuş gibi dudak bükmelerini görmeden geçerek Anadoluya, kurtuluş savaşına, bütün genç kuvvet ve kudretle koştu; aylarla bir arslan gibi çarpıştı ve bunun için Anadoluyu bir baştan bir başa yararak kurtuluş ordularının hedefi olan Akdenize ilk varan Türk askerlerinin arasında İzmir'e vardı. Yara ve tozlar içinde fakat kalbi saadet ve heyecanla çarparak...

Memleket kurtulduktan sonra Suat sahici bayram etmek hakkını kendinde bulduğu için tam üç ay İstanbul'da kaldı ve gençliğinin en canlı romanını işte bu ay içinde okudu ve bitirdi.

Savaş bitince Feritle beraber İstanbul'a dönmemiş, bir ay kadar İzmir'de hastahanede kalmıştı. Büyükdereye döndüğü vakit Ferit'i nişanlanmış ve mesut buldu.

Bir senedenberi ondan aldığı mektuplarda yalının bahçesinin arkasına düşen ve senelerdenberi haline bırakılmış olan büyük köşkün satıldığını ve yeni mal sahiplerinin burasını tanınmıyacak derecede tamir ettiklerini, ilâh... gibi havadisler yazılıydı. Hattâ Suat mahallede olan biten şeyleri yazmıyacak kadar ciddî bildiği Ferit'in, mektuplarında neden böyle kendisini alâkadar etmiyen bir şeyden bahsettiğini uzun zaman düşünmüş ve sonunda muhakkak köşkün değil, fakat mal sahiplerinin daha doğrusu mal sahiplerinden birisinin Ferit'i meşgul etmekte olduğunu anlamıştı.

Esasen Ferit dayısının oğlundan hakikî hissini uzun zaman gizlemeden komşusu Süheylâ hanımın terbiyesi, bilgisi ve güzelliğini anlatan mektuplar yazmağa başlamıştı.

Suat, iki gencin aralarındaki temiz rabıtayı bildiği için bu neticeyi tabiî buluyordu; fakat Anadoludan döndüğü akşam Ferit'le Süheylâ'yı iskelede onu bekliyor görünce, anlamadığı, ince bir sızı kalbini sarmıştı. Sonradan düşünürken bunu Ferit'ten büyük olduğu halde onun hayatını yapmak, müstakbel yuvasını kurmak için son ve kat'î adımı atmış olmasına hamletti.

Tatil günleri uzadıkça ve iki aile uzak gezintiler yaparak

ve hemen müşterek gibi sayılan bahçelerinde tembel saatler yaşadıkça Suat'la Süheylâ birbirlerini tanımayı öğrendiler.

Süheylâ'nın kırmızı altın ışıklarla dalgalanmış kestane saçları, mat beyaz yüzü, durgun ve dinlendirici bakışlarla dalan gözleri ve bütün bunların üstünde, onun benliğinden taşan sâkin ve samimî hava Suat'ın genç fakat o güne kadar geçirdiği kolay maceralar yüzünden aşka kapalı kalmış kalbinde belirsiz bir acı, sabırsız bir heyecan yaratmağa başlamıştı.

Bu hissine ilk defa bir isim koyduğu gün Ferit'i öldürüyormuş gibi içi sızladı: Ferit'i, çocukluğunun ve gençliğinin yoldaşı...

Hayır, bu nasıl mümkündü? Suat, kardeşinin nişanlısına, göz dikecek kadar alçalmalı mı idi?

Kalbinde yerleşmeğe başlıyan bu zalim hisle cenkleşmeğe karar verdi ve bunu kimseye göstermedi. Fakat bir akşam hayatını ve hislerini altüst eden bir vaka oldu: Daha sabahtan Ferit o akşam için uzun bir sandal gezintisi için hazırlanmıştı. İkisi ve Süheylâ!

Suat bahaneler bularak bu gezintiden kaçmak istemişti. Fakat Ferit o kadar yalvarmıştı ki kaçamamış ve karanlık gökteki parlak yıldızların Boğaz sularına akseden çılgın ışıklarına dalarak onları görmeden, onları işitmeden saatlerce kendi içine gömülmüştü.

Kıyıya çıktıkları vakit uzun bir yolculuktan dönmüş gibi yorgun ve bitkindi.

Ferit sandalı çekmeğe uğraşırken yavaş yavaş yürüdü. Süheylâ'nın onunla beraber geldiğini farketmemişti.

Bahçenin çok karanlık bir köşesinde birden yanında beyaz bir hayal gördü ve döndü. Süheylâ durgun gözlerinde ilk defa hırçın ve isyanlı parıltılarla kendisine bakıyordu. Durmak mı? Kaçmak mı? Konuşmak mı, yoksa susmak mı? diye düşünmeğe ve iradesini toplamağa vakit kalmadan Süheylâ'nın yalvaran sesi beyninde bir top gibi patladı:

— Suat, beni sevdiğini biliyorum. Niçin kendine eziyet ediyorsun? Ben de seni...

Süheylâ'nın sesini ve bakışını içiyormuş gibi ona bakarken birden hakikati görmüş ve ondan gelecek itirafın saadetini duymamak için:

— Ferit!

Diye bağırarak kaçmıştı.

Ertesi gün Suat'ın derhal Paris'e dönmeğe karar verdi-

ğini duyan ev halkı şaşkın şaşkın birbirlerine bakarak bunun sebebini bulmağa çalıştılar. Kimse onun ağzından bir kelime duyamadı.

Yalnız Ferit, Suadı selâmetleyip eve geldiği vakit:

— Mutlaka onu bir telgrafla Parise çağırmış olacaklar. Bunda bir kadın parmağı var! dedi ve herkes buna inandı.

Parise döndükten on beş gün sonra Suada bir sabah İstanbuldan küçük bir zarf geldi. Kalbi bunun kimden geldiğini bildiği halde şüphe ediyormuş gibi zarfı yırttı. Fakat ince yazılarla dolu dört beş kâğıt ve aşağısında Süheylânın imzasını gördüğü vakit gene en büyük bir tehlikeden korkup kaçıroymuş gibi onları okumadan ufak ufak yırtarak attı ve ertesi gün de Nis'e gitti.

Memeleket değiştererek bir düşmanın takibinden kaçıyor gibi idi. Üç ay sonra Feritden bir nikâh davetiyesi aldı ve telgrafla tebriklerini gönderdi. Çençliğinin, geçici maceraların haricinde, bir tane romanı bu suretle kapanmıştı.

Ancak bu, Suada başka büyük bir fedakârlığa mal olmuştu: İstanbuldan kaçmak...

Babasından gelen mektuplarda: Oğlum mektebin bitti, daha mı gelmiyeceksin? Ne vakite kadar gözlerimiz, öyle yollarda kalacak? Bak Ferit çoluk çocuk sahibi oldu. Onun küçükleri bana: «Büyük dayı!» derken gözlerimi kapıyorum, hayalimde «Büyük baba!» diye beni çağıracak ve sıcak bir cıvıltile bana sokulacak başka küçük yüzler canlandırmağa çalışıyorum!» gibi çok hasretle yazılmış sözleri okurken gözleri doluyor, büyük bir cesaretle hemen bavullarını hazırlayıp babasına koşmak istiyordu, fakat ilk heyecanlı dakikalar geçtikten sonra daima onu yürüten kafası hâkim oluyor ve:

— Hayır, Ferit için hem de benim için fena olur Hele bir kaç sene daha geçsin... Sönen ateşin külleri de soğusun...

Diyerek buluşma gününü seneden seneye uzaklaştırıyordu.

Onu garbin çok sürükleyici sefahat âlemlerine atılmaktan meneden ve bunun cazibesine gözünü kapayabilmek için bütün varlığını sanatına vermeğe mecbur eden işte Süheylâya karşı duyduğu bu çok temiz his sebep olmuştu.

Fakat bu duygu, seneler geçip de ilk ateş ve heyecanının kaybettikçe ona kadınlara karşı biraz lâkayt bir lâübalilik vermeğe başlamıştı. Onları, gönlünü eğlendirmek için yara-

tılmış bir çiçekten başka türlü görmüyor, görmek istemiyor ve bütün tanıdığı genç kızlara ve kadınlara aynı sevimli nazik, fakat çapkın tavırlarla biraz yüksekten bakıyordu.

Bunun için olacak, onun kadınlar arasındaki muvffakiyeti bir desten gibi ağızdan yayılmağa başlamıştı. Muhitindeki bilhassa romantik genç kızlar onun gözlerinin içinde de yaşıyorlardı.

Suatın hepsine karşı aynı müstehzî bükülüşle gülen dudakları, hepsine aynı çapkın kirpikler arasından takılan gözleri ve hepsini servetinin getirdiği kolaylıkla kâh bir çiçek, kâh bir koku ve buna benzer bin hediye ile şımartması ona hakikî bir prense karşı duyulan saygı ve bağlantıyı hazırlamıştı.

Bulduğu bu kolay ve gündelik meceralar, ilk samimî aşkını unutturduktan sonra bir daha onu hakikî bir hisle bir kadına bağlamaktan menetmişti.

Ufak bir işaretini bekliyen ve hattâ bu işaret gelmezse veya geç gelirse huysuzlanan, hırçınlaşan bu kadınların yanında, hâlâ ilk gençliğinin hürmet ve hûşu ile bilmeden beklediği hakikî aşkı düşünmek nasıl kabil olurdu...

Pariste geçirdiği bu uzun seneler heykeltraş Suatı yavaş yavaş büyük bir artist olarak tanıtmağa başlamıştı. Sergilere gönderdiği eserler beğeniliyor, gazetelerde münakaşa ediliyordu.

Bir gün çok sevdiği bir arkadaşına bir fotoğrafhaneye girerken rastlamış ve kolundan çekerek:

— Nerey? diyerek onu durdurmuştu.

— Nişanlım benden bir resim istiyor; fakat öyle otomobilde plâjda çıkmış resim değil. Çerçevelenip odasına asılacak.

O gün Suat'ın keyifli ve neşeli günlerinden biri idi. Ortaya yeni bir moda atacağını ve bu yüzden büyük bir şöhret ve binlerce lira kazanacağını düşünmeden:

— Gel de senin başını bir alçı madalyon üzerine kazayım, nişanlına güzel bir sürpriz olur, devivermişti.

O günden sonra parasına güvenen kadın erkek bütün genç dostları ve dostalarının dostları bu madalyonları yaptırmak hevesine düşmüşler ve Suatı payla samamışlardı.

Ancak, kendisine kolaylıkla para kazandıran bu yoldan giderken Suat asıl sanatının yolunu unutmuyor, sık sık «Sevahatteyim!» diyerek atelyesini herkese kapayarak çalışıyordu.

Ömrünü kendi memleketinden uzakta geçiren Suat, oradaki her gün artan sanat aşkını da çok alâka ile takip ve teşvik ediyordu. İstanbulda bir «Güzel sanatları sevenler cemiyeti» temeli atıldığı vakit bunun başında görülen isimlerden biri de heykeltraş Suat Nedim Bey oldu... Maddî yardım ile...

Cemiyetin Avrupaya talebe göndermek için bir müsabaka açmağa karar verdiğini evvelâ resmî bir kâğıttan haber almış ve sonra da bunu büyük bir alâka ile her gün gelen gazetlerde takip etmişti.

O vakit Suat İtalyada zengin bir Amerikalının tabiî büyüklükte bir heykelini yapmakta idi. Bunun için Feyhan Parise geldiği vakit orada en tabiî bir hâmi gibi onu bulması lâzım gelirken bulamamıştı.

Suriyeli gencin Feyhandan bahseden ilk mektupları onda büyük bir gurur, kendi ırkından gelen bir genç kızın ötekilerine benzemediğini okumaktan gelen kalbi bir sevinç uyandırmıştı; fakat bu mektupların sayısı arttıkça yavaş yavaş içinde belirsiz bir sabırsızlık, öfkeye, isyâna benziyen acayip bir his yeşermeğe başlamıştı.

«Azizim, senin kadınlar üzerindeki kolay muvaffakıyetin bu defa mutlak suya düştü. Aramıza giren bu yeni genç kızın ne ahlâkı, ne yüzü, ne terbiyesi öteklerine benzemiyor. Onlara bakarken daima karşımda bir kadın vardır diye düşünüyorsun değil mi? Fakat bu öyle değil, konuşurken bir erkek gibi, herhangi bir mevzuu seninle serbestçe münakaşa ediyor. Lüzumsuz utangaçlık ve koketlik yapmıyor.

O zaman, insanı yerlerde sürükliyecek kadar kudretli gözlerinde zekânın yarattığı, bir nur görüyorsun; fakat beş dakika sonra o seni bırakıyor, yanındaki bir kız arkadaşı ile bir elbise modelini görüşüyor. O zaman bakıyorsun, biraz evvel bir erkek gibi seninle karşı karşıya fenden, ilim dünyasından ve herhangi ağır bir mevzudan ateşle konuşan bu kız, saçının ince tellerinden, ayakkabılarının ucuna kadar tam mânasiyle bir kadın, başdöndürücü güzelliği ve hassas kalbi ile...

«Sana söyledim ya azizim, bu kadın hepimiz için bir tehlike; sahici Don Juana rekabet eden sen bile, onun yanında beceriksiz bir çocuk gibi şaşıracaksın!»

Bu mektup Suatın çok keyifli bir gününde gelmişti. Bir hafta evvel kibar bir İtalyan kadını tanımış ve bir arkadaşına onu on gün geçmeden ağına düşüreceğini söylemişti. Se-

nelerdenberi bu kadını tanıyan arkadaşı böyle bir şeyin kabil olamayacağını iddia ederek onunla bahse tutuşmuştu

İşte o arkadaşına İtalyan kadınını atelyesinden çıkarken göstermeğe muvaffak olmuş ve bahsi kazanmıştı.

Bu muvaffakıyetin getirdiği hafiflikle Suriyeli arkadaşına bir mektup yazdı:

«Adam sende, dünyada mağrur kadın mı olurmuş. İşte sana yemin ediyorum ki bu bahsettiğin genç kızı ilk gördüğüm akşam, sizin yanınızda, dudaklarından öpeceğim. Onun Mis Hallivuttan farkı ne? Arkadaşlara haber ver, mağrur sandıkları bir genç kızı daha mağlup edeceğim...»

Ancak bu küstah cesaretine ve bir gün evvelinden arkadaşları ile hazırladığı senaryoya rağmen Suat, lokantada Feyhanı gördüğü zaman hakikaten bir mektepli gibi şaşırmış kendisi de kızmıştı.

Emin Beye o saçma mektubu yazmakla ne büyük bir hata işlemişti. Yabancılar arasına giren bir Türk kızına, kendi ırkından olan bir genç kıza yapılacak muamele bu muydu? Nasıl olmuştu da çapkın erkek gururu bunu böyle müşkül bir vaziyete sokmuştu?

Arkadaşları onu teşvik ediyorlarmış gibi durmadan yüzüne bakarken, Suat işte böyle ıstıraplı düşünceler arasında çırpınıyor ve bu üzüntüsünü yenmek için düşünmeden bir düziye içiyordu. Bir ara kafasının içinde, şampanyanın getirdiği muvakkat bir parlaklık duydu:

— Şimdi gideceğim, herkesin yanında bu kıza elimi uzatarak, Türkçe: «Hoş geldiniz küçük hanım... Benim milletimden bir genç kızı burada görmekle ne kadar memnun olduğumu bilmezsin!» diyeceğim. Sonra da ötekilerine kim olduğumu anlatacağım. Beni şimdiye kadar Meksikalı yahut İspanyol, ismimi Joze diye tanıyanlar şaşacaklar. Fakat her halde bir çirkin vaziyet düzelecek...»

Bu gibi düşünceleri bir araya toplıyarak zihninden geçirirken karşıkı masada, onun kendisine bakan gözlerinden sıkılan Feyhanın yerini değiştirdiğini gördü.

Feyhanı gözden kaybetmekle derhal muhakemesini de kaybetti ve gayri şuurî bir hareketle yerinden fırlayıp Emin beyi itti. Gözleri kararıyor, kulakları uğulduyordu.

Feyhanın gururla daha güzelleşen başı, meydan okuyan gözleri ve sözleri onu büsbütün kamçılamıştı.

O gece sabaha kadar alnının üstündeki yara sızlarken açık gözlerinin önünde dik başı gururla yükselmiş, gözleri

şimşek gibi ateşli bir kızın kendisine iğrenerek baktığını, sonra aynı gözlerin isyânla ağladığını gördü ve kendi kendisinden nefret etti.

Ertesi gün ve ondan sonraki günler hep kendisini tanıtmak ve affettirmek için yanarak Feyhanın etrafında dolaştı. Hattâ onun, kendisini görmiyen gözlerinden bu af bakışını dilenemiyeceğini anlayınca bir gece ona uzun, belki de lüzumundan fazla uzun bir mektup yazdı; fakat sabah olunca bu mektubu da yırtıp attı:

— Adam sende, herkesin içinde kendisini tahkir ettikten sonra onu bir Türk olduğuma nasıl inandırabilirim? Kendisiyle alay ediyorum sanır, daha çok huysuzlaşır.

Günler, haftalar, sonra aylar geçti. İlk akşamki üzücü vakadan sonra, Suat Teyhan'ı birçok defalar görmüştü; fakat genç kızın gözlerinde bakmıyan, baksa bile onun varlığını görmiyen, görmek istemiyen soğuk bakışlardan başka bir kıvılcım belirmemişti.

Fransadaki ilk günkü tesadüf, ertesi günü Suat'ın onu takip ederek hazırladığı buluşmada da aynı nefretle karşılamıştı.

Belki de kendi soyundan olan bu güzel kızı böyle tahkir etmeseydi ve ilk akşamın getirdiği soğuk havadan sonra hakikî benliği, öteki yabancılar gibi, bu Türk kızı tarafından da böyle bir muamma gibi tanınmasaydı Suat, Fayhanı bu kadar ısrarla düşünmiyecek, yaptığı hareketten bu derece muztarip olmıyacaktı.

Bütün bu karışık hisleri ortasında bir de «Güzel sanatları sevenler cemiyeti» ne karşı olan manevî borcunu ödeyememekle rahatsızdı. Cemiyetin gönderdiği talebe onun himayesine ve kontroluine tevdi edilmişti; halbuki Suat'ı ilk tanıdığı akşam çapkın bir maceraperest, ilk defa için sarhoş olan bir insan gibi Feyhan'ı tahkir ettikten sonra onu mekteb hayatında nasıl adım adım takip edebilirdi? Ne hakla ve nereden bulduğu salâhiyetle?

Uzun aylar geçtikten sonra lokantada geçen bu çirkin hâdise üstüne yavaş yavaş bir örtü çekilmeğe başlamıştı. Bunda yüksek ruhlu ve temiz Rus kızının çok büyük tesiri olmuştu.

Senelerdenberi Suatı tanıyan ve onun, bütün sayılıp dökülen maceralarına rağmen, yalnız bonna kadınları bastan çıkarmakla kaldığını, ne olursa olsun bir aile bozmak, yerleşmiş bir saadeti yıkmak için bir adım atmadığını yakın-

dan gördüğü için ona, hakiki bir dost gibi bağlanmış olan Katya, daha ilk gördüğü gün nasıl bir hamurdan yoğurulmuş olduğunu gözlerinde okuduğu güzel Türk kızı ile Suatın ahlâk ve seciye ve sanat kabiliyeti ve sevgisi noktasından birbirlerini bulmaları lâzım olduğunu düşünmüş ve ikisini de, ayrı ayrı işliyerek, onları buluşturmağı hesaplamıştı.

Suat'ın gittiği yerlerden gönderdiği kartpostallara ve mektuplara önceleri çok seyrek cevap verirken yavaş yavaş bunları sıklaştırmış ve gitgide mektupları uzun bir hasbihal şeklini almıştı. Bu suretle Suat, Katyanın sade ve temiz ruhnunu daha iyi öğrendiği gibi Katya da onun yüksek seciyesini ve asîl kalbini tanımıştı.

Bu mektuplarda Feyhanın ismi de sık sık geçiyordu. Katya onun iyiliklerini saya saya bitiremiyordu.

Suat bir iki mektubunda böyle yüksek bir kıza yaptığı çirkin ve saygısız hareketten çok nedamet ve teessüfle bahsedince bir sefer Katya onları buluşturmak zamanının geldiğini anlıyarak yılbaşı için Suatı Parise çağırdı ve onları Amerikalı kızın suaresinde birleştirdi. Onun fikrince bu iki yüksek şahsiyet, nasılsa bir gün birbirlerini bulacaklardı.

Suat, Feyhanı ilk defa yakından gördüğü, onunla konuştuğu yılbaşı gecesini mesut bir ıstırapla hatırlıyordu.

O gece ona yaklaşmak isterken hep Suriyeli gencin vücudile karşılaşmak onu titiz yapmıştı; fakat asıl büyük acı onları Türkçe konuşurken işitmek oldu.

Feyhanın tam bir İstanbullu kızın kuş cıvıltısını andıran konuşmasını işitmek ve ona asıl benliğini bildirmemek ne çirkin bir sızıydı!

Muhakkak ona ve kerkese :

— Ben bir Türküm... Bu şaka artık bitmelidir! demek lâzımdı.

Fakat bunu söylemek için bir sebep bir bahane bulmak icap ediyordu. Senelerdenberi onu bir Meksikalı, bir İspanyol zannedenlere birdenbire «ben Türküm! derse mutlaka ona deli diyeceklerdi.

Buna Feyhandan başlamak, evvelâ onunla konuşmak lâzımdı. Bunun için de bir fırsat gözetmeğe, onunla yalnız bulunmak için vesileler araştırmağa başladı.

Suat, Katyanın başını alçile resmettiği gün; Feyhanı, gözlerinin kendisine, onun varlığını bilerek ve tanıyarak baktığını ilk defa görmüş ve kendi gözlerinde şimşekler çaktıran bu bakışların ilâhî güzelliğine erkek ve artist ruhunun

en sıcak kaynağile kaynamıştı. Fakat tecrübeli gözleri. Feyhanın ona değil, ondaki sanatkâra baktığını, kalbinin üstü zehirli bir böcekle ısırılmış gibi sızlıyarak anlamış ve buna erkek gururile isyân etmişti.

Bu gurur ve isyanla huysuzlandığı halde ertesi gün onu bulacağını bildiği Luvr müzesine, kendisinden üstün bir kuvvetin sürüklenmesile gitti ve o gün, o vakite kadar yalnız haricî cazibesine kapıldığı Feyhan'ın mânevî büyüklüğüne de hayran kaldı. Ona karşı kalbinin temiz bir köşesinde kalan işlenmemiş bir duygunun kıpırdanmağa, canlanmağa başladığını hissetti.

O akşam evine döndüğü vakit içinde büyük bir fırtına coşmuştu.

— Niçin ona kim olduğunu söylemedim? Neden iki Türk olduğumuz halde onunla yabancı bir lisan ile konuşmağa tahammül ettim? Niçin onun yanında böyle korkak ve acemi bir çocuk gibi beceriksiz bir vaziyet aldım? Bir kaç gün sonra Lüksemburg müzesini gezmeğe gideceğiz. Onu ilk gördüğüm dakikada elimi uzatarak Türkçe:

— Nasılsınız Feyhan hanım? diyeceğim ve bu suretle aramızdaki bu geçilmez sandığım yol bir saniyede aşılacak.

Bu sükûnetle bir kaç gün bekledi. Fakat Feyhan müzeyi gezmek için acele etmiyordu.

Suat onu hemen her gün gördüğü halde bu gezme projelerini hatırlatmak cesaretini kendinde bulamıyordu. Feyhan onu ömründe ilk defa olarak çekingen bir insan yapmıştı. Hattâ Mis Hollivut ve matmazel Kürdanla konuşurken bile eski tabiî ve beğenildiğini bilen mağrur ve çapkın erkek tavırlarını bilmeden bırakmıştı. Feyhanın gözlerinin karşısında iken kendisini nasıl beğenilen bir erkek gibi görebilirdi.

Bu üzücü ve kararsız günler birbirinin arkasından geçerken Suat gözünden memnun olmadığını, kalbinde ve bütün hayatında mânasız bir boşluk olduğunu duyuyor, bu boşluğu doldurmak için eğlenceler, seyahatler arıyordu.

Bir akşam İtalyalı ressamın verdiği bir gece yemeğinden sonra Katya ile Feyhan'ı evlerine götürürken bir dakika sokakta onunla yalnız kaldı. O zaman büyük bir cesaretle atıldı:

— Feyhan hanım dedi sizinle Lüksemburg'u gezecektik, vaz mı geçtiniz? Ben yarın Nise gidiyorum. Gelecek pazar günü isterseniz sizi Lüksemburg bahçesinde bekleyim. Saat üçte... Olur mu?

Feyhanın hiç bir his ifade etmiyen sesi:

— Peki!

Dediği vakit helecan ve saadetle öleceğini sandı... Alelâde bir arkadaş gezintisinden başka bir şey olmayan bu müze ziyareti onun gözünde hayatî bir mâna almıştı.

Pazar günü Lüksemburg bahçesinde Fransız kraliçelerinden birinin heykelini gölgeliyen büyük kestane ağacının altında Feyhanı beklerken, ilk defa randevuya giden bir genç kız gibi kalbi gümbürdiyerek çarpıyordu.

Beklemenin getirdiği ateşli acıyı bildiği halde gene onu bulacağı saatten yarım saat evvel bahçeye gitmişti; fakat yarım, sonra bir ve yavaş yavaş iki saat geçiği halde Feyhan görünmemişti.

O zaman Suat bütün tecrübelerle ve maceralarla dolu hayatını yaşamamış acemi bir âşık gibi, başının içinde mantıksız ve birbirini tutmıyan ihtimalleri cenkleştirmeğe başladı.

— Niçin gelmedi? Halbuki gelirim... demişti... Yoksa benim sabırsızlığımı anladı da bir koket gibi kamçılamak, beni üzmek mi istedi?

Hayır, ne münasebet! Benim bu en samimî ve gizli hislerimi nasıl anlıyablirdi? Ona karşı bilâkis soğuk bir tavır alıyorum.

Mutlaka bir randevuya gitmiş olacak? Kiminle? Kiminle?

Hay aptal Suat hay! Nasıl şimdiye kadar düşünemedin? Kiminle olacak? Tabiî Emin beyle...

O miskin adamın ona ne kadar büyük bir alâka ile baktığını, onunla herkesten uzakta, Türkçe konuşabilmek için ne gibi manevralar çevirdiğini görmüyor musun? Geçen akşam beraber tiyatroda idiler... Bir defa da onları sinemadan çıkarken gördüm. Yanlarında Katya da vardı amma onlar Türkçe konuşurlarsa Katya bir şey anlamaz ki.

Şimdi ne yapmalı? Muhakkak bu düğümü çözmek lâzım...

Bunları düşünrken uykuda yürüiyen bir adam gibi kendisini Katyanın evinin önünde buldu:

— Gireyim mi? Bu saat yapılan ziyarete Katya ne der? Adam sen de, geçiyordum uğradım derim. Asıl sebebi anlamaz ya!

Bunda da ne kadar yanılıyordu!

Katya onların bugün Lüksemburg müzesine gideceklerini biliyordu. Hattâ Feyhanın biraz rahatsız olduğu için çıkamadığından da haberi vardı.

Büyük prensin bir trajedi, kahramanınkine benziyen göz-

lerini görür görmez hakikati hemen anlamıştı. Müşfik bir kız kardeş gibi ona dikkatle yaklaştı:

— Zavallı dostum, sırrını iyi saklıyamıyorsun!

Diye başlıyarak ona kendinin bile düşünmek istemediği, düşünmekten korktuğu derin şeyleri söyledi.

Katya söylerken Suatın gözleri önündeki parlak pembe bir ufuk yavaş yavaş, bir güneş gibi doğuyordu.

Rus kızı sözünü bitirdiği zaman, hiç tereddüt etmeden ve senelerdenberi yalnız bunu düşünmüş ve kararlaştırmış gibi ona doğru yürüdü:

— Katya, dedi. Acaba Feyhan hanım benimle evlenmeğe razı olur mu dersiniz?

— Katiyyen!

— Katiyyen mi? Niçin? Bunu nereden biliyorsunuz? Size o mu söyledi? Beni niçin istemiyor? Rica ederim Katya söyleyiniz. Ne kadar ıstırap çektiğimi görmüyor musunuz?

Anladım... Feyhan birisini seviyor... Emin beyi değil mi?

— Emin beyi mi? O da kim?

— Bedevi...

— Hayır dostum, Feyhan onu da reddetti.

— Red mi etti? O halde başka birisini mi seviyor?

— Hayır...

— Katya, ıstırabımla böyle eğlenmeyiniz... Bana hakikati söyleyiniz.

— Aziz dostum, Feyhan ne sizinle ve ne de burada gördüğümüz hiç kimse ile evlenemez. Hattâ birisini sevse de... Bir Türkten başka birisiyle evlenmiyeceğine babasına yemin etmiştir.

Suat'ın acı ve isyanla ona bakan gözlerinin neden birdenbire güneş gibi aydınlandığını sıkışık dudaklarının neden alay ediyormuş gibi gülümsediğini Katya anlıyamadı.

Ve Suat başı havada, kapıdan çıkarken, çok hürmet ettiği Rus kızının arkasından:

— Eyvah, Büyük prens de ötekiler gibi imiş... Onu başka erkeklerden üstün tutmakla hata etmişim! dediğini işitmedi.

Eve gelince kafasının içinde bin bir plân ve proje canlanmıştı; fakat bunların en sadesini tatbike karar verdi:

— Yarın kendisini gidip göreceğim. Evvelâ Türk olduğumu, sonra da, onunla evlenmek istediğimi söyliyeceğim.

Bu kararın getirdiği sükûnetle uyurum sanmıştı. Halbuki gece çok helecanlı ve sıkıntılı geçiyor, bir türlü uyku ve dinlenmeye kavuşamıyordu.

— Mutlaka bir Türkle evleneceğim. Bir Türkten başkası ile evlenmiyecceğim! diye yemin etmek ne saçma bir şey! Ya bir yabancıyı severse!

Sevmek... Feyhanın sevmesi ne dünyalara sığmaz bir şey olmalıydı! Böyle fevkalâde bir kızın kalbini aşka kapaması ve bir yemine sadık kalmak için karşısına çıkacak bir Türk erkeğine, sadece Türk olduğu için bütün ömrünü bağlaması ne mânasız bir işkence idi!

Feyhan nasıl bu muhteşem güzelliğiyle, aşkın kudretini tanımıyor ondan böyle kaçacak kuvveti kendinde buluyordu?

Bu kuvveti ve bu yemini bir hiçe indirecek, Feyhan'ı hakikî bir aşkın büyüklüğü önünde diz çöktürecek bir adam çıkmamıştı ve çıkmıyacak mıydı?

Demek Feyhan, bu mağrur, bu baş döndürücü güzelliğini, gözlerinin kıvılcımlarını, bir bahar gibi taze dudaklarının ateşini vermek için kendi kendisiyle pazarlık ediyordu öyle mi?

Eğer Türkiyede olsa idiler, Suat bu hislerle hiç bir aşırılık bulmıyacak ve Feyhanın bir gün seveceği erkeğin elbette ki bir Türk olacağını düşünecekti, esasen aksini düşünmek bile boştu.

Bundan maada, Suat, Feyhan'ın hayatını bir Türk genci le birleştirmek istemesini, bunu tercih etmesini çok tabiî ve mantıkî de buluyordu; fakat buna bir yeminle bağlanmak ve ondan sonra gençliğinin en güzel senelerini Avrupanın böyle kalabalık şehirlerinde geçirdiği halde buralarda herhangi bir kimseyi sevebilmek ihtimalini bir tarafa bırakmak, biraz fazla kendisine güvenmek ve aşkı, mantık ve hesap dinlemiyen sahici aşkı inkâr etmek demek değil miydi?

Bu kızı ölümlere kadar sevmek, fakat ona aşkın böyle pazarlıklara giremeyiceğini anlatmak, ona ıstırap vermek ve sonra... sonra... Bütün hayatını son nefesine kadar onun önüne koymak:

— Sevgili, beni sevdiğini. yalnız beni sevdiğini istiyordum. şimdi buna inandım artık. Fakat seven kalbin ezilmesin, güzel gözlerin saadetle parlasın, yeminin verini buluyor, sevdiğin adam senin gibi bir Türktür. Benimle evlenmek ister misin Feyhan?

Yıpratıcı bir gecenin, sahabında Suat gözlerini açtığı vakit, karanlıkta kafasına ve benliğinin en inceliklerine kadar yerleşmiş bir karara vardı:

— Feyhanı seviyorum. Şimdiye kadar sevmediğim olgun ve kudretli bir aşkla seviyorum. Fakat onun da burada tanıdığı yabancıyı sevdiğini istiyorum. Suatı değil... Ve sevecektir de... Bunun için istırapla parça parça olsam, son nefesime kadar çarpışacağım.

***

Feyhandan Minaya
Teşrinievvel 1931

Sevgili Mina,

Benden mektup almadığın için şikâyet ediyorsun ve son mektubumda sana: «Büyük prens hoşuma gidiyor, fakat korkuyorum!» demekle ve bunu söyledikten sonra bunca zaman susmakla seni korkuttuğumu yazıyorsun.

Korkma kardeşim, onunla aramızda, senin telâş edeceğin şekilde bir şey yok! Bilâkis ilk günleri biraz sinirli ve titiz olan münasebetimiz şimdi duruldu, yerleşti. Dünyanın en samimî iki arkadaşı, dostu olduk. Hattâ çok defa onun bana karşı olan himayesini buluyorum.

Onun beni saran bu sıcak kardeşliği hayatımda eksik olan en büyük boşluğu doldurdu. Şimdi çalışırken ve yürürken korkmuyorum. Önümde bir kılavuzum var, bana gideceğim yeri gösteriyor.

Ne kadar mesudum bilsen Mina! Şimdi çalışmakta bile başka bir zevk, başka bir hayat buluyorum.

Kendisi heykeltraş olduğu halde bana resim hakkında ne güzel, ne doğru şeyler söylediğini görsen şaşarsın! Esasen mektepten artan zamanlarımı hep beraber geçiriyoruz gibi bir şey.

Katyayı ve beni alıyor, Parisin dört bucağında ne kadar güzel yer ve şey varsa bize gösteriyor. Her yeri ve her şeyi kendisine mahsus sıcak ve dost sesile bize anlatıyor.

Katya da ben de onun mektebinde, ömrümüzün en enteresan bilgilerini öğreniyoruz. O kadar çok okumuş, çok gezmiş bir adam ki...

Bir gün Sen nehri kenarında Notrdam dö Pari katetdralini geziyoruz, bir başka gün bizi alıyor Mödone, Versaya götürüyor. Bir gün hayvanat bahcesine, Bolonya ormanında, bir gün çiçek sergisinde, millî kütüphanede velhasıl Parisin içinde ve dışında gezilecek herhangi bir yerindeyiz.

Buraları sana anlatmak kalbil değil Mina! Onları yalnız bizim yanımızdaki kılavuzla görmek lâzımdır. Esasen sana anlatmak istesem, meselâ, yalnız millî kütüphanenin cild cild, boy boy dizilmiş ve okunmağa bir insan ömrünün yetişemiyeceği kitaplar hakkında şöyle sade bir malûmat vermek istersem bir gazete kadar yazmam lâzım.

Hele sana, seni en çok alâkadar eden ve beraber olsak bakmakla doyamıyacağımız çiçek sergisinden bahsetsem, belki de bir kitap dolusu yazı göndereceğim.

Gözlerini kapa Minacığım ve renklerin birbiriyle dalga dalga kaynaştıkları bir çiçek denizini tasavvur et, bu denizin üstünde ne renkler göreceksin?

Şafak renginden başlıyarak dalgalandıkça koyulaşan ve kızıllaşan bir alev senfonisi... Sonra bu alevin göl altında yanan mavi kızıllığının koyulaşa koyulaşa, güneşli deniz, açık hava ve koyu karanlık hava rengi alan mavisi.

Sonra demet demet, kucak kucak, beyazlar, pembeler ve ismini bilmediğim çiçekler ve renkler...

Buradan çıkarken insan, ruhunun en gizli bir köşesinde saklandığı bir kucak ışığı da berber götürüyor.

Ben bunları sana nasıl yazabilirim kardesim! Yazmak istesem de bu güzellikleri anlatabilecek kelimeleri nereden bulup çıkarayım.

Bütün bu gördüğümüz güzel şeylerin karşısında Katya da, ben de, ruhumuzda bir çocuk saflığile biraz şaşıyoruz; fakat Büyük prens bize bunda da yol gösteriyor. Şaşıran gözlerimizi asıl bakmak ve görmek lâzım olan tarafa çevirtiyor.

Bilsen Mina bazan bendeki mağrur Feyhan nasıl baş kaldırıyor ve bu çok bilgin adam karşısında küçük düşmemek için nasıl çırpınıyor.

Fakat o hiç mağrur değil, bilâkis Katyanın ve benim sorduğumuz suallere, yüksek mevkiinden basamak basamak inerek tâ bizim yanımıza yaklaştıktan sonra cevap veriyor ve bize kadar inerken öyle tabiî, öyle memnun bir hali var ki...

Görüyorsun ya, benim için korkacak bir şey yok! Bir yanımda çok samimî Katya, ötekisinde beni sıcak sevgisile saran bir ağabey.

Yalnız titizlendiğim bir şey var: O benim bütün ömrümü bildiği halde kendisinden bana bir sey söylemiyor. Hattâ bazan bana onun ismi bile hakikî değil gibi geliyor.

Kendisi «Joze» diye çağırılırken bundan hoşlanmıyor gi-

bime geliyor. Aldanıyor muyum bilmem? Fakat niçin bana çocukluğunu, ömrünün ilk günlerini hiç anlatmıyor?

Geçen gün kendisine bir tuzak kurdum. Birdenbire hiç lüzumu yokken:

— Meksika nasıl bir yer? Bana biraz anlatır mısınz? diye sordum.

— Meksika mı? Ben Meksikayı görmedim ki... diye cevap vermesin mi?

Ben hayretle ona bakarken, Katya gülerek:

— Nasıl, Büyük prens doğduğu memleketi bilmiyor mu? diye alay edince, bana öyle geldi ki o, kafasını toplamak için büyük bir gayret sarfetti ve biraz hırçınlaşan bir sesle:

— Ben Meksikadan çok küçük çıkmışım, orasını hatırlıyamıyorum, dedi.

Acaba niçin mazisini saklıyor bu adam? Yoksa sahici bir Meksikalı haydut olmasın? Öyle ya, ancak sabıkalı adamlar böyle başka kalıplara girmeğe çalışırlar.

Ne diyorum? Dünyanın en kibar, en nazik ve okumuş bir adamı mı bir haydut? Hayır, böyle düşünüyorum sanma! Böyle bir şeyi, şaka diye söylemek bile içimi acı ile doldurdu. Kendisi haber alsa mutlaka küçük kardeşini hiç sevmiyecek:

Orovar Mina, bugün sana uzun yazmak niyetinde iken böyle saçmalamağa başladığım için susacağım.

Gözlerini hasretle öperim yavrucuğum.

***

Feyhandan Minaya

Paris, Kânunuevvel 1931

Minacığım,

Bugün Büyük Prens, Katya ile güzel bir gün geçirtti. Çok meşhur bir Fransız artisti, Molyerin bir piyesi hakkında bir konferans verecekti. Bareber gittik Sana bu konferansı anlatmak pek güç; çünkü bu tarz birzde hiç görülmemiş bir şey. Konferans veren kadın söylemedi, oynadı. Yüzünün mânaları derinliği, neşesi ve ağırlığı, halleri ve tavırlar ile piyesi tek başına oynadı.

Ne şaşılacak bir sanat yeniliği değil mi? Bu kadının ruhunda ne coşkun bir artist yaşıyor? Acaba?

Mutlaka önünde duran su bardağından sihirli bir içki içmişti Hem o, hem biz sarhoş olduk.

Konferanstan çıkınca Şanzelize caddesinde Moda çay salonlarından birine gittik. Ne güzel elbiseler vardı bilsen! Burada giyinmek çok incelmiş bir zevk! Bizde henüz nereye, hangi renk ve biçimde elbise ile gidilir diye bir kaygu yoktur. Bakarsın gece elektirkler altında giyilen bir rengi güpe gündüz Beyoğlu caddelerinde görürsün!

Burası büsbütün başka. Mutlaka Paris modası diye İstanbulda gördüğümüz şeyler harice gönderilmek için uydurulmuş modeller olmalı!

Katya ile bu güzel elbiselere bakmaktan bir şey yiyemedik. Büyük Prens bizle alay edip durdu fakat o da her gecen güzel kadına parlak gözlerle bakmadı sanma! Hattâ Katya onunla eğlendi:

— Ne kadar çok ahbabınız varmış! Durmadan en güzel kadınlara selâm veriyorsunuz. Hep de birbirinden şık!

— Hem sonra bir de bize erkek dostlarımız için kızıyor. Kafa tutuyor. Demin bizim sefarethane kâtiplerinden biriyle konuşurken biraz gülecek oldum, az kaldı gözleriyle beni boğacaktı.

Bunu ben söyledim; çünkü biraz evvel ben konuşurken cidden onun hoşlanmadığını anlamıştım. Katyanın alayına biraz dargın bir sesle cevap verdi:

— Benim gibi çok gezmiş, çok görmüş kimselerin, bahusus bir sanatkâr olursa, elbette pek çok tandığı olur; hattâ bunlardan bazılarının başlarını alçı ile yapmışım.

Fakat benim sözlerime hiç aldırmadı bile...

Minacığım, bunca kadın müşterisi olan bir heykeltraş ne kadar can sıkıcı bir adam!

Sonra yalnız başlarını yaptım dediği acaba doğru mu? Belki de bu kadınlardan bazıları ona modellik etmişlerdir.

Acaba hepsinin vücutları güzel mi? Tabiî güzel olmasa heykellerini yapmağa değmezdi.

Acaba Büyük prens bunları beğeniyor mu? Modellerile münasebeti ne derecededir? Bunları düsünmeğe daldığım için olacak aklıma bin türlü münasebetsiz şeyler geldi ve birdenbire nesem düstü.

Sen yanımda olsan yine bana kızardın... Sakın ha! Sonra seni öperim fena kız!

***

Feyhandan Minaya
Paris, Kânunuevvel 1931

Minacığım, bir kardeş gibi sevdiğim adam biraz müstebit ve haşin bir ağabey olmağa başladı. Hiç hakkı olmıyan şeylere karışıyor.

Filhakika bu müstebit ve haşin hallerini nezaket perdesi altında örtüyor amma ne de olsa belli oluyor. Bak dinle:

Sana Emin beyin (Bedevi) benimle evlenmek teklifinde bulunduğunu yazmış mıydım bilmem, Epeyce eski bir meseledir.

Geçen senedenberi bana kur yaptıktan sonra bir kaç ay evvel doğrudan doğruya bana söylemeğe cesaret edemeden, Katyaya demiş ki:

— Lûtfen tarafımdan Feyhan hanıma söyleyiniz, benimle evlenmek isterse dünyanın en mes'ut adamı olacağım, fakat doğrudan doğruya kendisine söylersem ve o red cevabı verirse aramızda tatsız bir vaziyet olacak, halbuki ben reddedilsem bile, Feyhan hanımla her zamanki arkadaşlığımızı yaşatmak isterim.

Adamcağızın hakkı vardı; kendisini reddettim. Ancak izzeti nefsini kırmıyacak şekilde:

— Katyacığım, Emin beye dersin ki, eğer bir Türkten başkası ile evlenmiyeceğime dair babama ve anama yemin etmemiş olsaydım, teklifini kabul ederdim. Her halde aramızdaki arkadaşlığın yaşamasını ben de istiyorum. Bu teklifini unutsun ve eskisi gibi dost kalalım.

Bu Emin bey iyi bir arkadaş amma koca olarak benim hoşuma gitmiyor; her halde zavallı babacığıma verdiğim yemin de olmasa onunla evlenmezdim, fakat böyle bir bahane bulduğum iyi oldu. Şimdi eskisi gibi dostuz. Yalnız vakit vakit gözleri fazla ısrarla gözlerime takıldığı zaman sinirleniyorum.

Dün akşam Komedi Fransezde idik. Büyük prens, Katya ile nişanlısını ve beni davet etmişti. Perde arasında locamıza Emin beyle matmazel Kürdan geldiler. Şuradan buradan konuştuk.

Söz bir kaç ay sonra açılacak resim ve heykel sergisine döndü. Büyük prens hazırlamakta olduğu eseri anlattı. Ön ayaklarını sahibinin göğsüne doğru kaldıran bir av köpeğile bu köpeğin başını okşıyan genç bir avcı...

Mevzuu çok beğendik... Hattâ Katya:

— Bugün gidip görelim... dedi.

Don Joze, Emin beye sordu:

— Siz ne yapıyorsunuz?

Emin beyin birden yüzü kızardı. Korkak bir sesle söyledi:

— Daha tamamiyle bilmiyorum. Bir kadın portresi yapacağım; bunun Feyhan hanımın portresi olmasını istiyorum. Fakat kendisinden bunu ricaya cesaret edemiyorum.

Beklemediğim bu sözler kaşısında biraz şaşırmış gibi Katyaya, Jana ve Büyük prense baktım

Matmazel Kürdanın bir şeye kızmış gibi burun delikleri kıpırdıyordu; büyük dostumun gözleri yıldırımlar saçacak sandım ve başımı çevirdim Katya sâkin bir sesle:

— Bunda cesaret edemiyeceke ne var azizim Bedevi bey? Dünyanın en kibar aile kadınları vakit vakit portrelerinin artistler tarafından yapılıp teşhir edilmelerine izin veriyorlar. Esasen «salon» da hemen hep tanınmış kimselerin resimlerini göreceksiniz. Feyhan bunu kabul eder sanırım.

İlk defa olarak Jozenin sesinin kaba ve haşin bir âkenkle konuştuğunu duydum:

— Kendi fikrinizi ileri sürmekte hata ediyorsunuz Katya! Bu mesele ile doğrudan doğruya ve yalnız Feyhan hanım alâkadardır ve yalnız o söylemelidir.

Gülerek ikisine baktım. Benim yüzümden birbirlerini incitmelerini istemiyordum:

— Emin beye teklifi için çok teşekkür ederim; fakat cevap vermeden evvel bir kaç gün düşüneceğim dedim.

Katyanın nişanlısı atıldı:

— Bravo matmezel, en doğru sözü siz söylediniz. Bu gibi şeyler birdenbire kararlaştırılmaz. Bir kaç gün düşünülmelidir.

Bedevi ve matmezel Kürdan vedâ ederek ayrılırken Katta da çok sinirli bir hareketle kalktı:

— Aleksi, burası pek sıcak, biz de bir iki dakika çıkalım. Perdenin açılmasına daha on dakika var.

Onlar çıkınca Büyük prense döndüm.

— Katyaya karşı çok sert davrandınız, kızcağız fena sinirlendi, dedim.

Fakat o bana cevap vermedi. Vahşî bir çift gözle gözlerime bakıyordu. Ve ben başka bir şey söylemeden parmakları elimi demir bir kıskanç gibi sıktı:

— Bu adama resminizi yaptırmıyacaksınız değil mi?

— Niçin?

— Niçin mi? Onunla başbaşa günlerle kalmanızı sonra resminizin salonda, yüz binlerce kişinin gözleri önünde konduğunu istemiyorum.

Benim zaten böyle bir şey yapmağa niyetim yok; fakat beni şimdiye kadar anlıyor sandığım büyük dostumun bendeki mağrur Feyhanı keşfedemediğine ne dersin? Sen, daha çocukluğumdanberi beni tanıdığın için, kim olursa olsun böyle «istemiyorum... İstiyorum» diyerek benden bir şey elde etmesinin kabil olmadığını bilirsin değil mi?

Sâkin, lüzumundan fazla sâkin bir sesle sordum:

— İstemiyor musunuz? Bu ne demek?

Biraz şaşırır gibi oldu Sonra gene aynı vahşetle titriyen sesile:

— Ona resminizi yaptırmıyacaksınız! dedi.

Omuzlarımı kaldırarak hafifçe ve alaylı alaylı güldüm. Elimi demir parmaklarından kurtararak:

— Kimsenin benim yapmak veya yapmamak istediğim şeye karışmağa hakki yoktur. dedim.

Sesimin soğukluğu onun gözlerindeki vahşi kıvılcımları biraz söndürdü. Korkak bir tavırla sordu.

— Dostalarınızın da mı?

— Dostalarım ancak benden bir şey rica edebilirler, bana emredemezler

Elimi, tekrar, bu sefer yumuşayın ve düşen parmakları arasına almak istedi, bırakmadım ve tiyatronun sonuna kada Katya de ben de somurttuk durduk

O gözleri uzakta, dudakları kilitli, sahneye bakmıyordu bile

Tiyatrodan çıkarken Katya nişanlısile beraber iki üç adım önden yürüdü. O, mantomu giymek için bana yardım ederken ellerini omuz arımdan çekmeden bir saniye durdu ve başını başıma yaklaştırdı.

Yüzüne hayret ve korku ile baktım; gözleri bulanık ve yaşlı idi.

Bana:

— Feyhan, yalvarırım size, bu adama resminizi yaptırmayınız! diyen sesi de bulanık ve yaşlı idi.

Cevap vermeden yürüdüm; fakat benliğim alt üst olmuştu. Mina! O bendeki bu fırtınayı anladı mı bilmem

Otomobile bindiğimiz vakit Katyaya karşı çok samimî

sözler bularak onun gönlünü aldı Fakat bana bir tek kelime söylemedi.

Ayrılırken elimi sıkan eli çok sıcak ve dosttu.

Hayır Mina, Emin beye resmimi yapmağa müsaade etmiyeceğim Benim için ve onun için... Fakat istiyorum ki o böyle hırçın ve inatçı bir kardeş olmasın! Boş yere kendini, hem de beni üzüyor.

Gece sabaha kadar gözümü kırpmadan hep bunu düşündüm ve kalbim, hiç sebebi yokken, bir kuş kanadı gibi intizamsız ve ânehksiz çırpıntılarla titredi

***

Feyhandan Minaya
Paris, 1932 yılbaşı

Kardeşim Mina,

Yeni yıl kutlu olsun, sana ve enişte beye ve... geleccek küçük Minaya çiçekli neşeli bir ömür getirsin. Senin için en büyük dileğim budur sevgili Minam!

Bana gelincce, bu sene yılbaşını biraz sâkin, fakat ne kakadr, ne kadar sıcak bir hava içinde geçirdim bilsen!

Arkadaşların hemen hepsi, geçen sene gibi Mis Hollivutun evine gitmektense umumî bir salonda reveyon yapmağı kararlaştırmışlardı. Ben yılbaşı gecelerini dışarıda geçirmesini ötedenberi sevmem bilirsin. Kaç defa sen bile beni Tokatlıyana, Maksime götürmek istemiştin de gitmemistim.

Doğrusunu istersen ben böyle gecelerde umumî eğlence yerleiini mânasız bulurum. Bu sene de Katyayı kandırdım. Tabiî Aleksi onun peşinden ayrılmadı. Bizi gören büyük prens de aramıza katıldı ve dördümüz beraber, Katyanın sıcak ve temiz pansiyon odasında kendi aramızda çok samimî ve candan bir gece geçirdik.

Dans etmedik fakat her şeyimiz yerinde idi Hattâ prnes cenapları bize bol bol şampanya bile ikram etti.

Tam saat on ikiyi çalarken Aleksi ile Katya kucalaştılar... Sonra Katya beni öptü ve gülerek erkeklere baktı:

— Haydi bakalım ne duruyorsunuz? Aleksi Feyhan'ı öpsene... Siz de Joze...

Aleksi yanaklarımı öptü; fakat büyük dostum Katya'dan sonra bana yaklasırken biraz acemi ve korkak bir hali vardı. Bunu gevezelikle boğmak istedi:

— Feyhan hanıma yaklaşmadan evvel ortadan şampanya bardaklarınızı kaldırınız! Kaşımın üstündeki yara hâlâ sızlıyor. Ne olur ne olmaz, birdenbire kızar da...

Hep güldük sonra büyük prens elimi ve yanaklarımı öptü.

Neşe ile yedik, içtik. Saat ikiden sonra hepimize bir gevşeklik, hüzüne benziyen bir sükûnet çöktü.

Katya, belki de çok şampanya içtiğinden belki de aramızdaki samimiyete güvendiğinden uzun uzun Rusyayı anlattı. Oradaki yılbaşı gecelerini söyledi. Sesi hasretli ve kırıktı. O söylerken nişanlısı yanında vakit vakit onun elini öpüyor, yüzünü okşuyordu.

Katya'yı şimdiye kadar hiç böyle ateşli ve taşkın görmemiştim. Zavallı kız ölen anasına, babasına, bir tanecik kardeşine ait hâtıraları birer birer söylüyor, hatırlıyordu. Onu dinlerken gözlerimden tane tane yaşlar döküldü.

Doğduğu yerlerden ebediyen uzaklarda kalmak ne kadar güç değil mi Mina'cığım?

Bana bugün İstanbul'u bir daha görmiyeceksin deseler mutlaka çıldırırım. İstanbul'u, mavi Boğazı, yeşil adaları ve sıcak evceğimi bir daha hiç hiç görmemek nasıl akıllara sığmayan bir felâket olurdu.

Saat üçte Katya'ya veda ettik.

Sokakta ince bir yağmur sinsi sinsi yağıyordu... Büyük prens yüzüme baktı:

— Ayakkabılarınız pek ince, bu havada üşürsünüz... Bir taksi çağıracağım.

— Ev yakın!

Demeğe kalmadan, sokağın başındaki otomobile işaret etti. Katya'nın anlattığı acıklı hatıralardan mı yoksa içtiğim şampanyadan mı nedir? Başım çok ağrıyor, kalbim ezgin ve kızgındı. Zayıf bir çocuk gibi ona itaat ettim.

Gerçekten ev yakındı. Fakat biz oraya çabuk varamadık. Tayin edemediğim bir zaman otomobil bizi ağaçlıklı ve ışıklı ve karanlık sokaklardan geçirdi.

Dışarıda ince sinsi yağmur toz gibi serperken biz böyle uzun zaman gittik. İçimde hiç bir telâş ve korku yoktu. Elim onun elinde konuşmadan, bir şey demeden gidiyorduk. Başım durgun, kalbim rahattı ki gözlerim kendinden kapandı, başımdan kalbime doğru ılık bir su akıyormuş gibi ferahladım.

— Uyuyor musunuz Feyhan?

Göz kapaklarımı yavaş yavaş kaldırdım. ona baktım:

— Hayır!

— Sizinle böyle çok uzaklara gidelim, ister misiniz?

Bu sefer gözlerimi bütün bütün açtım. Birdenbire titreyen sesimle:

— Dönelim artık!

Dedim. Kalbimi isimsiz bir korku kaplamıştı.

O birşey demedi... ve döndük.

Evimin kapısında veda etmek için uzanan elini görmeden merdivenleri çıktım.

Fakat, dışarısının nem soğuğundan sonra sıcak evime girdiğim vakit, masanın üzerinde beni karşılayan büyük bir sepet pembe gül, içime bir bahar nefesi üfledi. Yesil yapraklar arasına sıkışan beyaz bir kart üzerinde su cümle vardı.

«Hayatınız her zaman bu güller gibi pembe ve mesut olsun!» imza «büyük dostunuz!» benliğimin isimsiz bir helecanla allak bullak olduğu bir dakikada bu çiçeklerin getirdiği ferah o kadar derin oldu ki Mina'cığım, bir nefeste yatağıma girdim ve yorganımı başımdan yukarı çekerek üç yaşında bir çocuk gibi rahat ve fasılasız bir uykuya daldım.

Gözlerimi açtığım vakit odamın içi ılık bir kış güneşiyle ışıldamıştı. İçim de bu nurla ısındı ve aydınlandı.

Yaşamak ne tatlı Mina'cığım! Yeni senenin ilk günü bana gülüyor ve saadetler müjdeliyor. Bir kuş hafifliğiyle uçmak istiyorum.

Kanatlanırsam, mutlaka sana doğru geleceğim ve yeni senenin ilk günü için çok sevdiğim göz kapaklarının üzerine candan bir öpücük konduracağım.

***

Feyhan'dan Mina'ya

Paris, Şubat 1932

Ne mesudum bilemezsin Mina'cığım... Yazın vakit vakit herkesten kaçmış ve Monparnas'ta trene binerek Belvü'ye, oradan da yüzlerce senelik sık ağaçlar arasından geçtikten sonra, eski Meudon şatosunun tarasına gitmiştim. Buranın ne muhteşem bir manzarası var görsen!

Karşımda şöhreti dünyayı saran Rode'nin yaptığı ve içinde çalıştığı mâbede benziyen ev... Meudon... Sen nehri ve uzakta bütün Paris!

İşte bu mavi ve yeşil renklerin koyun koyuna birleştik-

leri tabiat köşesinin karşısına sehpamı kurmuş ve çalışmıştım.

Çok beğendiğim bu manzarayı kışın karlı ve yağmurlu günlerinde stüdyomda o kadar bütün kalbimle işledim ki içindeki renklerin ve gölgelerin derinliğinde kayboluyordum.

Bu tabloyu dün hocama gösterdim. İlk defa olarak vücudumdan haberdar oluyormuş gibi yüzüme baktı ve sonra elimi hararetle sıktı:

— Güzel bir peyzaj kızım... Tebrik ederim... Bunu sergiye gönderebilirsiniz.

Bana dünyaları verselerdi böyle sevinmezdim Mina. Bu sergi dediği yer, her sene Paris'te açılan salondur. Orada artistler eserlerini teşhir ederler. Bu eserlerin içinde bazan öyleleri olur ki, şöhreti birdenbire evvelâ bütün Paris'i ve sonra bütün dünyayı dolaşır. Gazteler günlerle buradaki tablo ve heykellerden bahsederler.

Dün gece bu mesut haberin şerefine arkadaşları evime çağırdım. Hepsi memnun görünüyorlardı; fakat sahicic ve samimî bir sevinç Katya'nın ve büyük dostumun gözlerinde bir billûr berraklığiyle âşikârdı. Kendilerine teşekkür ettim.

Katya, yanaklarımdan öperken gözlerim yaşardı. Mina'cığım. Evvelâ zavallı babacığımı düşündüm, sonra da Katyanın yanında asıl seni görmek istedim.

Büyük prens biraz helecanlı ve boğuk bir sesle beni tebrikten sonra sordu:

— Feyhan hanım, siz bana buraya bir cemiyet tarafından gönderildiğinizi söylemiştiniz, kendilerine bu muvaffakiyet haberini yazdınız mı?

— Hayır.

— Yanlış ettiniz yavrum. Sizinle beraber memnun olmak onların da hakkı değil mi?

— Doğru söylüyorsunuz, yarın kendilerine yazacağım.

Milyoner sordu:

— Sizi iki sene için göndermişlerdi değil mi?

— Evet...

— O halde altı ay sonra İstanbul'a döneceksiniz öyle mi?

— Bilmiyorum, belki de kendi hesabıma bir sene daha kalırım.

— Cemiyet bunu kabul eder mi?

— Neden etmesin? Benim cemiyete karsı maddî bir taahhüdüm yok ki... Orası her sene sadece sanatkâr yetiştirmek gayesiyle Avrupa'nın muhtelif şehirlerine bir talebe gönderi-

yor. Buna karşılık bizden ciddiyet ve çalışmak istiyor, başka birşey değil!

Matmazel Kürdan, gizli bir maksatla Hollivut'a baktı ve yarı bana, yarı da büyük prense bakarak:

— Kendi hesabınıza bir sene kalmak büyük bir fedakârlık olur, size yardım edecek birisini bulmalısınız, dedi.

Ben, bu doğrudan doğruya yapılan hücuma cevap vermeğe hazırlanıyordum. Fakat büyük prens, çöp kadar ince Fransız kızının yüzünü kızartan gözlerle ona baktıktan sonra sözü değiştirdi:

— Feyhan hanım, ben sizin evinize yalnız bir defa hani karda düşüp ayağınızı incittiğiniz gün gelmiş, fakat telâşla bir tarafa bakmamıştım. Burası pek güzel bir yuva imiş meğer... Stüdyonuzu bana gösterir misiniz?

Ötekiler briç oynamak için yerleşirlerken biz atelyeye geçtik. Çalıştığım tablolara, eskislere. etüdlere, yarıda kalmış boyalara uzun uzun baktı. Kimisini tenkid etti, kimisini pek beğendi. Duvardaki babamın levhalarını gördü. Onlar hakkında uzun sualler sordu; cevaplarımı çok dikkat ve alâka ile dinledi.

Stüdyodan sonra yatak odama girdi. Oradaki kitaplarımı, aile resimlerini birer birer gözden geçirdi. Sanırsın ki, bugünkü hayatımı ve eskileri bir hamlede bilmek ve görmek istiyordu.

O sırada dışarıda bir patırdı koptu. Oyuncular bir kâğıt yüzünden anlaşamamışlardı. Hemen koştum. İki üç dakika sonra geldiğim vakit büyük prens, o akşam senden aldığım ve masamın üzerinde kimse dokunmaz diye korkusuzca açık bıraktığım mektuba dikkatle bakıyordu. Evvelâ onun Türkçe bilmediğini unuttum ve yanına koştum; fakat o çok sükûnetle:

— Okumağa çabalıyordum. Tabiî birşey anlamadım Bildiğim dillerin hiç birine benzemiyor. Bu mektup kimden?

— Arkadaşım Mina'dan.

— Hani şu bir mühendisle evlenen arkadaşınız değil mi?

— Evet.

Okuyormuş gibi sayfaları tekrar tekrar çevirdi. Yüreğim ağzımda çarpıyordu Mina... Ya okusaydı ve okuduklarını anlasaydı ne görecekti bilir misin?

«Feyhan, dikkat et, son mektupların beni korkutuyor yavrum. Bu aslı nesli belli olmayan (prens mi haydut mu nedir?) adamı sevmeğe başlıyorsun galiba! Senin için kalbim

çarpıyor, uykularım kaçıyor. Şimdiye kadar hiç sevmemiş taze kalbin bir defa bağlanırsa ne yaparsın sen şimdi kardeşim? Eğer bu adamla evlenmeğe razı olacağını bilsem belki de senin için bu kadar üzülmez ve gözyaşı dökmezdim; fakat biliyorum, sevgi ile ölsen. Parça parça olsan gene babana son nefesinde verdiğin yemini hatırlıyacaksın.

Artık bu son altı ayın geçmesini, seni kollarım arasında görmeği ne kadar istiyorum bilemezsin küçüğüm. Benim yanımda olursan hiç bir felâket sana yaklaşamaz sanıyorum.

«Keşki oraya gitmene razı olmasaydım Feyhan! Bu azapla harap oluyorum ben şimdi ilâh, ilâh...

Bereket versin ki o yazıları anlamadı; fakat onun böyle okumadan bile kendisinden bahseden yazılara gözlerinin takılması beni heyecanlandırmağa kâfi gelmişti. Elimi uzattım:

— Rica ederim bu kâğıtları bırakınız!

Uzanan elimi sıcak avuçları ile kapadı. Tiyatroda olduğumuz akşam duyduğum biraz soğuk, biraz yaşlı sesiyle söyledi:

— Feyhan, bana bu mektubu anlatır mısın?

Titrek elimi kurtardım:

— Çıldırdınız mı? Bu nasıl olur?

— Niçin?

— Başka bir arkadaşımdan gelen mektuplarımı belki size anlatırdım amma Mina'nınkileri kabil değil.

— Çok merak ediyorum. Böyle ince kâğıtlara satırlar dolusu yazı yazan bir arkadaşınız size ne diyor? Her halde dedikodu değil!

— Ne münasebet! Mina ile ben mektuplarımızda yalnız kendimizi alâkadar eden şeylerden konuşuruz. Bunlar mektuptan ziyade bir jurnala benzer. Hayatımızın belli başlı şeylerini içine koyduğumuz bir jurnal.

— Sizin yazdığınız mektuplar demek buradaki günlerinizi yaşatıyor.

— Tabiî!

— Bizden de bahsediyor musunuz?

— Mina hepinizi tanıyor.

— O halde bu mektupta beni alâkadar edecek şeyler olmalı!

Biraz kızardım. Yalan söylemekten hoşlanmadığımı bilirsin. Kısaca:

— Evet! dedim ve tekrar ısrar ederse belki sıcak sesinin tesirinden kurtulamam korkusuyla yürüdüm.

O, somurtkan mı? Üzüntülü mü olduğunu anlayamadığım bir tavırla arkamdan geldi. Briç oynayanlar az sonra kalktılar ve neşe ile dans etmeğe başladık.

Çılgın bir gecemizdi. Anlatılmaz ve yazılmaz deliliklerle kahkahalarla güldük. Maskara şeyler konuşarak eğlendik. Matmazel Kürdan, İtalyan ressama aklını başından alacak kadar şampanya içirdi, (şampanyayı milyoner getirdi. Benim zavallı bütçemin buna tahammülü yoktur bilirsin) Mis Hollivut milyoneri bir tarafa bırakarak Aleksi'ye çatıyor, aklı sıra Katya'yı kıskandırmak istiyordu.

Katya ile ben Mis Hollivut'un bu taşkın sözleri karşısında zavallı çekingen âşıkın sararıp kızarmasına kahkahalarla gülüyorduk. Belki biz de biraz sarhoştuk.

Yalnız büyük prens herkesten çok içtiği halde keyiflenmedi. Saat üçe kadar, bir taraftan Dolli'nin, bir atraftan Katya'nın bütün muziplikleri onun dudaklarına en ince bir tebessüm bile koyamadı hattâ her zaman Emin beyin bana yaklaşmasına sinirlenir ve huysuzlaşırken, bu gece bizim bol bol Türkçe konuşmamıza bile ses çıkarmadı. Uzak, dalgın bir hali vardı.

Saat üçe doğru, Mis Hollivut ona böyle giderse herkesin keyfini kaçıracağını söyleyince yerinden kalktı:

— Hakkınız var, bu akşam eğlenemiyorum. Sizin de neşenizi bozmamak için gideceğim.

Ne kadar ısrar etti isek fayda etmedi ve gitti.

Bunun için büyük dostuma kızdım Mina'cığım. Benim böyle mesut bir akşamımda lüzumsuz yere surat edecek ne vardı?

Esasen bu adamın huyu belli olmuyor. Bakarsın neşeli, bakarsın birdenbire uzak, dalgın, hattâ hasin.

Onu beğenmediğimi görüyorsun ya. Öyle ise korkma kardeşim. Onun aşkiyle ölmeden senin kollarının arasına atılacağım.

Gözlerini, yanaklarını seve seve öperim birick Mina'cığım.

Feyhan'dan Mina'va

Paris, Nisan 1932

Salon açıldı Mina,

Yüzlerle, yüzlerle resim ve heykeller bir ışık nuru altında yanyana dizildiler.

Her gün binlerce kişi burasını geziyor, görüyor. Salon bir insan denizinin hücumu ile dolup boşalıyor.

Benim yarattığım tablo da bunların içinde. Göğsüm nasıl sevinçle dolu bilemezsin kardeşim. Hayatımda yalnız bugün için yaşamışım gibi kalbimin içinde taze bir neşe filizlendi.

Fakat sergide ne kadar güzel eserler var görsen! Onların yanında benimkisi bir hiç! Yoksa bana mı öyle geliyor. Ne bileyim? Kafam ve beynim karmakarış.

Bugünkü gazetelerden birinde salondan bahseden bir sütunda aynen şu satırlar vardı:

«Bir Türk hanımının muvaffakiyeti — Genç Türkiye Cumhuriyeti her yolda olduğu gibi sanat yolunda da garbe doğru yürüyor. Bu sene salonumuzda teşhir edilen tablolar arasında Paris Güzel Sanatlar mektebi talebesinden Feyhan Hanımın da güzel bir eseri görülmektedir. Bu eser, bilhassa renklerinin birbiriyle kaynaşması ve sarışması itibariyle çok muvaffak olmuştur. Genç ressamdan memleketi ve bütün sanat âlemi haklı olarak daha güzel şeyler beklemektedir.»

Mutlaka İstanbul gazetelerinde de resim sergisi için yazılar çıkacak. Tabiî bunları bana gönderirsin kardeşim.

Mina'cığım, eminim ki sen de benim gibi sevinç içindesin. Üzüldüğüm bir nokta, bu sene burada kalmamak. Halbuki bu başladığım yolda hiç olmazsa birkaç ay için daha etrafımdaki büyük artistlerden istifade etmek isterdim. Daha altı ay olsun burada kalabilmek için bir çare düşünüyorum. Belki de son bir fedakârlık veya çılgınlık yapar da benim Mahmutpaşa'daki son dükkânı da satarım.

Biliyorum sen de, büyük prens gibi, bu fikrime kızacaksın, sonunu düşünmediğim için sen de hiddet edeceksin.

Bugün çok mesudum Mina... Bana ağır nasihatler etme! Kalbim bir tüy gibi hafif, kafamın içinde ince bir saadet bulutu dalgalanıyor.

Joze'nin salona bir eser gönderdiğini biliyorsun. Hani bir genç avcı ile önayaklarını sahibinin göğsüne dayamış, güzel bir köpek.

Bu eser çok beğenildi; fakat bizden başka kimse sahibini tanımıyor. Üstüne (S.N.) harflerini yazmış.

Bu sabah kendisine alayla:

— Bonjur S.N. dedim.

Güldü... Çok güldü. Sordum:

— Neden Joze diye imza etmediniz?

— S.N. benim aile ismim.

— Bu ismi bana söylemiyecek misiniz?

— Bir gün söylerim.

— Esrarengiz bir adam gibi sizden korkmağa başlıyorum.

— Hayır, esrarengiz bir adam değilim.. Bilâkis dünyanın belki de en az gizli yaşıyanlarından biriyim.

— Evet fakat isminizi ve memleketinizi bilen yok.

— Bundan ne çıkar ki...

Bunu söyledikten sonra birden ciddileşti, geldi elimi tuttu:

— Feyhan, beni olduğum gibi almanızı istiyorum. Doğduğum yeri ve belki de hakikî ismimi bilmemek sizin bana karşı olan dostluğunuzu değiştirir mi?

Biraz korkak ve çekingen bir tavırla cevap verdim.

— Hayır, her zaman benim için sahici bir dostsunuz; fakat hayatınızı bilmemek aramıza bir yabancılık sokuyor.

Bu sözlerim onun canını sıktı. Gözleri koyulaştı. Yüzünün çizgileri gerildi. Onu üzdüğüme pişman oldum:

— Darılmayınız büyük dostum, hayatınızda herkese söylemek istemediğiniz bir şeyin bulunmasından bana ne? Ben sizin için her zaman küçük Feyhan'ım, siz de benim çok müşfik ve fedakâr... Bir büyük kardeşimsiniz.

Bu sözlere rağmen ne o, ne de ben memnun olmadık. Aramızda koyulaşan bir bulut vardı.

Onu merak ediyorum Mina... Niçin bana açılmıyor? Hayatının velev ki büyük sırrını söyliyecek kadar beni kendisine yakın bilmiyor mu? Saadetimin ortasında siyah bir nokta bu!

Ne ise, bunları geçelim... Son mektubumda bana...

***

Feyhan'dan Mina'ya
Paris, Mayıs 1932

Büyük dostum bana dargın kardeşim. Buna o kadar üzülüyorum ki bilemezsin. Fakat sebebini bilmiyorum; hattâ tamamiyle dargın bile diyemiyeceğim amma her halde benden kaçıyor, eskisi gibi beni hergün aramıyor, işlerini bahane ediyor.

Yirmi günden fazladır bu uzak ve yabancı hali aldı ve

Katya ile beni Emin beyin dostluğuna bıraktı. Emin bey bundan memnun. Belki de onu hiç tanımasaydım bu Emin beyin arkadaşlığı benim de hoşuma gidecekti; çok dikkatli, ince ve şen bir adam.

Halbuki şimdi ikisinin arasındaki farkı... büyük aşılmaz farkı görüyorum.

— Çok müteessirim Mina'cığım. Küçük bir çocuk gibi ağlamak ona koşup: «Beni niye ihmal ediyorsunuz?» diye şikâyet etmemek için kendimi güç tutuyorum...

Bereket versin gururum oldukça kuvvetli ve hâkim...

Fakat biliyor musun Mina? Onun benden kaçması, somurtkan ve lâkayt bir uzaklaşış değil. Biraz mahzun, biraz içli bir uzaklık. Hattâ bazı günler ona:

— Hasta mısınız? diye sormağa mecbur oluyorum.

Gözlerini öteye çeviriyor kısaca:

— Hayır... diyor.

Dün Katya'ya söyledim:

— Kuzum sen büyük prenste bir değişiklik görmüyor musun?

— Evet.

— Acaba bir şeye mi sıkıldı? Yoksa bize darıldı mı?

— Zannetmiyorum.

— Baksana, bir haftadan fazladır görünmedi.

— Bunu ben de görüyorum. Hattâ Aleksi ile yarın akşam ona gitmeği kararlaştırdık. İstersen sen de gel...

— Peki gelirim...

Şimdiye kadar arkadaşların hepsinin, hattâ Emin beyin ve Rafael'in evlerine teklifsizce girip çıktığım halde büyük prensin yaşadığı yeri görmemiştim. Şimdi içimde bir heyecan var. Tuhaf, mânasız bir heyecan.

Yarın akşam sana tekrar yazarım.

Ertesi gün

Hayır Mina, yanılmışım... O benimle dargın değil, dargın değil, katiyyen...

Monparnas'taki yüksek bir binanın kapısından girerken kalbim güm güm çarpıyordu. Dört kat merdiveni, arkamda bir yük taşıyormuşum gibi ağır adımlarla ve güç nefes alarak çıktım.

Hattâ bir aralık Aleksi:

— Yoruldunuz Feyhan hanım, koluma dayanınız! diye yaklaştı.

Katya yüzüme bakıyordu. Bir merdiven sahanlığında hiç münasebeti yokken yanaklarımı şefkatle öptü, sonra yavaşça:

— Zavallı yavrucuk! dedi.

Niçin zavallı dedi? Kendisine hayretle baktım. Fakat o koşa koşa yürüdü ve kapının zilini çaldı.

Ben arkadan ağır ağır merdivenleri tırmanırken yukarıda Katya'nın şen sesinin:

— İşte size baskın yaptık. Arkadaşları bunca gün ihmal etmenin cezasını çekeceksiniz. Çabuk bize likörler, pastalar, çikolatalar hazırlatınız! Karnımız zil çalıyor. Değil mi Feyhan?

Katya gibi neşelenmeğe çalışarak gülümsedim:

— Tabiî, tabiî

O, evlik ceketinin geniş kolu arasından çıkan dost eliyle elimi tuttu. Gözleri ısrarla yüzümde dolaştı:

— Siz hasta mı idiniz?

— Hayır.

— Yüzünüz biraz sarармış da...

Katya güldü:

— Bunca merdiven tırmanırken insanın yüzünün değil, kalbinin bile kanı çekiliyor.

— Öyle mi? Katya'nın dediği doğru mu? Diyormuş gibi yüzüme baktı. Ben cevap vermeden ilerledim.

Mina, bu adamın evi gibi çalışmak ve rahat etmek için yaratılmış bir köşe daha ömrümde görmedim. Güzel, sade eşyalar, kıymetli biblolar ve halılarla koyun koyuna yaşıyor ve nefes alıyor.

— Siz ilk defa olarak evime geliyorsunuz. Burasını gezmek ister misiniz?

Benim yerime Katya cevap verdi:

— Feyhan evvelâ biraz dinlensin dostum. Görmüyor musunuz yavrucak bunca merdiven çıkmağa alışmadığı için ne kadar yoruldu.

Helecanımı anlayan Katya'ya minnetle baktım.

Geniş bir yemek odasına girdik. Büyük prens bizi itina ile yumuşak koltuklara oturttu. Arkamıza yastıklar koydu:

— Beni görmek için bu kadar zahmetlere katlanan misafirlerime nasıl minnettarım bilseniz!

Bunu neşe ile söylerken gözleri mahzun ve uzaktı; fakat ev sahibi vazifesini büyük bir sevinçle yapıyordu. Bize bir çok likörler, bisküvitler, çikolatalar ikram etti.

Yavaş yavaş başımdaki bulutlar dağılmağa, açılmağa

başlamıştı... Hayır, bana öyle dost gözlerle bakarken, benimle dargın olması kabil değil. Mutlaka bir şeye üzülmüş. Yüzüne ince bir hüzün mânâsı veren bu olacak...

Fakat bu üzüldüğü şey... Yüzüne bu ince hüznü veren şey nedir acaba?

Birdenbire, büyük dostumun hayatında bir kadın olabileceğini düşündüm. Şimdiye kadar böyle bir şey hatırlamamışken, onun evini görünce bunu yakıcı bir ıstırapla düşündüm.

O, Aleksi ile, yeni keşfedilen bir tayyare motöründen konuşurlarken, Katya yanındaki küçük masa üzerinde duran güzel bir bibloyu elinde çeviriyor, vakit vakit onların konuşmalarına karışıyordu.

Ben orada değildim. Kafamın bütün kuvvetiyle, evinde bulunduğum bu adamın hususî haytını düşünmeğe, görmeğe çabalıyordum.

Rahat etmek ve mesut olmak için döşenmiş olan bu odalar bu adamın esrarlı hayatını gizliyordu mutlaka.

Şimdi kalkıp buralarını dolaşsam, şurada bir kadın resmi, bir memleket hatırası göreceğim elbette...

Bu kudretli ve kuvvetli adamın hayatına giren kadın cehrelerini ve vücutlarını düşünürken göğsümün üstü kızgın bir demirle dağlanıyormuş gibi bir ağrı duydum ve bağırmamak için dudaklarımı dişlerimle kanattım.

Hayır, bu adamın hususî hayatını görmek istemiyorum. Zayıf kalbim bu acıya tahammül edemiyecek.

Korku ile titreyerek içimden: «Bu odaları dolaşmıyacağım. Kimbilir neler görürüm?» dedim. Bana bakmadan ve bütün dikkatiyle Aleksi'yi dinlerken, başımın içindeki düşünceleri birer birer takip etmiş gibi ben kendi kendime o kararı verirken o yerinden kalktı:

— Feyhan hanım, atelyemi görmek istiyor musunuz?

Vücudum dayak yemiş gibi yorgundu; fakat onun hayatını sanat köşesini görmek içimde güzel şeyler için çarpan noktaya dokundu, kalktım.

Katya ile Aleksi masanın üstündeki güzel resimlerle dolu albümlere gömülürlerken ben onun arkasından geniş bir stüdyoya girdim.

Ruhum o dakikada titrek kanatlı bir kuş gibi çırpınıyordu.

Burada ne güzel heykeller var görsen Mina! Ona:

— Bunların hepsi sizin eseriniz mi? diye sorarken hay-

ran gözlerle bu büyük artiste bakıyordum.

Yumuşak bakışlarla sıcaklaşan sesi:

— Evet yavrum! diye cevap veriyor.

Ve ben bunların hepsini, hepsini görmek, daha görmek istiyordum. Meraklı bakışlarımla her köşeyi araştırıyordum. Soruyordum. O cevap verirken ağır yüzü açılıyor, genç ve sevimli bir çocuk yüzü oluyor.

— Bunu üç sene evvel yapmıştım.

— Bu kadın bir Amreikalıdır. Haftalarla gelip heykelini yaptırmak için poz aldı da sonradan dostu ile buradan Kanada'ya giderken heykelini unuttu bıraktı.

— Şu güzel köpek beş sene benim ayaklarımın dibinde yaşadı. Şimdi öldü zavallı. Ben İsviçre'de iken kapıcı onu bir gece sokakta unutmuş; ertesi sabah kapının dibinde ölü olarak bulmuşlar. Zavallı hayvan!

Bunu derken köpeğin canlı gibi ona bakan gözlerini eli ile okşadı.

— Şu çömelmiş duran küçük kız heykeli güzel değil mi?

— Bu kabartmalar hoşunuza gitti mi? Romada kopye etmiştim.

Bir paravanın arkasında küçük bir masa üzerinde ıslak bir bezle örtülü bir şey var.

— Bu mutlaka yeni yapmakta olduğunuz bir baştır. Onu da göreceğim.

Örtüyü kaldırmak için uzanan elimi elinin içinde hapsetti:

— Buna bakmayınız Feyhan!

İçimde isyana. hiddete benziyen bir acı beni bir duman gibi kapladı. Onun yüzüne baktım. Yanakları alev alev. Mutlaka herkesten gizlemek istediği baş, sevdiği kadının başı. Ona çalışmak için beni böyle günlerce yadırgıyor.

Kabahatli çocuklar gibi yüzyüze bakamadan susuyoruz. Sonra icimdeki isyân ve hiddet biraz evvelki kararımı altüst ediyor. Her tarafı karanlık, korkunç görüyorum. Ruhumda vahşileşen bir his beni altüst ediyor.

Sesimin nereden bulduğunu bilmediğim alaycı ve mağrur ahengi kulaklarımı hırpalıyor:

— Kimsenin gördüğünü istemediğiniz bir başı mı yapıyorsunuz? Mutlaka sevdiğiniz bir kadının başı olmalı. Neden göstermiyorsunuz? Yoksa çirkin midir?

Sakinlesen yüzüne cok genis bir mâna veren dudakları gülümsiyerek yanaklarına doğru gerildi:

— Çirkin mi? Dünyanın en güzel kadınıdır o.

Taşan bir sabırsızlıkla ısrar ediyorum:

— O halde niçin göstermiyorsunuz?

Derinden gelen boğuk ve yaşlı sesinin bir nefes gibi:

— Onu seviyorum... dediğini kulaklarım uğuldayarak işitiyorum. Fakat bu, bir saniye içinde, benliğimden kuvvetli bir isyân taşıyor ve ben, benimkinden başka bir sesle hırçın hırçın bağırıyorum:

— Bunu mutlaka. Mutlaka görmek istiyorum... Mutlaka anladınız mı?

İki eli tekrar bileklerimi sıkıyor. İkimiz de titriyoruz:

— Hayır Feyhan!

— Niçin? Amma niçin?.

— Çünkü o beni sevmiyor. Bana darılır.

Sesinde kin ve boğuk bir isyan var.

Bunu söylerken bileklerimi çevreliyen parmakları gevşemiş, açılmıştı. Ben o dakikada ben değildim Mina'cığım; hiçbir şey düşünmeden, düşünemeden, bir deli gibi masaya yürüdüm ve örtüyü şiddetle çektim.

İki çılgın ses birden haykırdı. O, örtü ile beraber fırlayan başı tutmak için, bense...

Hayır Mina, bunu sana anlatmak kabil değil.

Masanın üstündeki büstün, omuzlarıma kadar benim başım olduğunu görünce, ellerimle gözlerimi kapadım ve durdum. Öylece, belki bir dakika, belki bir ömür, belki de bir ebediyet, kendi dünyamın karanlığında kaldım. Kalbim göğsümün her tarafında, omuzlarımda ve boğazımda, çatlıyacak gibi kuvvetle çarparken bir hıçkırık, boğan fakat çıkmayan bir hıçkırık omuzlarımı titretiyordu.

Sıcak, düşkün ve iradesiz iki el kollarımı çekmeseydi, mutlaka bacaklarım vücudumu taşımaktan aciz kalacak, yere yıkılacaktım.

Elleri gibi iradesiz ve kuvvetsiz bir sesle sordu:

— O beni sevmiyor değil mi Feyhan? Söyle, sevmiyor değil mi?

Kafama bir yumruk vurulmuş gibi birdenbire gözlerimden fırlayan iki damla yaş, ortalığı örttü. Şimdi herşey bulanık ve uzaktı... Yalnız karşımda uzun örgüleri omuzlarında sallanan küçük bir kızın yanında beyaz elbiseli genç ve güzel bir kadın vardı; bu kadın «Feyhan sevsen de bir yabancı ile evlenme!» diyordu. Bir saniye sonra o kadın ve çocuk kayboldular... Onların yerine sevimli yüzü ile babam geldi, elini uzattı; «Yemin et kızım!» diyordu.

Birdenbire ne olduğumu anlıyamadım. Babamı sahiden yanımda gördüm ve ona elimi uzattım:

— Yemin ediyorum babacığım... dedim.

Kendi öz dilimle konuşan sesim bir ölü yumuşaklığı ile durulan odada çınladı ve ben kendime geldim. Gözlerimin iki yanında titriyen damlalar birer birer düşerek kurudular. Onlarla beraber sesim de kurudu, soğudu. Başımı kaldırdım:

— Hayır sevmiyor, dedim ve yürüdüm.

Dışarıda Katya ile Aleksi, başbaşa konuşuyorlardı. Beni görünce Katya yanıma geldi ve her şeyi bilen ve anlayan gözleri bir abla şefkat ve himayesiyle beni sardı:

— Haydi gidelim yavrum.

Sonra Aleksi'ye döndü:

— Aleksi, sen biraz daha kal, büyük prens seni görmek istiyormuş.

Yürüdük... Yürüdük...

Eve geldiğim vakit divanın üzerine yüzü koyun yattım. «Babacığım, babacığım!» diye inliyerek ağladım, çırpındım.

Çok zavallı ve çaresizim Mina... Aşka susamış kalbimin bütün kuvvetiyle seviyorum. Fakat kafam ve iradem bu sevgiye mağlûp olmıyacak. Bir kış gecesi babama verdiğim yemini unutmıyacağım... Sonra babam küçük kızına darılır değil mi Mina?

***

Feyhan'dan, Mina'ya,
Paris, Haziran 1932

Travyata'yı gördüm ve dinledim Mina...

Şimdi benliğim altüst... Ruhum bende değil, iki gündür hayatımda yalnız o gece, o müzik ve ses hâkim.

Güzel bir rüyayı hatırlıyor gibiyim; fakat bu rüya daha evvelden başlıyor:

Sıcak ve derin bir ses kulağıma:

— Feyhan, benimle operaya gelir misiniz? Yalnız siz ve ben!.. diye fısıldadı. Bu sihirli sesin kudretiyle yürüdüm. Bir ışık yağmuru altına girdim, kendimi cennette sandım. Kulağımda aynı sıcak ses bir nefes gibi esti:

— Ne güzelsin Feyhan! Bu güzellik karsısında insan diz çöküp ağlamak istiyor. Sonra göklerden gelen bir musiki canımın içinde bir fırtına yarattı. Bu fırtına beni parça parça et-

sin, vücudümü zerre zerre ayırsın istiyordum. Fakat bu ses durmasın, kulaklarımda ılık bir su gibi lezzetle kalbime yayılan bu şarkı ömrümün sonuna kadar sürsün! diyordum.

Başında içki içmeden sarhoş olanların hülya boğusu vardı. Bu cennet saatleri ne kadar sürdü ne bileyim?

Kalabalık bir insan akıntısı içinde dumanlı gözlerimin görmediği yollardan müşfik iki kol beni geçirdi. Ayaklarım yürürken vücudüm o kolun sıcaklığını duyuyordu. Aynı kollar beni bir otomobile yerleştirdi. Sallanan başımı geniş bir omuza dayadım ve kapalı gözlerimin iki tarafından sızan yaşlar birbirinin içinde kilitlenen ellerimizi ıslattı.

Aynı içli ses bir ninni tatlılığiyle kalbime giriyordu:

— Sevgili. Artık hayır demiyeceksin değil mi? Seninle buradan gideceğiz. Dünyanın en berrak göğün altında uyuyan mavi bir denizin kıyısında ömrümüzün sonuna kadar beraber yaşıyacağız. Ne saadetli günler geçireceğiz, Feyhan, değil mi?

Evimin kapısından girmeden evvel çölden gelen yakıcı rüzgârlar gibi bir nefes dudaklarımı yaktı, fakat sabah uyandığım zaman kulaklarım uğulduyor, başımın iki tarafı demir bir çekiçle dövülüyordu; fakat güzel musiki ile karısan onun sesi ve nefesi kudretli bir kasırga gibi ruhuma hâkim...

Dündenberi bu kasırganın şiddetiyle benliğim parçalanırken gözlerimden kurumak bilmiyen yaşlar boşanıyordu:

— Sana ettiğim yemini ver baba!.

***

Feyhan'dan Mina'ya

Paris, Temmuz 1932

Mina, sen hiç acı ile sadetin, sevinçle felâketin bir arada yaşayıp kaynaştıklarını gördün mü? Bir ay evvel ona demiştim:

— Büyük dostum, beni sevdiğinizi biliyorum. Bu sevgi benim ömrümün en kıymetli bir ihtiyacı oldu. Artık, ondan ayrılmak istemiyorum. Fakat siz beni bütün bütün kaybetmemek, beni yanınızda görmek istiyorsanız artık bana sevgiden bahsetmeyiniz.

— Niçin Feyhan?

— Çünkü kalbimin en sıcak duygusunu verdiğim halde, hayatımı veremiyorum. Bunu biliyorsunuz.

Demir üzerine vurulduğu vakit çıkan sert ve madenî inilti-tiye benziyen sesinde titrek bir hiddetle bağırdı:

— O halde sevginiz her şeyin üstünde değil Feyhan. Ne yazık! Bense sizin için her şeyi çiğneyip geçebilirim.

Bu soğuk sesle damarlarımdaki kan donmuş gibi bumbuz oldum. Bir çocuk şikâyeti gibi mırıldandım.

— Her şeyi demeyiniz. Ölmüş babama ettiğim bir yemin var, onu...

Aynı demir sertliğiyle çınlayan sadası sözümü kesti:

— Peki, benden ne istiyorsunuz?

— Benimle sadece dost kalmanızı...

Yüzüme dik dik baktı. Sonra geldi, ellerini omuzlarıma koydu. Kuvvetli ve sinirli parmaklarla kemiklerimi ezmek istiyormuş gibi basarak:

— Gözlerinizi kaldırınız Feyhan. Bana bakınız! dedi.

Yüzüne baktım. Kirpikleriyle kirpiklerimi delerek sordu:

— Sahiden sizinle bir dost olduğumu mu istiyorsunuz?

Sesindeki madenî âhenk erimemişti. Bir nefes gibi:

— Evet! dedim.

— Peki Feyhan, bundan sonra sizinle sadece dost olacağım.

Gözleri ve sesi ne kadar tatlı idi ve ben nasıl ızdırapla kıvrandım bilsen!

Fakat o sözünü tuttu. Bir aydır benimle yakın bir dost gibi görüştü. Büyük sırrımıza dair azğından tek bir kelime bile çıkmadı. Onunla her gün beraber gezdik, çalıştık, konuştuk ve her gün birbirimizi daha iyi anladık.

Ne mesut günler Mina; birbirimizi gördüğümüz dakika ellerimiz en sıcak bir temasla koşar, birbirinin içinde kilitlenirken gözlerimiz birbirine candan sevgisini akıtıyor ve biz dünyanın en samimi iki arkadaşı gibi, şundan bundan konuşuyoruz. Onunla her gün beraberken zavallı insanların hiç birine nasip olmayan bir saadetle mesut oluyorum; fakat geceleri yalnız odamda gene hiç bir insanın çekemediği ızdıraplarla pençeleşiyorum.

Şimdi yavaş yavaş, aşkın kâdir tırnakları arasına zayıf vücudumu bırakan anacığımı anlıyorum ve onu ölmeden evvel bana gönderdiği mektupta: «Feyhan bir gün gelecek beni anlayacak ve affedeceksin!» cümlesini kafamın içinde çevirerek ona acıyorum. O kadar acıyorum, onu o kadar düşünüyorum ki bazı dakikalar babam sönük bir hayal gibi

aramızdan süzülüp geçiyor. Aşkla kıvranan anam ve ben, onu görmüyoruz, ona bakmıyoruz.

Gündüzlerin neşesine bedel geceler çok, çok uzun ve hırpalayıcı.. Uykusuz geçen bu gecelerde isyân ettiğim saatlar bile var. Haksız olduğumu, onun beni memnun etmek için benden kaçtığını bildiğim halde onu bir dosttan daha yakın görmek istiyorum. İstiyorum ki, ben istemediğim ve menettiğim halde gene o sıcak ve sevgili sesiyle bana beni sevdiğini, hayatının biricik kadını olduğumu tekrarlasın.

Bazı geceler, kafamın getirdiği düşüncelerle işleyen bir kıskançlık neşteri kalbime saplanıyor, eştiği yara içinde çevrile çevrile dönerken beni acıyla kıvrandırıyor. O dakikalarda avaz avaz haykırarak ağlamamak için etlerimi kanatıyordum.

Görüyorsun ya Mina, mağrur Feyhan'ın kendinden üstün bir kuvvetin pençeleri arasında zayıf ve âciz bir oyuncak gibi hırpalanarak kıvrılıyor.

Keşki hiç Paris'e gelmeseydim ve onu görmeseydim... Şimdi içimde hattâ en çok sevdiğim sanat için bile bir çırpıntı duymuyorum.

Bak sanat dedim de hatırladım, sana haber vermesini bile unutacak kadar kendimden geçmişim. Dün Suat Nedim imzalı bir mektup aldım. Hani şu baloda maskeli yüzle beni sinirleten meşhur heykeltraşımızdan:

«Feyhan hanımefendi,

«Londra'ya gitmek için Paris'ten geçeceğimi bilen «Güzel sanatları sevenler cemiyeti» size bizzat Paris'te görüp muvaffakiyetinizden dolayı cemiyetin size karşı olan teşekkürlerini, söylemeğe ve gösterdiğiniz büyük gayrete karşı size arzu ettiğiniz takdirde daha bir sene Paris'te kalmak için tahsisat itasına karar verdiğini bildirmeğe beni memur etti.

«Burada iki gün kaldım. O kadar işim vardı ki sizinle görüşmeği çok istediğim halde maatteessüf ziyaretinize gidemedim. Affınızı diler ve daha bir sene Paris'teki tahsilinize devam edip etmemek hususundaki kararınızı teşrinisaniden evvel cemiyete bildirmenizi rica ile saygılarımı gönderirim efendim.»

Bundan birkaç ay evvel olsaydı, Suad Nedim beyin mektubu ve cemiyetin daha bir sene burada kalmama müsaade etmesi beni heyecanlandırmağa kâfi gelecekti. Fakat bugün kalbimin yükü o kadar ağır ki, bunun altında başka hiç bir his yaşmadan eziliyor.

Hayır Mina, bir sene daha burada kalacağımı zannetmiyorum. Bu acılardan kurtulmak için Eylûl'de, belki de daha evvel İstanbul'a koşacağım.

Sen o vakit İstanbul'da mı olacaksın yoksa Adana'da mı?

Kollarımı boynuna dolayıp kana kana ağlamak istiyordum. Sanıyorum ki ancak o zaman hafifliyeceğim. Ne dersin Mina? Döneyim mi, yoksa daha bir sene burada kalayım mı?

Bana bir akıl ver kardeşim... Bana biraz kuvvet ver, çünkü artık seni öpecek kuvvetim bile yok.

***

Feyhan'dan Mina'ya,
Paris, Temmuz 1932

Bugün onunla uzun bir gezinti yaptık. Saat ikide postacı bir mektup getirdi:

«Feyhan, bugün hava çok güzel. Ortalıkta tam bir bahar serinliği var. Bu güzelliği birlikte görmemizi istiyorum. Benimle Bolonya ormanına gelir misin? Sizi saat dörtte gelip alacağım. Mektubumu getiren çocuğa cevap verirseniz çok mesut edeceksiniz.

«Evet diyeceksiniz değil mi, Feyhan?

Büyük dostunuz»

Bu mektupta bir fevkalâdelik yoktu. Alelâde bir dost yazısı idi; fakat beni altüst etmeğe kâfi gelmişti. İlk defa olarak ondan bir mektup alıyorum, içim sevinçle çarptı. Hemen bir kâğıda yalnız «Evet yazarak zarfladım, çocuğa verdim.

Saat dörtte kapı çalındığı zaman ben hazırdım:

— Tam yürüyüş kıyafetine girmişsin Feyhan.

— Beğendiniz mi?

Bunu söylerken koketlik ettiğimi biliyorum, çünkü arkamdaki elbise ve başımdaki bere ile boynumu saran kaşkol birbirine pek uygundu ve bana çok yakışıyordu. Bunun için:

— Beğendiniz mi? Derken gülüyordum da

Şakama ciddi bir sesle cevap verdi:

— Elbisenizin rengi, şapkanızın biçimi yüzünüze ve saçlarınıza pek uygun... Bugün sizi lüzumundan çok beğenmekten korkuyorum.

— Korkuyor musunuz? Neden?

— Size verdiğim sözü tutmamaktan...

Gülerek yüzüne baktım:

— Haydi gidelim dedim. Bakalım dışarısı dediğiniz kadar güzel mi?

Neşeme biraz canı sıkıldı sanırsın Mina... Ben gülerken o kaşlarını çatıyordu; halbuki benim bugün en çılgın günlerimden biriydi.

Ona neler anlatamadım! Bir yaramaz çocuk gibi dünyanın maskaralıklarını, dedikodularını söyledim. Bir ara neşem beni tâ Floronsaya götürdü. Orada görüştüğümüz günü, uzak manastır binasında rastladığımız münasebetsiz İtalyanı hatırladım.

— Zavallı adamı bir saniyede nasıl bir kara böcek gibi duvara yapıştırdığınız aklınızda mı? Kapının dibinde ikimiz de nasıl kahkahalarla gülmüştük ha!.

Söylerken ve hatırlarken gene aynı kahkahalarla gülüyordum. O da gülüyordu. Fakat benim kadar candan değil.

Vakit vakit yüzüme bakıyor, kaşlarını çatıyordu. Kendisine sordum:

— Bir şeye mi sıkıldınız?

— Hayır, bilâkis çok gülüyorum, görüyorsunuz...

— Evet fakat neş'eli bir gülüş değil.

Ağaçlıklı geniş yolda yanyana giderken birdenbire durdu, önüme geçti ve gözlerime sert sert bakarak:

— Sizin gülüşünüz de fazla neş'eli... Niçin bu kadar sensiniz?

Keyfim birdenbire kaçtı. Bir kabahat işlerken yakalanan korkak bir çocuk gibi önüme baktım.

— Hava çok güzel, orman serin, bütün tabiat çiçeklerle süslü.. Ben de gencim... Ben de gencim... Ben de gencim... Bu güzellikler ruhuma bir kuş hafifliği veriyor. Sonra...

— Sonra?!..

— .....

Elimi tuttu, sesinde tatlılaşan bir kıskançlıkla:

— Sonra Feyhan? Niçin sözünüzü bitirmiyorsunuz? Başka niçin böyle neşelisiniz?

Başımı kaldırdım. Gözgöze geldik. Ağaçların koyu yeşili altında yeşil gözleri koyulaşmış ve büsbütün derinleşmişti. Kalbimin sesi dudaklarımda taştı:

— Sonra ikimiz beraber ve... Yalnızız...

Yüzü bir fırtına ile kırıştı. Acıya ve saadete benziyen bir ışık gözlerinde yandı. Konuşmadan yürüdük.. Ormandaki loşlu yana doğru gittik, sonra büyük gölün kenarındaki lokantada çay içtik. Fakat artık benim neşem düşmüş, omuzlarım üzerine bir yük inmişti.

Ormanın sık ağaçlariyle gölgeli bir yerinde döndü, gözlerimi aradı:

— Niçin artık gülmüyorsun yavrum?

Gülmek mi? İçimin ağrısiyle ağlamamak için gözlerimi sıkıyordum. Bunu anladı:

— Ne yazık Feyhan, size neşe yerine hüzün veriyorum.

Başım büsbütün göğsüme düştü. Onun eli omuzlarımda dolaşıyordu:

— Dönelim artık!.

— Peki yavrum.. dedi ve döndük.

Apartımanın merdivenlerini çıkarken düşmemek için bir kaç defa onun koluna dayandım.

Evime girdiğim vakit ortalık kararmıştı. Elim elektrik düğmesine gitti, fakt çeviremeden onun sinirli eli benimkini yakaladı:

— Feyhan, bu acı dinsin artık.. Evet deyiniz! ve hayatımızı birbirinin içine zincirlivelim.

Başım önümde.. Gözlerim kapandı.. Kollarım vücudümün iki yanında lüzumsuz birer sey gibi sallanırken basımın içindeki bütün düşünce ve hisler dağılarak onu boş bir kutuya çevirmişti.

Onun geniş elleri, omuzlarımı tuttuğu vakit gözlerimi açtım. Her taraf karanlıktı. Yüzünü görmeden yalnız onun sesini işitiyordum:

— Feyhan, din ve milliyet farkı nedir ki... Nicin biribirimizi böyl severken mes'ut olmıyalım? Annen babanla mes' ut olmamış ve kaçmış.. Baban onun arkasından bedbaht olmuş. Babanı böyle bedbaht eden kadın bir Türk olamaz mıydı?. O halde bunun bizim aşkımıza ne tesiri olabilir? Yoksa sen de kendinden korkuvor musun? Bana verdiğin sevgiyi ben bir yabancıyım diye bir gün geri alabilir misin?.. Hayır değil mi?.. O halde beni, benim için sevdiğini isbat et, gel bana Feyhan.. Dünyada hic bir ferd, bir Türk, bir ecnebi, kim olursa olsun, seni benim kadar sevemiyecektir, buna inan!.

Bana gelince, sana yemin ediyorum ölmüs anamın ve ihtiyar babamın baslarına yemin ediyorum ki, hayatım son nefesine kadar senindir. Sevgili bana gelmez misin?

Sıcak nefesi yüzümü, gözlerimi yakıyor, başımın içinde alevler fışkırıyor. Karanlık... Zifirî karanlık. Birbirimizi görmeden nefeslerimiz karışıyor.

Bir dakika, bir daha.. Artık nefes alamıyoruz. İkimizin kalblerimiz birbirinin yanında, birbirinin üstünde çarpıyor, dudaklarımız bir kor parçası gibi birbirini yakıyor.

Bir saniye... Bütün bir ömür.

Bir rüyadan uyanıyormuşum gibi gözlerimi açtığım vakit karanlıkta onun elini tutan elini hissederek hatırladım ve çılgın bir sesle haykırdım:

— Hayır, gidiniz, çekiliniz. Size evet demiyeceğimi bildiğiniz halde niçin bana yaklaşıyorsunuz? Benim hayatıma niçin girdiniz? Niçin ve ne yapmak için? Benim gibi zayıf bir kızdan ne istiyorsunuz? Niçin hâlâ karşımdasınız? Sizi görmeden bana baktığınızı hissediyorum. Niçin korkuyorsunuz? Neden hâlâ başımda duruyorsunuz? Haydi gidiniz.. Sizi bir daha, hiç, hiç görmek istemiyorum.

Sessizce kapıyı açtığını duydum.. Onu gitti sandım; fakat birdenbire ortalık aydınlandı. O, hiddetle isyana, kine benziyen bir bakışla yaklaştı. Başı bir karış daha yükselmiş, omuzları büsbütün genişlemişti:

— Gidiyorum Feyhan... Fakat sizin aşk önünde eğilmiyen bu mağrur başınızı yerlerde görmeden ölmiyeceğim.. Ben de buna yemin ediyorum.

O gitti... Kapı sinirli bir elin sert çekişiyle kapanırken ben de oracıkta bir iskemleye oturdum ve ağladım.. Ağladım.

Mina, korkuyorum. Mağlûp olmaktan, başımı yerlere sürmekten korkuyorum.

Babacığım, bana yüklediğin bu ağır yükü taşımak için sen bana kuvvet ver!..

Ertesi gün

Mektubumun mürekkebi kurumadan işte gene sana koşuyorum kardeşim... Çok, çok zavallıyım. Bu akşam sana yazdıktan sonra divanın üzerine uzanmış, başımı yastıkların arasına tıkarak gözlerimi kapamıştım.

Kapı çalındı. Kapıcı kadın acar diye kıpırdamadım. Zaten haricî hayatla alâkamı tamamiyle kesmiş kendi içime gömülmüştüm. Hafif bir ayak gürültüsünden sonra her şey sustu ve ben yine düşüncelerimle yalnız kaldım. Ne kadar zaman? Bilmiyorum.

Birdenbire birisi bana bakıyor hissiyle rahatsız oluyormuş gibi gözlerimi açtım: O ayakta durmuş bana bakıyordu.

Şaşkın şaşkın ona bakarken kıpırdıyacak kuvveti bile kendimde bulamamıştım; fakat o gözlerimin açıldığını görünce, hiç bir başlangıca lüzum görmeden söyledi:

— Feyhan, bir aydır ikimiz de âdem evlâdının çekebileceği en büyük ıstıraplara büyük bir irade ve cesaretle katlandık. Birkaç saat evvel anladım ki siz daha uzun zaman bu azabı çekebilecek kadar metinsiniz. Fakat ben artık dayanamıyacağım. Size tekrar ediyorum. Feyhan: «Benimle evlenmek istiyor musunuz?» Bana şimdi cevap vermeyiniz. Rahat ve sükûnetle düşünmeniz için sizden uzaklaşacağım. Beni görmeden ve hiç bir tesir altında kalmadan düşünüp kararınızı veriniz. Bugün Temmuzun on beşidir: Teşrinievvelin on beşinci günü burada sizinle buluşalım... Bana kat'î kararınızı söyleyiniz.

O söylerken yüzüne bakıyor, onu bir daha hiç, hiç görmiyecekmişim gibi titriyordum; fakat beni asıl titreten, omuzlarımdan arkada doğru buzdan bir el dolaşıyormuş gibi beni üşüten onun sesindeki madenî sertlik... Sonra, gözleri de beni görmüyor, etrafımdaki eşyalara, kapının tokmağına, perdenin tülüne bakıyordu.

Birdenbire saatlerdenberi geçirmekte olduğum buhran bir kâbus gibi beni kapladı, kafamın içi derinlere gömülüyormuş gibi karardı, boğazımdan ince bir çocuk iniltisine benziyen bir feryat beni boğdu ve divanın yastıklarına gömülerek omuzlarım sarsıla sarsıla tekrar ağlamağa başladım.

Istırabımı anlıyan bu adam niçin benim zavallılığıma, çaresizliğime acımıyarak bana böyle işkence ediyor, bana acımıyor?

Ne kadar zaman ağladım bilmiyorum. İnce bir el saçlarımda, boynumda dolaşırken yerimden fırladım:

Fırladım: Katya!

Gözlerimi uğuşturarak sordum:

— Rüya mı gördüm Katya? O nerede?

— O gitti yavrucuğum; sana gelmeden evvel bana uğramış ve kat'î kararını söylemişti. Onu haklı gördüm. Fakat senin çekeceğin azabı düşünerek arkasından geldim. O da teselliye pek muhtaçtı zavallı kardeşim. Senin göz yaşların arasında nasıl isyanla yumruklarını ısırdığını görmek kalbimi altüst etti. Fakat onu zorla dışarıya çıkardım.

Şimdi üç ay düşünür, karar verirsiniz. Sen hayır! dersen ve bir sene burada kalırsan o memleketine gidecek ve bir daha dönmiyecekmiş.

— Nereye gitti Katya?

— Henüz gitmedi.. Bir saat sonra kalkacak trenle İtalya'ya, oradan da Balkanlara gidecek.

Bir saat sonra!.. Önümüzde uzun bir ömür var demek. Kalkıp ona koşsam, gitme! desem mi?

Hayır, hayır, gitsin ve artık hiç, hiç gelmesin!.

Sabaha kadar Katya'nın kolları arasında, uykusunda sıçrayan bir çocuk gibi hıçkırdım.

O gitti artık Mina... Aramızda şimdi aşılmaz kilometreler var. Onu bir daha hiç görmiyeceğim.

Sabaha kadar Katya'nın kolları arasında, uykusundan sıçrayan bir çocuk gibi hıçkırdım.

Onunla beraber hayatımın ilk ve son aşkı da kalbime gömüldü.

Niçin? Niçin gitti?

***

Feyhan'dan, Mina'ya,
Paris, Ağustos 1932

Mina'cığım,

Seni üzdüğüme çok meyusum... Bunun için sana bir aydan fazladır yazmamış, yazmak istememiştim. Halbuki haftada bir, iki hattâ üç defa gelen mektuplarından durmadan sana yazdığımı istiyorsun.

Ne yazayım Mina? Sana birdenbire bos bir kuyuya dönen hayatımın günlerini mi anlatayım? Yoksa düşünmek, çalışmak ve hattâ yaşamaktan yorulduğumu mu?

Ben yeni, tanımadığın bir Feyhan oldum... Eskiden hayretle beğendiğin iradem ve kafamın metin düşünceleri rüzgâra serpilen un gibi uçtu ve dağıldı şimdi.

Bir kaç ay evvel tabiatin her gün değişen yüzüne baktığım vakit: «Yaşamak ne iyi!» diyor, rüzgârı, yağmuru, kar ve fırtınayı aynı mes'ut gözlerle görüyordum.

Bugün yağan yağmur bende hasta bir insanın hasta düşüncelerini yaratıyor:

— Yağmurla beraber erimek, damla olmak sonra bu damlaları teessür halinde dünyanın üstüne yağdırmak istiyorum.

Nasıl, neş'e ile dolu Feyhan'ın yeni hislerini beğendin mi kardeşim?

Dalganın birbirile çarpışması gibi benim de hislerim hayatla çarpışıyor; fakat dalgaları durunca deniz de yatışıp durulduğu halde benim hislerim hep aynı boğuşma ile pençeleşiyor.

Şimdiye kadar sana yazmak istememiştim. Hislerimi bir kâğıt üzerine kovarsam onlarla maddî bir vücut vereceğimi ve daha fazla üzüleceğimi sanmıştım da bundan korkmuştum.

Eskiden bir kitapta şu satırları okuduğumu hatırlıyorum:

«Mânevî acılarımızın ekserisi, onları tasvir için kelime bulduğumuzdan ileri gelir. Onlara vücut ve hattâ kendilerinin olmıyan bir vücut veririz. Çünkü herkesin bildiği kelimeler bizim başkasından farklı ve yeni bir cinsten olan acımıza uymaz. Bundan maada, kelimeler bir acıyı uzatır ve muhafaza eder.»

Bu sözlerin başkası için ne dereceye kadar doğru olduğunu bilemem Mina, fakat ben bu nazarîyevi tatbik etmeğe yeltendiğim ve acı kelimelerle ifade etmekten kaçtığım halde görüyorum ki, o söylesem de, söylemesem de, yazsam da, yazmasam da bende kuvvetle yaşıyor.

O gittikten sonra günlerle Katva'ya da kalbimi kapamış ve kendi acımla yalnız kalmıştım; zavallı kızın bütün samimiyeti beni taş gibi hissiz bırakmıştı, fakat yavaş yavaş beni tutan sık bağlar gevşemeğe, çözülmeğe başladı ve en sonunda koptu.

Bugün ıstırabının karşısında kırık ve bitkin bir insan oldum.

Fakat Mina'cığım, bu acı vücudümü didik didik de etse gene ben verdiğim yeminden dönmiyeceğim. İsyanla... Gözyaşı ve acıyla geçen uzun ve karanlık gecelerden sonra kafamın verdiği karar budur.

Belki bir, belki de iki ay sonra İstanbula, evime döneceğim. Ondan sonra da yavaş yavaş, günler, seneler geçtikçe ben burada geçirdiğim biricik saadet senesini güzel bir

rüya gibi hatırlamağa çalışarak eski günlerime, geriye döneceğim... Çalışmakta teselli arıyacağım.

Hayır Mina, inanma! Bu soğuk sözleri yazan ben değilim...

Ömrümün biricik saadet senesi güzel bir rüyadan ibaret olamaz. Onun her günü, her saati benim etime, derime kadar işlemiştir. Bunları ölsem de unutamıyacağım. Fakat bu acı bende yaşarken çalışmağa ve gündelik hayatımı geçirmeğe çalışacağım.

Çok ıstırap çekiyorum Mina... Onun geldiğini istiyorum artık. Onu bir defa, son bir defa görmek istiyorum.

Fakat o gelmeden ben buralardan kaçacağım. Onu tekrar görmekten, sıcak sesini duymaktan korkuyorum.

Nasıl birbirini tutmıyan fikirler ve hislerin elinde bir oyuncak olduğumu görüyor musun? Denizin ortasında kalmış iradesiz ve kuvvetsiz bir mantar parçasına döndüm.

Bu mektup sana Paristen yazdıklarımın sonuncusudur. Bundan böyle benden uzun mektuplar bekleme! Sana o mektupları yazan Feyhan ümit ve nese ile dolu bir genç kızdı, bense uzun hayat yolunda bir beklediği, bir istediği olmıyan bir zavallıyım.

Kalbi ak saçlı bir ihtiyara benziyen bir insanın hayatında yazmağa değer ne olabilir ki...

ÜÇÜNCÜ KISIM

Büyükderedeki eski valıda bugün bir düğün evinin nese ve telâşı vardı. Sefirlikten mütekait Nedim Bey safakla beraber kalkmış ve ev halkını uyandırmıştı. Kevser Hanım gözleri yaşlarla dolarak ağabeyisine bakıyordu:

— Ağabey, ilk vapura daha iki saatten fazla vakit var, pek erken kalktınız.

— Yok hemşire, böyle bir günde de artık yatakta sabah keyfi edecek değilim ya!

— Tren kaçta geliyormuş?

— Tam saat onda Sirkeçide olacak! Fakat Ferit böyle tembel tembel surada burada sarkar, çocuklarile oynarsa biz mutlaka vapuru kaçıracağız.

Ötede, kızını dizleri üstünde zıplatarak güldüren Ferit seslendi:

— Dayıcığım, vapuru kaçırmak değil, biz galiba Suadı bekliyerek aklımızı kaçıracağız. Hiç üzülmeyin siz Süheylâ da, ben de, annem ve çocuklar da bir saate kadar hazır olacağız.

İhtiyar sefir başını sallıyor. Süheylânın bir değil, iki saatte bile süslenmesini bitiremiyeceğini yavaşça Kevser Hanımın kulağına fısıldıyordu.

Suaddan «geliyorum!» haberini getiren telgrafı aldığı gündenberi Nedim Bey, uysal ve sessiz Nedim Beylikten çıkmış, kimseyi, hiç bir şeyi beğenmiyen, her şeyi tenkid eden titiz bir adam olmuştu. Kevser Hanım, ağabeyisinin bu huysuzluğundan şikâyet eden hizmetçilere:

— Ayol, adamcağız bunca senedir biricik evlâdını görmedi, bu üç günü nasıl geçireceğini bilmiyor da yalının bir odasından ötekine geliyor. Oğlu için yapılan hazırlıkları kendi gözlerile görmek istiyor.

Siz de bir kaç gün için göz yumun efendim; görüyorsunuz ki ağabeyimin içi içine sığmıyor artık... Kevser Hanımın bu sözleri pek doğru idi. Nedim Bey bu bir kaç günü nasıl geçireceğini bilmiyordu.

Suad'ın geçtiği yerleri karış karış bildiği için, her saat başı cebinden altın saatini çıkarıyor ve:

— İşte şimdi Suat Milânodadır... Şimdi Belgrattadır. Şimdi Bulgar hududuna girdi... Artık Türkiye'dedir gibi sözlerle her saniye oğluyla birlikte olduğunu ve yalnız onun geçtiği yerlerde yaşadığını anlatıyordu.

Ekspres Sirkeci Garında durduğu vakit vagondan en evvel atlıyan yolcu Suad'dı. Fakat gelen trene doğru en önde koşan da ihtiyar babası Nedim Beydi.

— Seni ölmeden evvel bir daha gördüm ya oğlum. Allaha yüzbin şükür olsun!

Suat gözlerinde yaşları babasına sarıldı. Fakat ak saçlı ihtiyarı daha fazla heyecana düşürmemek için bir söz söylemeden hemen halasına, Feride, Süheylâya ve çocuklara döndü.

Feridin dinç, sporcu kolları arasından kurtulurken Süheylâ'nın bir zaman onu, nasıl sevdiğini ve o yüzden senelerce babasına ve İstanbul'a hasret kaldığını düşünüyor ve bu hissine gülüyordu.

Bugün bütün benliğini kaplıyan zeki ve güzel Feyhan'ın

yanında bu kızın sade ve görgüsüz güzelliği bir saniyede sönmeğe mahkûmdu.

Feyhan... Sevgili bir tane Feyhan... Şimdi ne kadar uzakta, fakat derisinin en ince deliklerine kadar nasıl onda yaşıyor ve nefes alıyordu! Uzak veya yakın olsun, bundan sonra Suat için yalnız bir kadın vardı; ondan başka herkes sönük bir gölgeden başka bir şey olamazdı.

Bunları düşünürken Suat kendisine söylenen sözleri dalgın gözlerle dinliyor, uzaklara bakıyordu.

Boğazın rüzgârı ciğerlerini şişirdiği vakit başının içinde üç dört gündenberi karışan fikirler aydınlandı:

— Sevgili Feyhan, seni nasıl göz yaşları arasında bırakacak kuvveti kendimde buldum? Senden nasıl ayrıldım? Sana: «Feyhan, ben Suat Nedim'im!» diye bağırmamak için nasıl yumruklarımı dişlerimle kanatarak kaçtım!

Sevgili beni affet, senin şimdiye kadar hiç sevmemiş olan kalbine kudretli bir aşk, her şeyi yıkan ve galip gelen bir aşk aşılamak istemiştim, fakat ikimiz de nasıl harap oluyoruz!

Keşke bunu hiç düşünmeseydim... Keşke sana, seni ilk sevdiğim gün ve bilhassa senin tatlı gözlerinde beni anlıyarak bakan ilk yakın ışığı gördüğüm gün bu «Don Joze» ve «Büyük Prens» komedisini bir tarafa bırakarak kollarımı açsaydım! Bugün Boğazın sularına gözlerimiz beraber bakacaktı.

Feyhan, beni çok, her şeyden ve herkesten çok sevdiği... Taze yüzünün aşkın kudreti ile solduğunu istiyorum.

Kanayan kalbim hâlâ senin beni, benim seni sevdiğim kadar sevmeni istiyor. Bu kabil olacak mı bilmem?

Senin yanında iken ve her gün seni görürken sevginin kudretini bilmediğin bir yaşta babana ettiğin yemini unutarak bana geldiğini istiyordum. Suat Nedim'e değil, senin Paris'te tanıdığın ve tatlı sesinle çağırdığın «Büyük dostuna» kollarını açtığını istiyorum. Kanatsız kalbim haksızlık ediyor değil mi? Bunları unutup sana kollarımı acmalıyım değil mi? Peki sevgili... Peki sevgili... Fakat sen beni sahiden seviyor musun? Aramızdaki engel yalnız bu yemin midir?

Öyle sanıyorum ki, bu ilk aşk, senin sevmeğe alışmamış tecrübesiz kalbine henüz tamamile kök salmadı... Sanıyorum ki sen kâfi derecede ıstırap çekmediğin için henüz ba-

na tamamile yaklaşmadan ve başka bir sevgi benim kalbindeki yerimi alabilecektir.

Bunun için seni babana ettiğin yeminle başbaşa bırakacağım Feyhan... Bana olan sevginin büyüklüğünü ölçmek için başka bir çareye başvuracağım.

Kalbim sevildiğini, tamamile sevildiğini anlamak ve bilmek istiyor ki seni ona koşmaktan meneden şeyin yalnız bu yemin olduğunu, ve ondan başka hiç bir kuvvetin aramıza giremiyeceğine inansın ve bu sükûnetle mes'ut olarak mes'ut etsin.

Bu dakikada tatlı gözlerinin bana baktıklarını görmek için ben neleri feda etmezdim sevgili... Sevgili Feyhan...

Sabahtanberi içinde hayat kaynaşan büyük yalı ıssız bir çöl gibi susmuşken Suat yavaş adımlarla bahçeye indi.

İstanbul'un tatlı ve ılık bir hava ile titrediği bir sonbahar gecesi idi. Bütün gün rüzgârlarla sallanan ağaçlar durmuş... Kaynaşan sular uykusunu bozmamak için susmuştu.

Suat bu durgun gecenin derinliğinde kalbinin inim inim inlediğini duyuyordu. Yavaş yavaş rıhtıma kadar yürüdü, ağaçların denize gölge sarkıttığı bir yerde durarak uzaklara, çok uzaklara baktı ve canının derinliklerinden gelen bir fısıltı ağzından döküldü:

— Sevgili, ne kadar uzaklardasın!

Feyhanla aralarına soktuğu bu yüzlerce kilometre, gecenin karanlığı içinde, ona aşılmaz, geçilmez bir yol gibi uzun görünüyordu.

Bu aşılmaz mesafeyi kısaltmak istiyormuş gibi, bir iki adım attı. Ayaklarının dibinde Feridin bir kaç saat evvel bağladığı sandal duruyordu; hemen içine atladı ve kürekle re sarıldı. Kafasının kaynayan fikirlerini kollarını oynatarak, maddî bir kuvvet sarfederek dağıtmak istiyordu.

Durgun denizde, yorulduğunu omuzlarını ağrısından duyuncaya kadar koştu... Koştu. Sonra kürekleri bıraktı, gözlerini kapadı ve Boğazın koyu suları sandalı bir beşik gibi hafif hafif sallarken Suat kapalı göz kapaklarının arasından uzakları gördü.

Feyhan'ı ilk gördüğü gece, güzelliği nasıl birdenbire onu bir örümcek ağı gibi kaplamıştı... Onun saçları, onun gözleri ve onun ince ve kıvrak vücudü, artist ruhunu nasıl bir alevle tutuşturmuştu.

Sonra günler... Aylar... geçmişti.

Suat şimdi bütün onunla geçen saatleri ömrünün dağınık günleri arasından kıymettar bir inci çekip çıkarıyormuş gibi seçerek hatırlıyordu.

Floransadaki kilisede, bej tayyörü ve kırmızı şapkasile ne nefisti!

Ya maskeli baloda onu kolları arasında tutarak çevirdiği akşam, kırmızı cepkenli çapkın köylü kızı onun aklını başından almamış mıydı?

Sonra sırasile onu sokakta, mektepte, evde ve lokantada türlü kıyafetlerde görüyordu. Notre Dame de Paris katedralini gezdikleri gün çiçekli ipek elbisesi, ağır kilisenin havasına nasıl neşe serpmişti!

O vakitler Feyhan'ın giydiği elbiselere dikkatle bakmadığını zannediyordu. Halbuki onları gözleri bir filim gibi çekmiş ve muhafaza etmiş imiş. Bugün uzakta en küçük bir kurdelesinin rengini bile hasretli gözlerle hatırladığını kalbi sızlıyarak görüyordu.

Bütün bu başka elbiseler içinde Feyhanlar ne kadar birbirlerinden güzeldi, fakat hepsi nasıl birbirine benziyor ve bir arada bir tek Feyhan oluyorlardı... Bir tek Feyhan yalnız o...

Suat gözlerini açtı ve tekrar küreklere sarıldı. Ağır ağır geri dönerken gözlerinin karşısında yalnız bir tek Feyhan kalmıştı: Son günün evvelâ şen, çok şen, sonra da zavallı Feyhan'ı...

Dudaklarında acı bir tebessümle onun, Bolonya ormanında gezerken nasıl şakrak kahkahalarla güldüğünü düşündü

— Biliyor musunuz büyük dostum, eğer siz İstanbul'a gelip benim yaşadığım artistler muhitine girseydiniz, bu sefer siz benim hakikî ismimi çok az işitecektiniz. Arkadaşlarım beni Feyhan'dan ziyade «Bahar Çiçeği» diye çağırırlar. Çiçekleri ve tabiatı çok sevdiğim için...

Bunu söylerken onun ince kaşlarını yukarı doğru çektiğini, kızıl dudaklarını gülerek büktüğünü görür gibi oluyordu.

Bahar çiçeği... Feyhan'ın taze yüzüne ve sönmiyen neşesine bundan daha uygun bir isim bulunamazdı.

Ne yazık ki onun neşesini hodbin gururu altında Suat söndürmüştü.

Zavallı Feyhan'cık, zavallı Bahar Çiçeği, kış fırtınası gibi onu çarpan bir kasırga ile nasıl sarsılmış, nasıl ağlamıştı? Onun çaresizlik içerisinde kıvrandığını gördüğü halde Suat bir kapris uğruna onu böyle yeise gömülü bırakarak kaçmıştı.

***

Suat Nedim, Yeşilköy istasyonuna çıktığı vakit Feyhan'ın evini bulmakta hiç güçlük çekmedi: Denize kadar uzanan ağaçlı bir bahçenin ortasında yeşil pancurlu, minimini bir köşk...

Feyhan'ın ince ayaklarile bu topraklar, küçük elile ittiği bu demir parmaklık ona ağlıyacak kadar hüzün veriyordu. ...

Kapının çıngırağı ve içeriden gelen ağır ayak sesleri ruhunda, gûya karşısında hemen Feyhan'ı görecekmiş gibi bir fırtına kopardı.

Çiçekli basma entarisinin bir ucunu belindeki kusağa sokmuş, kınalı saçlarını beyaz bir tülbentle sarmış ihtiyar bir kadın ağır adımlarla yaklaşarak kapıyı açtı:

— Kimi istiyorsunuz efendim?

Bu seste senelerin yıpratamadığı sevimli bir âhenk vardı. Suat Nedim helecanla kadının buruşuk yüzüne, boncuk gibi parlıyan gözlerine baktı:

— Siz Feyhan Hanımın dadısı mısınız?

Bu sefer ihtiyar kadının yüzünde bir kasırga esti. Yanakları kulaklarına doğru gerilerek parladı. Gözlerinin içi bir alev gibi yandı:

— Feyhan mı? Feyhan mı? Siz benim kızımı tanıyor musunuz?

— Evet onun arkadaşıyım. Bana yazdığı bir mektupta gelip bilhassa sizi görmemi ve ona dadısından haberler yazmamı söyledi.

Kadıncağızın kırışık yanakları büsbütün titredi. Rengi uçuk gözlerinin iki yanından akan yaşları, saçlarını örten beyaz tülbendin ucuyle sildi:

— Vah kızım... Benim küçük yavrucuğum... İhtiyar dadısını o hiç unutmaz. Gel oğlum, içeriye gel. Sana elimle bir kahve pişirevim de tatlı tatlı konuşalım.

Sen mademki benim Feyhan'ımı tanıyorsun, bana onun kokusunu getiriyorsun, safa geldin, hoş geldin yavrum.

Suat bu temiz kadının arkasından bahçenin çakıl taşlı yolunda yürüdü; fakat kadın, küçük bir kapının önünde birdenbire durdu. Buruşuk yanakları bir elma gibi kızardı:

— Seni bu kapıdan sokarsam yavrucuğum bana darılır. Her zaman: «Dadı, misafirleri büyük kapıdan karşıla!» diye bana tembih ederdi. Dur çocucğum, anahtarı alayım da yukarı kapıyı sana açayım.

Sokak kapısından geniş bir sofaya, oradan da salona girdiler. Kadın balkonun pancurlarını açınca, Suat Nedim birdenbire haykırmamak için dudaklarını ısırdı. Köşedeki divan, tıpkı Feyhan'ın Paris'teki divanı idi. Üstünde aynı koyu örtü ve yumuşak yastıklar, yanında küçük bir masa üzerinde lâmba ve resimler... Gözlerini kapadı, Feyhan'ı bu divan üzerinde son akşamki gibi hıçkırıklarla sarsılırken görüyor gibi oldu.

Onu nasıl bırakıp gelmişti? Bir inat, bir gurur uğruna saadetini çiğniyerek nasıl kaçmıştı? Şimdi bu evin her tarafında Feyhan yaşıyor ve nefes alıyormuş gibi Suat'ın başı bir sarhoş gibi sersemliyor, kulakları uğulduyordu.

İhtiyar kadın ona muhabbetle gülümsedi:

— Yoruldun değil mi çocucğum? Bak rengin atmış. Şöyle balkonun yanına otur da nefes al... Feyhan'ın olduğu memlekette bu deniz var mı? Eğer yoksa çok hasret çekiyordur. Her akşam bu kapıyı açarken, oh ne güzel! Mutlaka cecnnet burası olmalı! derdi.

— Hayır dadı (istemiyerek kadıncağıza Feyhan'ın verdiği ismi kullanmıştı) bu hava ve bu deniz dünyanın hiç bir yerinde yok. Eminim ki kızın bu suların hasretini çekiyor.

— Evet mektuplarında da öyle diyormuş. Geçende arkadaşı Mina hanım gelmişti, size ondan hiç konuştu mu bilmem. İkisi can ciğer arkadaştırlar. Kızcağızım mektubunda ona: «Nonomu git gör!» demiş. O da geldi, bütün bir gününü beyile beraber burada geçirdiler. Allah uzun ömür versin, Feyhan'ın ihtiyar nonosunu hiç unutmadı. Artık yakında gelir değil mi? Günleri sayıyorum, gözlerim hep yollarda kaldı... Mektubunda gelmekten size hiç bahsetmedi mi?

— Hayır amma bir kaç ay sonra gelir sanırım.

— Kızımı orada da beğenmişler, yaptığı resimleri sergilere göndermişler öyle mi çocuğum?

— Evet.

— Ben bilmez miyim? O daha, şu kadarcıkken babasına parmak ısırtacak kadar güzel tasvirler yapardı.

Elile Feyhan'ı yerden bir karış yüksekte gösteriyordu:

İhtiyar kadın söylerken Suat'ın gözleri, Feyhan'ın penceresinden gece gündüz gördüğü mavi sulara, uzakta uyuyor gibi sâkin yatan denizin üstünde birer leke halinde görünen Adalara, bahçenin yeşil ağaçlarına, renkli çiçeklerine takılıp kalıyordu.

Kadıncağız kapının dibine çömelmiş, bir dizini iskemle gibi yükselterek kahve fincanının tabağını üstüne dayamış bir yandan Suat'ın verdiği sigarayı içiyor, bir yandan da Feyhan'ın çocukluğuna,, gençliğine ait binbir hâtırayı kendi kendine tekrarlıyarak anlatıyordu:

— Her vakit denize bayılırdı, daha sekiz yaşında yoktu, Nişantaşındaki konağın bahçesindeki büyük incir ağacının üstüne çıkmış, ille de oradan denizi göreceğim diye tutturmuştu. Bahçıvan onu aşağı indirene kadar akla karayı seçti.

— Kızım çok ağır başlı, mağrur bir küçüktü. Bir defa annesi misafirlerin yanında ona ters baktı diye iki gün odasına kapandı. Herkese küstü. Bereket versin dadıcığı onu herkesten çok düşünür ve severdi. Ona yemeklerini elceğizimle götürüp yedirmiştim. Annesi olacak karıya kalsaydı o şimdiye kadar çoktan kara toprak olurdu.

Zaten onu ben büyüttüm ki...

Frenk karılarından tam ana yetişmiyor oğlum. Bizimkisi gece gündüz sokakları gezer, çocuğu bana bırakırdı. Biz onunla altalta, üstüste yaşar dururduk.

— Ya babası?

— O zavallının hali yürekler acısıydı! Nasılsa Feyhan'cığım size anlatmıştır. Hain karı onu şaşkın ve sersem etmişti. Ölümünden sonra bile adamcağız rahatını bulamadı.

Bereket versin kızcağızım büyüdü de son günlerinde babasına biraz neşe verdi. O mektepte olduğu müddet evin içi bir mezar gibi sessizdi. Feyhan geldikten sonra babasını güldürmeğe, neşelendirmeğe, sokakta ve kırlarda gezdirmeğe başladı. İhtiyar söylüyor söylüyor bir lâfını bırakıp başka bir tanesini anlatıyordu:

— Beni yalnızlığımda teselli eden nedir bilir misin? Kızım resim çektirmeğe pek meraklı idi. Bu merak ona baba-

sından geçmiş olacak. Gitmeden evvel bütün bu resimleri bir araya topladı, bir deftere koydu. İşte ben her gün dolabın çekmececsinden bu defteri çıkarıp bakıyorum. Bu resimlere bakarak kendim de gençleşiyorum sanırım evlât...

Bunu söylerken odadan çıkmıştı. Elinde büyük bir albümle geldi Suat'ın yanına diz çöktü:

— Bak çocuğum, şunlara bak. Feyhan'ı doğduğu günden bugüne kadar her boyda göreceksin.

Şu, annesi ve babasile beraberken... İpek saçları ne güzel tel tel görülüyor ha!...

Bu mektepte iken alınmış.

Şunları bilmiyorum. Kalabalık arkadaşlarile beraber çekilmiş. Küçük resimler ama ben gözlerimi takarak bunların arasında Feyhan'ımı buluyorum.

Suat bu resimlere birer birer bakıyor, arkasındaki tarihleri okuyarak bunların Feyhan kaç yaşında iken çekilmiş olduklarını görüyordu. Cidden onun bütün ömrü bu albümde saklı idi. Feyhan'ın küçüklük resimlerine şefkat ve muhabbetle, daha büyüklerine alâka ile baktı; fakat sondakiler beyninin damarlarını bir elektrik cereyanile gerdi. Bunlar grup halinde, eğlence yerlerinde, kırda ve plâjda çekilmiş resimlerdi.

Suat onu şimdiye kadar plâj kıyafetile hiç görmemişti. Yanında, ne çok erkek vardı. Bunların arasında deniz perisi gibi vücudile Feyhan onlara hâkim idi.

Bu küçük resimlere baktıkça, Feyhan'ın yanında hemen her vakit aynı genç gözüne çarptı. Bu kimdi? Niçin böyle Feyhan'a yakındı?

İhtiyar dadı onun bütün bu kocaman defteri içinde en çok bu küçük resimlere bakmasının sebebini anlamadı.

Onlardan bir şey anlaşılmaz oğlum; onu görmek istersen şu resme bak!

Beyninin damarları atarak albümü kapadı.

Dadı bir düziyüe söylüyordu:

— Gâvur icadı amma oğlum şu resim çekmek pek iyi bir şey doğrusu... Bunlar da olmasaydı ben ne yapardım?

Kızım giderken benim de resmimi beraber götürdü:

— Nonocuğum, senin resmini yatağımın yanına asacağım. Burada olduğu gibi orada da her sabah seni göreceğim, dedi.

Suat köşkten ayrılırken ihtiyar dadı yaşlı bir tebessümle tekrarladı:

— Ona yaz ki oğlum, evi onu bekliyor. Her sabah, kızım o gün gelecekmiş gibi her tarafın tozunu alıyorum. Hattâ odasından eksik etmediği çiçeklerini bile tazeliyorum. Gözlerim yollardadır, çabuk gelsin.

Suat da bu sözlerle heyecanlanmıştı. Kadıncağızın damarları çıkmış beyaz elini, kalbinden gelen bir sevgiyle dudaklarına götürdü.

— Varol oğlum... Zahmet ettin. İnşallah yolun düşerse gene buyur e mi aslanım?

Suat bahçe kapısından çıktıktan sonra dadının arkasından seslendiğini duydu:

— Oğlum... Oğlum...

Gülümsiyerek geri döndü:

— İhtiyarlık bu, affedersin. Sana ismini bile sormağı unuttum. Kızım gelince seni ona nasıl anlatırım ben?

Suat saçlarının köküne kadar kızardığını hissetti. Söyliyeyim mi? Söylemiyeyim mi? diye düşünürken, alâka ile onun yüzüne bakan kadın gülerek:

— Anladım... Sen Fikret Beysin... Feyhan'ın Mina Hanımla konusurken her vakit senin ismin geçerdi amma yüzünü görememistim... İnşallah kızım geldiği vakit sık sık buyurursun olmaz mı?

Feyhan'ın yasadığı evin havasında geçirdiği bu saadet dakikalarına bedel birdenbire içini alev gibi bir kıskançlık bürümüştü. Onu bütün gezintilerde bir gölge gibi takip eden genç mutlak bu Fikretti.

Evden trene kadar olan yolu, sonra uzun tren ve vapur yolculuğunu nasıl yaptığını bilmiyordu.

Başı sersem... Vücudü parça parça idi.

Büyükdereye döndüğü vakit mavi gök kül rengi olmuş, uzak ağaçlar ve dağlar birbirine karışmış, akşamın koyuluğunda kaybolmağa başlamıştı.

En büyük felâketler karşısında insana bir anlamamazlık, kafasına bir durgunluk çöküyor. İşte Suat da Yeşilköyden döndüğü geceyi öyle durgun bir kafa ile geçirdi, hattâ ağır ve derin bir uyku ile uyumuştu.

Ertesi sabah gözlerini açar açmaz içinde bütün bir gece yerleşmiş ve uyuşmuş olan acı, bir yılan gibi baş kaldırarak kalbini zehirli dişlerle ısırdı:

— Aptal Suat, bunca senedir kadınları elinde bir oyuncak gibi oynattığın ne fayda etti! Parmak kadar bir çocuğun ağına düştün.

Nasıl oluyor da onun hareketlerini ve sözlerini samimi bilmiş, ona inanmıştım? On sekiz yaşında bir mektepli gibi onun «yemin» masalına kandım ha! Zavallı bunak Suat!

Bir de romantik âşıklar gibi kalkıp onun yaşadığı evi, ihtiyar dadısını görmeğe heves ettim... İşte saflığımın cezası!...

Bense kendi kendime ne hülyalar kuruyordum! Feyhan yakında İstanbul'a dönecek, gider onu garda karşılarım:

«Günaydın Feyhan! Beni tanımadın mı? Hani artistlerin balosunda yüzü maskeli kavalyen Suat Nedim. Nasıl, beni başka birisine, büyük prens mi? Don Joze mi? Kimdir işte o adama mı benzetiyorsun? Yalnız yavrucuğum, ben Suat Nedim!» diyerek ona bir sürpriz yaparım diyordum. Ne saçma hülyalara kapılmışım. Nasıl binbir gece masallarındaki gibi olmıyacak şeyler düşünerek uykusuz geceler geçirmişim!

Ya hülyamda ona döşettiğim ev. Hazırladığım stüdyo! Ya evlendikten sonra balayını Paris'teki arkadaşlarımız arasında geçirmek sürprizi.

Yalnız onun değil, hattâ oradaki Katya'yı, Fransız ve Amerikalı, Suriyeli Bedeviyi bile vakit vakit düşünüyor, onların bizi beraber görerek nasıl şaşacaklarını tahayyül ediyordum.

Ne yazık oldu! Meğer onun burada düşündüğü, belki de sevdiği birisi varmış. Onun hakkında sık sık arkadaşlarile görüşüyor, konuşuyormuş.

Belki de onunla Paris'de iken de mektuplaşıp samimiyetlerini yaşatmışlardır; belki de buraya gelince bu Fikret Beyle evlenecektir.

Bu Fikret kimdir? Feyhan'ın akrabası değil, muhakkak. Yoksa dadısı onu elbette tanıyacaktı. O halde arkadaşları arasından birisi olacak. Acaba bir muallim mi? Belki de bir mektep arkadaşı bir ressam...

Suat gece sabahlara kadar ve bütün gün kafasının içinde bu bitmez ve tükenmez ve birbirini tutmaz sualleri çeviriyor, deviriyor, bunlara bir türlü cevap bulamıyordu.

Nihayet bu Fikret Bey hakkında tahkikat yapmağa karar verdi. Bir kaç gün arka arkaya İstanbul'a indi. Güzel Sa-

natları Sevenler Cemiyetindeki dostları, ahbapları vasıtasile Fikret'in kim olduğunu bulmakta güçlük çekmedi.

Fakat bu adamı görmekle ne kazanmıştı? Boş yere ıstırabını körüklememiş miydi? Bu genç ressamla Feyhan arasındaki münasebeti nereden ve kimden öğrenebilirdi?

Suat bir taraftan bu kıskançlık acıları içerisinde çırpınıp hırpalanıyor ve kendi kendine binbir karar ve hüküm verirken, bir taraftan da Katya ile mektuplaşıyordu.

Paris'den ayrılırken ona İtalya'ya, sonra Balkanlar'a gideceğini söylemişti. İşte ona yazdığı mektupları da Romadaki arkadaşı vasıtasiyle gönderiyor ve cevapları da gene aynı adresle alıyordu.

Bu mektuplarda Feyhan'dan çok bahsediliyordu. Bilhassa Rus kızınınkiler hemen baştan başa onun hayatı ile dolu gibi bir şeydi:

«Size Feyhan'dan daha, daha çok bahsettiğimi istiyorsunuz. Bilmem ki bu yazdıklarım sizin acınızı arttırmaz mı? Onu unuttuğunuzu istiyorum ben, madem ki onunla evlenmediğiniz için kaçtınız ve madem ki Feyhan başka suretle sizinle birleşecek bir kadın değil. Son mektuplarda bana: «Bu acıdan ölsem bile gene ondan ayrılmıyacağım; bunun için onun günlerinin yabancısı kalamam, kalmamalıyım; bunu sizin dostluğunuzdan beklerim!» diyorsunuz. Peki dostum, size istediğiniz gibi yazacağım. Zaten gördüklerimden başka ne yazabilirim ki... Feyhan sizi unutmadı, unutmadı. Fakat yüksek iradesi onu gündelik hayatını yaşatmaktan ve çalışmaktan menetmiyor. Son günlerde kat'î bir karar verdi: Burada kalmak istemiyor. Yakında İstanbul'a dönecek... Kendi muhitimde acımı daha iyi hazmederim diyor. Ben de ona hak veriyorum. Binaenaleyh siz Teşrinisanide Paris'e dönebilirsiniz... İlâh...

Buna benzer mektuplar aldığı günler kalbi birbirini tutmaz hislerle çarpıyor, velev eskiden Fikretle aralarında bir şey olsa bile bugün, her şeye rağmen onu seven Feyhan'a koşmak için çırpınıyordu.

Fakat artık onun İstanbul'a gelmesi bir gün işi idi. Suat, onu gördüğü dakikadan başlıyarak bugüne kadar devam eden bu maskeli komediyi bırakıp ona:

— Sevgilim bunca zaman seni yanlış bir yoldan götürdüğüm için beni affet... İşte hayatım senindir, al onu ne istersen yap!

Demek için daha bir kaç hafta beklemek lâzım olduğunu düşündükçe çıldırmamak için kafasını iki elile sıkıyor ve kendi kendine mırıldanıyordu:

— Ne uzun günler! Nasıl bu saatler bitme tükenme bilmiyor! Ne vakte kadar bu acı kalbimi böyle didik didik edecek. Ne vakte kadar?

Bir gün Feyhan'ın, İstanbul'a döndüğünü haber aldı. O sabah cemiyetin Taksimdeki merkezine gitmişti. Arkadaşları bu sene Roma'ya tahsile gönderilecek talebeden bahsederken reis ona hitap etmişti:

— Suat Bey, Paris'teki talebe Feyhan Hanımın gösterdiği büyük muvaffakiyeti yakından görerek onun daha bir sene orada kalmasının münasip olduğunu söylemiştiniz ve biz de sizin vasıtanızla ona bu kararımızı bildirmiştik.

Bir ay evvel ondan gelen bir mektupta, bu kararımız için teşekkürlerini gönderdikten sonra bir sene daha Paris'te kalamıyacağını bildirmekte idi.

Bu mektubu aldıktan bir kaç gün sonra Feyhan Hanım İstanbul'a geldi. Kendisile görüştüm. Çok memnundu. Bana bu kış bir sergi açarak bütün eserlerini teşhir edeceğini söyledi; tabiî cemiyetin kendisine bu hususta yardım edeceğini vaadettim. Paris'teki sergide teşhir ettiği peyzajı satın alan Amerikalı zengin birisini bulamasa da herhalde burada eserlerini alacak bir kaç sanat seven adam bulunur.

Ancak, bizim memleketin hali malûm. Ressamların kendi eserlerinin gelirlerile geçinmeleri zamanı henüz gelmedi. Bunun için Feyhan Hanıma İstanbul'da ne yapmak niyetinde olduğunu sordum:

— Henüz bir karar veremedim. Bir kaç gün dinleneyim, düşüneyim. Tekrar sizinle görüşürüz. Cevabını verdi.

Maksadım geçinmek için ona bir kaç para temin etmekti.

Dün tekrar telefon etti:

— Beyefendi, dediğiniz gibi yaşamak için bir şey yapmak lâzım... Düşündüm, hocalıktan başka bir kapı bulamadım, ne dersiniz?

Fikrini muvafık bularak yarın gelmesini söyledim.

Bunları size anlatmakta maksadım sudur: Yarın kabilse siz de buraya geliniz... Onunla konuşalım, ne şekilde çalışmak istediğini anlıyalım ve kendisine elimizden gelen yardımı yapalım.

Reisin sözlerini dinlerken Suat'ın gözü önünde şimşekler çaktığı halde soğuk kanlılığını muhafaza edebilmek için kafasının ve iradesinin bütün kuvvetini bir araya topladı.

Feyhan geldi, Feyhan geldi ... O gün akşama kadar genç heykeltraşın kafasında yalnız bu sözler vardı.

Gece, içinin helecanından gözüne uyku girmedi. Sabaha kadar yalının rıhtımında, Boğazın karanlık şırıltısını dinliyerek kâh büyük çınar ağacının altındaki tahta kanepede oturdu, kâh rıhtımı boydan boya dolaşarak kalbinin çırpıntısını durdurmağa çalıştı.

Günün ilk ışıkları pembe bir duman gibi suların üzerine yayılırken Suat, yeşil bahçenin gölgelerinden ayrıldı ve babasının odasına girdi.

***

Ertesi günü, ihtiyar sefir, arkasında siyah redingotu, başında melon şapkasile, Feyhan'ın amcasının Galata'daki yazıhanesine giderek oğlu helkeltraş Suat Nedim Bey için yeğeni Feyhan Hanımı istiyordu.

***

Feyhan'dan gelecek cevabı beklediği on gün içinde Suat yüz sene yaşamış gibi hırpalandı. Bir dakika, ne olursa olsun Feyhan'ın yabancı Suat Nedimi kabul etmesini ve eskileri unutarak beraber mes'ut olmalarını istiyor, bir dakika onun kendisini bu kadar çabuk unutmamasını, tanımadığı Suat Nedimin karısı olmağa razı olmamasını diliyor, bunu helecanla, sevinçle bekliyordu: «İşte o vakit onun beni tamamile sevdiğine ve aramızdaki engelin yalnız babasına ettiği yeminden başka bir şey olmadığına inanacağım ve ona koşacağım» diyordu.

İhtiyar kadının:

— «Kızım her vakit Mina Hanımla sizi konuşurdu!» diyen sesi kulaklarını tırmalarken kalbinde bir yara açılıyor:

— Eyvah, biricik sevgilim başka bir adamı seviyor! Üzüntüsile kendi kendini yiyordu.

Bu acıyı kalbine nicin sokmustu? Nicin bir sene evvel Feyhan'a kendini tanıtarak tabiî bir sevgi ile birbirini sevmemişlerdi? Bütün bunlara sebep kendi gururu idi. Her şe-

yin üstünde, hattâ Feyhan'ın babasına karşı olan bir borcunun üstünde tutulmasını istemek ne kadar gülünç bir şeydi!

Bunu şimdiye kadar nasıl düşünmemişti? Gözlerinin açılması için kalbine böyle bir kıskançlık zehirinin dökülmesi mi lâzımdı?

Beklemek ateşile geçen bu on günün sonlarında Suat büsbütün yeise kapıldı. Feyhan kendisini reddederse bu, büyük dostunu sevdiğinden değil, Fikret'e olan aşkından olacak diye düşünmeğe, kuruntular kurmağa başladı.

Hattâ bir akşam babası, büyük bir teessürle ona:

— Oğlum Feyhan Hanımın amcası bugün geldi. Yeğeni hayatını sanatına vakfetmeğe ve evlenmemeğe karar vermiş. Senin onu seçtiğine teşekkür ediyor. Fakat maatteessüf seninle evlenmiyeceğini söylüyormuş.

Dediği vakit bile kalbi, göğsünün üzerinde bir taş parçası taşıyormuş gibi, çarpmadı ve babası odadan çıkınca Suat, içinden taşan fırtınaya tahammül edemeden yatağının üzerine yığılarak bir çocuk acısile, saatlerce ve hıçkırarak ağladı.

Bu tecrübe de ona sevilip sevilmediğini anlatmamıştı.

***

Feyhan'dan Mina'ya:

İstanbul, Teşrinisani 1932

Mina'cığım,

İstanbul'a döndüm, yerleştim... İhtiyar dadıma, mavi denize kavuştum... Fakat bütün bunlar Feyhan'ı doyuramadı.

Paris'ten, onunla beraber yaşadığımız yerlerden uzaklaşır buraya gelirsem içimin acısı hafifler sanmıştım.

Halbuki asıl burada çok ıstırap çekiyorum. Gözlerimin daldığı denizde, göğün mavisinde ve ağaçların yeşilinde onu görüyorum. Gûya o da burada imiş, benimle aynı havayı teneffüs ediyormuş gibi onu her zamandan çok yakınımda duyuyorum. O acaba nerede? Dünyanın hangi ucundadır, şimdi?...

Acaba söz verdiği gibi Teşrinievvelin on besinde Paris'e gidip beni aradı mı? Bunu bilmek isterdim fakat, hattâ bunun için bile, Katya'ya ondan bahsetmiyeceğim. Mektupları-

mızda büyük prensten başka her şeyden konuşmağa karar verdik... Gelir gelmez bu kararı bozacak ben değilim. Bilâkis son kuvvetimle onu unutmağa, onu düşünmemeğe çalışacağım.

Fakat Mina, sana söyliyeceğim şey için bana darılma, bundan sonra başka bir kimseyi sevecek ve birisile evlenecek de ben değilim.

Nitekim, geldiğimden on beş gün sonra Fikret'e de aynı cevabı verdim. Geçen iki sene içinde beni unutmadığını ve Paris'e gitmeden evvelki teklifi tekrarladığı vakit:

— Hayır Fikret, sizinle ve hiç kimse ile evlenmiyeceğim diye cevap verdim.

Çalışmak ve unutmak ve hayatımı şöylece kurmak istiyorum:

Haftada bir kaç saat bir mektepte resim hocalığı ve ondan başka saatlerde, güzel tabiatin karşısında boyalarımla başbaşa kalmak.

Fakat Mina'cığım, bütün bu kararlarım çok ağır ve taşınması güç bir yük. Bunun için, kardeş kalbin hayırsızlıkla üzülmesin diye sana ancak arada bir kelime yazacağım. Beni düşünme... Bırak ben acımla başbaşa kalayım. Belki bir gün bu ateşin üzerine kurşunî bir kül tabakası yayılır da benim ıstırabımı biraz söndürür.

Senin ve Minicik Suna'nın gözlerinizi öperim Mina.

***

Feyhan'dan Mina'ya
İstanbul, Kânunuevvel 1932

Kardeşim,

Sana çok amma çok tuhaf bir şey söyliyecegim. Eğer neşeli Feyhan sağ olsaydı bugün sana uzun ve çok şen bir mektup yazacaktı.

Dün salonda kendi kendime piyano çalıyordum, amcam geldi. Onunla yakınlığımızın derecesini bilirsin...

Bayramlarda birbirimizi aramaktan ötesine gitmez. Bunun için onu görünce başka hiç bir felâketle hayatımın sarsılmasının pek mümkün olmadığını bildiğim halde düşünmeden kalbim helecacnlandı.

Halbuki o, en merasimli gülüşile mütebessimdi. Kahvesini içer-ken, hiç bir başlangıca ihtiyaç görmeksizin söyledi:

— Kızım, bugün eski sefirlerden Nedim Bey beni görmeğe geldi. Oğlu Suat Nedim Bey için seni istedi.

Kalbimin nereden bulduğunu anlamadığım bir helecanla «tak!» diye hopladığını duydum:

— Suat Nedim Bey mi?

— Evet kızım, helkeltraş Suat Nedim Bey... O da senin gibi güzel sanatlara meraklı bir adam... Birbiriniz için biçilmiş kaftansınız. Seni Paris'te görmüş, beğenmiş. Aileni tahkik etmiş, bugün Allahın emrile seni istiyor. Bunda şaşacak ne var? Gözlerini neye öyle şaşkın şaşkın açıyorsun? Sen onu tanımıyor musun yoksa?

Artistler balosundaki maskeli Suat Nedim gözümün önünde canlandı: Geniş omuzlu ve uzun boylu bir adam olduğunu ve iyi dans ettiğini ve az konuştuğunu bilmek, tanımak mı demekti?

— Hayır amca onu tanımıyorum; fakat bundan bir şey çıkmaz. Tanısam da tanımasam da onunla evlenmem.

Bu sefer amcam hayretle sordu:

— Niçin? Ben araştırdım, her hususta iyi bir genç... Oldukça parası da var.

Sinirli ve sabırsız bir sesle cevap verdim:

— Söylediğiniz iyi, güzel amma, ben evlenmemeğe karar verdim amca...

Kaşlarını çattı ve ayağa kalktı:

— Böyle saçma şeyler dinlemek istemem kızım. Eminim ki babanın ruhu bu sözlerini işitse muazzep olur. Sana hemen kabul et diyecek değilim; ancak bu beyle meslektaş sayılırsın. Onun hakkında tahkikat yap, arkadaşlarından sor, araştır. Hattâ istersen onunla görüş... Ben bir kaç gün sonra geleceğim, cevabını verirsin olur mu?

Amcam gittikten sonra kahkaka ile gülmeğe başladım:

— Ben gidip araştıracağım, yabancı bir adama sorup öğreneceğim ve onunla evleneceğim ha!

Sevmediğim bir adamın karısı olacağım... Bunu düşünmek bile beni kahkahalarla güldürüyor. Hayır amca, hayır, Feyhan ne Suat Nedim'i tanımak istiyor artık, ne de onunla ve başka birisile evlenmek... O, yalnız bir defa sevdi. Bu sevgisini beraber mezara götürecek.

Gece karanlık ve yıldızsızdı. Taraçada saatlerce karanlık sulara daldım. Onlar beni çekiyorlardı sanırsın.

Evvelâ içimde koşmak, onların karanlığına gömülmek isteği kabardı; irademin kuvvetile bu isteği yendim ve karanlıklara bakarak babamı düşündüm. Yanımda onu aradım. Ona sormak istedim:

— Baba, ben sana ettiğim yeminden dönmemek için, sevdiğim biricik adamla evlenmek istemedim. Fakat sevmediğim bir adamla evlenmezsem senin ruhun azap duyar mı?

Amcamın söylediği sözlerden yalnız bu son cümle aklımda kalmış ve akşamdanberi beynimi çekiçlemişti.

Fakat bu doğru olamaz değil mi? Babam benden mutlaka sevmediğim bir adamla evlenmemi istemedi değil mi?

Ertesi gün

Dün akşam kendi kendime tekrarladığım sualler beni sabaha kadar uyutmadı. Erkenden kalktım; bahçeden topladığım krizantemleri kollarıma yükliyerek doğruca babacığımın kabrine gittim. Uzun saatler onun ayak ucundaki topraklar üzerine diz çökerek babamla konuştum.

Hayır Mina, babam bana sevmediğim bir adamla evlen demedi. Bilâkis onun işitir gibi olduğum müşfik sesi:

— Kızım, sağken ve öldükten sonra en büyük isteğim senin saadetindir... dedi.

Başımın içindeki fikirler nasıl karışıyor bilsen Mina! Babamın saadet dediği ancak bir şeyle olur değil mi? O halde acaba ona ettiğim yemini verdi mi dersin?

Deli olmamak için oralardan kaçtım. Fakat burada da duramıyorum. Nerelere kaçayım Mina sen söyle, söyle Mina, nerelere kaçayım ben?...

***

FEYHAN'DAN MİNA'YA
İSTANBUL, KÂNUNUEVVEL 1932

Kalbimin his kapısını örttüm... Artık çalışmak istiyorum. Bir aydanberidir... (.....) Lisesinde resim hocalığı yapıyorum. Bu ders saatlerine benliğimden çok sıcak bir şey

akıtıyorum. Talebelerim arasında öyle resme düşkün olanlar var ki, bu istidatları körletmemek için onlarla tekrar tekrar ve büyük bir alâka ile uğraşıyorum.

Bir kaç sene evvel ben de onlar gibi benimle meşgul olacak bir büyük aramıyor muydum. Hattâ bugün de etrafımda benden yüksek sanatkârları, onların fikir ve tenkidlerini bulmakla memnun değil miyim?

Talebelerimle aramda sıkı bir zincir var. Bu zincir her gün biraz daha sıkışıyor ve bizi birbirimize çekiyor.

Mektep haricindeki hayatımda belli başlı bir şey yok... «Güzel Sanatları Sevenler Cemiyeti»ne yazıldığımı ve bu cemiyette çok faal bir rol aldığımı söylemiş miydim sana?

Yapılan toplantılara gidiyorum.

Cemiyetin çalışma programile çok alâkadar olduğumu gören reis geçen gün:

— Feyhan Hanım, gelecek ay yeni idare heyeti seçilecek. Sizi umumî kâtip olarak teklif edeceğim; çünkü bugünkü kâtibimiz son zamanlarda bizi oldukça ihmal ediyor.

Bugünkü umumî kâtip dediği «Suat Nedim» beydir. Söz aramızda, onun bundan evvel cemiyet işlerile çok uğraştığı halde bunu şimdi yadırgaması herkesi şaşırtıyor. Amma ben gizliden gizliye bunu anlıyorum. Mutlaka benimle karşılaşmamak için içtimalara gelmemeği tercih ediyor.

Bu hareketi biraz gururunu gösteriyor amma bu gurur hoşuma gitti doğrusu... Ben de olsam, beni reddeden bir kızla karşı karşıya çalışamam.

Mina'cığım, eğer çalışmak benim için bugün biricik unutmak vesilesi olmasaydı ben yerimi bu Suat Nedim beye bırakacaktım. Onun herhalde benden iyi iş göreceğine kanaatim var; ancak ne yapayım ki, vücudümü hırpalarcasına yormağa, gecelerimi bu yorgunluğun getirdiği uyku ile öldürmeğe ihtiyacım var.

Çalışma meydanını bana bıraktığı için tanımadığım bu Suat Beye kalbimden bir minnettarlık duyuyorum. Neme lâzım, kibar adam. Dar kafalı, yabancı ruhlu bir adam olsaydı bu fırsattan istifade ederek ya bir düziye beni görmeğe kalkar, vesileler icat ederek beni yorar, yahut da aşağı yukarı onun yerini almak gibi bir şey olan bu çalışmama nihayet verebilirdi.

Ne dersin, bu adamın daha yüzünü bile görmedim. Halbuki işler sebebile mütemadiyen resmî muhaberedeyiz. Kâh

bir mesele hakkında fikrini öğrenmek, bazan bir iş için malûmat istemek üzere kendisinin Büyükderedeki adresine mektup gönderiyorum ve buna cevap alıyorum.

Ha, sana asıl mühim havadisi söylemeği unuttum: İstanbul'a geldiğim vakit şimdiye kadar yaptığım tabloları bir araya toplayıp bir sergi açmağa karar verdiğimi cemiyet reisine söylemiştim. Buraya geldikten sonra da epeyce çalıştım. Paris manzaralarına güzel bir kaç İstanbul yeşilliği de ilâve ettim.

Bir hafta evvel cemiyetin merkezinde bir salonda bu sergiyi açtım. Tablolarım umduğumdan çok rağbet gördü. Umduğumdan çok ziyaretçilerle her gün salon doldu boşaldı. Bir iki peyzaj satıldı da...

İstanbul'a geldikten sonra bir kaç eser hazırladığım isabet olmuş. Tabiî halk onları daha çok beğendi.

Paris'e gönderilmeme sebep olan «Sapanca Gölünde akşam ışıkları» isimli tabloyu cemiyet satın aldı. «Uludağda yaz» ı Bursa Belediyesine hediye ettim. «Göksu» yu bir Mısırlı... «Topkapıdan dışarısı» nı Mehmet Bey isminde bir mühendis... «Yeşilköy açıklarında fırtına» yı Şair Ziya Bey aldı.

Paris'ten getirdiğim tablolar arasında yalnız «Barbizon» da iken yaptığım «Fontenblö ormanlarında güneş» isimli peyzajı Suat Nedim Bey satın aldı. Galiba Paris'te bulunduğu zaman oralarını gezmiş de hâtırasını saklamak istiyor.

İlk sergim için epeyce iyi bir muvaffakiyet değil mi? Ben pek memnun, pek memnunum.

Mina'cığım, sana buradan yazdığım mektuplarda Suat Nedim Beyin isminin sık sık geçmesinden sakın ona karşı içimde bir yakınlık besliyorum gibi bir mâna çıkarma! Eğer öyle bir şey olsaydı şimdiye kadar çoktan onu görmeğe çalışır ve reddettiğim teklifini tekrarlamasına vesileler bulurdum.

Hayır Mina, kalbim kırık bir saz oldu... Hiç kimse onun tellerinin üzerinde bir ses çıkartmağa muvaffak olamıyacak artık... Bütün benliğim hiç, hiç gelmiyecek birisine doğru koşuyor, onu çağırıyor. Her şeye rağmen o neden beni aramıyor Mina? Yoksa artık beni sevmiyor mu dersin? Öyle ise bütün bu çalışma, didişme ve hırpalanma niçin?

Neşe ile başladığım bu mektubum gene acılandı. Bu acı-

ya daha fazla gömülmemek için işte kalemi bırakıyorum kardeşim.

Seni çok öperim Mina'cığım. Yumuk Suna'nın resmine bayıldım. Onun kara yanaklarını koparmak, ısırmak istiyorum.

***

FEYHAN'DAN MİNA'YA
İSTANBUL, KÂNUNUSANİ 1933

Cemiyetin varidatı günden güne artıyor. Bunda umumî kâtip Feyhan Hanımın tesiri yok değil... Bununla iftihar etmelisin Mina! ! !.

Yeniden yüzlerce âza kaydetmeğe muvaffak oldum. Meğerse İstanbul'da ve bütün Türkiye'de ne kadar çok sanat aşığı varmış. Hepsinin ayda verdiği birer ikişer lira büyük bir yekûn tutuyor. Bu sene Avrupa'ya bir değil, iki talebe gidecek.

Yeni bir fikir ortaya attım... Biz de ilk defa olarak Şubatta maskeli bir artist balosu yapacağız. Şimdiden bunun için uğraşıyoruz. Tabiî bu balonun hasılatı da cemiyete ait olacak; fakat bu sefer Avrupa'ya talebe göndermek için değil, İstanbul'da fakir artistlerin barınacağı bir köşk yapmak için.

Bizde artistlerin «benim» diyeceği bir yeri yok. Yaptıracağımız bina, hem cemiyete merkez olacak, hem de ayrıca bir salonu ve bir misafir odasını ihtiva edecektir. Salon cemiyetin toplantılarına ve içtima olmadığı zamanlar da arkadaşların toplanmalarına yarıyacaktır. Misafir odasına da üç dört yatak konacaktır. Burada fakir artistler gece yatmak için bir yuva bulacaklardır.

Nasıl iyi bir fikir değil mi? Bundan sonra İstanbul artistleri kahve köşelerinde toplanacak yerde kendilerinin bir evi olacak ve günün ve gecenin her saatinde buraya girip, çıkmakta serbest olacaktır. Görüyorsun ya Mina, hayatım bomboş geçmiyor. Kalb ağrımı çalışmakla avutmağa gayret ediyorum.

Şimdiki halde günlerim Şubatta yapacağımız balova ait işlerle doludur. Bunun için kadınlı erkekli on beş arkadaş, başka başka yollarda, başka başka işlerle uğraşıyoruz. Bir

kısmımız öteye beriye bilet satmakla, kimimiz artistleri bir araya toplamakla, kimimiz de salonu süslemekle meşgulüz. Ben, iki arkadaşımla birlikte en son takımdanım.

Mina'cığım, mektuplarımda gûya Suat Nedim Beyden konuşmak şartmış gibi mutlaka ondan sana anlatacak bir şeyim oluyor. Bu sefer de bu balo yüzünden birbirimizi görmeden çatıştık. Evvel resmî içtima olmadığı bir günde gelmiş, reisi görmüş, balo fikrine itiraz etmiş. Sonradan alıştı ve yatıştı. Fakat şimdi de bir düziye teferruata karışıyor. Biz çalışıyoruz, o, kimsenin olmadığı bir günde gelip reisin fikrini çeliyor. Ertesi gün buyurun bakalım her şeyi yeni baştan yapmak lâzım geliyor. Geçen gün kızdım, bir çok kimselerin yanında:

— Suat Nedim Bey her yaptığımıza itiraz ediyor. Toplantılarımızda bulunup bunları açıkça söyliyecek yerde, kimsenin olmadığı bir sırada gelip her şeyi bozmak istiyor. Böyle olmaz. Ya, gelsin, kendisi uğraşsın, yahut da artık karışmasın... Böyle devam ederse ben çekilirim. Bu şartlar altında kim çalışmak isterse o gelsin.

O günden sonra ortalık süt liman duruldu. Artık rahatça ve istediğimiz gibi çalışıyoruz. Balo tafsilâtını sana vereceğim. Şimdilik gözlerini öperim Mina'cığım.

Hamiş: Katya'dan uzun mektuplar alıyorum. Son günlerde kararımızın dışına çıkıyor. Bana ondan aldığı mektuplardan bahsediyor.

Mina'cığım, o da benim gibi dünyanın bir ucunda inim inim inliyormuş. Ne acı şey değil mi?

Bütün bu çalışmalar ve yorulmalardan sonra vakit vakit onun beni sevdiğini dünyada yapayalnız olmadığımı düşünerek teselli buluyorum; fakat bazan da içimde her şeye ve herkese karşı bir isyan tufanı coşuyor. Geçen gün sana böyle sinirli bir dakikamda uzun bir mektup yazdım. Fakat sonradan bu mektubun, verdiğim karara uymadığını, gene zaafa düştüğümü hatırlıyarak kâğıtları yırttım; fakat kalbim her gün biraz daha didikleniyor Mina. Unutmak istediğim onu düşünüyorum.

***

FEYHAN'DAN MİNA'YA

İstanbul, Şubat 1933

Dün geceki balomuz mükemmel oldu, Mina... İstanbul'da şimdiye kadar böyle güzel, samimî ve temiz bir eğlence görülmemiştir.

Biletlerimiz daha on beş gün evvelinden son tanesine kadar satıldığı halde yenilerini bastırdık, bu bile yetişmedi.

Elbiseler içinde öyle güzelleri vardı ki, insan büyük bir sanat eseri seyrediyormuş gibi bunlara bakmakla doyamıyordu. Ben, Paris'te hazırladığım Anadolu köylüsü kıyafetimi giydim. Burada herkesin hoşuna gitti; fakat bana kalırsa benimkisi en güzellerden değildi.

Hemen sabaha kadar kimse maskesini çıkarmadığı için olacak herkes teklifsizce eğlendi ve pek, pek neşeli bir gece oldu.

Dans etmekten ayak parmaklarım düşecekti âdeta! İçim inlerken ve bu baloda uzak, uzak günlerimi yeniden yaşarken gene cemiyet namına, şen görünmek lâzım olduğunu unutmuyordum.

Tam mânasile çok iyi muvaffak olduk. Reis hepimize ayrı ayrı teşekkür etti. Eminim ki, gazeteler günlerle sürprizlerden eğlencelerden bahsedecek; tabiî sen de okursun değil mi?

Bu baloda başıma neler geldi bilsen?

Her zaman çekingen ve bir küçük kız gibi cesaretsiz olan Fikret, maske altında öyle başka bir adam oluvermişti ki... Haddin varsa bir adım at? Yanında Fikret... Birisile dans edersin, dans biter bitmez Fikret...

Konuşmasa ne âlâ; fakat kendisini tamamile görmediğimi bildiği için öyle söylüyor, o kadar, o kadar yalvarıyordu ki, içim sıkıldı. Beni ondan kurtaracak bir adam gelse diye canımdan dilekler coştu.

Bu dileğim yerine geldi amma çok tuhaf bir şekilde: Bir valsten sonra Fikret beni büfeye götürmüştü. Birdenbire karşımızda uzun boylu bir İzmir efesi eğildi. Fikret'e:

— Beyefendi, Feyhan Hanımın danslarını inhisar altına almağa hakkınız yok; biraz da bu şerefi biz alalım... dedik-

ten sonra onun cevabını beklemeden belime sarıldı ve beni döndürmeğe başladı.

Kafamın içinde:

— Bu adam kim? Ben bu adamı bir yerde daha gördüm... Ben bu sesi tanıyorum... Bu ses... Bu ses. Hayır, böyle gülünç şey mi olur? Çılgın muhayyilem bütün yabancı sesleri onunkine benzetmeğe kalkarsa benim halim ne olur?

Beynimdeki bu sesin yarattığı fırtına durmadan orkestra durdu... Dans bitti sanarak yürümek istedim, kavalyem bırakmadı, belime sarıldı ve yeni başlıyan bir tangoya uyarak beni döndürdü.

Bu birdenbire belime sarılan kol, kafamdaki kör düğümü çözdü. Gözüm aydınlandı. Bir defa daha birisi beni böyle söz söylemeden sıkı kolu ile çevreliyerek döndürmüştü... İçimden «Suat Nedim» dedim ve kalbim «tak» diye birdenbire çarptı.

Her kadının içinde bir şeytan yaşar değil mi? İşte bunu anlar anlamaz değişiverdim. O bir şey konuşmadan belimi bir mengene gibi sıkarken içimde alay etmek, meydan okumak hevesi kabardı:

— Beyefendi maskeli baloda bazı teklifsizlikler hoş görülür amma danslar uzun zaman sürerse kavalyelerin isimlerini söylemeleri de usuldendir. Bana isminizi söyler misiniz?

Kulağıma eğildi, bir fısıltı gibi:

— Hayır! dedi.

Sesimde hep alaycı titreyişle sordum:

— Niçin efendim?

Aynı nefes gibi ses cevap verdi:

— Ne siz beni, ne de ben sizi tanımadan bu gece çok dans edelim ve çılgınlar gibi eğlenelim olur mu güzel yabancı?

Biraz evvel Fikret'in verdiği bolerden çok içmiş olacağım ki başımın içi dumanlı idi. Bu adamın sesi de beni kamçılıyordu. Koket bir gülüşle:

— Beni tanımadığınız halde güzel olduğumu nereden biliyorsunuz? Yüzümde maske, arkamda geniş bir köylü entarisi var, dedim.

Bu sözüm ona bir tango mozörü kaçırdı. Fakat hemen kendisini topladı, beni kendisine doğru daha sıkı çekti:

— Bazı güzeler görülmeden keşfedilir.

Başımın buğusuna rağmen konuşmamızın bu yoldan akışını korkulu buldum ve sustum. Bu sefer orkestra bir fokstrot çalıyordu:

— Beyefendi artık yoruldum, duralım mı?

— Siz yorulmazsınız güzel yabancı... Eğer yorulsanız kolumun altında ağırlaştığınızı duyardım. Bir kuş kadar hafif, bir yılan gibi kıvrımlı vücudünüz yorulmak bilmiyor sanırım.

İltifatlar biraz aşırı olmağa başlamıştı. Suat Nedim Bey, kendisini tanımadığımı zannederek küstahlaşmıştı... Yoksa sarhoş muydu?

Birdenbire durdum. Kuvvetle beni çevirmeseydi, dansı bırakıp çekilecektim. Fakat küstah sesi, ağır ve boğuk bir fısıltı gibi devam etti:

— Niçin vahşileştiniz güzel köylü kızı? Güzelliğinizi görmeden keşfetmek bir günah mı? Böyle bir günahı Allah bile affeder... Sizi ömrümün her dakikasında görmüşüm gibi tanıyorum. Maske altında görünen kıvılcımlı gözlerinizi bir defa gördükten sonra unutmak kolay mıdır sanıyorsunuz?

Bu sefer bütün kuvvetimle durdum. Güzel bir tesadüfle orkestra da susmuştu.

— Beyefendi, beni tanıdığınızı bu küstah sözlerinizden anlıyorum. Fakat siz çok bayağı bir adammışsınız. Bunca dansı sizinle beraber ettiğim yazık oldu. Bana kendinizi tanıtmadığınıza pek iyi etmişsiniz. İsminizi saklayınız, onun gizlenmeğe lâyık olduğunu isbat ettiniz. Şimdi gidebilirsiniz efendm... Ben yerime kadar götürmeğe lüzum yok, yolu biliyorum...

Onun geniş omuzlarının birdenbire sarsıldığını, başının, bir yumruk yemiş gibi önüne düştüğünü gördüm ve yürüdüm.

İşte Mina'cığım, bu büyük hakaretten sonra artık Suat Nedim ismi tarihe karışmış demektir. Balolarda maske altında karşıma çıkan ve aydınlıkta yüzünü göstermiyen bu gece kuşuna lâyık olduğu dersi verdiğime pek memnunum.

Balonun bundan sonrası, biraz keyfim kaçtığı için, bana boğucu geldi. Sahte neşemi bile gösteremiyecek kadar yorgunum. İçimde ağlamak, çırpınmak ihtiyacı kabarmıştı. Artık gitsek diye bayılıyordum. Bereket versin beni bir müşfik baba gibi seven cemiyet reisi yorgunluğumu anladı ve:

— Feyhan Hanım, isterseniz istirahat edin artık, diyerek beni sokağa fırlamağa teşvik etti.

Otomobille eve geldiğim vakit saat dörde yakındı. Hemen soyundum, yatağıma girdim. İşte şimdi günün on ikisi. Sana yatağımda büzülerek bu mektubu yazıyorum.

Dışarıda güneşle beraber, kurtları bile korkutacak kadar soğuk bir hava var. Dadıcığım sobayı kıpkırmızı kızdırmış. Üşimiyeyim diye ne yapacağını bilmiyor zavallı!

Böyle şımarıklık karanlık ömrüme bazan solgun bir ışık veriyor... Çok çaresizim Mina'cığım.

Oruvar, seni ve Suna'yı candan severek öperim.

***

ERTESİ GÜN

Mektubu dün postaya veremedim. Bu sabah hiç beklemediğim bir şey oldu. Bunu sana yazmadan rahat edemiyeceğim.

Postacı bir mektup getirdi:

Feyhan Hanımefendi.

Ben hayatımızı birleştirmeği dileyecek kadar size hürmet ve alâka beslerken, her vakit benden kuvvetli bir tesadüf önüme çıkarak günlerimi acıyla dolduruyor.

Bir defa reddedildim, size ayni teklifi yapmak küstahlığında bulunacak değilim; fakat hiç olmazsa dost kalmamızı ve sanat âleminde olsun birleşen yollarımızda birbirimizden kaçmamamızı istiyorum.

Hayatımızda bir kör düğüm gibi her gün sıkışan bir sır var. Aslında hiç bir kıymeti olmıyan bu sır gün geçtikçe ağırlaşıyor. Taşınmaz oluyor. Bu düğümü ancak ve yalnız siz açabilirsiniz. Bunun için de sizi görmem ve sizle konuşmam lâzım.

Ben büyük bir hata işledim; eğer size «Feyhan Hanım, benim karım olmayı kabul eder misiniz?» demek için başka vasıtalar koymadan kendim sizi görseydim bu hata böyle her gün çok büyümezdi.

Ne olursa olsun, artık sizi görmek, sizinle konusmak istiyorum. Ondan sonra bana «git!» derseniz ömrümün sonuna kadar adımı işitmiyeceksiniz. Sizi rahat bırakacağım. Fakat mutlaka sizi görmem lâzım.

Hayır demeyiniz, zaten diyemezsiniz de... Bu mektup elinize vardığı vakit çok geç olacak, artık bana bir haber gönderemiyeceksiniz.

Yarın saat üçte kapınızı çalacağım. Feyhan Hanım. Bu kapıdan içeriye girmeme müsaade edeceksiniz değil mi?

Saygılarımla: SUAT NEDİM

Dün akşamki küstah adam nasıl hemen bir centilmen oluvermiş ha! Fakat benim onu tanıdığımı anlamamıştı, onun hakkında düşündüğüm ağır şeyleri bilse beni görmeğe cesaret edemezdi mutlaka.

Onu görmek istemiyorum. Mina'cığım... Belki de dadıma: «Evde yok, dün akşam İstanbul'da kaldı!» dedirtirim.

Fakat bir yandan da artık bu komedinin bitmesini de istiyorum.

Hem... Bana darılma Mina, zaafımla alay etme! Onun sesinde sıcaklık var... Bu sıcaklık kulaklarımdan canıma geçiyor.

Gözlerimi kapıyarak o sesin derinliğini dinlemek istiyorum. Bunun için sakın beni azarlama! Artık hiç görmiyeceğim bir adamın sesine benziyen bir sesi işitmeği istemek de günah mı?

Sana yarın, o gittikten sonra tekrar yazacağım kardeşim.

***

Feyhan'dan Mina'ya

İstanbul, Mart 1933

Sana yazmadım, yazamadım... Çünkü sana yazacağım şeyler o kadar uzun ki bunun için bir günün bir kaç saatini almak lâzım. Sana vereceğim bu bir kaç saati de bir kaplan gibi kıskanç birisi elimden alıyor.

Seven kalbinin üzüntüsünü anlıyorum. Mina'cığım. Hakkın var. Bütün, hayatımı bildiğin ve adım adım takip ettiğin için sana son yazdığım mektuptan sonra gazetede: «Heykeltraş Suat Nedim Beyle ressam Feyhan Hakkı Hanımın nişanlandıklarını» okuduğun zaman nasıl şaştığını ve bana

iki günde bir deli gibi sinirli ve suallerle dolu mektubunu niçin yazdığını çok iyi anlıyorum.

Hayır Mina üzülme, senin dediğin gibi çılgın ve romantik Feyhan; sesi, sevdiği adamın sesine benzediği için Suat Nedim Beyle evlenmiyor, hayatını sevmediği ve sevmiyeceği bir adamın günlerine bağlıyarak hem ona, hem kendine yazık etmiyor.

Vah Mina'cığım, bu yazılarında ne kadar göz yaşı ve ümitsizlik kokuyor! Halbuki ben mesudum... Dünyada hiç bir kadının olmadığı kadar mesudum... Sen de sevin, sen de rahat et!

Fakat böyle birbirini tutmıyan cümleler yazarsam bu sefer de benim bütün bütün çıldırdığıma, zıvanadan çıktığıma hükmederek daha çok coşacaksın, göz yaşların topuklarına değecek. Bunun için sana başımdan geçenleri sırasile anlatacağım.

Yazılarımı okurken sakın gözlerini uğuşturma! Hayır, rüya görmüyorum, ben de senin gibi ilkönce rüya görüyorum sandım da uyanmak için gözlerimi ellerimle uğuşturdum.

Rüya değil Mina fakat baştan başa binbir gece masalı... O masalı anlatırken bütün benliğim bir tek damar gibi kalbimde atıyordu.

Son aylar sana derme çatma mektuplar yazdığım halde çok zavallı ve ümitsiz günler geçirdim. Kaç defa kalemi elime alarak Katya'ya yazmak, onun adresini öğrendikten sonra ona koşmak istedim. Sonra yine vazgeçtim. Yalnızlığıma, zavallılığıma gömüldüm. Hattâ Katya'dan son gelen ve baştan başa ondan aldığım mektupların kopyesi olan mektupları bile yaktım. Onların her satırı bir göz yaşı idi.

Bir ara mektebi ve herşeyi bırakıp sana koşmağa heveslendim; fakat Mina'cığım, sen artık benim eski Minam olamazsın diye düşündüm de ondan vazgeçtim. Darılma, benim yerimi hattâ daha geniş bir yeri, küçük Suna almadı mı?

İşte ben böyle şaşkın ve kararsız günler içinde çırpınırken Suat Nedim Beyden bildiğin mektubu aldım.

O gece, itiraf ederim ki bu mektubu ve ertesi gün heykeltraş Suat Beyin bana söyliyeceği sözlerin ne olabileceğini düşündüm, geç vakit uyudum.

Sabah keyifli uyandım. İçimde aylardanberi ilk defa olarak bir kuş hafifliği vardı. Hava da ne güzeldi bilsen! Hani

büyüklerin kış ortasındaki güzel günler için dedikleri gibi, kışın yazdan çalıp sakladığı bir gün!

Yatağımdan kalkar kalkmaz neşe ile ıslık çalmağa başladım. Zavallı Nonom beni böyle keyifli görünce geldi yanaklarımdan öptü:

— Oh kızım, Allaha şükür olsun... Artık uzak diyarlardan seninle beraber gelen üzüntün gitti, gülmeğe başladın.

İhtiyar dadımın bu sözleri gözlerime yaş getirdi; fakat ağlamadım. Her nedense bugün ağlamak istemiyorum.

Evvelâ, çalışkan bir ev hanımları gibi çoktandır ihmal ettiğim salonumu süsledim. Her tarafa bol bol çiçekler koydum. Kendi kendime:

— Bir sanatkârı kabul etmek için böyle bir dekor ister, diyordum.

Yemekten sonra içime bir helecan düştü; sanırsın ki sevgilimi bekliyordum ve gelecek adam bana bir yabancı olan Suat Nedim Bey değildi. Piyano çalmak istedim, ellerim çalmadı. Okumak istedim, gözlerim okumadı... Düşünmek istedim, kafam düşünmedi. Benliğimin bütün kabiliyetleri ve hisleri benden ayrılmıştı sanırsın.

Ben de ne yaptım biliyor musun Mina? Yatağıma girdim ve... Uyudum.

Dinleneyim ve helecanım dursun diye uyumuştum değil mi? Sen misin uyuyan, başımın içinde nereden girdiği belli olmıyan bir sinema şeridi dönmeğe başladı:

Kapı açıldı ve maskeli bir adam girdi. Hiç konuşmadan yanıma oturdu. Ellerimi tutarak kulağıma eğildi: «Feyhan!» dedi. Birdenbire ellerimi çektim ve ayağa kalktım: «Efendi bu maskeli yüzünüz benim sinirime dokunuyor. Hem siz mutlaka bir hırsız olmalısınız, kendisini saklamak istiyen bir hırsız... Hayır demeyiniz, bunu isbat edeceğim. Siz benim tanıdığım bir adamın sesini çaldınız. Evet çaldınız. Şimdi ona haber vereceğim, sizi polise teslim edecek. Öyle gülmeyiniz, o İtalyadadır, gelemez! demeyiniz, derhal onu getirecegim.

Kapının arkasında bir fısıltı oldu ve birdenbire maskeli adam ortadan kayboldu, yanımda onu gördüm Mina, ellerimi tutmuş bana söylüyordu:

— Hırsızı kovdum yavrum. Korkma artık, ben geldim ve artık, artık hiç, hiç gitmiyeceğim... Seninle beraber yaşıyacağız artık.

Ona kollarımı açmak istedim. Fakat ben ona yaklaşırken birdenbire her taraf karardı ve o kayboldu.

Bu rüyanın getirdiği çarpıntıyla uyandığım vakit saat iki olmuştu. Hem yatağımdan fırladım ve sıtmalı bir helecanla tuvaletime koştum. Bu vakitsiz gördüğüm saçma rüya beni altüst etmişti Mina... Suat Nedim Beyi böyle sinirli ve karmakarış hisler arasında nasıl kabul edebilirdim?...

Bereket versin ki yüzüm dinlenmiş ve sakindi. İçimin karışıklığını gösterseydi mutlak misafiri içeriye almak cesaretini kendimde bulamıyacaktım.

Kafamın iradesini yerine getirmek, kalbimin lüzumsuz çarpıntısını, başka şeylere dalarak durdurmak için saçlarıma, yüzüme büyük bir itina gösterdim, elbisemi seçmek için bir çeyrek saat gardrobun önünde durdum ve düşündüm.

Saat iki buçukta aynanın karşısında kendime baktığım vakit memnuniyetle gülümsemekten kendimi alamadım: Kırmızı ipekten kadife elbisem yüzümün ve saçlarımın rengine pek uymuştu.

Ben giyinirken dadım salona çay semaverini, küçük iki kişilik masayı, fincanları ve bir yabancı misafir ikramlamak için lâzım olan her şeyi hazırlamıştı... Ben de bu güzel kış güneşinin sıcaklığını odanın her tarafına yaymak için balkonun kapılarını açtım.

Deniz gök ne güzel! Hiç bir yaz günü onlara bu büyüklüğü, bu güzelliği veremez! Saate baktım, üçe on var. Bu on dakika hiç geçmiyecek... Niçin bu yabancı adamın ziyaretine bu kadar ehemmiyet veriyorum? Niçin her dakika kalbim daha kuvvetle göğsümün içinde boğuk boğuk atıyor? Niçin bu boğuk atışı dinliyerek başka hiç bir şey yapamıyorum? Gözlerim bakarken buğulanıyor, etrafı göremiyor?

Kapının zili kısa fakat sert vızıltı ile çaldı. Dışarıda dadımın terliklerini sürüyerek koşan ayak sesleri... Kapı açıldı:

— Buyurunuz oğlum. Sonra teklifsizce bir çığlık:

— A sen misin aslanım? İlâh... Kızım da bana Fikret Bey gelecek demedi de gûya sen bir yabancı imişsin gibi, ve bir defa beni görmek için seni o yollamamış gibi bana: «Dadı yabancı bir misafir gelecek!» dedi.

Kaşlarım çatık, dadımın bu gevezeliğini dinliyordum. Suat Nedimle, Fikret arasında ne münasebet var? Dadım nasıl

oluyor da onu Fikret zannediyor? Yoksa gelen Suat Nedim değil mi?

Bu sualler başımın içinde uğuldarken balkondan içeriye giriyordum. Fakat birdenbire her şey karışıyor, gözlerim bir şey görmüyor, beynim akıyormuş gibi kafam boşalıyor. Balkonun kapısına dayanarak gözlerimi ellerimle örtüyorum.

Mutlaka bir saat evvelki rüyanın başımda yaptığı karışıklıklardan olacak, kapıdan giren adamı «O» zannettim. Bir saniye, bu şaşkınlık geçinceye kadar böyle gözlerim örtülü duracağım, sonra sâkin sesimle:

— Hoş geldiniz efendim... Diyerek Suat Nedim Beye doğru yürüyeceğim.

Fakat ne kadar zayıfım! Dizlerim beni taşımıyor. Mutlaka şuracığa düşeceğim. Bereket iki kuvvetli kol beni tutuyor ve kanapeye doğru yürütüyor.

Ne ayıp! Yabancı bir adam hakkımda ne düşünecek! Niçin böyle bir rüyanın tesiri altında kalıyorum? Mutlaka hâlâ uykudayım ve hâlâ rüya görüyorum... Yoksa kulağımın içinden girerek beni bir ağ gibi saran bu sesi işitmezdim artık:

— Feyhanım, gözlerini aç sevgili, bana bak... Beni affettiğini görmek isterim. Hayır, ben ne büyük prens, ne de Don Joze'yim. Ben Suat Nedim'im, Feyhan, fakat yabancı Suat değil, seni ilk gördüğü gündenberi seven ve fena tesadüflerin kurbanı olarak sana şimdiye kadar koşamıyan büyük dostun. Ne kadar ıstırap çektik, nasıl ikimiz de üzüldük yavrucuğum! Sen beni bir yabancı bilip severek, ben de seni yakın bilip severken bir yabancı gibi senden uzak kalarak...

Fakat artık bütün bunlar bitti. Şimdi sana her şeyi anlatacağım. Beni affedeceksin ve artık ayrılmıyacağız... Hiç, hiç ayrılmıyacağız... Ölünceye kadar beraber yaşıyacağız Feyhan, benim Feyhanım...

Gözlerimi uğuşturuyorum, zayıf bir çocuğun uykuda konuşan sesi:

— Artık bu rüya bitsin Allahım... Çok acı çekiyorum! diyor.

Fakat kulaklarımdan vücudüme yayılan sıcak bir ses:

— Hayır Feyhan rüya değil, hakikat bu sevgili... Yanında yabancı birisi değil benim, sahici ben...

Sen de anladın değil mi Mina'cığım? Bu Suat Nedim denilen hain adam bunca zamandır hem beni, hem de zavallı büyük prensi böyle didik didik yiyormuş.

Aklım başıma geldiği vakit, onu bu büyük günahından ötürü öyle azarladım ki...

Fakat o hiç oralarda değil... Geçen günleri unutmuş, yalnız şimdi ve yarını görüyor:

— Feyhan, eskilerden yalnız birbirimizi anlamak ve sevmekle geçirdiğimiz tatlı günler yaşıyacak. Ondan başka bir şey yok... Bundan sonra da ömrümüzü birbirimizin gözleri içinde geçireceğiz. Sana çektirdiğim acıları unutturmak için bundan sonra senin bir gölgen olacağım.

Kafamın içindeki bulutlar dağılmıştı artık... Yarım saat içinde bütün o acılarla geçen günlerim uçup gitmişti. Ben artık senin tanıdığın, Paris'ten evvelki neşe ve hayat dolu yaramaz mektepli kız olmuştum.

Yabancı Suat Nedim için hazırladığım bisküvileri yerken:

— Biliyor musun? dedi. Tanımadığın bir adam için yaptığın bu hazırlıkları kıskanıyorum. Alelâde bir misafir için bu kadar güzel bir elbise giymeğe, yüzüne ve gözlerine bu çıldırtıcı parlaklığı vermeğe ne lüzum vardı? Yoksa seninle evlenmek istediği halde reddettiğin bir biçareyi bu sefer kendine âşık ederek büsbütün bedbaht etmek mi istiyordun?

Güldüm... Cevap vermedim... Suat Nedim için hazırlanırken onu düşündüğümü söylersem mutlaka şımaracaktı; halbuki ben ona bugün bir senelik hainliğinin cezasını çektirmeğe niyet etmiştim.

Telâşlı ve meraklı gözlerle bakarak sordu:

— Niçin gülüyorsun Feyhan?

Yüzüme bilhassa çapkın bir mâna vererek cevap verdim:

— Hakkın var... Suat Nedim Beyin gönlünü çelmek istemiştim. Gözlerinin içi boralı denizler gibi karıştı:

— Doğru söylemiyorsun değil mi Feyhan? Yabancı Suat Nedime kendini beğendirmek istemiyordun değil mi? Söyle sevgilim. Bana cevap ver... Yoksa bunca zamandır çektiğim acılar, senin beni, yalnız beni sevdiğini, benden başka bir erkeği hayatına almıyacağını anlamak için kendime ve sana ettiğim eziyetler boş bir komediden ibaret olur.

Yabancı Suat Nedimi kabul etmemiştin... Bunu, beni sevdiğin için yapmıştın değil mi Feyhan? Beni sevmeseydin

heykeltraş Suat Nedim Beyin karısı olabilecektin değil mi? Niçin cevap vermiyorsun? Yoksa Fikreti? Helecanla sordum:

— Fikret mi?

— Evet onun seni sevdiğini anlamıştım... Senin de onu sevdiğini zannederek ne ıstıraplı günler geçirdim bilsen! Yalnız bu işkenceler benim bütün günahımı affettirmek için yeter!

Fikreti seviyorsan, Suat Nedimi onun için reddettin zannederek senden, senin alıştığın muhitten ayrıldım. Seni göreceğim yerlerden uzaklaştım... Tâ... Evvelki akşamki baloya kadar.

O gece de sana yaklaşmıyacaktım, fakat maske altından olsun görmek, seninle bir yerde nefes almak çok büyük ve cazip bir şeydi. Bundan kaçmak fedakârlığını yapacak kuvveti kendimde bulamadım. Fakat sana yaklaştığım ne iyi olmuş! O gece senin Fikreti sevmediğini gözümle gördüm ve anladım.

— Bunun için mi o kadar küstah sözler söyledin? Diyecektim, fakat sözlerimdeki sahici acının şaka götürmiyeceğini anlıyarak sustum.

Ve o söyledi... Söyledi:

— Zavallı babacığım ne kadar sevinecek! Benim evleneceğimden ümidini kesmişti artık. Kimin kızını teklif etse bir bahane bularak görmek istemiyordum.

Yarın seni almağa gelirim. Birlikte Büyükdereye gideriz. Göreceksin babam ne kadar sevinecek Feyhan...

Biz böyle konuşurken yavaş yavaş akşamın toz gibi karanlığı yayılmağa başlamıştı. Dadım bir kedi sessizliğile odaya girerek pencereyi kapadı, lâmbayı yaktı. Onun bize bakarak gülümsediğini görünce:

— Dadı, dedim. Şu adamı görüyor musun? İşte senin sevgili kızına dünyanın cefasını çektirmiş bir adamdır. Sakın onu sevme; bak benim gibi seni de aldattı. İsmi Suat... Sana.

Dadım sözümü kesti... Boncuk gözleri ışıl ışıl ışıldıyordu:

— Onu sevmez olur muyum kızım? Sen yokken o beni görmeğe geldiği gün onu sevmiş de içimden: «Allahım, yavrumu böyle aslan gibi bir adama teslim etmeden evvel canımı alma!» diye bütün gece yalvarmıştım. İşte Fikret değilse ne olurmuş sanki... Suat daha mı fena?

Suat, ağır yüzünde çocuklaşan bir mâna ile ihtiyar kadının ellerini öptü:

— Allah senin dileğini dinlemiş dadı... Şimdiye kadar yalnız bir kızın vardı, şimdiden sonra bir de oğlun olacak.

Görüyorsun ya Mina, sana o günün tafsilâtını vermekle kanmıyorum. O günden şimdiye kadar geçen saatlerde, yaşadım, uçtum sanırsın... Büyükdere ile Yeşilköy arasında bir kuş hafifliğile gidip geldim.

Babam «Suat'ın babası» beni öyle sevdi ki görme!

— Çok bekledik amma Allah sabreden kuluna böyle mükâfat verirmiş, seni bize yolladı kızım!

Ben de bu nûrlu yüzlü kibar adamın elini öperken kendi babama yaklaşıyormuşum gibi canımdan gelen bir hürmet ve muhabbet duyuyorum.

Çok mesudum Mina'cığım. Bu kelime bütün bir dünyayı içine sığdırıyor. Suat'ın, büyük ve sevgili dostumun elinde elim, bütün ömrümüzü çiçekli bir yolda, bir nefeste yürüyeceğiz. Buna dün gece, nihayetsiz yıldızlarla parlıyan gök ve sonsuz denizin karşısında yemin ettik.

Sana, gelecek günlere ait projelerimizden bahsetmiyeceğim. Bir ay sonra buraya gelince anlatırım.

Mina'cığım, bu uzun mektubumu sana bir günde yazdığımı zannediyorsan büyük bir yanlış yapıyorsun. Bir haftadır bu satırlar üzerinde eğilmiş yaşıyorum...

Mutlaka Suat seni kıskanıyor. Kalemi elime alır almaz binbir yaramazlık ve maskaralık icat ederek bırakmıyor. Sana biraz da hınzı yok değil.

Hani Paris'te bir akşam senden gelen bir mektuba bakıyor gibi onu elinde evirmiş çevirmişti ya, hain adam bu mektubu okumuş, içindeki durmuş okumuş, oturmuş arkadaş nasihatlerini görmüş ve tabiî bunlara kızmış. Şimdi intikam almak istiyor.

Maksadı tabiî muziplik... Yoksa benim dünyada en çok sevdiğim Mina'cığım elbette ki o da sevmeğe başladı. Birbirimizle dost olduğunuzu çok istiyorum ve ikiniz de beni sevdiğiniz için birbirinizi de seveceksiniz muhakkak.

Dün Suat'la birlikte Katya'ya bir mektup yazdık. Evvelâ onları düğün için İstanbul'a çağıracaktık. Fakat sonradan nasıl olsa Paris'e gideceğimizi düşündük ve onlara orada randevu verdik.

Katya'nın sevincini ve hayretini uzaktan bile görerek gülüyorum.

Mina'cığım, izin ver de bu mektubu keseyim artık...

Bundan sonra sana sık sık mektup yazacak mıyım bilmem.

Mesut milletlerin tarihi olmazmış, mesut insanların da hikâyeleri olmaz değil mi? Gözlerini öperim kardeşim.

..... tarihli ..... gazetesinden:

Dün gece Perapalas salonları çok şen ve samimî bir bayram gördü. Tanınmış sanatkârlarımızdan heykeltraş Suat Nedim Beyle ressam Feyhan Hakkı Hanımın düğünleri memleketin seçilmiş artist ve diplomatları hazır bulunduğu halde büyük bir neşe içinde kutlandı.

Birbirine çok uygun olan bu genç çift, misafirleri çok samimî bir hava içerisinde ve güler yüzle ikramlıyorlardı.

Düğünde çok güzel elbiseler göze çarpıyordu. Bilhassa gelinhanım, beyaz duvağını sürüyerek geçerken bütün gözleri peşinde götürüyordu.

Memleketimizin artistleri arasında büyük bir sevinç uyandıran bu birleşmeyi bütün kalbimizle kutlular ve yeni evlilere saadetler dileriz.

SON